

Cyfarfod

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI

Dyddiad ac Amser

10.30 y.b., DYDD IAU, 8FED HYDREF, 2026

(NODER: CYNHELIR CYFARFOD BRIFFIO I'R AELODAU AM 10:00YB)

Lleoliad

Hybrid - Siambr Dafydd Orwig, Swyddfeydd y Cyngor, Caernarfon LL55 1SH

*** NODER ***

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Pwynt Cyswllt

Jasmine Jones

01286 679667

jasminejones@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd Dydd Mercher, 30 Medi 2026)

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (12)

Y Cynghorwyr

Jina Gwyrfai
Gareth Tudor Jones
Gwynfor Owen
Dyfrig Siencyn
Elin Walker Jones
Geraint Wyn Parry

Dawn Lynne Jones
Olaf Cai Larsen
Huw Rowlands
Rhys Tudur
Sian Williams

Annibynnol (6)

Y Cynghorwyr

Elwyn Jones
Beth Lawton
John Pughe Roberts

Gwilym Jones
Dewi Owen
Richard Glyn Roberts

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

Aelodau Eraill a Wahoddwyd

AELODAU CYFETHLEDIG:

Hefo pleidlais ar faterion addysg yn unig

[sedd wag]	Eglwys yng Nghymru
Colette Owen	Yr Eglwys Gatholig
{sedd wag}	Cynrychiolydd Rhieni/Llywodraethwyr Meirionnydd
Gweno Glyn Williams	Cynrychiolydd Rhieni/Llywodraethwyr Dwyfor
Sharon Roberts	Cynrychiolydd Rhieni/Llywodraethwyr Arfon

Heb Bleidlais:

Elise Poulter	NEU
Gwilym Jones	NASUWT

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

3. MATERION BRYN

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

5 - 57

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfodydd blaenorol o'r pwyllgor a gynhaliwyd ar 18/06/26 a 14/07/26 fel rhai cywir.

5. DIWEDDARIAD AR GYNNYDD Y CYNLLUN YMATEB: 58 - 195 CYFIAWNDER TRWY EIN DEWRDER

Eitem wedi ei chynnwys ar raglen waith craffu yn dilyn ystyriaeth blaenorol y pwyllgorau ym mis Ionawr 2026 ac fel rhan o'r angen i graffu ar gynnydd y Cynllun Ymateb.

6. STRATEGAETH 5 MLYNEDD Y GWASANAETH IEUENCTID

196 - 228

Byddai craffu'r strategaeth ddrafft yn gyfle i'r Pwyllgor rhoi mewnbwn cyn i'r Strategaeth gael ei fabwysiadu.

7. CYNLLUN DIWYLLIANT GWYNEDD

229 - 292

Byddai blaengraffu'r Cynllun cyn y caiff ei fabwysiadu yn gyfle i'r pwyllgor argymhell materion y dylid eu hystyried.

8. BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI

293 - 295

Mabwysiadu rhaglen waith diwygiedig ar gyfer 2026/27.

9. CYFARFODYDD HERIO PERFFORMIAD

296 - 298

I enwebu cynrychiolwyr i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI 18/06/26

Presenoldeb:

Y Cynghorwyr: Y Cynghorydd Geraint Wyn Parry (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr:- Jina Gwyrfai, Dawn Lynne Jones, Elwyn Jones, Gareth Tudor Jones, Gwilym Jones, Cai Larsen, Beth Lawton, Gwynfor Owen, John Pughe Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands a Dyfrig Siencyn.

Aelodau Cyfetholedig: Sharon Roberts (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Arfon), Colette Owen (Yr Eglwys Gatholig), Gwilym Jones (NASUWT) a Elise Poulter (NEU).

Swyddogion yn bresennol: Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu) a Jasmine Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7 - Cynghorydd Llio Elenid Owen (Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Gymraeg) a Iwan Evans (Swyddog Monitro).

Yn bresennol ar gyfer eitem 8 - Cynghorydd Dewi Jones (Aelod Cabinet Addysg), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg) a Robert John Jones (Rheolwr Cludiant Addysg).

Yn bresennol ar gyfer eitem 9 - Cynghorydd Dewi Jones (Aelod Cabinet Addysg), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Robert John Jones (Rheolwr Cludiant Addysg), Alison Halliday (Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Ysgolion) a Ffion Edwards Ellis (Pennaeth Cynorthwyol Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad).

Yn bresennol ar gyfer eitem 10 - Cynghorydd Medwyn Hughes (Aelod Cabinet Economi a Chymuned), Sioned Williams (Pennaeth Economi a Chymuned); Roland Evans (Pennaeth Cynorthwyol Diwylliant) a Llŷr Jones (Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned).

Yn bresennol ar gyfer eitem 11 - Cynghorydd Llio Elenid Owen (Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Gymraeg), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol) a Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol).

1. ETHOL CADEIRYDD

Bu i'r Cyng. Rhys Tudur gael ei ethol yn Gadeirydd ar gyfer 2026/27.

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

Bu i'r Cyng. Geraint Parry gael ei ethol yn Is-gadeirydd ar gyfer 2026/27.

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Sian Williams, Elin Walker Jones, Dewi Owen, Rhys Tudur a Gweno Glyn Williams (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Dwyfor).

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd Gwynfor Owen fuddiant personol yn Eitem 8 ar y rhaglen oherwydd ei fod yn Llywodraethwr Ysgol Hafod Lon. Nid oedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth.

Datganodd Sharon Roberts (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Arfon) fuddiant personol yn Eitem 10 ar y rhaglen oherwydd ei swydd gyda Llywodraeth Cymru. Roedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

6. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion cyfarfodydd blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 19 Ionawr 2026 a 12 Chwefror 2026 fel rhai cywir.

7. POLISI CANU'R GLOCH AELODAU

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Gymraeg yr adroddiad gan atgoffa'r Aelodau fod y Cabinet wedi mabwysiadu Polisi Canu'r Gloch diwygiedig ar gyfer staff ym mis Ionawr. Nodwyd bod mabwysiadu'r polisi wedi bod yn flaenoriaeth uchel ac yn gam pwysig ymlaen wrth gryfhau gweithdrefnau a threfniadau'r Cyngor mewn ymateb i adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder. Eglurwyd bod galw wedi bod ar yr un pryd am bolisi a fyddai'n darparu llwybr i aelodau etholedig ac aelodau cyfetholedig godi pryderon ynghylch unrhyw gamymddwyn.

Nodwyd bod angen llunio polisi a oedd yn briodol ar gyfer aelodau etholedig Cyngor Gwynedd, gan fod y weithdrefn canu'r gloch ar gyfer staff wedi ei seilio ar ddeddfwriaeth cyflogaeth a gwarchodaeth gyfreithiol o dan Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998. Eglurwyd bod y polisi'n cynnig arweiniad i aelodau ar sut i godi pryderon mewn gofod diogel ac eglur, a bod y weithdrefn yn cyd-fodoli â threfniadau eraill megis y Cod Ymddygiad a'r Polisi Diogelu. Pwysleisiwyd bod hyn yn cryfhau trefniadau'r Cyngor i ymateb i unrhyw amhrifodoldeb er budd trigolion y sir.

Adroddwyd bod trafodaethau wedi eu cynnal gyda Grŵp Tasg Ymholiadau Aelodau wrth lunio'r polisi, a bod ymgysylltu hefyd wedi digwydd â'r holl aelodau. Nodwyd yr ymgynghorwyd â Protect, sef elusen ag arbenigedd ym maes canu'r gloch, a bod y Pwyllgor Safonau wedi ystyried y polisi yn gynharach yn y mis ac wedi mynegi cefnogaeth iddo. Cadarnhawyd mai'r cam nesaf, ar ôl derbyn sylwadau'r Pwyllgor, fyddai cyflwyno'r polisi i'r Cyngor Llawn ym mis Gorffennaf gyda'r bwriad o'i ychwanegu at Gyfansoddiad y Cyngor.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Croesawyd y polisi gan nodi ei fod yn gam cadarnhaol ymlaen. Awgrymwyd y byddai cynnwys diffiniad cyffredinol o'r hyn a olygid wrth ganu'r gloch yn gwneud y polisi'n haws i'w ddarllen ac yn rhoi cyd-destun cliriach. Mewn ymateb, eglurwyd bod canu'r gloch yn gysyniad cyflogaeth a oedd yn deillio o gyfraith cyflogaeth, ac mai fframwaith

ar gyfer codi pryderon ynghylch materion difrifol ydyw, yn ei hanfod. Nodwyd bod y polisi'n cynnig dau beth i aelodau etholedig, sef man i godi materion yr oeddent yn eu hystyried yn ddifrifol ac elfen o gyfrinachedd wrth wneud hynny. Pwysleisiwyd mai'r bwriad oedd creu gofod mor ddiogel â phosibl i godi pryderon difrifol.

Cydnabuwyd bod y polisi'n gam pwysig ymlaen gan nad oedd gwarchodaeth benodol o'r fath wedi bod ar gael i gynghorwyr yn flaenorol. Croesawyd y ffaith bod y polisi'n cydnabod pryderon ynghylch camymarfer sylweddol neu ymddygiad anghyfreithlon neu droseddol, ei fod yn cynnig cyfrinachedd wrth godi'r pryderon hynny, a'i fod yn nodi y dylid adrodd am unrhyw driniaeth wael y gallai aelod ei hwynebu o ganlyniad i wneud datgeliad. Fodd bynnag, awgrymwyd nifer o newidiadau a fyddai'n cryfhau'r polisi.

Mynegwyd pryder bod y polisi'n dibynnu i raddau helaeth ar brosesau mewnol. Awgrymwyd y gallai aelod a oedd yn codi pryderon ynghylch uwch swyddogion, diwylliant sefydliadol neu fethiannau llywodraethiant deimlo nad oedd llwybr gwirioneddol annibynnol ar gael. Awgrymwyd y dylai llwybr amgen fod ar gael o dan amgylchiadau o'r fath, a fyddai'n galluogi cynghorydd i gysylltu'n uniongyrchol â chorff allanol megis yr Heddlu, Archwilio Cymru neu unrhyw reoleiddiwr perthnasol arall. Cydnabuwyd na fyddai llwybr o'r fath yn debygol o gael ei ddefnyddio yn y mwyafrif helaeth o achosion, ond pwysleisiwyd y dylai fod ar gael.

Tynnwyd sylw at baragraff 3.3 o'r polisi, a oedd yn nodi y dylid delio â phryderon ynghylch diogelwch neu les plentyn neu oedolyn yn unol â'r polisi diogelu cenedlaethol. Cydnabuwyd bod hynny'n briodol mewn perthynas ag achosion unigol, ond awgrymwyd y gallai'r geiriad roi'r argraff nad oedd y polisi'n berthnasol pe byddai aelod am godi pryder ynghylch methiant systemig mewn trefniadau diogelu. Pwysleisiwyd na ddylid delio ag achosion diogelu unigol o dan y polisi, ond awgrymwyd y dylid newid y geiriad er mwyn ei gwneud yn glir y gallai pryderon ynghylch methiant systemig mewn gweithdrefnau diogelu gael eu codi drwy'r llwybr hwn. Awgrymwyd y dylid pennu terfynau amser clir ar gyfer delio â materion. Mewn ymateb i'r awgrymiadau, nodwyd:-

- Bod hawl gan aelod, mewn perthynas ag unrhyw bryder, i gysylltu ag asiantaeth allanol. Eglurwyd bod y Cod Ymddygiad yn rhoi llwybr agored i gyfeirio mater at y Cyngor, yr Heddlu neu gorff perthnasol arall.
- Cadarnhawyd y gellid ychwanegu brawddeg i amlygu'n glir nad y weithdrefn hon oedd yr unig llwybr a oedd ar gael.
- Bod paragraff 3.3 yn cyfeirio at atgyfeiriadau ynghylch plentyn neu oedolyn unigol, a ddylai gael eu trin o dan y weithdrefn ddiogelu briodol. Nodwyd na fyddai'n briodol i achosion diogelu unigol gael eu cyflwyno i'r Swyddog Monitro o dan y polisi canu'r gloch. Nodwyd, fodd bynnag, y gallai'r polisi fod yn llwybr priodol ar gyfer codi pryderon difrifol ynghylch methiannau systemig mewn trefniadau diogelu. Cadarnhawyd y gellid ychwanegu geiriad i amlygu'r gwahaniaeth rhwng achosion unigol a methiannau systemig.
- Bod yr amddiffyniad a roddid i staff a oedd yn canu'r gloch yn statudol. Eglurwyd bod Deddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998 yn addasu'r ddeddfwriaeth cyflogaeth ac yn rhoi gwarchodaeth megis gallu hawlio iawndal, mynd gerbron tribiwnlys cyflogaeth pe byddai unigolyn yn cael ei erlid, ynghyd ag amddiffyniad rhag diswyddo annheg.
- Bod y berthynas rhwng aelodau etholedig neu gyfetholedig â'r Cyngor yn wahanol i berthynas gyflogaeth. Pe byddai aelod yn cael ei drin yn amhriodol gan aelod o staff o ganlyniad i fater canu'r gloch, gallai hynny fod yn fater

disgyblu a byddai'n cael ei drin felly. Nodwyd bod y polisi eisoes yn cyfeirio at hynny.

- Pe byddai'r ymddygiad amhriodol yn dod gan aelod arall yn hytrach nag aelod o staff, byddai hynny, yn ôl pob tebyg, yn fater o dan y Cod Ymddygiad. Pwysleisiwyd na ddylid cynnig lefel o warchodaeth na ellid ei ddarparu mewn gwirionedd.
- Bod canlyniadau ymddygiad amhriodol gan aelod arall yn gallu bod yn wleidyddol eu natur, ac y gallai gallu'r awdurdod fel corfforaeth i ddelio â sefyllfaoedd o'r fath fod yn gyfyngedig. Nodwyd, serch hynny, bod y polisi o leiaf yn amlygu cyfundrefn ar gyfer codi'r mater.
- Bod pennu terfynau amser ar gyfer ymchwiliadau'n gymhleth, gan y byddai'r camau dilynol yn dibynnu ar natur y pryder. Pe byddai'r mater yn droseddol neu'n cynnwys yr Heddlu neu'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, byddai amserlen yr ymchwiliad y tu hwnt i reolaeth y Cyngor. Gallai'r Cyngor bennu amserlen ar gyfer cydnabod y pryder a rhoi ymateb cychwynnol, yn ogystal ag ymrwmo i gadw mewn cysylltiad â'r aelod. Nodwyd, fodd bynnag, y byddai'r amserlen ar gyfer y camau dilynol yn amrywio yn ôl natur y mater.

Mynegwyd y farn nad oedd amlhau nifer y dogfennau a'r polisïau yn gwneud pethau'n gliriach. Nodwyd bod paragraff 6.2 yn cyfeirio at atgyfeirio mater at yr Heddlu neu awdurdod allanol pan fyddai hynny'n briodol, a bod y penderfyniad i wneud hynny yn nwylo'r Swyddog Monitro ar ôl derbyn cais gan aelod o dan y polisi. Cwestiynwyd a oedd paradocs sylfaenol yn rôl y Swyddog Monitro. Nodwyd bod y Swyddog Monitro, ar un llaw, yn gyfrifol am fonitro priodoldeb aelodau, staff a'r awdurdod ei hun, ac, ar y llaw arall, yn gweithredu fel prif swyddog cyfreithiol a oedd yn gyfrifol am warchodaeth gyfreithiol y Cyngor. Awgrymwyd y gallai fod yn fwy priodol i'r Swyddog Monitro ddod o awdurdod arall, tra byddai'r prif swyddog cyfreithiol yn aros o fewn yr awdurdod ei hun.

Mewn ymateb, eglurwyd bod y mater hwn wedi bod yn destun trafodaeth gyson ymhlith swyddogion a oedd yn cyflawni'r un rôl, gan fod y ddwy swyddogaeth yn cael eu cyfuno mewn llawer o awdurdodau. Nodwyd, ar sail profiad, mai anaml iawn y byddai problem yn codi, gan fod priodoldeb yn berthnasol i'r ddwy rôl. Cydnabuwyd y gallai paradocs damcaniaethol godi pe byddai rôl y Swyddog Monitro yn fwy gweithredol mewn materion cyfreithiol, ond nodwyd nad oedd hyn wedi bod yn broblem ymarferol. Cydnabuwyd bod y cwestiwn wedi ei godi gan eraill dros y blynyddoedd, ond eglurwyd mai'r trefniant hwn oedd yr un a ddefnyddid yn y mwyafrif o gynghorau yng Nghymru ac mewn cyrff cyhoeddus eraill gyda Swyddog Monitro.

Nodwyd bod paragraff 6.2 yn rhoi pwysau paradocsiaidd sylweddol ar y Swyddog Monitro. Tynnwyd sylw at baragraff 6.3, a oedd yn cyfeirio at adrodd yn ôl pan fyddai hynny'n briodol neu'n addas. Cwestiynwyd y geiriad hwn yng nghyd-destun tryloywder mewn llywodraeth leol ac awdurdodau cyhoeddus yn gyffredinol. Nodwyd bod teimlad ymhlith y cyhoedd fod awdurdodau'n adrodd ar bopeth ac yn honni tryloywder, heblaw am y materion yr oedd y cyhoedd yn dymuno gwybod amdanynt. Mynegwyd pryder y gallai cynyddu nifer y dogfennau roi'r argraff bod rhywbeth yn cael ei wneud, ond y gallai hefyd greu mwy o ansicrwydd a rhoi'r argraff o ddymuniad i fod yn dryloyw, yn hytrach na sicrhau tryloywder gwirioneddol.

Mewn ymateb, pwysleisiwyd bod y polisi wedi ei gyflwyno'n ddiffuant er mwyn creu gweithdrefn ar gyfer codi pryderon. Nodwyd bod cyfundrefn resymegol wedi ei chynnwys, a oedd yn cynnig llwybr i godi pryderon ac yn nodi sut y dylid delio â hwy mewn ystod o amgylchiadau. Cadarnhawyd y byddai disgwyl i'r polisi gael ei weithredu'n ddiffuant ac yn briodol. Cydnabuwyd, fodd bynnag, bod cwestiynau ehangach ynghylch sut yr oedd y Cyngor yn delio â materion a oedd y tu hwnt i

gwmpas polisi o'r math hwn. Pwysleisiwyd mai bwriad y polisi oedd creu llwybr clir i aelodau godi pryderon yr oeddent yn eu hystyried yn ddifrifol, ac i nodi sut y dylid delio â'r pryderon hynny. Nodwyd bod y polisi'n llenwi bwlch o ran sut yr oedd pryderon o'r fath yn cael eu codi a'u trin. Eglurwyd bod y polisi hefyd yn ei gwneud yn glir bod llwybrau eraill ar gael, ac mai dyna'r mwyaf y gallai polisi o'r fath ei gyflawni.

Ychwanegwyd bod y polisi eisoes yn nodi, pe byddai gwrthdaro buddiannau neu unrhyw amheuaeth ynghylch priodoldeb y Swyddog Monitro, y byddai'r Prif Weithredwr yn gweithredu fel y llwybr amgen.

Nodwyd ei bod yn drist bod angen polisi o'r fath, ond cydnabuwyd bod ei angen o dan yr amgylchiadau presennol. Disgrifiwyd y polisi fel un rhesymegol ac yn fater o synnwyr cyffredin. Nodwyd na fyddai'r polisi o reidrwydd yn newid y ffordd yr oedd aelodau'n ymddwyn nac yn cael eu trin, ond croesawyd nifer o elfennau cadarnhaol ynddo. Awgrymwyd mai'r unig bobl a allai wrthwynebu polisi o'r fath fyddai'r rhai a oedd yn camymddwyn ac nad oeddent am i eraill godi pryderon yn eu cylch.

Pwysleisiwyd bod cyfrinachedd yn elfen hynod bwysig o'r polisi. Nodwyd y gallai hyn fod yn wendid o fewn trefniadau'r Cod Ymddygiad, gan nad oedd yr un lefel o gyfrinachedd yn berthnasol wrth gyflwyno cwyn i'r Ombwdsmon, lle byddai'n ofynnol i'r achwynydd roi ei enw. Mynegwyd y farn bod y polisi'n rhoi gwell amddiffyniad i aelodau na'r Cod Ymddygiad mewn rhai amgylchiadau. Croesawyd y polisi yn ei gyfanrwydd.

Nodwyd bod y polisi'n angenrheidiol ac y byddai'n agor y drws i aelodau ddilyn gwahanol lwybrau wrth godi pryderon. Cydnabuwyd bod nifer o sylwadau wedi eu cyflwyno yn ystod y drafodaeth, ac y gellid gwneud mân ddiwygiadau i'r polisi mewn ymateb iddynt.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor yn datgan cefnogaeth i'r polisi gan ofyn i'r Swyddog Monitro wneud newidiadau yn unol â'i ymateb i sylwadau'r aelodau.

8. POLISI CLUDANT ADDYSG

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Addysg ddrafft o'r Polisi Cludiant Addysg newydd, a gofynnwyd i'r Pwyllgor gyflwyno sylwadau arno. Nodwyd bod y prif newidiadau wedi eu hamlygu'n glir yn yr adroddiad, gan gynnwys y Cynllun Seddi Gweigion, cludiant ysgolion ffydd, trefniadau preswyllo deuol a'r cynnig i ddysgwyr ôl-16.

Eglurwyd, er mai polisi Cyngor Gwynedd oedd gerbron, fod rhaid iddo weithredu o fewn Mesur Trafnidiaeth Addysg a'r canllawiau statudol cysylltiedig a osodwyd gan Lywodraeth Cymru. Nodwyd nad oedd gan y Cyngor ryddid i weithredu fel y dymunai ym mhob achos, gan fod gofynion statudol yr oedd rhaid cydymffurfio â hwy. Mynegwyd y farn y dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r Mesur a'r canllawiau cysylltiedig gan nad oedd elfennau ohonynt yn gwneud synnwyr.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Codwyd mater y Cynllun Seddi Gweigion, gan egluro bod y cynllun yn galluogi plant nad oeddent yn gymwys i gael cludiant ysgol am ddim i ddefnyddio seddi gwag ar gerbydau cludiant ysgol am gost gymharol fach. Nodwyd bod y cynllun wedi ei rewi ers mis Hydref 2025 ac nad oedd unrhyw ddarpariaeth ar ei gyfer yn y polisi drafft. Cwestiynwyd a oedd hynny'n golygu y byddai'r cynllun yn dod i ben yn barhaol ac na fyddai'n cael ei ailsefydlu. Mewn ymateb, cadarnhawyd nad oedd darpariaeth ar gyfer

Cynllun Seddi Gweigion yn y polisi drafft ac na fyddai cynllun o'r fath yn gweithredu o fis Medi ymlaen.

Mynegwyd pryder sylweddol ynghylch y penderfyniad, gan gyfeirio at gadarnhad blaenorol nad oedd unrhyw ddeddfwriaeth yn gwahardd awdurdod rhag gweithredu Cynllun Seddi Gweigion, a'r ffaith bod awdurdodau eraill yn parhau i weithredu cynlluniau o'r fath. Nodwyd mai'r prif reswm dros ddiddymu'r cynllun oedd lleihau'r risg ariannol a gweithredol i'r Cyngor. Cydnabuwyd bod angen rheoli risg mewn modd cyfrifol, ond cwestiynwyd a oedd y risg wedi ei gydbwysu'n briodol yn erbyn ystyriaethau eraill.

Cyfeiriwyd at egwyddorion Ffordd Gwynedd a'r disgwyliad i ganfod ffyrdd ymarferol o ddiwallu anghenion trigolion Gwynedd. Nodwyd y gallai diddymu'r cynllun arwain at fwy o geir yn teithio i ysgolion, a chwestiynwyd a oedd yr effaith amgylcheddol wedi ei hystyried yng nghyd-destun yr argyfwng hinsawdd a ddatganwyd gan y Cyngor. Cwestiynwyd a oedd y penderfyniad wedi ei ystyried yng nghyd-destun Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, tegwch i blant mewn ardaloedd gwledig a'r effaith ar blant a oedd yn wynebu anfantais economaidd. Awgrymwyd bod risg ariannol a gweithredol y Cyngor wedi cael mwy o bwyslais na'r holl ystyriaethau eraill hyn, a chwestiynwyd a oedd blaenoriaethau'r adran yn gywir. Gofynnwyd a oedd asesiad wedi ei gynnal o effeithiau tebygol diddymu'r cynllun. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Cydnabuwyd bod y cynnig yn gallu ymddangos yn afresymol ar yr olwg gyntaf, gan nad oedd darparu sedd wag am gyfnod penodol yn broblem ynddo'i hun. Eglurwyd bod y broblem yn codi oherwydd dyletswydd statudol yr adran i ddarparu cludiant i ddisgyblion cymwys.
- Esboniwyd y gallai sedd fod yn wag ar ddechrau tymor a chael ei chynnig i blentyn nad oedd yn gymwys i gael cludiant am ddim. Pe byddai teulu newydd yn symud i'r ardal yn ddiweddarach ac angen y sedd ar gyfer plentyn cymwys, ni fyddai modd tynnu'r sedd oddi wrth y defnyddiwr disgresiynol ar unwaith.
- Eglurwyd y byddai'n rhaid ymgynghori â'r defnyddiwr disgresiynol yn ystod yr hydref cyn diddymu'r sedd y mis Medi canlynol. O ganlyniad, gallai'r Cyngor orfod darparu cludiant ychwanegol ar wahân i'r disgybl cymwys, er bod plentyn nad oedd yn gymwys yn parhau i ddefnyddio'r sedd ar y cerbyd presennol.
- Pwysleisiwyd bod angen gwarchod buddiannau'r Cyngor, yr adran a thrigolion Gwynedd i gyd. Eglurwyd nad oedd modd dibynnu mwyach ar drefniant lle'r oedd defnyddiwr sedd wag yn derbyn y byddai'n rhaid iddo ildio'r sedd pe byddai disgybl cymwys yn symud i'r ardal, gan fod y trefniant blaenorol hwn wedi ei herio a bod achosion eisoes yng Ngwynedd lle'r oedd y Cyngor yn darparu cludiant na fyddai wedi gorfod ei ddarparu yn hanesyddol o ganlyniad i hyn.
- Bod dros 50 o blant yn defnyddio seddi gweigion ar y pryd a bod y cynllun wedi ei rewi er mwyn osgoi creu dibyniaeth bellach ar y ddarpariaeth hyd nes bod yr adran yn ymgynghori ar y polisi.

Cyfeiriwyd at awdurdodau eraill a oedd yn parhau i weithredu cynlluniau lle'r oedd defnyddwyr yn llofnodi i gadarnhau mai dim ond tra oedd sedd ar gael y byddai ganddynt hawl i'w defnyddio. Awgrymwyd bod trefniant o'r fath yn rhoi rhywfaint o amddiffyniad i'r awdurdod a bod y Cyngor yn gweithredu mewn modd rhy wrth-risg. Mewn ymateb, gwrthodwyd yr awgrym hwnnw, gan nodi bod enghreifftiau lleol wedi bod lle'r oedd unigolion wedi bygwth cymryd camau cyfreithiol yn erbyn y Cyngor ynghylch gweithredu'r ddarpariaeth ddisgresiynol. Eglurwyd bod nifer o awdurdodau gwledig wedi diddymu cynlluniau tebyg ers nifer o flynyddoedd gan fod y goblygiadau a'r risgiau'n uwch mewn ardaloedd gwledig nag mewn ardaloedd trefol. Cydnabuwyd bod lefel y cynnig yn amrywio ledled Cymru, ond nodwyd mai profiad diweddar yr

adran oedd bod gweithredu'r cynnig disgresiynol yn gadael yr awdurdod yn agored i her. Cadarnhawyd bod cyngor cyfreithiol wedi ei dderbyn na ddylid parhau i gynnig y ddarpariaeth oherwydd bod y risg hirdymor i'r awdurdod yn sylweddol.

Cynigwyd gofyn i'r Cabinet ailystyried y mater wrth iddo ystyried y polisi drafft. Mewn ymateb, eglurwyd bod y penderfyniad wedi ei seilio ar ganllawiau'r Llywodraeth ac nid ar ddehongliad a luniwyd gan yr adran. Cydnabuwyd bod y Cynllun Seddi Gweigion yn gwneud synnwyr ac mai dyna pam y cyflwynwyd y cynllun yn wreiddiol, ond nodwyd bod y cynllun wedi ei weithredu drwy ewyllys da o fewn fframwaith deddfwriaethol a chanllawiau gwan gan Lywodraeth Cymru, a oedd yn rhoi'r Cyngor ar dir simsan.

Adroddodd yr Aelod Cabinet Addysg fod llythyr wedi ei anfon at y Gweinidog Addysg yn gofyn iddi adolygu'r Mesur a'r canllawiau. Eglurwyd nad oedd y gofyniad i roi 11 mis o rybudd cyn newid trefniadau cludiant yn rhoi digon o hyblygrwydd i awdurdodau mewn perthynas â darpariaeth ddisgresiynol. Cadarnhawyd bod yr adran wedi gwrando ar y sylwadau a gyflwynwyd ac y byddai'r mater yn cael ei ystyried yn llawn, ynghyd â goblygiadau posibl unrhyw newid i'r polisi presennol.

Cyfeiriwyd at yr angen am berthynas waith effeithiol rhwng yr Adran Addysg a'r Adran Amgylchedd er mwyn gweithredu'r polisi a chomisiynu'r ddarpariaeth gludiant. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod yr adran yn cydweithio â'r Adran Amgylchedd i weithredu'r polisi ac i gomisiynu'r cludiant.

Cwestiynwyd a oedd y berthynas rhwng y ddwy adran yn gweithio'n effeithiol. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod y berthynas wedi ei chryfhau, gyda Rheolwr Cludiant yn cydlynu'r gwaith o fewn yr Adran Addysg a rheolwyr o fewn y Gwasanaeth Cludiant Integredig yn comisiynu'r cludiant ac yn rheoli'r ddarpariaeth o ddydd i ddydd. Nodwyd bod y cydweithio a'r cyfathrebu rhwng y gwasanaethau yn cryfhau wrth iddynt symud ymlaen.

Cwestiynwyd a oedd y trefniadau wedi gwella ers i wasanaeth bws ysgol rhwng Abererch ac Ysgol Glan y Môr gael ei atal ar ddechrau tymor ysgol y flwyddyn flaenorol. Mewn ymateb, nodwyd bod gwersi wedi eu dysgu ynghylch yr angen i gyfathrebu a rhannu negeseuon mewn da bryd, yn hytrach nag yn ystod gwyliau'r ysgol. Mynegwyd y gobaith na fyddai sefyllfa debyg yn digwydd eto ym mis Medi.

Cyfeiriwyd at y berthynas rhwng cludiant ysgol, diogelu a diogelwch plant. Mynegwyd y farn bod tuedd i roi mwy o bwyslais ar ddiogelwch cyfreithiol a sefydliadol y gyfundrefn, yr awdurdod ac ysgolion nag ar ddiogelwch plant. Mewn ymateb, eglurwyd mai'r her oedd taro cydbwysedd rhwng gofynion statudol sylfaenol a disgwyliadau'r cyhoedd ynghylch diogelu.

Nodwyd bod rhai materion yn cyrraedd lefel lles a phresenoldeb yn hytrach na chyrraedd trothwy diogelu, megis plant yn prynu bwyd sothach ar y ffordd i'r ysgol. Cyfeiriwyd at blant yn defnyddio cludiant cyhoeddus i gyrraedd yr ysgol ac yn gorfod sefyll oherwydd diffyg seddi, ynghyd â phroblemau ymddygiad a'r effaith ar bobl a oedd yn teithio i'r gwaith. Mynegwyd y farn nad oedd yr ystyriaethau hynny wedi cael digon o sylw.

Gofynnwyd am eglurhad ynghylch y trefniadau ar gyfer ysgolion ffydd, gan ofyn a oedd galw sylweddol am gludiant i'r ysgolion ffydd ar gyfer plant o du allan i'w dalgylch. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd galw sylweddol yn gyffredinol, ond bod galw penodol mewn perthynas â'r ysgolion Catholig ym Mangor a Chaernarfon. Nodwyd

bod cyfeiriad at ysgolion ffydd wedi ei gynnwys oherwydd nad oedd wedi ymddangos yn y polisi blaenorol, a bod dalgylch cludiant o bum milltir wedi ei bennu.

Cyfeiriwyd at y gwahaniaeth rhwng ardaloedd gwledig a threfol ac at y ffaith nad oedd llwybrau diogel i'r ysgol ar gael ym mhob ardal. Rhoddwyd enghraifft o blant a oedd yn byw mewn pentrefi ger yr A470, lle nad oedd yn ddiogel iddynt gerdded o un pentref i'r llall oherwydd prysurdeb y ffordd. Mynegwyd y farn bod anghydraddoldeb rhwng ardaloedd gwledig a threfol oherwydd diffyg cyllid ar gyfer llwybrau diogel. Mewn ymateb, gwrthodwyd yr awgrym nad oedd y polisi'n rhoi ystyriaeth deg i ardaloedd gwledig. Eglurwyd bod llwybrau cerdded yn cael eu hasesu er mwyn penderfynu a oeddent yn ddiogel ac yn addas i blant, a bod y broses honno'n berthnasol mewn ardaloedd gwledig a threfol. Pwysleisiwyd, pe na fyddai llwybr diogel i'r ysgol, y byddai cludiant yn cael ei ddarparu. Pwysleisiwyd bod ymgais i fod yn gyson ac yn deg o fewn y polisi ar draws y sir.

Mynegwyd cefnogaeth i ddarparu cymorth i deuluoedd er mwyn sicrhau presenoldeb yn yr ysgol, ond cydnabuwyd y byddai parhau â'r Cynllun Seddi Gweigion ar ei ffurf bresennol yn gallu creu cost sylweddol ychwanegol oherwydd y gofyniad i roi rhybudd o flwyddyn cyn tynnu sedd yn ôl. Awgrymwyd bod her gyfreithiol ynghylch cyfnod byrrach o rybudd wedi arwain at bolisi gwannach i rieni yn y pen draw, ac wedi gorfodi awdurdodau fel Gwynedd i newid eu trefniadau. Derbyniwyd y polisi fel yr oedd mewn perthynas â'r Cynllun Seddi Gweigion, a mynegwyd gwerthfawrogiad bod yr Aelod Cabinet wedi ysgrifennu at y Llywodraeth yn gofyn am ailystyried y canllawiau.

Croesawyd y wybodaeth am y peilot yn Ysgol Hafod Lon, ond mynegwyd pryder ynghylch y broses dendro ar gyfer cludiant plant ag anghenion dysgu ychwanegol. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi pwyslais mawr ar gost heb egluro'n ddigonol yr effaith andwyol y gallai newid darparwr, gyrrwr neu drefniadau cludiant ei chael ar blant ag anghenion dysgu ychwanegol.

Mynegwyd pryder ynghylch y gofyniad i rieni a phlant ag anghenion dysgu ychwanegol lenwi ffurflen er mwyn gwneud cais am gludiant. Cwestiynwyd faint o ffurflenni yr oedd disgwyl i rieni eu llenwi ar draws gwasanaethau'r Cyngor, gan awgrymu, pe byddai Cynllun Datblygu Unigol eisoes yn nodi angen am gludiant, na ddylai fod angen ailgyflwyno'r un wybodaeth. Galwyd am leihad yn nifer y ffurflenni y disgwyliad i rieni a phlant ag anghenion dysgu ychwanegol eu llenwi. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod angen sicrhau bod darparwyr cludiant yn deall anghenion plant a phobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol, a bod y daith i'r ysgol yn rhan bwysig o'u diwrnod ysgol.
- Bod angen i yrwyr, hebryngwyr a darparwyr fod yn ymwybodol o anghenion y plant a gwneud popeth posibl i leihau unrhyw straen a achosid gan y daith.
- Bod gwaith eisoes wedi ei wneud gyda darparwyr a bod rhagor o waith ar y gweill. Cyfeiriwyd at y cynllun peilot yn Ysgol Hafod Lon, lle defnyddiwyd bysiau trydan a gyrrwyr a gyflogir gan y Cyngor er mwyn sicrhau mwy o gysondeb a rheolaeth dros safon y gwasanaeth.
- Y gallai problemau godi pan fyddai contractau'n cael eu haildendro, gan y gallai cwmni gwahanol ennill y contract ac arwain at newid gyrrwr. Nodwyd bod perthynas agos yn aml yn datblygu rhwng teuluoedd, plant a gyrrwyr, a bod newid o'r fath yn gallu bod yn anodd i'r plentyn.
- Bod gwersi wedi eu dysgu o brofiadau blaenorol a bod camau'n cael eu hystyried i liniaru effaith newidiadau wrth ail-dendro contractau.
- Bod gan rhai plant anghenion dwys iawn a cherbydau wedi eu haddasu'n benodol, ac y gallai rhieni ddewis cludo'r plentyn eu hunain. Nodwyd bod y

ffurflen felly'n gallu bod yn angenrheidiol er mwyn sicrhau'r ddarpariaeth fwyaf addas.

- Y byddai unrhyw gwestiynau diangen ar ffurflenni'n cael eu hadolygu a'u dileu. Cadarnhawyd nad oedd bwriad i orfodi rhieni i ailadrodd yr un wybodaeth, ac y byddai ymdrech yn cael ei gwneud i leihau'r baich gwaith papur.

Cyfeiriwyd at beilot Ysgol Hafod Lon a nodwyd mai'r flaenoriaeth oedd darparu gwasanaeth o safon uchel i'r plant. Serch hynny, pwysleisiwyd bod cludiant addysg yn faes gwariant sylweddol a oedd yn gorwario, ac y dylid manteisio ar unrhyw gyfle i wneud arbedion heb leihau safon y ddarpariaeth. Adroddwyd bod y peilot wedi bod yn llwyddiannus yn ystod ei flwyddyn gyntaf ac wedi arwain at arbediad o £55,000. Nodwyd y byddai ail fws mini yn cael ei gyflwyno y flwyddyn nesaf, gyda'r disgwyl y byddai hynny'n sicrhau arbediad pellach o £130,000.

Pwysleisiwyd mai'r nod oedd cynnal neu wella safon y gwasanaeth fel na fyddai plant a theuluoedd yn gweld dirywiad yn y ddarpariaeth. Nodwyd bod potensial i ehangu'r gwasanaeth, ond bod yr adran yn parhau i ddibynnu ar gontractau gyda'r sector preifat ac na fyddai modd newid y trefniadau dros nos. Cyfeiriwyd at y gostyngiad yn nifer y gyrwyr tacsï a'r cwmnïau tacsï, a nodwyd bod angen datblygu'r gwasanaeth yn raddol.

Adroddwyd bod cost cludiant ar gyfer Ysgol Hafod Lon yn unig oddeutu £1 miliwn y flwyddyn, a bod cost ychwanegol o tua £500,000 ar gyfer Ysgol Pendalar. Nodwyd bod y ffigurau hyn yn dangos maint sylweddol y gwariant. Eglurwyd bod llythyr wedi ei anfon at y Gweinidog blaenorol yn codi cwestiwn ynghylch a oedd y Cyngor yn derbyn cyllid digonol i dalu gwir gost cludo plant i'r ysgol. Awgrymwyd nad oedd y costau gwirioneddol yn cael eu hadlewyrchu'n llawn yn yr arian a dderbyniwyd drwy'r grant bloc cyffredinol gan Lywodraeth Cymru. Awgrymwyd y gallai fod angen grant penodol ar gyfer cludiant addysg, a fyddai'n cael ei ddyrannu'n uniongyrchol i'r adran, ac y gallai fod yn briodol codi'r mater eto gyda'r Llywodraeth newydd.

Gofynnwyd am sicrwydd y byddai'r Gymraeg yn cael ystyriaeth briodol yn y broses dendro, er y cydnabuwyd na fyddai hynny bob amser yn hawdd. Mewn ymateb i gwestiwn yng nghyswllt cynlluniau teithio penodol, eglurwyd bod dau gynllun gwahanol yn gweithredu ochr yn ochr, sef cynllun teithio am £1 ar gyfer pobl ifanc hyd at 16 oed a chynllun ar gyfer pobl ifanc 16-21 o'r enw 'Fy Ngherdyn Teithio'. Nodwyd bod yr ail gynllun wedi dechrau fel peilot, ond y gobaith oedd y byddai Llywodraeth Cymru yn ei wneud yn barhaol er mwyn hwyluso teithio rhwng safleoedd addysgol.

Codwyd pryder ynghylch y terfyn o bum milltir ar gyfer cludiant i ysgolion ffydd. Nodwyd y byddai hyn yn cael effaith sylweddol ar ddisgyblion o rai ardaloedd a oedd wedi derbyn cludiant yn hanesyddol. Cyfeiriwyd at y ffaith bod yr ysgolion ffydd yn awdurdodau derbyn eu hunain ac nad oedd ganddynt ddalgylchoedd ffurfiol, ond dadleuwyd bod ffiniau plwyfi wedi cael eu defnyddio'n hanesyddol at ddibenion cludiant. Rhoddwyd ardal Bethesda fel enghraifft, gan nodi ei fod wedi bod o fewn ffin y plwyf ac wedi ei gynnwys mewn mapiau a rannwyd â'r awdurdod lleol yn y gorffennol. Mynegwyd pryder y byddai plant o Fethesda yn colli cludiant i Ysgol Ein Harglwyddes ym Mangor. Gofynnwyd i'r adran ailystyried y terfyn a'i addasu ar gyfer ysgolion ffydd.

Mewn ymateb, cadarnhawyd parodrwydd i drafod y mater ac edrych ar y manylion. Eglurwyd bod y ffigur o bum milltir wedi ei osod ar sail y patrymlun a ddefnyddid ar gyfer cludiant cynradd ac uwchradd, ond nad oedd hynny'n atal yr adran rhag ei ailystyried. Cadarnhawyd y byddai'r mater yn cael ei drafod cyn cyflwyno'r polisi i'r Cabinet.

Mynegwyd cefnogaeth lawn i'r adolygiad o'r polisi a chroesawyd y darpariaethau ar gyfer dysgwyr ôl-16, gan nodi eu bod yn rhoi mwy o ddewis i fyfyrwyr fynychu lleoliadau a oedd yn cynnig cyrsiau addas. Pwysleisiwyd y dylai'r polisi roi ystyriaeth briodol i ddiogelwch y plentyn ac i bresenoldeb yn yr ysgol. Cyfeiriwyd at y gorwariant sylweddol yn y maes a gofynnwyd a oedd amcangyfrif wedi ei wneud o'r arbedion y byddai'r polisi newydd yn eu sicrhau. Mewn ymateb, nodwyd nad oedd disgwyl i weithredu'r polisi greu arbedion. Eglurwyd bod y polisi wedi ei lunio er mwyn sicrhau cysondeb a thegwch ar draws y system, nid er mwyn lleihau gwariant. Nodwyd bod y gyllideb yn cael ei rheoli mor dynn â phosibl, ond y byddai costau'n debygol o gynyddu wrth ail-dendro contractau oherwydd prisiau tanwydd a chostau gweithredu.

Tynnwyd sylw at yr angen i adolygu dalgylchoedd ysgolion. Nodwyd bod cau ysgolion a symudiadau disgyblion yn gallu newid pa ysgol oedd fwyaf addas i gymuned benodol. Gofynnwyd pryd y byddai dalgylchoedd yn cael eu hadolygu, pwy fyddai'n rhan o'r broses ac a fyddai hanes yr ardaloedd a chysylltiadau lleol yn cael eu hystyried. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod dyfodol rhai ysgolion eisoes yn cael ei drafod a bod y dalgylch cyfan yn cael ei ystyried fel rhan o unrhyw drafodaeth o'r fath.
- Pe byddai ysgol yn cau, byddai angen penderfynu i ble y byddai'r dalgylch yn symud, pa ffiniau a fyddai'n newid a pha ysgolion y byddai'r plant yn eu mynychu.
- Nad oedd gan yr adran y capasiti i gynnal adolygiad cynhwysfawr o bob dalgylch ysgol.
- Y byddai dalgylchoedd yn cael eu hadolygu wrth i newidiadau godi, yn enwedig pan fyddai dyfodol ysgol benodol yn cael ei ystyried.
- Y gellid cynnal adolygiad ehangach fesul clwstwr o ysgolion, gan ddefnyddio dalgylch ysgol uwchradd fel sail, pe byddai'r capasiti ar gael.

Gofynnwyd a oedd datblygiadau tai newydd yn cael eu hystyried wrth edrych ar ddalgylchoedd ysgolion. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod yr adran yn gweithio gyda'r Gwasanaeth Cynllunio pan fyddai datblygiad tai newydd yn cael ei gynnig. Nodwyd bod y Gwasanaeth Cynllunio yn gofyn am wybodaeth ynghylch capasiti ysgolion lleol i dderbyn y plant ychwanegol, ond bod digon o leoedd yn y mwyafrif helaeth o ysgolion.

Gofynnwyd a fyddai'n bosibl newid dalgylch pan fyddai stad newydd yn cael ei hadeiladu er mwyn cynorthwyo ysgol lai neu atal ysgol rhag cau. Mewn ymateb, cadarnhawyd na fyddai'r adran yn newid ffin dalgylch er mwyn cyfeirio plant o stad newydd at ysgol lai yn hytrach na'r ysgol agosaf. Eglurwyd y byddai ffin y dalgylch a oedd eisoes yn bodoli yn cael ei pharchu. Ychwanegwyd bod deddfwriaeth yn ei wneud yn ofynnol i barchu hawl rhieni i ddewis ysgol i'w plant, ac nad oedd modd i'r Cyngor annog rhieni i ddewis un ysgol yn hytrach nag un arall er mwyn cefnogi niferoedd ysgol benodol.

Eglurwyd nad oedd datblygiadau tai yn creu problem sylweddol ar y pryd oherwydd bod capasiti ar gael yn y rhan fwyaf o ysgolion. Nodwyd nad oedd holl ddisgyblion unrhyw ysgol o reidrwydd yn byw o fewn ei dalgylch. Pe byddai ysgol yn cyrraedd ei chapasiti, byddai'r weithdrefn dderbyn yn rhoi blaenoriaeth i blant o'r dalgylch. Cyfeiriwyd at y nifer isel o apeliadau ynghylch derbyniadau ysgol yng Ngwynedd, gan nodi bod digon o leoedd fel arfer i ganiatáu cais yn unol â dewis rhieni.

Mynegwyd pryder nad oedd pob rhiant a oedd yn defnyddio gwefan y Cyngor i chwilio am ysgol dalgylch yn ymwybodol bod ganddynt ddewis ehangach. Mewn ymateb, nodwyd bod trafodaethau ehangach yn digwydd ynghylch cynaliadwyedd cymunedau a'r hyn y gallai'r Cyngor ei wneud i'w cefnogi. Cyfeiriwyd at ffrwd newydd yng

Nghynllun y Cyngor 'Nôl i Wynedd', a nodwyd y gallai fod angen meddwl yn fwy creadigol ynghylch sut y gellid cefnogi cymunedau a herio'r tueddiadau presennol.

Pwysleisiwyd nad gwneud arbedion oedd y prif reswm dros gyflwyno'r polisi ac nad oedd y drafodaeth wedi ei llywio gan fwriad i ddileu gwasanaethau bysiau er mwyn lleihau costau. Eglurwyd, pe byddai cyfleoedd yn codi i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd wahanol, well a mwy effeithlon, y byddai'r cyfleoedd hynny'n cael eu hystyried.

Gofynnwyd lle'r oedd y polisi'n gadael myfyrwyr ôl-16 o Ddwyfor a oedd, oherwydd rhesymau cwricwlaidd ac ystod y pynciau a oedd ar gael, yn dewis astudio mewn chweched dosbarth mewn ysgol uwchradd yn Arfon. Mewn ymateb, eglurwyd bod y polisi diwygiedig yn sicrhau cludiant am ddim i'r safle addysgol agosaf a oedd yn darparu'r cwrs perthnasol. Nodwyd mai'r ddarpariaeth agosaf i ddysgwyr o Ddwyfor a oedd am astudio Safon Uwch fyddai, fel arfer, Coleg Meirion-Dwyfor.

Gofynnwyd beth fyddai'n digwydd pe byddai dysgwr am astudio pwnc nad oedd ar gael yn y lleoliad agosaf. Mewn ymateb, cadarnhawyd, pe na fyddai'r cwrs neu'r pwnc perthnasol ar gael yn y lleoliad agosaf, y byddai cludiant yn cael ei ddarparu i leoliad arall lle'r oedd y ddarpariaeth ar gael.

Cydnabuwyd bod y Polisi Cludiant Addysg yn un cymhleth a bod nifer o rwystrau a gofynion statudol yn gysylltiedig ag ef. Nodwyd bod angen hyblygrwydd wrth ei weithredu, a phwysleisiwyd pwysigrwydd diogelwch disgyblion a sicrhau tegwch.

PENDERFYNWYD

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.**
- 2. Gofyn i'r Cabinet roi sylw penodol i'r Cynllun Seddi Gweigion wrth ddod i benderfyniad.**
- 3. Argymhell i'r Aelod Cabinet Addysg:-**
 - **Dylid ystyried addasu'r Polisi Cludiant Addysg Drafft i ddynodi plwyfi yn hytrach na phellter o ran cludiant i ysgolion ffydd.**
 - **Edrych ar leihau'r nifer o ffurflenni sydd angen i rieni disgyblion gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol eu llenwi.**

9. ADRODDIAD PERFFORMIAD ADDYSG

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Addysg yr adroddiad gan nodi bod y drefn yn un gymharol newydd, ond ei bod yn ffordd ddefnyddiol i'r Aelodau weld a deall ystod gwaith yr Adran Addysg. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi cyfle i'r Pwyllgor graffu ar berfformiad yr adran.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Mynegwyd pryder cyffredinol ynghylch maint y pecyn adroddiadau a gyflwynwyd i'r Pwyllgor, a oedd yn cynnwys oddeutu 350 o dudalennau. Nodwyd nad oedd yn realistig disgwyl i aelodau ddarllen yr holl ddeunydd yn fanwl, ac y gallai hynny olygu na fyddai rhai cwestiynau perthnasol yn cael eu codi. Mewn ymateb, ymddiheurwyd am hyd yr adroddiad ac eglurwyd bod newidiadau ar y gweill i drefniadau herio perfformiad yr Adran Addysg. Nodwyd bod yr adran yn un fawr a oedd yn cynnwys nifer o wasanaethau gwahanol, a bod adnabod y materion pwysicaf ymhlith yr holl wybodaeth wedi bod yn her. Cadarnhawyd y byddai pob rheolwr yn parhau i adrodd ar

berfformiad, ond wrth symud ymlaen y byddai'r Penaethiaid Cynorthwyol yn darparu crynodebau o oddeutu tair neu bedair tudalen, gan amlygu'r llwyddiannau a'r meysydd yr oedd angen sylw arnynt.

Tynnwyd sylw at y gostyngiad sylweddol yn nifer y ceisiadau am swyddi penaethiaid ac at yr her gynyddol o ddenu unigolion i swyddi arweinyddiaeth mewn ysgolion. Croesawyd datblygiad rhaglen Arweinwyr y Dyfodol, a oedd yn darparu cymorth ymarferol i unigolion a oedd yn dymuno symud i swyddi arwain. Nodwyd bod 17 o unigolion o'r sector cynradd a saith o'r sector uwchradd yn dilyn y rhaglen. Cwestiynwyd faint a oedd wedi dilyn y rhaglen yn y flwyddyn flaenorol ac a oedd yr adborth wedi bod yn gadarnhaol.

Cyfeiriwyd at y rhaglen gefnogaeth ar gyfer penaethiaid newydd a phenaethiaid dros dro, gyda 26 unigolyn yn dilyn y rhaglen. Nodwyd bod yr ymateb i'r rhaglen wedi bod yn gadarnhaol, a bod penaethiaid newydd wedi rhoi adborth da ynghylch y gefnogaeth a dderbyniwyd gan y Cyngor. Tynnwyd sylw at y ffaith bod 13% o ysgolion heb bennaeth parhaol, a gofynnwyd am y ffigurau cyfatebol ar gyfer y blynyddoedd blaenorol er mwyn rhoi'r sefyllfa mewn cyd-destun. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod recriwtio penaethiaid yn her sylweddol ac nad oedd y broblem yn unigryw i Wynedd, gan fod ysgolion ar draws Cymru a thu hwnt yn wynebu'r un anhawster.
- Bod trosiant sylweddol wedi bod ymhlith penaethiaid yng Ngwynedd dros y ddwy neu dair blynedd flaenorol oherwydd proffil oedran y gweithlu. Amcangyfrifwyd bod rhwng 30% a 33% o ysgolion wedi newid pennaeth yn ystod y cyfnod hwnnw.
- Bod rhai penaethiaid wedi cyrraedd oedran ymddeol, tra bod eraill wedi penderfynu gadael y proffesiwn oherwydd nad oeddent yn dymuno parhau yn y rôl.
- Bod swyddi pennaeth cynradd wedi denu tri neu bedwar ymgeisydd yn y gorffennol a swyddi pennaeth uwchradd wedi denu dau neu dri, ond bod swyddi bellach yn cael eu hysbysebu heb dderbyn unrhyw geisiadau mewn rhai achosion.
- Bod y sefyllfa wedi ei chynnwys ar gofrestr risg yr adran, gan ei bod yn risg sylweddol a allai gael effaith ar ansawdd a safonau ysgolion.
- Bod tîm o swyddogion cefnogi ysgolion ar waith, ac y bwriedid cryfhau'r gefnogaeth i gyrff llywodraethu yn y flwyddyn i ddod er mwyn sicrhau bod penaethiaid ac ysgolion yn derbyn cymorth o sawl cyfeiriad.
- Bod angen newidiadau cenedlaethol, gan gynnwys cynyddu nifer y lleoedd ar y Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Prifathrawiaeth. Pwysleisiwyd y dylai athrawon a oedd yn dangos awydd i arwain ysgol gael eu cefnogi i ennill y cymhwyster perthnasol.

Adroddwyd bod 15 o unigolion wedi dilyn rhaglen Arweinwyr y Dyfodol yn ystod y flwyddyn flaenorol, a bod y mwyafrif wedi symud ymlaen i swyddi pennaeth mewn gofal neu swyddi parhaol. Eglurwyd bod y rhaglen wedi gweithio tuag at ddatblygu talent o fewn ysgolion Gwynedd a sicrhau bod cronfa o unigolion ar gael i ymateb i sefyllfaoedd brys yn y sectorau cynradd ac uwchradd. Cadarnhawyd bod y rhaglen wedi bod yn llwyddiannus ac wedi cyfrannu at gynydd blynyddol yn nifer yr ymgeiswyr llwyddiannus ar gyfer y cymhwyster prifathrawiaeth.

Adroddwyd bod rhaglen newydd wedi ei sefydlu ym mis Ionawr eleni ar gyfer penaethiaid a oedd wedi bod yn eu swyddi am lai na thair blynedd, ynghyd â phenaethiaid dros dro. Nodwyd bod 22 o benaethiaid yn dilyn y rhaglen, a oedd yn cael ei harwain gan ddau swyddog cefnogi a fu'n benaethiaid yn flaenorol. Eglurwyd

bod y rhaglen yn rhoi cyfle i benaethiaid rwydweithio, derbyn cefnogaeth mentor ac adnabod wynebau cyfarwydd ac adrannau o fewn yr awdurdod. Nodwyd bod y rhaglen yn rhoi cymorth gyda materion megis cyllid, cynlluniau gwelliant ac adnoddau dynol. Cydnabuwyd y gallai rôl pennaeth newydd fod yn unig, ac y gallai'r gefnogaeth hon fod o fudd sylweddol.

Gofynnwyd a oedd un prif reswm yn dod i'r amlwg dros benderfyniadau penaeithiaid ac athrawon i adael y proffesiwn. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd un rheswm penodol, ond bod nifer o ffactorau wedi cyfrannu at y sefyllfa ers cyfnod y pandemig. Nodwyd bod rhai plant yn cyrraedd yr ysgol heb allu cyflawni tasgau sylfaenol megis defnyddio'r tŷ bach, bwyta'n annibynnol neu wisgo cot. Eglurwyd bod ysgolion uwchradd wedi gweld dirywiad yn sgiliau darllen rhai disgyblion wrth iddynt ddechrau ym Mlwyddyn 7 o gymharu â'r cyfnod cyn y pandemig.

Cyfeiriwyd at ymddygiad heriol plant, ymddygiad rhieni a'r baich o ddelio â nifer cynyddol o gwynion. Nodwyd bod cwynion wedi dod yn fwy cymhleth, yn enwedig wrth i ddeallusrwydd artiffisial gael ei ddefnyddio i'w llunio, a bod ymateb iddynt yn gallu bod yn anodd i benaethiaid. Cyfeiriwyd at newidiadau i'r cwricwlwm, gyda rhai penaeithiaid wedi penderfynu ymddeol yn hytrach na gweithredu rhagor o newidiadau dros y blynyddoedd nesaf. Nodwyd bod mwy o blant ag anghenion dysgu ychwanegol mewn ysgolion, a bod rhwystredigaeth ynghylch diffyg darpariaeth ddigonol i ddiwallu eu hanghenion wedi cyfrannu at y pwysau ar benaeithiaid.

Pwysleisiwyd na allai unrhyw bennaeth ymdopi â'r holl newidiadau hyn ar ei ben ei hun. Nodwyd bod angen newid y ffordd yr oedd yr awdurdod, ysgolion, llywodraethwyr a'r pwyllgorau craffu yn cydweithio, a lleihau'r ymdeimlad o "ni a nhw" o fewn y gyfundrefn. Eglurwyd mai drwy gydweithio er budd holl blant Gwynedd, yn hytrach na chanolbwyntio ar un ysgol neu un dosbarth yn unig, y byddai modd sicrhau llwyddiant.

Awgrymwyd y dylid codi'r heriau hyn ar lefel genedlaethol gyda Llywodraeth Cymru. Nodwyd bod y Gweinidog Addysg newydd wedi arwain undeb prifathrawon yn flaenorol, ac y byddai felly'n ymwybodol o'r pwysau a oedd yn wynebu'r proffesiwn.

Nododd aelod, o safbwynt yr undebau addysg, mai'r tri phrif bryder a oedd yn cael eu codi'n gyson gan athrawon oedd baich gwaith, ymddygiad a chyflogau. Nodwyd bod baich gwaith ac ymddygiad yn cyfnewid lle fel y prif bryder o bryd i'w gilydd, gyda chyflogau fel arfer yn y trydydd safle. Awgrymwyd bod y ffactorau hyn yn gwneud i athrawon feddwl yn ofalus cyn ymgeisio am swyddi arwain. Cyfeiriwyd at ddata gan Gyngor y Gweithlu Addysg ynghylch carfan athrawon newydd gymhwyso 2015, gan nodi bod 40% o'r garfan honno wedi gadael addysg erbyn 2025.

Cyfeiriwyd at nifer o brosiectau cyfalaf a oedd wedi llithro o ran amser neu gost, neu'r ddau mewn rhai achosion. Gofynnwyd a oedd disgwyl rhagor o oedi mewn perthynas â'r prosiectau a oedd ar y gweill, neu a oedd hyder y byddent yn cael eu cyflawni o fewn yr amserlen a'r gyllideb. Mewn ymateb, cydnabuwyd na ellid sicrhau na fyddai rhagor o oedi, gan fod prosiectau cyfalaf yn gymhleth a bod problemau annisgwyl yn gallu codi.

Cyfeiriwyd at brosiect Ysgol Ein Harglwyddes, lle'r oedd bwriad wedi bod i blant symud i'r adeilad newydd, ond gan nad oedd y gwaith wedi ei gwblhau i safon ddigonol. Nodwyd bod penderfyniad anodd wedi ei wneud i ohirio'r agoriad tan 1 Medi 2026. Pwysleisiwyd ei bod yn well gohirio na symud plant i adeilad lle nad oedd y gwaith wedi ei gwblhau'n briodol, gan nodi bod tuedd wedi bod yn y gorffennol i symud plant i mewn ac yna datrys problemau.

Eglurwyd bod prosiect Ysgol Tryfan wedi bod ar y gweill ers sawl blwyddyn ac wedi wynebu heriau cyfalaf. Nodwyd ei bod yn anodd rhagweld cost gwaith adeiladu, yn enwedig pan oedd gwaith yn digwydd ar y safle tra bod yr ysgol yn parhau i weithredu ar y safle. Mynegwyd y gobaith y byddai modd cadw at yr amserlen a'r gyllideb, ond cydnabuwyd y byddai angen brwydro'n barhaus i gyflawni hynny. Nodwyd nad oedd unrhyw brosiect cyfalaf mawr wedi bod yn gwbl rydd o broblemau, ac y gallai problemau pellach godi er nad oedd rhai penodol wedi eu hadnabod.

Cyfeiriwyd at gynllun i leihau cost mynychu'r ysgol, a chroesawyd y ffaith bod cynllun penodol ar waith. Gofynnwyd sut y byddai llwyddiant y cynllun yn cael ei fesur. Mewn ymateb, eglurwyd y byddai llwyddiant yn seiliedig ar ymrwymiad ysgolion i weithredu egwyddorion y cynllun. Nodwyd nad oedd unrhyw bennaeth yn dymuno gwneud mynychu'r ysgol yn fwy anodd neu'n fwy costus, ond bod angen i ysgolion ystyried goblygiadau ariannol eu penderfyniadau. Cyfeiriwyd at gynlluniau siop gwisg ysgol ail-law a'r angen i ystyried a oedd logo penodol ar ddillad chwaraeon yn angenrheidiol. Mewn ymateb, nodwyd y gallai aelodau a oedd yn gwasanaethu ar gyrff llywodraethu godi'r materion hyn yn uniongyrchol, ac y byddai ymateb cyrff llywodraethu'n bwysig wrth ddatblygu'r gwaith.

Cyfeiriwyd at y gyfundrefn drochi a nodwyd bod nifer o welliannau yr oedd yr adran yn dymuno eu gwneud, ond nad oeddent yn fforddiadwy ar y pryd. Gofynnwyd am ragor o wybodaeth ynghylch y gwelliannau hynny. Mewn ymateb, nodwyd bod adolygiad o'r gyfundrefn drochi wedi ei gynnal, bod arolygiad cadarnhaol wedi ei dderbyn gan Estyn a bod adroddiad gan Brifysgol Bangor wedi ei ystyried. Nodwyd bod goblygiadau sylweddol o ran adnoddau, ac y byddai mwy o ganolfannau a mwy o staff yn galluogi rhagor o blant i gael mynediad at ddarpariaeth drochi.

Eglurwyd nad oedd y gyllideb bresennol yn ddigonol i ariannu'r canolfannau trochi presennol yn llawn, ac y byddai mwy o adnoddau yn galluogi'r adran i ddarparu mwy o leoedd. Cydnabuwyd, fodd bynnag, y byddai hynny'n codi cwestiynau ynghylch hyd yr amser y byddai dysgwyr yn ei dreulio yn y canolfannau a'r costau cludiant cysylltiedig. Nodwyd bod y gyfundrefn yn perfformio'n dda gyda'r adnoddau a oedd ar gael, a bod y defnydd gorau posibl yn cael ei wneud o adnoddau lleol a chenedlaethol er mwyn cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg mewn ysgolion.

Cydnabuwyd bod pwysau cynyddol ar y gyfundrefn drochi ac y byddai'r pwysau hynny'n parhau dros y blynyddoedd nesaf wrth i ysgolion weithredu'r Polisi Iaith. Pwysleisiwyd bod cost y gyfundrefn yn uwch na lefel y grantiau a oedd yn cael eu derbyn. Mynegwyd gwerthfawrogiad o gyfraniad Llywodraeth Cymru, ond nodwyd y dylai'r cyfraniad adlewyrchu cost wirioneddol y ddarpariaeth. Awgrymwyd y byddai ysgolion yn gorfod gwario mwy ar addysg cyfrwng Cymraeg yn y dyfodol.

Mynegwyd pryder ynghylch y cynnydd yn nifer y disgyblion a oedd yn cael eu dadgofrestru o ysgolion. Gofynnwyd beth oedd strategaeth Gwynedd ar gyfer ymateb i'r cynnydd a'i leihau. Nodwyd bod yr adroddiad yn cyfeirio at batrwm cenedlaethol, ond gofynnwyd i ffigurau Cymru gyfan gael eu cynnwys er mwyn rhoi sefyllfa Gwynedd mewn cyd-destun. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod nifer y plant a oedd yn cael eu haddysgu gartref yn cynyddu'n genedlaethol, a chytunwyd i rannu'r ffigurau cenedlaethol â'r Pwyllgor.
- Bod pryder sylweddol ynghylch y cynnydd yng Ngwynedd. Nodwyd bod y nifer wedi codi i dros 300 o blant oedran ysgol, o'i gymharu ag oddeutu 250 ar yr un adeg y flwyddyn flaenorol.

- Bod y ffigur yn newid yn ystod y flwyddyn wrth i ddisgyblion Blwyddyn 11 adael y system, ac felly y gallai ymddangos bod y nifer yn gostwng ym mis Medi er nad oedd y duedd sylfaenol wedi newid.
- Bod tuedd benodol i ddisgyblion hŷn gael eu dadgofrestru.
- Bod gwahaniaeth rhwng rhieni a oedd wedi dewis addysgu eu plant gartref o'r cychwyn, rhieni a oedd wedi penderfynu rhoi'r gorau i weithio er mwyn darparu addysg gartref o ansawdd uchel, a rhieni a oedd yn tynnu plentyn o'r ysgol oherwydd nad oedd yr ysgol yn gallu diwallu ei anghenion neu oherwydd problemau presenoldeb neu ymddygiad.
- Bod nifer o rieni'n darparu addysg gartref ragorol. Fodd bynnag, mynegwyd pryder arbennig ynghylch plant a oedd yn cael eu tynnu o'r ysgol oherwydd anawsterau, gan y gallent gyrraedd oedran ôl-16 heb gymwysterau ac yna gorfod dilyn cyrsiau sylfaenol cyn symud ymlaen at eu dewis o astudiaethau.
- Bod Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad Gwynedd a Môn wrthi'n cael ei wahanu, a bod bwriad i gael dau aelod o staff i gefnogi teuluoedd a oedd yn dewis addysgu eu plant gartref.
- Bod ymweliadau cartref eisoes yn cael eu cynnal er mwyn asesu pa gymorth oedd ei angen ac os oedd y rhieni'n gallu darparu addysg briodol.
- Bod angen atal teuluoedd rhag teimlo dan bwysau i dynnu eu plant o'r ysgol. Nodwyd bod hyn yn gofyn am gydweithio rhwng y timau cynhwysiad, anghenion dysgu ychwanegol ac ysgolion.
- Bod cynlluniau ar waith i ymateb i'r mater, ac awgrymwyd y gellid cyflwyno adroddiad mwy cynhwysfawr i'r Pwyllgor yn y dyfodol, gan gynnwys rhagor o wybodaeth am effaith yr ymyraethau.

Pwysleisiwyd gan yr Aelod Cabinet fod y mater yn flaenoriaeth iddo. Nodwyd bod anghenion dysgu ychwanegol, problemau cymdeithasol, tlodi a newidiadau mewn cymdeithas yn cyfrannu at y cynnydd. Cydnabuwyd bod sefyllfaoedd teuluoedd wedi dwysáu mewn rhai achosion dros y blynyddoedd diwethaf, ond pwysleisiwyd nad oedd adnabod achosion y broblem yn ddigon ynddo'i hun. Eglurwyd bod angen i'r Cyngor addasu a datblygu ei ffordd o weithio er mwyn diwallu anghenion y plant a'r teuluoedd hynny.

Cyfeiriwyd at y gwaith a oedd wedi digwydd dros y 18 mis blaenorol i adolygu gwasanaethau. Nodwyd y byddai'r Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad ar y cyd ag Ynys Môn yn dod i ben erbyn mis Medi ac y byddai gwasanaeth ar wahân yn cael ei sefydlu ar gyfer Gwynedd yn unig. Eglurwyd bod y galw wedi cynyddu'n sylweddol, bod y gwasanaeth wedi tyfu'n fawr ac yn anodd ei reoli, a bod yr ardal ddagearyddol yn eang iawn. Mynegwyd y gobaith y byddai gwasanaeth Gwynedd yn unig yn rhoi gwell rheolaeth ac yn ymateb yn fwy effeithiol i anghenion lleol, gan barhau i gydweithio ag Ynys Môn pan fyddai hynny'n briodol.

Cyfeiriwyd at newidiadau eraill, gan gynnwys sefydlu gwasanaeth cynhwysiad newydd a chanolfan newydd Camu i'r Copa yn Llanwnda, ynghyd â'r newidiadau a oedd yn deillio o ddiwedd GwE (Gwasanaeth Effeithlonrwydd Ysgolion). Nodwyd bod gan y trefniadau newydd rôl bwysig o ran cefnogi ysgolion, plant a theuluoedd. Cyfeiriwyd at ddiwylliant ysgolion a'r blaenoriaethau a oedd yn llywio eu gwaith, gan gynnwys a ddylid rhoi mwy o bwyslais ar y ddarpariaeth sylfaenol yn hytrach na gweithgareddau drytach. Cydnabuwyd nad oedd atebion cyflym, ond ailadroddwyd bod y maes yn flaenoriaeth a bod y gwasanaeth yn symud i'r cyfeiriad cywir.

Ychwanegwyd bod newid deddfwriaethol ar y gweill ynghylch addysg gartref, a fyddai'n newid grym awdurdodau lleol o ran mynediad at blant a gwneud penderfyniadau ynghylch plant a theuluoedd a oedd yn dewis y llwybr hwnnw. Nodwyd

y byddai'r adran yn ceisio gweithio mewn partneriaeth â theuluoedd yn unol ag ysbryd y ddeddfwriaeth newydd. Nodwyd bod y Gwasanaeth Ieuencid yn darparu cymorth er mwyn lleihau nifer y bobl ifanc nad oeddent mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant, a bod y gwasanaeth yn ymyrryd yn gynharach mewn ysgolion er mwyn atal hyn rhag digwydd.

Croesawyd yr ymrwymiad i gyflwyno rhagor o wybodaeth i'r Pwyllgor. Gofynnwyd i'r data gynnwys oedran y disgyblion a oedd yn cael eu dadgofrestru a'u lleoliad daearyddol, er mwyn adnabod unrhyw batrymau.

Mynegwyd pryder bod rhai athrawon a phenaethiaid mewn gofal a oedd yn dymuno dilyn y cymhwyster ar gyfer prifathrawiaeth yn parhau i gael eu gwrthod. Cydnabuwyd mai Llywodraeth Cymru, yn hytrach na Chyngor Gwynedd, oedd yn rhedeg y cwrs, ond nodwyd bod y sefyllfa'n peri pryder o ystyried y prinder penaethiaid. Mewn ymateb, cytunwyd y dylai unigolion a oedd yn dangos awydd i ddod yn benaethiaid gael cyfle i ddilyn y cymhwyster. Eglurwyd bod Llywodraeth Cymru wedi gosod cap ar nifer y lleoedd, ac nad penderfyniad yr awdurdod lleol oedd hynny.

Nodwyd bod penaethiaid mewn gofal ac unigolion eraill a oedd yn dymuno ymgeisio yn cael eu hannog i gysylltu â'r adran, a bod y rhaglenni arweinyddiaeth lleol yn helpu i adnabod bylchau yn eu profiad a chryfhau eu ceisiadau. Adroddwyd bod un unigolyn wedi bod yn llwyddiannus yn 2024, wedi ennill y cymhwyster ac wedi cael swydd pennaeth parhaol, gan gyfrannu at leihau nifer y penaethiaid mewn gofal. Nodwyd bod tri unigolyn wedi eu derbyn ar y cymhwyster ers mis Medi, a bod pedwar arall wedi eu derbyn ar gyfer Medi 2026.

Cadarnhawyd bod y pryderon wedi eu codi gyda Llywodraeth Cymru. Adroddwyd bod nifer y lleoedd wedi cynyddu o 46 i 96 ar gyfer Medi 2026, gan awgrymu bod y Llywodraeth yn gwrandao ar y pryderon. Nodwyd bod yr adran yn cydweithio'n agos â Dysgu, a oedd yn gyfrifol am arwain y cymhwyster ac am ddatblygu llwybrau gyrfa ar gyfer arweinyddiaeth canol ac uwch.

Gofynnwyd a oedd safleoedd lloeren yn cael eu datblygu ym Meirionnydd fel y trafodwyd pan sefydlwyd darpariaeth cyfeirio disgyblion, ac a oedd adborth wedi ei dderbyn ynghylch y cynnig. Cyfeiriwyd at raglen deledu ddiweddar ynghylch Brynffynnon, a nodwyd bod rhai tebygrwydd rhwng y ddarpariaeth honno a Chamu i'r Copa, er bod y grwpiau oedran yn wahanol. Pwysleisiwyd bod rhaid rhoi blaenoriaeth uchel i ddiogelu, gan fod disgyblion bregus mewn mwy o berygl o gael eu cam-drin. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod penderfyniad wedi ei wneud o'r cychwyn i sefydlu darpariaeth briodol ac o safon uchel.
- Bod buddsoddiad cyfalaf sylweddol wedi ei wneud yn yr hen ysgol er mwyn creu cyfleuster diogel a chynhwysol.
- Bod yr holl adnoddau angenrheidiol wedi eu darparu i sicrhau bod y plant yn cael eu cynnwys yn llawn ac yn teimlo'n ddiogel.
- Bod gweithio mewn uned cynnal ymddygiad yn heriol oherwydd bod ymddygiad plant yn dod yn gynyddol heriol.
- Bod gan y tîm gapasiti i ymestyn allan i ysgolion, er bod barn gymysg ynghylch effeithiolrwydd y dull hwnnw. Eglurwyd bod llwyddiant gwaith ymddygiad yn aml yn dibynnu ar adeiladu perthynas gyda'r plentyn, a bod hynny'n anodd pan oedd swyddog yn ymweld am gyfnod byr yn unig.
- Bod dymuniad i ddatblygu mwy o ddarpariaeth a mwy o ganolfannau, ond pwysleisiwyd y dylent fod yn ddarpariaethau llawn ac addas.

- Bod trafodaethau wedi eu cynnal gyda phenaethiaid ym Meirionnydd a oedd yn awyddus i weld darpariaeth yn yr ardal, yn enwedig ar gyfer y sector uwchradd.

Mynegwyd pryder ynghylch diogelu plant a oedd yn cael eu haddysgu gartref, gan nodi bod cam-drin plant yn aml yn digwydd gan rieni, brodyr, chwirydd neu aelodau agos o'r teulu. Cwestiynwyd sut y gellid adnabod problemau pe byddai'r plentyn yn cael ei addysgu gartref ac nad oedd cyswllt rheolaidd ag ysgol. Mewn ymateb, nodwyd bod diogelu pob plentyn yn bwysig. Pwysleisiwyd na ddylid tybio bod problemau diogelu yn gysylltiedig â phob teulu a oedd yn dewis addysg gartref, gan fod nifer o rieni'n gwneud gwaith rhagorol am y rhesymau cywir. Cydnabuwyd bod achosion cenedlaethol wedi bod lle codwyd problemau diogelu, ac awgrymwyd bod hynny'n un o'r ffactorau a oedd yn dylanwadu ar benderfyniadau'r Llywodraeth wrth lunio'r ddeddfwriaeth newydd.

Mynegwyd pryder ynghylch y penderfyniad i wahanu gwasanaethau Anghenion Dysgu Ychwanegol Gwynedd ac Ynys Môn, gan nodi bod Llywodraeth Cymru yn aml yn annog cydweithio rhwng awdurdodau lleol. Gofynnwyd am drafodaeth ar wahân i egluro'r rhesymau dros y penderfyniad. Mewn ymateb, eglurwyd mai penderfyniad ymarferol ydoedd. Nodwyd bod y gwasanaeth yn cynnwys oddeutu 130 i 140 aelod o staff, ei fod yn faes a oedd yn tyfu ac yn wynebu anghenion a oedd yn dwysáu, a'i fod yn anodd ei reoli fel un gwasanaeth ar draws ardal mor eang. Cydnabuwyd bod nifer o agweddau o'r bartneriaeth gydag Ynys Môn wedi gweithio'n dda, ond nodwyd bod angen gwasanaeth mwy deinamig a fyddai'n gallu ymateb yn fwy effeithiol i anghenion pobl Gwynedd.

Mynegwyd pryder bod plant ag anghenion dysgu ychwanegol a fyddai wedi cael lle mewn ysgol arbennig bum mlynedd ynghynt bellach yn cael eu gwrthod, gan adael ysgolion prif ffrwd i ymateb i'w hanghenion gydag adnoddau cyfyngedig. Cyfeiriwyd at gynnydd sylweddol yn nifer y disgyblion mewn ysgolion arbennig, gan nodi bod Ysgol Hafod Lon wedi ei hadeiladu ar gyfer 100 o blant ond y byddai ganddi 135 o ddisgyblion cofrestredig ym mis Medi 2026. Nodwyd bod yr ysgol felly'n gorfod defnyddio safleoedd lloeren oherwydd diffyg lle.

Mewn ymateb, nodwyd bod y cynnydd yn nifer y plant ag anghenion dysgu ychwanegol a allai fod angen lle mewn ysgol arbennig yn peri pryder sylweddol. Fodd bynnag, pwysleisiwyd bod angen ystyried cwestiwn sylfaenol ynghylch cynhwysiad a'r ffordd yr oedd ysgolion a chymunedau'n cael eu trefnu. Eglurwyd nad oedd yn ddymunol creu system lle'r oedd plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn cael eu haddysgu ar wahân yn llwyr i blant eraill. Cyfeiriwyd at enghraifft o gynhwysiad llawn rhwng dwy ysgol gyfagos yn ystod amseroedd egwyl, a mynegwyd awydd i weld plant ag anghenion ychwanegol a phlant eraill yn cael eu haddysgu gyda'i gilydd lle bo hynny'n bosibl.

Nodwyd bod y Cyngor wedi buddsoddi rhagor mewn integreiddio yn ystod y flwyddyn, ond cydnabuwyd bod angen rhagor o gyllid. Cadarnhawyd, pe byddai adnoddau ychwanegol ar gael, y byddent yn cael eu rhoi i ysgolion er mwyn cyflogi mwy o staff a chynyddu eu gallu i fod yn gynhwysol. Cydnabuwyd bod cynhwysiad yn gwneud gwaith ysgolion prif ffrwd yn fwy heriol. Nodwyd y byddai unrhyw gynnydd yng nghapasiti ysgolion arbennig neu adeiladu ysgol newydd yn arwain at oblygiadau cludiant a chostau ychwanegol, a bod angen ystyried y materion hynny gyda'i gilydd. Pwysleisiwyd y byddai'n well buddsoddi mewn addysg a phrofiadau'r plant yn hytrach na gwario rhagor ar eu cludo i ddarpariaethau pellach i ffrwd.

Gofynnwyd am eglurhad ynghylch cyfeiriad yn yr adroddiad at newidiadau i gynllun yn Ysgol Bontnewydd. Mewn ymateb, eglurwyd bod y prosiect yn un heriol oherwydd mai'r bwriad oedd adeiladu ysgol sero net. Nodwyd bod hynny'n cyflwyno heriau penodol nad oeddent wedi codi mewn prosiectau ysgol arferol, gan gynnwys materion yswiriant. Cadarnhawyd y byddai ymateb mwy cynhwysfawr yn cael ei ddarparu maes o law.

Gofynnwyd a oedd ysgolion yn colli cyllid pan oedd plentyn yn cael ei ddadgofrestru, gan fod cyllid yn cael ei ddyrannu fesul disgybl. Mynegwyd pryder y gallai colli'r cyllid hwnnw gyfrannu at ddiswyddiadau a lleihad yn nifer y staff. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd modd rhoi ateb syml gan fod yr effaith yn dibynnu ar yr adeg o'r flwyddyn y byddai'r plentyn yn cael ei ddadgofrestru. Nodwyd bod rhai ysgolion yn gallu elwa dros dro pe byddai'r plentyn yn gadael ar ôl i'r cyllid gael ei ddyrannu ar sail y cyfrifiad disgyblion. Fodd bynnag, pe byddai'r plentyn wedi bod allan o'r ysgol am flwyddyn gyfan, byddai'r golled yn ymddangos yn y cyllid dilynol.

Gofynnwyd faint o blant a oedd wedi elwa ar ddarpariaeth Camu i'r Copa, ac a oedd y plant hynny'n wahanol i'r deg disgybl a oedd wedi cael eu gwahardd yn barhaol o ysgolion uwchradd. Gofynnwyd, ar gyfartaledd, pa mor hir yr oedd plentyn a waharddwyd yn barhaol yn aros heb addysg cyn derbyn darpariaeth arall, a phwy oedd yn gyfrifol am ddiogelu'r plentyn os nad oedd yn agored i'r tîm lles. Mewn ymateb, adroddwyd bod oddeutu 25 o blant wedi elwa ar ddarpariaeth Camu i'r Copa yn ystod y flwyddyn gyntaf. Nodwyd bod eu llwybrau cyn cyrraedd y ddarpariaeth wedi amrywio, gyda rhai wedi wynebu gwaharddiad ac eraill heb wneud hynny. Eglurwyd mai'r nod hirdymor oedd sicrhau bod plant yn gallu cael mynediad at y ganolfan cyn cyrraedd y pwynt o gael eu gwahardd.

Gofynnwyd am effaith y 230 o geisiadau i drosglwyddo ysgol eleni, gan nodi y gallai hyn roi pwysau sylweddol ar ysgolion cyfagos, yn enwedig pe byddai nifer o blant yn symud ar yr un pryd. Gofynnwyd a oedd y cyllid yn symud gyda'r plentyn pan oedd trosglwyddiad yn digwydd yn ystod y flwyddyn academaidd. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd pob trosglwyddiad yn deillio o broblemau ymddygiad neu gynhwysiad, gan y gallai rhai fod oherwydd symud tŷ neu deuluoedd yn symud i mewn neu allan o'r ardal. Cydnabuwyd, serch hynny, bod ysgolion yn pryderu ynghylch derbyn plant ag ymddygiad heriol neu anghenion cynhwysiad heb gyllid ychwanegol.

Nodwyd bod cytundeb wedi bodoli yn y gorffennol i'r arian ddilyn y plentyn, ond nad oedd cytundeb cyfredol rhwng y penaethiaid. Cadarnhawyd y gellid ailystried y trefniant, ond mai mater i'r ysgolion oedd cytuno arno. Nodwyd y byddai trafodaeth yn cael ei chynnal ym mhob corff llywodraethu ym mis Medi, gyda phenderfyniad yn cael ei wneud ar y ffordd ymlaen.

Diolchwyd i staff Camu i'r Copa am eu gwaith, gan nodi eu bod yn gweithio dan bwysau sylweddol ac yn dangos ymrwymiad mawr i'r plant yn y ganolfan.

Mynegwyd pryder bod yr adroddiad yn eithaf arwynebol mewn rhai mannau ac nad oedd digon o ffigurau wedi eu cynnwys. Cyfeiriwyd at ddatganiadau bod gwaith y Gwasanaeth Ieuencid wedi cael effaith gadarnhaol ar les, datblygiad personol a hyder pobl ifanc, ond nodwyd nad oedd data penodol i gefnogi'r datganiadau hynny. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod mwy o wybodaeth ynghylch y Gwasanaeth Ieuencid mewn adroddiadau eraill ac yn adroddiad blynyddol y Gwasanaeth Ieuencid. Cynigiwyd rhannu'r adroddiad blynyddol â'r Pwyllgor. Cydnabuwyd nad oedd y sylwadau byr yn yr adroddiad perfformiad yn gwneud cyfiawnder â maint y gwaith a oedd yn digwydd.

Cyfeiriwyd at newid diweddar o system wybodaeth SIMS i system Bromcom mewn ysgol uwchradd. Mynegwyd pryder bod y broses drosglwyddo wedi rhoi pwysau sylweddol ar les staff swyddfa'r ysgol, a bod staff wedi gweithio oriau ychwanegol i ymdrin â'r newid. Gofynnwyd a oedd yr awdurdod yn darparu digon o adnoddau a chefnogaeth i ysgolion wrth gyflwyno'r system newydd. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod yr awdurdod wedi talu am system SIMS ers blynyddoedd lawer, ond bod ysgolion wedi bod yn rhan o'r broses o ddewis Bromcom fel y darparwr newydd.
- Bod symud o system a oedd wedi bod ar waith am bron i chwarter canrif i system newydd wedi bod yn anodd.
- Bod y pennaeth perthnasol wedi trafod y problemau gyda swyddogion yr adran a'r tîm cymorth.
- Na ddylai'r ysgol fod wedi cael ei gadael ar ei phen ei hun, ac na ddylai'r awdurdod ganiatáu hynny.
- Bod nifer o'r problemau wedi deillio o faterion y tu allan i reolaeth yr awdurdod, gan gynnwys gwahaniaeth rhwng yr hyn a addawyd gan Bromcom a'r hyn yr oedd y cwmni'n gallu ei ddarparu.
- Bod siom ynghylch y ffaith bod y newid wedi effeithio ar staff y swyddfa, gan mai'r bwriad oedd gwella prosesau busnes yr ysgol.
- Bod yr awdurdod wedi ymrwymo i'r system newydd ac y byddai angen datrys y problemau.
- Bod yr ysgol dan sylw wedi bod y gyntaf i fabwysiadu'r system ac felly wedi wynebu'r heriau cyn ysgolion eraill.
- Bod argymhelliad yn yr Adolygiad Ymarfer Plant i gael un system gyson ar draws y sir i gofnodi materion diogelu. Nodwyd bod Bromcom yn gallu darparu'r swyddogaeth honno, a bod hynny wedi bod yn un o'r prif resymau dros y newid.
- Bod angen sicrhau bod systemau addysg, data a gwybodaeth am blant yn cyrraedd y safon orau bosibl, gan nad oedd y sefyllfa flaenorol yn dderbyniol.

Croesawyd natur agored y drafodaeth rhwng aelodau'r Pwyllgor, yr Aelod Cabinet a swyddogion. Nodwyd bod yr adroddiad yn adlewyrchu'r amgylchiadau cymdeithasol cynyddol anodd yr oedd ysgolion yn gweithio ynddynt, gan gynnwys parodrwydd plant ar gyfer ysgol a'u gallu i gyflawni tasgau sylfaenol.

Awgrymwyd y byddai'n fuddiol cynnwys mwy o wybodaeth am ganlyniadau addysgol traddodiadol yn yr adroddiad, megis cyrhaeddiad mewn llythrennedd, rhifedd a TGAU ar draws Gwynedd. Eglurwyd y gallai data cymharol ddangos sefyllfa Gwynedd o'i chymharu â Chymru a'r Deyrnas Unedig, heb fod angen craffu ar ysgolion unigol mewn sesiwn gyhoeddus. Mewn ymateb, croesawyd yr awgrym a nodwyd bod gwaith ar y gweill i ddod â'r wybodaeth ynghyd. Cyfeiriwyd at benderfyniadau cenedlaethol blaenorol i beidio â defnyddio na chyhoeddi data perfformiad mewn fforymau cyhoeddus, ond nodwyd bod penaethiaid uwchradd bellach yn dangos awydd i fod yn fwy agored wrth ddefnyddio data i gynllunio gwelliannau.

Nododd yr Aelod Cabinet Addysg nad oedd y drws wedi ei gau ar ddatblygiadau pellach mewn darpariaeth ysgolion arbennig. Cadarnhawyd, pe byddai angen mwy o leoedd, y byddai'n rhaid ymateb i'r angen hwnnw. Awgrymwyd y gallai safleoedd lloeren mewn ysgolion uwchradd prif ffrwd ddarparu cymorth i rai disgyblion ag anghenion penodol.

Adroddwyd bod rhagor o gyllid wedi ei roi i ysgolion arbennig ac ysgolion prif ffrwd yn ystod y flwyddyn, a mynegwyd y bwriad i geisio darparu rhagor yn y flwyddyn ganlynol. Nodwyd bod archwiliad o drefniadau cyllido ysgolion ar y gweill, a allai greu cyfleoedd i ailddosbarthu'r gyllideb mewn ffordd wahanol.

Cyfeiriwyd at adroddiad blynyddol y Gwasanaeth Ieuencid a nodwyd ei fod yn cynnwys rhagor o wybodaeth am nifer y plant a oedd wedi elwa ar gymorth lles. Eglurwyd bod yr holiaduron o fewn yr adroddiad gerbron yn mesur profiad y plant yr oedd y gwasanaeth eisoes yn gweithio gyda hwy, ac nad oedd yn hawdd casglu data cyson am blant nad oeddent yn derbyn cymorth.

Mynegwyd pryder ynghylch ailstrwythuro'r Gwasanaeth Ieuencid a oedd wedi digwydd rhai blynyddoedd ynghynt. Nodwyd bod pum darpariaeth gymunedol newydd wedi eu sefydlu ers y flwyddyn flaenorol, a chroesawyd y posibilrwydd bod y gwasanaeth yn symud yn raddol yn ôl tuag at y ddarpariaeth flaenorol. Adroddwyd bod y Gwasanaeth Ieuencid yn datblygu cynllun pum mlynedd ac wedi cynnal ymgynghoriad. Anogwyd yr aelodau i gymryd rhan yn yr ymgynghoriad a chyflwyno eu barn.

O ran data perfformiad ysgolion, awgrymwyd y dylid mynd ymhellach na chyflwyno cyfartaledd Gwynedd yn unig, gan y gallai un ysgol godi'r cyfartaledd ac ysgol arall ei ostwng. Cynigiwyd y dylid cyflwyno data fesul ysgol, heb enwi'r ysgolion. Pwysleisiwyd mai diben hyn fyddai adnabod ysgolion a oedd yn perfformio'n dda a'r rhai yr oedd angen cymorth arnynt, er mwyn llywio gwelliant yn hytrach na phennu bai. Nodwyd y byddai angen cytundeb penaethiaid ac ystyriaeth o safbwynt Llywodraeth Cymru cyn gweithredu'r trefniant. Cadarnhawyd y byddai'r mater yn cael ei godi gyda phenaethiaid cyn mis Medi, gyda'r bwriad o gyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor yn yr Hydref.

PENDERFYNWYD

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.**
- 2. Gofyn i'r Pennaeth Addysg rannu data cymharol cenedlaethol o ran dadgofrestru gydag aelodau'r Pwyllgor ynghyd ag Adroddiad Blynyddol y Gwasanaeth Ieuencid.**
- 3. Bod angen edrych ar gynnwys gwybodaeth a data o ran cyrhaeddiad disgyblion yn yr adroddiad perfformiad i'r dyfodol.**
- 4. Bod y Pwyllgor yn craffu'r sefyllfa o ran dadgofrestru ac Addysg Ddewisol Gartref fel rhan o'i raglen waith pan yn amserol.**

10. ADRODDIAD PERFFORMIAD ECONOMI A CHYMUNED

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned yr adroddiad gan nodi ei fod yn edrych yn ôl ar berfformiad yr adran dros y flwyddyn flaenorol, gyda sylw penodol i'r cynnydd a wnaed yn erbyn prosiectau blaenoriaeth y Cyngor. Cydnabuwyd bod nifer o wasanaethau'r adran wedi wynebu ansicrwydd ariannol yn sgil newidiadau i raglenni cyllido'r Llywodraeth, ond mynegwyd balchder ym mherfformiad timau'r adran ac yn y cynnydd a wnaed wrth gyflawni ymrwymadau'r Cyngor.

Nodwyd bod 69 o sefydliadau ar draws y sir wedi derbyn cefnogaeth drwy grant y Llywodraeth yn y flwyddyn ddiwethaf. Adroddwyd bod 55 o gynghorau cymuned ledled Gwynedd wedi eu cefnogi a bod £8.9 miliwn wedi ei fuddsoddi i wella isadeiledd canol trefi. Nodwyd bod cais wedi ei wneud i'r adran ymchwilio ymhellach i'r camau ychwanegol y gallai'r Cyngor eu cymryd drwy ddefnyddio grym awdurdod lleol, gan gynnwys opsiynau nad oeddent o reidrwydd yn cyd-fynd â chanllawiau presennol. Cadarnhawyd bod gwaith ar hyn eisoes wedi dechrau.

Adroddwyd bod 118 o fusnesau Gwynedd wedi derbyn cymorth dros y flwyddyn flaenorol, gyda buddsoddiad gwerth £1.3 miliwn. Nodwyd bod 255 o drigolion Gwynedd a oedd yn wynebu rhwystrau rhag mynd i waith wedi derbyn cymorth, ynghyd â 130 o unigolion ychwanegol a oedd wedi derbyn cefnogaeth i sicrhau cyflog llawn neu well.

Mynegwyd boddhad â'r cynnydd a wnaed gyda pharc gwyddoniaeth Trawsfynydd. Nodwyd bod aelodau wedi cael gwahoddiad i ymweld â'r safle a derbyn cyflwyniad ar y wybodaeth ddiweddaraf ynghylch y cynllun, a chadarnhawyd y byddai diweddariad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor maes o law.

Nodwyd bod gwaith wedi dechrau dros y flwyddyn flaenorol i ddatblygu model mwy cynaliadwy ar gyfer cefnogi cymunedau. Eglurwyd bod trefniadau peilot yn cael eu hystyried yn Nhywyn, Abermaw a Blaenau Ffestiniog. Adroddwyd bod grantiau gwerth £217,000 wedi eu dyrannu i grwpiau cymunedol a banciau bwyd ar draws Gwynedd er mwyn cryfhau'r gefnogaeth leol a oedd ar gael i drigolion.

Nodwyd bod nifer yr ymweliadau â chanolfannau hamdden Byw'n lach yn ystod y flwyddyn flaenorol yn is na'r flwyddyn gynt. Eglurwyd bod y gostyngiad yn bennaf yn deillio o newid yn y dull o gasglu data, er bod gostyngiad bach hefyd yn nifer y plant cynradd a oedd yn derbyn gwersi nofio yn y canolfannau. Nodwyd bod nifer yr ymwelwyr yn parhau ychydig yn is na'r lefelau cyn y pandemig, a phwysleisiwyd bod angen cytuno ar systemau newydd, gwella'r perfformiad ac annog rhagor o blant i ddefnyddio'r pyllau nofio.

Adroddwyd bod y flwyddyn flaenorol wedi bod yn heriol i'r gwasanaethau morwrol, gyda stormydd y gaeaf wedi achosi difrod a nifer fawr o ymwelwyr wedi cyrraedd ar benwythnosau pan oedd y tywydd yn braf, gan greu problemau traffig a phwysau ychwanegol. Nodwyd bod gwastraff a diogelwch yn faterion yr oedd angen eu hystyried, ynghyd â nifer o faterion eraill. Cydnabuwyd bod gallu'r gwasanaethau i ymateb i'r cynnydd sydyn yn y boblogaeth ar ddiwrnodau prysur yn gyfyngedig, a bod hynny'n achosi rhwystredigaeth i gymunedau lleol ac ymwelwyr. Cadarnhawyd y byddai'r materion hyn yn rhan o'r Cynllun Rheoli Cyrchfan yn y dyfodol.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Cyfeiriwyd at y gwasanaeth archifdai a'r ffaith bod yr oriau agor wedi eu lleihau i'r lefel isaf ers 2016. Nodwyd bod dros fil o unigolion wedi ymateb i holiadur, a bod oriau agor annigonol wedi dod i'r amlwg fel y prif bryder. Cydnabuwyd bod mwy o ddeunydd ar gael ar-lein, ond pwysleisiwyd nad oedd pawb yn dymuno cael mynediad at wasanaethau o'u cartrefi. Gofynnwyd a oedd bwriad i ymestyn yr oriau agor yn sgil buddsoddiad y Llywodraeth mewn mannau cyhoeddus ac ymatebion y cyhoedd.

Mewn ymateb, eglurwyd bod oriau agor wedi bod yn destun pryder i ddefnyddwyr ers nifer o flynyddoedd, a bod y gostyngiad wedi deillio o'r angen i leihau costau gweithredu'r gwasanaeth. Nodwyd bod yr oriau agor rhwng Dolgellau a Chaernarfon wedi cyrraedd y lefel isaf bosibl. Adroddwyd bod buddsoddiad sylweddol wedi ei wneud mewn ffenestri, mesurau cynaliadwyedd o fewn yr adeiladau a'r ystafelloedd darllen, ond cadarnhawyd nad oedd cyllid ychwanegol ar gael i ymestyn yr oriau agor.

Cyfeiriwyd at y gwaith i annog busnesau i gynyddu eu defnydd o'r Gymraeg, a gofynnwyd sut yr oedd cydymffurfiaeth yn cael ei monitro. Mewn ymateb, eglurwyd bod hyrwyddo'r Gymraeg yn cael ei gynnwys fel amod wrth ddyfarnu grantiau, a bod

tystiolaeth yn cael ei chasglu i ddangos bod yr amod wedi ei gyflawni. Nodwyd bod disgwyl i fusnesau wneud mwy na chyfieithu taflenni, gan hyrwyddo'r Gymraeg fel rhan o'u gweithgareddau. Eglurwyd bod y dull gweithredu'n amrywio rhwng busnesau, ond bod gwiriadau'n cael eu cynnal. Cydnabuwyd, fodd bynnag, bod gwendid yn y trefniadau monitro oherwydd bod staff a oedd yn rheoli'r grantiau yn aml yn cael eu hariannu drwy'r grant ei hun. Nodwyd na fyddai'r adnodd o reidrwydd yn parhau ar ôl i'r cynllun ddod i ben. Eglurwyd y byddai'r cynllun tair blynedd yn cael ei werthuso a bod gwybodaeth a thystiolaeth yn cael ei gasglu, ond na fyddai modd monitro'r busnesau ar ôl i'r cynllun ddod i ben.

Cyfeiriwyd at ardaloedd lle nad oedd band eang ar gael o hyd i fusnesau a chartrefi. Pwysleisiwyd bod cysylltiad dibynadwy yn hanfodol, yn enwedig wrth i wasanaethau analog ddod i ben, a gofynnwyd pa gymorth y gallai'r Cyngor ei ddarparu i ardaloedd heb wasanaeth. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod cynllun Gwynedd Ddigidol wedi bod yn rhan o gynllun blaenorol y Cyngor, ond bod y gwaith bellach yn cael ei gyflawni mewn partneriaeth ag Uchelgais Gogledd Cymru drwy dîm rhanbarthol.
- Bod cynllun wedi bod ar y gweill i dargedu ardaloedd lle'r oedd bylchau yn y ddarpariaeth, ond bod Llywodraeth y Deyrnas Unedig wedi cyhoeddi cynllun tebyg, gan greu dwy fenter a oedd yn ceisio cyflawni'r un nod.
- Bod y rhaglen ranbarthol wedi ei gohirio er mwyn gweld beth fyddai cynllun Llywodraeth y Deyrnas Unedig yn ei ddarparu. Nodwyd bod y cynllun hwnnw i fod i roi cymhorthdal a chefnogaeth i ddarparwyr er mwyn eu hannog i wasanaethu ardaloedd lle'r oedd bylchau penodol.
- Bod newid Llywodraeth y Deyrnas Unedig wedi creu ansicrwydd ynghylch statws y cynllun, a bod angen cadarnhau pa mor bell yr oedd wedi datblygu.
- Bod aelodau'n cael eu hannog i gyflwyno enghreifftiau ymarferol a chodau post ardaloedd lle'r oedd problemau'n parhau. Cadarnhawyd y byddai'r wybodaeth yn cael ei rhannu â'r tîm digidol ranbarthol a'i chodi gyda'r swyddogion perthnasol.

Cyfeiriwyd at y £1.3 miliwn a ddosbarthwyd rhwng 118 o fusnesau lleol, a gofynnwyd a oedd tystiolaeth bod y buddsoddiad wedi creu swyddi newydd. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod data o'r fath yn cael ei gasglu. Eglurwyd nad creu swyddi newydd yn unig oedd diben y grantiau, gan eu bod yn cael eu defnyddio i ddiogelu busnesau a swyddi presennol a chynyddu cynaliadwyedd hirdymor. Nodwyd bod gwybodaeth am nifer y swyddi a grëwyd wedi ei chynnwys mewn atodiad, ac ymrwymwyd i rannu'r ffigur penodol gyda'r aelodau.

Cyfeiriwyd at brosiectau adfywio diwylliannol a'u dibyniaeth ar gyllid allanol. Gofynnwyd a oedd modd sicrhau bod rhai prosiectau'n gallu parhau pe byddai'r cyllid allanol yn dod i ben. Mewn ymateb, cydnabuwyd bod yr adran yn ddibynnol iawn ar grantiau allanol gan nad oedd cyllideb gyfalaf fewnol ar gael. Eglurwyd bod cyllid y Llywodraeth yn cael ei ddenu i gefnogi busnesau yng Ngwynedd, ond bod amodau grant yn gallu cyfyngu ar y math o weithgareddau y gellid eu cyflawni.

Nodwyd bod cais wedi ei wneud i'r adran ystyried yr hyn yr oedd angen ei gyflawni yn hytrach na chanolbwyntio'n unig ar yr hyn a oedd yn gymwys o dan amodau grant. Eglurwyd bod newid sylweddol wedi bod yn y cyllid dros y flwyddyn flaenorol, gyda'r Gronfa Ffyniant Gyffredin wedi bod yn gymharol hyblyg, tra bod y Gronfa Twf Lleol newydd yn rhoi mwy o bwyslais ar dwf a gwariant cyfalaf ac yn llai hyblyg. Adroddwyd yr ymdrechir i sicrhau dosbarthiad daearyddol teg o'r cyllid ar draws y sir. Cyfeiriwyd at gynlluniau adfywio ar gyfer 13 dalgylch yng Ngwynedd, gyda'r gobaith y byddai'r cynlluniau hynny'n adlewyrchu'r mwyafrif helaeth o flaenoriaethau lleol.

Cyfeiriwyd at y ffrwd waith ar ganol trefi. Nodwyd bod cyllid Llywodraeth Cymru a'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yn tueddu i ganolbwyntio ar wella cyfleusterau canol trefi, ond nad oedd hyn bob amser yn mynd i'r afael â phatrymau defnydd canol trefi, eiddo gwag, parcio neu'r materion mwy meddal a oedd yn dylanwadu ar ganfyddiad pobl. Cydnabuwyd bod angen ymestyn cwrdd y gwaith, a chadarnhawyd y byddai adroddiad penodol ar waith canol trefi yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu ym mis Gorffennaf.

Gofynnwyd a oedd tystiolaeth bod dynodiad Safle Treftadaeth y Byd a'r buddsoddiad cysylltiedig yn dod â budd economaidd i gymunedau Gwynedd. Mewn ymateb, eglurwyd bod y dynodiad wedi bod ar waith ers pedair blynedd a bod nifer o gynlluniau a phrosiectau wedi eu datblygu yng nghymunedau'r ardaloedd llechi. Cydnabuwyd nad oedd holl ganlyniadau'r gwaith wedi dod i'r amlwg eto.

Nodwyd bod gwaith agos yn digwydd gyda chymunedau ar brosiectau economaidd, twristiaeth, adfywio, balchder bro a dehongli treftadaeth. Cyfeiriwyd at brosiect gwerth oddeutu £36 miliwn a oedd yn cynnwys ailddatblygu Amgueddfa Lechi Cymru yn Llanberis. Rhoddwyd Neuadd Ogwen ym Methesda fel enghraifft o fuddsoddiad a oedd wedi gwneud gwahaniaeth ymarferol. Adroddwyd bod seilwaith sylfaenol wedi ei wella, gan gynnwys goleuo, sain ac inswleiddio, a bod y gwelliannau wedi galluogi'r neuadd i gynnal digwyddiadau a gigs yn hwyr heb effeithio'n andwyol ar yr ardal leol.

Cyfeiriwyd at gwblhau gwaith ar adeiladau Stryd yr Eglwys ym Mlaenau Ffestiniog, mewn partneriaeth ag Antur Stiniog, i adfywio siopau ar y stryd fawr ar gyfer defnydd masnachol a thai. Adroddwyd bod gwaith wedi digwydd ym Mharc Padarn, Llanberis, a bod cwmnïau lleol yn cael eu cefnogi drwy'r gwaith adeiladu ac adnewyddu.

Cyfeiriwyd at sylwadau blaenorol y byddai cyllid ar gyfer y ffordd osgoi yn Llanbedr yn gorfod dod drwy Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd. Mynegwyd amheuaeth y byddai'r corff yn dyrannu cyfran sylweddol o'i gyllid i un cynllun. Nodwyd bod gwahoddiadau wedi eu hanfon at aelodau o Lywodraeth Cymru i ymweld â'r ardal a thrafod y cynllun gyda'r gymuned. Pwysleisiwyd bod y ffordd osgoi yn bwysig i'r economi, i ddiogelwch y cyhoedd ac i greu cyfleoedd gwaith, a gofynnwyd a fyddai'r adran yn parhau i bwysu ar Lywodraeth Cymru i ariannu'r cynllun. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod cynllun wedi bod yn barod i'w weithredu cyn i'r Llywodraeth flaenorol ailystyried y mater. Nodwyd bod costau wedi cynyddu ers hynny, ond bod cynllun yn parhau i fodoli a mai cyllid oedd y prif rwystr. Cadarnhawyd y byddai cyfarfodydd yn cael eu trefnu gyda'r Gweinidogion perthnasol, ac y byddai pwysigrwydd y cynllun i'r economi a'r gymuned leol yn cael ei bwysleisio.

Cyfeiriwyd at safleoedd aros dros nos ar gyfer cartrefi modur, a nodwyd bod oddeutu 2,000 o gerbydau wedi aros ar y safleoedd yng Nghricieth, Caernarfon a Phwllheli dros gyfnod o ddwy flynedd. Gofynnwyd am ganran defnydd y safleoedd. Cyfeiriwyd at broblem gynyddol gyda chartrefi modur mewn ardaloedd eraill, gan nodi bod nifer sylweddol wedi eu gweld mewn un lleoliad tra bod safle swyddogol Caernarfon bron yn wag. Gofynnwyd am eglurhad ynghylch 96 o achosion gorfodi mewn lleoliadau ansyddogol, gan gynnwys natur y tramgwyddau a'r rheswm dros gymryd camau. Nodwyd bod cartrefi modur yn achosi problemau mewn rhai ardaloedd. Cyfeiriwyd at y ffaith y byddent yn dod o fewn cwrdd yr ardoll ymwelwyr, ond awgrymwyd y byddai casglu'r ardoll oddi wrth ddefnyddwyr cartrefi modur yn anodd.

Mewn ymateb, cadarnhawyd y gellid darparu gwybodaeth am ganran defnydd y safleoedd. Eglurwyd mai'r Adran Amgylchedd oedd yn gyfrifol am waith gorfodi, ac ymrwymwyd i ofyn am wybodaeth gefndir ynghylch yr achosion. Cydnabuwyd bod

capasiti'r tîm gorfodaeth yn gyfyngedig a'i bod yn anodd profi mewn rhai achosion bod cerbyd wedi aros dros nos.

Gofynnwyd a oedd Llywodraeth Cymru yn ystyried sefydlu adran ddatblygu newydd, a allai gynnig grantiau gwell, denu cyflogwyr a chreu swyddi mewn ardaloedd gwledig. Mewn ymateb, nodwyd y byddai cyfarfod yn cael ei gynnal gyda'r Gweinidog dros yr Economi yn Llywodraeth Cymru, ac y byddai'r cwestiwn ynghylch adran ddatblygu yn cael ei godi.

Cyfeiriwyd at broblemau parcio mewn cymunedau, gan gynnwys cerbydau'n parcio ar linellau melyn, rhwystro ffyrdd a chreu perygl ac anhwylystod i drigolion. Gofynnwyd a fyddai'n bosibl buddsoddi mewn tir er mwyn creu meysydd parcio newydd. Awgrymwyd y gellid ystyried prynu tir neu safleoedd capeli a oedd yn cau, gan godi tâl am barcio er mwyn adennill rhywfaint o'r gost. Mewn ymateb, cydnabuwyd bod y mater yn un trawsadrannol. Cadarnhawyd bod cyfleoedd i greu rhagor o leoedd parcio ar gyfer trigolion ac ymwelwyr, a allai hefyd greu incwm i'r Cyngor. Eglurwyd y gallai'r mater gael ei drafod gyda'r Adran Amgylchedd. Nodwyd bod parcio cymunedol yn un o'r blaenoriaethau a allai gael eu cyflwyno drwy'r Fframwaith Adfywio Ardal, gan fod gan wahanol gymunedau flaenoriaethau gwahanol.

Anogwyd cymunedau i gyflwyno syniadau drwy'r Fframwaith Adfywio Ardal. Nodwyd, pe byddai grant priodol ar gael, y gellid ceisio cyllid i brynu tir. Pe na fyddai cyllid ar gael ar unwaith, awgrymwyd y dylid datblygu'r cynllun i lefel ddigonol o aeddfedrwydd er mwyn manteisio ar gyfle ariannu yn y dyfodol. Ychwanegwyd y byddai angen cydweithio rhwng gwasanaethau megis amgylchedd, priffyrdd, tai ac economi. Nodwyd bod y cynlluniau mwyaf llwyddiannus yn aml yn cael eu harwain gan grwpiau lleol gweithgar, ond cydnabuwyd y byddai costau rheoli a chynnal yn codi pe byddai'r Cyngor yn prynu ac yn darparu maes parcio. Cadarnhawyd bod cyfle i gydweithio â swyddogion cefnogi cymunedau er mwyn asesu'r opsiynau a datblygu cynllun penodol ar gyfer safle penodol.

Codwyd pryder ynghylch newidiadau diweddar i drefniadau meysydd parcio. Cydnabuwyd mai'r Adran Amgylchedd oedd yn gyfrifol am barcio, ond pwysleisiwyd bod y penderfyniadau'n cael effaith sylweddol ar yr economi leol. Mynegwyd anfonlonrwydd â'r broses ymgynghori a gynhaliwyd ym mis Tachwedd, gan nodi bod angen darllen nifer o ddogfennau cyn dod o hyd i'r wybodaeth berthnasol am y newidiadau. Awgrymwyd nad oedd hynny'n gyfystyr ag ymgynghoriad teg na hygrych.

Cydnabuwyd y rhesymeg dros ymestyn oriau codi tâl fel bod taliadau'n dechrau'n gynharach yn y bore ac yn gorffen yn hwyrach gyda'r nos. Fodd bynnag, mynegwyd pryder bod rhai meysydd parcio wedi cael eu hailddynodi o fod yn rhai arhosiad byr i fod yn rhai arhosiad hir. Rhoddwyd Llandanwg fel enghraifft, lle nodwyd y gallai unigolyn lleol neu ymwelydd a oedd am dreulio hanner awr ar y traeth orfod talu £4.50 i barcio. Cyfeiriwyd at fusnes lleol a oedd wedi dioddef yn sylweddol oherwydd y newid. Awgrymwyd bod y newidiadau wedi arwain at fwy o gerbydau'n parcio ar ochr y ffordd cyn cyrraedd y maes parcio, gan greu problemau traffig ychwanegol.

Gofynnwyd i'r Adran Economi godi'r mater gyda'r Adran Amgylchedd a sicrhau bod effaith economaidd newidiadau i feysydd parcio'n cael ei hystyried yn llawn wrth gynnal ymgynghoriadau yn y dyfodol. Mewn ymateb, cadarnhawyd y byddai'r sylwadau'n cael eu cyflwyno i'r Adran Amgylchedd.

PENDERFYNWYD

1. **Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.**
2. **Gofyn i'r Adran Economi a Chymuned rannu data niferoedd sy'n defnyddio safleoedd Arosfan a gwybodaeth materion gorfodaeth gydag aelodau'r Pwyllgor.**

11. ADRODDIAD PERFFORMIAD GWASANAETHAU CORFFORAETHOL A CHYFREITHIOL

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Gymraeg adroddiad perfformiad y Gwasanaethau Corfforaethol yn gyntaf. Eglurwyd bod yr adroddiad yn cyfeirio at y cynnydd a wnaed yn erbyn addewidion Cynllun y Cyngor 2023–28 ac yn cynnwys mesuriadau perfformiad yr adran. Nodwyd bod y Gwasanaethau Corfforaethol yn arwain ar chwe phrif brosiect, sef Cadw'r Budd yn Lleol, hybu defnydd trigolion Gwynedd o'r Gymraeg, cynllunio'r gweithlu, sicrhau tegwch i bawb, merched mewn arweinyddiaeth, ac adolygiad strategol ar reolaeth iechyd a diogelwch. Adroddwyd bod y prosiectau hyn wedi cael eu craffu gan yr Aelod Cabinet yn ystod cyfarfod herio a chefnogi perfformiad ym mis Ebrill.

Nodwyd bod cynnydd wedi ei wneud yn ystod y flwyddyn. Cyfeiriwyd at ddatblygu a chymeradwyo strategaeth gaffael newydd a oedd yn rhoi pwyslais ar fuddion cymdeithasol a lleol. Adroddwyd bod sesiynau hyfforddi wedi cael eu datblygu ar gyfer swyddogion ym maes caffael i godi eu hymwybyddiaeth a'u dealltwriaeth o sut i brynu'n lleol, ennill gwerth cymdeithasol a lleihau carbon.

Adroddwyd bod gwaith sylweddol wedi ei wneud i hybu'r Gymraeg, gan gynnwys rhaglenni gydag ysgolion lleol a busnesau, ynghyd â gwaith ymchwil gyda Phrifysgol Bangor i ddadansoddi defnydd y cyhoedd o'r Gymraeg yng Ngwynedd. Nodwyd bod gwaith wedi ei wneud gyda Chomisiynydd y Gymraeg i ehangu ar hyn.

Adroddwyd bod y prosiect Merched Mewn Arweinyddiaeth wedi perfformio'n dda, gyda nifer o enghreifftiau o ferched yn symud i swyddi arwain. Cyfeiriwyd at fideo a gynhyrchwyd a holiadur a anfonwyd at ferched a oedd yn gweithio i'r Cyngor er mwyn casglu eu barn ar y prosiect a'r camau nesaf. Nodwyd bod cynnydd amlwg wedi ei wneud ym maes iechyd a diogelwch drwy gyflwyno cam cyntaf system technoleg gwybodaeth newydd a darparu hyfforddiant i reolwyr. Eglurwyd bod hyn wedi gwella'r broses o adrodd ar ddamweiniau ar draws y Cyngor, a bod adborth cadarnhaol wedi ei dderbyn.

Cydnabuwyd bod oedi wedi bod gyda'r prosiect cynllunio'r gweithlu, ond nodwyd bod cynllun drafft wedi ei lunio ac y byddai ymgynghoriad llawn yn cael ei gynnal maes o law. Eglurwyd bod yr oedi hwn wedi effeithio ar y cerrig milltir ar gyfer y prosiect Sicrhau Tegwch i Bawb. Nodwyd ymhellach fod carreg filltir yr adolygiad strategol ar reolaeth iechyd a diogelwch wedi llithro oherwydd gwaith i gyflwyno system newydd ar gyfer adnoddau dynol a chyflogau.

O ran gwaith dydd i ddydd yr adran, cyfeiriwyd at ganran uchel o staff a oedd wedi cwblhau hyfforddiant mandadol. Adroddwyd bod yr adran, yn ystod 2025–26, wedi ymdrin â phob cais rhyddid gwybodaeth o fewn yr amserlen briodol. Nodwyd bod y sefyllfa ynglŷn â ffigurau salwch yn parhau i gael ei monitro er mwyn deall y pwysau a chymryd camau priodol i'w rheoli.

Adroddwyd bod perfformiad cryf o ran lefel y gwasanaeth, gyda lefelau uchel o fodlonrwydd cwsmeriaid a nifer y galwadau i'r ganolfan gyswllt wedi gostwng dros y

blynyddoedd diwethaf. Nodwyd bod y prosesau ar gyfer ymdrin â cheisiadau rhyddid gwybodaeth yn amserol ac wedi gwella dros y flwyddyn flaenorol. Adroddwyd bod datblygu a hyfforddi staff yn faes cadarn, gyda mwy o e-fodiwlau ar gael ar-lein ac adborth cadarnhaol wedi ei dderbyn. Cyfeiriwyd at welliant yn y gwaith caffael a Chadw'r Budd yn Lleol, gan nodi bod hynny'n cefnogi'r economi leol. Cydnabuwyd bod rhai meysydd yn parhau i fod angen sylw, gan gynnwys diogelu data a materion galwedigaethol.

Diolchwyd i'r holl swyddogion am eu gwaith a'u cyfraniad i gefnogi gwaith y Cyngor ar hyd y flwyddyn.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Croesawyd y cynnydd a wnaed drwy'r prosiect Merched mewn Arweinyddiaeth, ond mynegwyd pryder y dylai dynion hefyd gael yr un cyfleoedd a chymorth i ddatblygu. Nodwyd nad oedd gwrthwynebiad i'r prosiect, ond pwysleisiwyd na ddylid gadael dynion ar ôl wrth geisio cynyddu nifer y menywod mewn swyddi arwain. Cyfeiriwyd at y prosiect Sicrhau Tegwch i Bawb a phwysleisiwyd bod angen rhoi sylw i grwpiau eraill, gan gynnwys pobl anabl, pobl o gefndiroedd ethnig amrywiol a phobl o wahanol gyfeiriadeddau rhywiol.

Mynegwyd pryder bod nifer o swyddi'n cynnwys trwydded yrru fel gofyniad hanfodol, hyd yn oed lle gallai fod dulliau eraill o deithio i gyfarfodydd neu gyflawni'r gwaith. Nodwyd bod cyfarfodydd ar-lein a gwelliannau i drafnidiaeth gyhoeddus hefyd yn lleihau'r angen i swyddogion ddefnyddio car ym mhob achos. Mewn ymateb, nodwyd bod gweithdrefn wedi ei mabwysiadu yn y gorffennol i gynnwys cymal ynghylch trwydded yrru mewn disgrifiadau swydd, ond cydnabuwyd bod y pwynt a godwyd yn un teg. Nodwyd bod disgwyl i staff fynychu hyfforddiant a chyfarfodydd, ond nad oedd hynny'n golygu na ellid defnyddio dulliau eraill o deithio. Cadarnhawyd bod angen edrych yn ofalus ar y geiriad mewn disgrifiadau swyddi er mwyn sicrhau nad oedd yn creu rhwystr diangen i bobl anabl neu grwpiau eraill.

O ran Merched mewn Arweinyddiaeth, nodwyd bod y prosiect wedi troi cornel o ran ei fwrdd gwreiddiol, gan fod nifer y merched mewn swyddi arwain uwch wedi cynyddu'n sylweddol. Eglurwyd bod diffyg hyder wedi dod i'r amlwg fel ffactor pwysig yn ystod yr hyfforddiant, ond cydnabuwyd bod hynny hefyd yn berthnasol i ddynion. Nodwyd bod yr un cyfleoedd hyfforddi a datblygu ar gael i bawb, ond bod y prosiect wedi rhoi cyfle i garfanau o ferched ddod ynghyd i drafod eu profiadau. Cydnabuwyd y gallai fod lle i ystyried cynnig tebyg ar gyfer dynion.

Pwysleisiwyd bod sicrhau tegwch i bawb yn flaenoriaeth bwysig. Nodwyd bod cyfarfodydd rheolaidd yn cael eu cynnal gyda'r Tîm Cydraddoldeb i ystyried yr hyn a oedd yn digwydd ar draws y Cyngor. Cyfeiriwyd at y Grŵp Cydraddoldeb Craidd, a oedd yn cyfarfod pedair gwaith y flwyddyn, ac at y Fforwm Cydraddoldeb Staff, a oedd yn rhoi gwybodaeth ac yn codi materion i'w trafod. Adroddwyd bod 30% o'r rhai mewn swyddi arwain yn ferched pan ddechreuodd y prosiect, a bod y ffigur wedi cynyddu i 46%. Nodwyd mai dyna oedd bwriad gwreiddiol y prosiect, ond bod yr adran bellach mewn sefyllfa i drafod y camau nesaf a sut y dylid datblygu'r gwaith.

Cyfeiriwyd at y flaenoriaeth o hybu defnydd trigolion Gwynedd o'r Gymraeg a gofynnwyd pwy oedd yn aelodau o Fwrdd Prosiect y Gymraeg. Croesawyd y syniad o gael trosolwg strategol o'r gwaith a'r blaenoriaethau, ond gofynnwyd pwy oedd yn gyfrifol am osod a chyflawni'r gwaith.

Mewn ymateb, eglurwyd bod Bwrdd Prosiect y Gymraeg newydd gael ei sefydlu gyda'r amcan o ddarparu arweiniad, monitro cynnydd a derbyn adroddiadau ar y gwaith. Cadarnhawyd y byddai rhestr o'r swyddogion a'r aelodau a oedd ar y bwrdd yn cael ei darparu. Nodwyd bod swyddogion eisoes wedi bod yn arwain ar brosiectau penodol, ond bod mantais mewn cael bwrdd rhaglen i sicrhau bod Strategaeth Iaith y Cyngor yn cael ei chyflawni.

Eglurwyd bod nifer o brosiectau wedi eu cyflawni ac y byddai adroddiadau gwersi a ddysgwyd yn cael eu cyflwyno i'r bwrdd. Nodwyd mai un o rolau pwysig y bwrdd yn y dyfodol fyddai comisiynu prosiectau newydd, cytuno ar restr o flaenoriaethau, gosod mesurau llwyddiant a sicrhau bod y manylion angenrheidiol yn eu lle.

Ychwanegwyd bod y Bwrdd Prosiect wedi cynnal un cyfarfod hyd yma a bod cynrychiolaeth o bob adran arno. Nodwyd mai mater trawsadrannol ydoedd, a bod angen cyfraniad gan bob adran er mwyn cael darlun cyflawn o'r gwaith. Eglurwyd bod y cyfarfod cyntaf wedi canolbwyntio ar sefydlu cylch gorchwyl y bwrdd, ac y byddai cyfarfodydd dilynol yn edrych yn fanylach ar y prosiectau a'r cynnydd. Cadarnhawyd bod aelodau etholedig hefyd yn rhan o'r bwrdd.

Cyfeiriwyd at enwau lleoedd ac arwyddion stryd, gan nodi bod nifer o strydoedd yn Nhrefor heb arwyddion enw. Eglurwyd bod gwaith wedi ei wneud yn lleol drwy beilot i lunio rhestr o enwau Cymraeg addas. Nodwyd bod yr arwyddion wedi cael croeso mawr gan drigolion. Mynegwyd siom bod y cynllun peilot wedi dod i ben a bod yr adroddiad yn awgrymu nad oedd yn ymarferol newid pob arwydd. Awgrymwyd y dylid ailystyried y gwaith gan ei fod yn ffordd ymarferol o sicrhau bod y Gymraeg yn fwy gweladwy.

Symudwyd ymlaen i gyflwyno adroddiad perfformiad y Gwasanaeth Cyfreithiol.

Eglurwyd bod perfformiad y gwasanaeth yn cael ei fonitro drwy adborth gan yr adrannau a oedd yn derbyn cyngor y Gwasanaeth Cyfreithiol. Nodwyd bod holiadur yn cael ei anfon ar ddiwedd pob achos. Adroddwyd bod 30% o'r holiaduron a anfonwyd yn ystod y flwyddyn wedi cael eu dychwelyd. Cydnabuwyd y gallai'r gyfradd ymateb ymddangos yn isel, ond nodwyd ei bod yn gynnwys sylweddol ar y flwyddyn flaenorol ac yn adlewyrchu gwaith yr adran i hyrwyddo'r holiaduron.

Adroddwyd bod 95% o'r ymatebwyr wedi rhoi sgôr o bump allan o bump neu wedi nodi eu bod yn fodlon â'r gwasanaeth, o'i gymharu â 93% yn 2024–25. Cydnabuwyd bod lle i wella, a nodwyd bod camau eisoes ar waith i ymateb i'r sylwadau a dderbyniwyd. Adroddwyd bod holiaduron blynyddol hefyd wedi eu hanfon at benaethiaid adrannau a rheolwyr, gyda chyfradd ymateb o 33%. Nodwyd bod yr ymatebwyr wedi disgrifio'r gwasanaeth fel un da neu dda iawn. Cyfeiriwyd at sylwadau ynghylch capasiti'r adran, a chadarnhawyd y byddai'r sefyllfa'n cael ei monitro'n rheolaidd.

O ran priodoldeb, adroddwyd bod cwrs ar wneud penderfyniadau da wedi ei ddarparu i swyddogion a bod gwaith yn parhau i hyrwyddo safonau uchel ymhlith aelodau. Nodwyd bod rhai aelodau heb gwblhau'r hyfforddiant Cod Ymddygiad. Cadarnhawyd bod y cwrs yn hyfforddiant craidd ac ar gael ar-lein, a bod gwaith yn parhau i annog pawb i'w gwblhau.

Adroddwyd y byddai pwyslais cynyddol yn cael ei roi ar baratoi rhaglen genedlaethol ar gyfer etholiadau 2027. Nodwyd bod cyfnod y Swyddog Monitro yn darparu cyngor cyfreithiol i'r Cyd-bwyllgor Corfforedig wedi dod i ben, gan ryddhau Pennaeth y Gwasanaeth Cyfreithiol i ddychwelyd i weithio'n llawn amser i Gyngor Gwynedd.

Adroddwyd bod gwaith i gadw Cyfansoddiad y Cyngor dan adolygiad wedi ei gwblhau, a bod cyfraniad wedi ei wneud at adolygu'r weithdrefn canu'r gloch ynghyd ag adolygu cynlluniau dirprwy swyddogion.

Adroddwyd bod y cyfnod diweddar wedi bod yn un prysur iawn i'r Gwasanaeth Etholiadau, gan gynnwys sawl is-etholiad, gydag is-etholiad Llanrug hefyd ar y gweill. Cyfeiriwyd at etholiad y Senedd ym mis Mai, a oedd wedi cyflwyno heriau ychwanegol oherwydd maint yr ardal ddaearyddol, nifer yr etholwyr a'r ffiniau newydd ar gyfer Gwynedd Maldwyn. Nodwyd bod y gofrestr flynyddol wedi ei chyhoeddi. Cyfeiriwyd at broblem a oedd wedi codi mewn perthynas â chyflog y Crwner a chadarnhawyd bod y mater hwnnw bellach wedi ei ddatrys.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Croesawyd y cynnydd yn lefel y boddhad â'r Gwasanaeth Cyfreithiol i 95%, ond tynnwyd sylw at y gyfradd ymateb o 30% i'r holiaduron. Cwestiynwyd a oedd unrhyw gamau rhagweithiol yn cael eu cymryd i geisio barn y 70% nad oeddent wedi ymateb. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd cam penodol yn cael ei gymryd i dargedu'r unigolion nad oeddent wedi ymateb, a chydabuwyd y gallai blinder holiaduron fod yn ffactor. Nodwyd bod cael ymatebion i'r holiaduron wedi bod yn her dros nifer o flynyddoedd, ond bod y gyfradd o 30% yn darparu darlun cymharol ddefnyddiol o berfformiad y gwasanaeth. Eglurwyd mai'r newid mwyaf oedd y gwaith o ymgynghori'n uniongyrchol â'r adrannau a'u timau rheoli, gan fod y dull hwnnw'n gallu darparu adborth manylach a chyfle i gynnal trafodaeth fwy cynhwysfawr am berfformiad y gwasanaeth. Pwysleisiwyd na ellid gorfodi unigolion i ymateb i holiaduron ac felly bod angen sicrhau cydbwysedd rhwng y gwahanol ddulliau o gasglu adborth.

Cyfeiriwyd at drefniadau etholiad diweddar y Senedd, gan nodi ei fod wedi bod yn wahanol iawn i etholiadau blaenorol oherwydd maint yr etholaeth a'r trefniadau pleidleisio. Cwestiynwyd a oedd bwriad i adolygu'r modd y cynhaliwyd yr etholiad ac adnabod unrhyw wersi i'w dysgu ar gyfer etholiadau yn y dyfodol. Mewn ymateb, eglurwyd bod angen bod yn ofalus ynghylch rôl y Cyngor gan mai'r Swyddog Canlyniadau oedd yn gyfrifol am gynnal yr etholiad ac nad oedd gan y Cyngor rôl benodol o ran craffu ar y swyddogaeth honno. Nodwyd, fodd bynnag, ei bod yn rhan arferol o gynllunio pob etholiad i gynnal adolygiad gweithredol o'r holl drefniadau wedi hynny, gan ystyried yr hyn a oedd wedi gweithio'n dda a'r hyn yr oedd angen ei wella. Eglurwyd y byddai'r gwersi hynny'n cael eu defnyddio wrth baratoi ar gyfer yr etholiad nesaf, a bod y broses gyfan yn cael ei hadolygu yn erbyn safonau'r Comisiwn Etholiadol. Cadarnhawyd bod adolygiad gweithredol o'r prosesau yn digwydd yn rheolaidd. Nodwyd y disgwyliid rhagor o waith yn ymwneud â ffiniau'r Senedd yn y dyfodol, gan fod y trefniadau diweddar yn rhai interim. Eglurwyd bod maint yr ardal yr oedd angen ei gweinyddu wedi arwain y gwasanaeth i ddechrau cynllunio yn llawer cynharach nag arfer, a mynegwyd y farn bod hynny wedi bod yn fuddiol.

Mynegwyd, ar sail profiad o ymweld â nifer o orsafoedd pleidleisio, fod y trefniadau yng Ngwynedd wedi bod yn drylwyr iawn. Nodwyd nad oedd Gwynedd bob amser ymhlith yr ardaloedd cyflymaf i gwblhau'r broses gyfrif, ond cydnabuwyd bod sicrhau bod y cyfrif yn drylwyr ac yn gywir yn bwysicach na chyflymder y broses.

Tynnwyd sylw at gyfeiriad yn yr adroddiad at gyngor cyfreithiol a oedd wedi deillio o sefyllfa Ysgol Friars, a gofynnwyd am ragor o wybodaeth ynghylch natur y gwaith, yr adnoddau a neilltuwyd iddo a'r effaith neu'r gwersi a oedd wedi deillio ohono. Mewn ymateb, eglurwyd bod sefyllfa o'r fath yn creu ystod eang o waith cyfreithiol ac yn arwain at alw am gyngor ar draws sawl maes, gan gynnwys Addysg, Adnoddau Dynol

a llywodraethiant. Nodwyd nad un unigolyn yn unig o'r Gwasanaeth Cyfreithiol a fu'n ymwneud â'r gwaith, gan fod swyddogion gwahanol wedi cyfrannu yn ôl natur y materion a'r arbenigedd yr oedd ei angen. Cyfeiriwyd at waith a oedd wedi deillio o'r sefyllfa, gan gynnwys cyfrannu at y trefniadau canu'r gloch, ynghyd ag elfennau o'r cynllun ymateb ehangach a oedd wedi gofyn am fewnbwn cyfreithiol. Pwysleisiwyd bod cryn dipyn o gymorth cyfreithiol wedi ei ddarparu drwy gydol y cyfnod, o'r camau cychwynnol hyd at y sefyllfa bresennol.

Gofynnwyd ymhellach a oedd y gwaith wedi rhoi pwysau sylweddol ar adnoddau'r gwasanaeth. Mewn ymateb, cydnabuwyd nad oedd y gwaith dydd i ddydd arferol wedi lleihau o ganlyniad i'r sefyllfa, ac felly bod y gofynion ychwanegol wedi creu pwysau ychwanegol. Adroddwyd bod arbenigwyr allanol wedi eu comisiynu pan oedd angen arbenigedd penodol, a nodwyd bod diwedd y trefniant o ddarparu cyngor cyfreithiol i'r Cyd-bwyllgor Corfforedig wedi rhyddhau capasiti ychwanegol. Cydnabuwyd bod y sefyllfa wedi ychwanegu at y pwysau ar y gwasanaeth, ond cadarnhawyd bod y tîm wedi llwyddo i ymdopi â'r gwaith.

Mynegwyd gwerthfawrogiad mawr o'r cymorth cyfreithiol a dderbyniwyd, gan nodi bod y gwasanaeth yn darparu cymorth amhrisiadwy i aelodau a bod y staff yn ymateb yn barod ac yn gymwynasgar. Cydnabuwyd bod y Cyngor yn ffodus o gael tîm proffesiynol yng Ngwynedd.

Cyfeiriwyd at gŵyn a dderbyniwyd yn dilyn yr etholiad ynghylch newid lleoliad gorsaf bleidleisio. Eglurwyd bod yr orsaf bleidleisio mewn ward wedi symud o adeilad a ddefnyddiwyd yn flaenorol, ond bod arwydd ar yr hen adeilad yn parhau i nodi ei fod yn orsaf bleidleisio er bod y drws ar glo. Nodwyd bod etholwr a oedd wedi pleidleisio yn yr adeilad ers blynnyddoedd wedi mynd yno ac wedi methu â phleidleisio oherwydd y dryswch ynghylch y lleoliad newydd. Mynegwyd pryder nad oedd digon o rybudd wedi ei roi am y newid, ac yn benodol ynghylch presenoldeb yr arwydd ar yr hen adeilad.

Mewn ymateb, eglurwyd bod y Gwasanaeth Etholiadau yn monitro ac yn adolygu trefniadau pleidleisio a bod newidiadau i ffiniau, datblygiadau tai newydd neu amgylchiadau lleol eraill yn gallu golygu bod angen newid lleoliad gorsaf bleidleisio. Nodwyd bod newidiadau o'r fath yn cael eu hysbysebu a bod gwybodaeth yn cael ei hanfon at etholwyr, ond cydnabuwyd ei bod yn naturiol i unigolyn fynd i'r lleoliad yr oedd wedi arfer pleidleisio ynddo ers blynnyddoedd. Cadarnhawyd bod y mater wedi dod i sylw'r gwasanaeth ac y byddai'n cael ei ystyried fel rhan o'r adolygiad presennol er mwyn sicrhau bod digon o wybodaeth yn cael ei ddarparu pan fyddai newidiadau tebyg yn digwydd.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiadau gan nodi'r sylwadau.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30 yb a daeth i ben am 3:47 yp

Cadeirydd

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI
14/07/26

Presenoldeb:

Y Cynghorwyr: Y Cynghorydd Rhys Tudur (Cadeirydd)

Y Cynghorwyr:- Jina Gwyrfai, Dawn Lynne Jones, Elwyn Jones, Gareth Tudor Jones, Gwilym Jones, Cai Larsen, Beth Lawton, Dewi Owen, Gwynfor Owen, John Pughe Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands a Sian Williams.

Aelodau Cyfetholedig: Sharon Roberts (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Arfon), Gwilym Jones (NASUWT) a Elise Poulter (NEU).

Swyddogion yn bresennol: Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu) a Jasmine Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer eitem 4 - Cynghorydd Huw Wyn Jones (Aelod Cabinet Cyllid), Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid) a Sian Pugh (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cynaliadwyedd a Datblygiadau).

Yn bresennol ar gyfer eitem 5 - Cynghorydd Dewi Jones (Aelod Cabinet Addysg), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg) a Llion Williams (Arweinydd Ansawdd Diogelu a Llesiant).

Yn bresennol ar gyfer eitem 6 - Cynghorydd Medwyn Hughes (Aelod Cabinet Economi a Chymuned), Llŷr Jones (Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned) a Hannah Joyce (Rheolwr Rhaglen Adfywio Llechi Cymru).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7 - Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Elin Walker Jones, Geraint Parry, Dyfrig Siencyn, Colette Owen (Yr Eglwys Gatholig) a Gweno Glyn Williams (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Dwyfor).

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd Sharon Roberts (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Arfon) fuddiant personol yn Eitem 6 ar y rhaglen. Roedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. ADRODDIAD PERFFORMIAD CYLLID

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid yr adroddiad a oedd yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar yr hyn a gyflawnwyd yn y maes, gan gynnwys y diweddaraf ar Gynllun y

Cyngor a gwaith dydd i ddydd yr Adran hyd at ddiwedd Mawrth 2026. Eglurwyd bod y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth wedi trosglwyddo i reolaeth yr Adran Gwasanaethau Corfforaethol ers 1 Ebrill 2026, ond gan mai perfformiad 2025/26 oedd dan sylw, roedd y gwasanaethau digidol wedi eu cynnwys yn yr adroddiad. Nodwyd bod y trosglwyddiad wedi bod yn llyfn, ond bod recriwtio Pennaeth Cynorthwyol ar gyfer y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth yn parhau'n her.

Adroddwyd bod yr holl faterion o dan gyfrifoldeb yr Aelod Cabinet wedi eu trafod a'u craffu mewn cyfarfodydd Herio a Chefnogi Perfformiad, a mynegwyd boddhad â pherfformiad yr Adran ar y cyfan. Nodwyd bod yr Adran Gyllid wedi arwain ar ddwy flaenoriaeth yng Nghynllun y Cyngor yn ystod 2025/26, sef Rheoli Effaith Toriadau Cyllidol Cenedlaethol a'r Cynllun Digidol. Pwysleisiwyd bod yr angen i gyflawni arbedion ariannol ar draws y Cyngor yn parhau'n flaenoriaeth er mwyn sicrhau cydbwysedd cyllidebol yn y tymor canolig a cheisio cadw unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor o fewn ffiniau rhesymol. Nodwyd bod gwaith yr Adran Gyllid yn y maes yn gadarn ac effeithiol, ond bod sicrhau bod arbedion yn cael eu gwireddu'n llwyddiannus ym mhob gwasanaeth yn parhau'n her.

Nodwyd bod y mesurau perfformiad yn dangos perfformiad cadarn ar y cyfan, gydag ychydig o feysydd yn parhau i dderbyn sylw. Cyfeiriwyd at lefelau uchel o gydymffurfiaeth â hyfforddiant mandadol, ynghyd â pherfformiad cadarn y gwasanaethau Cyllid a Chyfrifeg, Cyflogau a Phensiynau. Nodwyd bod lefel y dyledion hirdymor a oedd yn cael eu rheoli gan y Gwasanaeth Incwm yn parhau'n destun pryder ac mai hwn oedd yr unig fesur coch yn yr Adran. Nodwyd bod arwyddion o welliant a bod cynlluniau ar waith i leihau'r risg a gwella'r broses o adennill dyledion. Adroddwyd bod cyfradd casglu'r Dreth Gyngor wedi gwella, er ei bod yn parhau'n is na lefelau hanesyddol. Nodwyd bod bwriad i gyflwyno cymorth digidol ychwanegol er mwyn cefnogi'r gwasanaeth.

O ran Technoleg Gwybodaeth, nodwyd bod gwelliannau sylweddol wedi eu gwneud i gryfhau'r ddarpariaeth ddigidol, gan gynnwys moderneiddio dyfeisiadau, uwchraddio systemau, ehangu dulliau gweithio digidol a rhesymoli'r seilwaith. Eglurwyd bod y gwaith wedi cyfrannu at gyflawni arbedion ariannol. Nodwyd bod digwyddiadau seibr a thoriadau gwasanaeth wedi amlygu'r angen i barhau i gryfhau gwytnwch a diogelwch y seilwaith, a nodwyd bod y materion hyn yn cael eu monitro'n rheolaidd drwy'r trefniadau Herio a Chefnogi Perfformiad.

Tynnwyd sylw at ddau adroddiad a dderbyniwyd gan archwilyr allanol yn ystod y flwyddyn. Nodwyd bod adroddiad Archwilio Cymru ar Reolaeth Strategol ar Falansau a Chronfeydd wrth Gefn wedi ei gyhoeddi ym mis Medi 2025, gyda'r prif argymhelliad yn ymwneud â chryfhau strategaeth cronfeydd wrth gefn y Cyngor. Adroddwyd bod adroddiad ISA260 wedi ei gyhoeddi ym mis Tachwedd 2025 a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Nodwyd bod barn ddiamod wedi ei rhoi ar Ddatganiad Cyfrifon 2024/25 ac nad oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Tynnwyd sylw at y ffaith bod canran y staff a oedd wedi cwblhau'r hyfforddiant mandadol ar ymwybyddiaeth o'r Gymraeg yn is na'r canrannau ar gyfer yr hyfforddiant mandadol arall. Mynegwyd pryder ynghylch hyn gan bwysleisio, gan fod yr hyfforddiant yn fandadol, y dylai'r Adran anelu at sicrhau bod pob aelod o staff yn ei gwblhau.

Cyfeiriwyd at y Gwasanaeth Budd-daliadau a'r pwysau a oedd yn deillio o lefelau uchel o renti preifat a rhenti canolradd, gan nodi y gallai costau rhent uchel ei gwneud yn anodd i bobl gynilo tuag at brynu cartref.

Tynnwyd sylw at brydau ysgol am ddim, gan nodi bod darparu prydau am ddim i holl ddisgyblion cynradd yn golygu nad oedd rhai teuluoedd a fyddai wedi bod yn gymwys yn flaenorol yn gweld yr angen i gofrestru. Mynegwyd pryder bod hyn yn arwain at golli gwybodaeth bwysig, gan fod cymhwysedd am brydau ysgol am ddim yn parhau i gael ei ddefnyddio fel dangosydd amddifadedd, a nodwyd y gallai'r broblem gynyddu wrth symud disgyblion o Flwyddyn 6 i'r sector uwchradd.

Mewn ymateb i sawl sylw, nodwyd:-

- Bod cynnydd sylweddol wedi ei wneud gyda'r hyfforddiant mandadol ers y data a gasglwyd ym mis Mawrth. Eglurwyd bod angen blaenoriaethu'r gwahanol gyrsgiau gan eu bod yn gofyn am ymrwymiad amser gan staff, ond bod y disgwyliad yn glir mai'r nod oedd cyrraedd 100%.
- Bod yr Adran wedi bod ymhlith y cyntaf yn y Cyngor i gyrraedd 100% o ran hyfforddiant diogelu, a bod y lefel ar gyfer hyfforddiant cam-drin domestig bron yn 100%, ac eithrio aelod o staff a oedd yn absennol yn hirdymor. Nodwyd bod yr hyfforddiant ymwybyddiaeth Iaith Gymraeg yn parhau ymhlith y canrannau isaf, ond cadarnhawyd bod gwaith yn parhau i wella'r sefyllfa.
- Bod y mwyafrif o daliadau budd-dal tai bellach wedi trosglwyddo i Gredyd Cynhwysol, gyda'r Cyngor yn parhau i ymdrin â grwpiau penodol megis pensïynwyr a phobl mewn mathau penodol o lety. Eglurwyd bod lefel y rhent yn seiliedig ar y Lwfans Tai Lleol, a bennwyd yn genedlaethol, a chydabwyddwyd bod achosion lle'r oedd lefel y budd-dal yn is na'r rhent yr oedd yn rhaid i hawlydd ei dalu.
- Bod y gronfa Taliadau Tai Dewisol yn cael ei defnyddio'n llawn bob blwyddyn i roi cymorth yn y maes.
- Bod yr Adran yn ymwybodol o'r mater ynghylch cofrestru ar gyfer prydau ysgol am ddim wrth i ddisgyblion symud o'r cynradd i'r uwchradd, a bod trafodaethau'n cael eu cynnal gyda'r Adran Addysg i fynd i'r afael â'r sefyllfa.

Cyfeiriwyd at y lefel uchel o ddyled a oedd yn ddyledus gan y Bwrdd Iechyd, a chwestiynwyd ers faint o amser yr oedd yr arian wedi bod yn ddyledus a pham nad oedd wedi ei adennill. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod dyled Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn destun pryder. Nodwyd mai hen ddyledion oedd dan sylw yn bennaf, a bod y trefniadau mewn perthynas â dyledion mwy diweddar wedi gwella. Adroddwyd bod trafodaethau'n parhau gyda'r Bwrdd Iechyd.

Eglurwyd bod angen i'r chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru gydweithio ynghylch dyledion y Bwrdd Iechyd. Nodwyd bod profiad hanesyddol wedi dangos y gallai un awdurdod gael ei dalu os oedd yn rhoi pwysau sylweddol ar y Bwrdd Iechyd, gan adael y pum awdurdod arall i aros am eu taliadau. Adroddwyd bod y mater wedi ei adnabod ar lefel swyddogion cyllid a phrif weithredwyr, ac y bwriedir cydweithio.

Mynegwyd pryder ynghylch lefelau dyled yn gyffredinol a'r posibilrwydd bod y pwysau costau byw yn ei gwneud yn fwy anodd i drigolion dalu'r Dreth Cyngor. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd y ffigurau dyledion cyffredinol o dan yr Uned Incwm yn cynnwys dyledion Treth Cyngor.

Cwestiynwyd ymhellach lle'r oedd dyledion Treth Cyngor yn cael eu cofnodi. Mewn ymateb, eglurwyd eu bod yn cael eu hadlewyrchu yn y cyfraddau casglu. Nodwyd bod

trigolion gyda'r lefelau isaf o incwm a chyfalaf yn gallu bod yn gymwys i Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Cyngor. Mynegwyd pryder, fodd bynnag, ynghylch carfan o bobl yr oedd eu hincwm, eu cynilion neu'u hasedau ychydig yn rhy uchel i fod yn gymwys i'r cynllun ond a oedd, serch hynny, yn cael trafferth talu. Eglurwyd bod y Cyngor yn ceisio cyfeirio unigolion o'r fath at wasanaethau megis Cyngor ar Bopeth er mwyn cael cymorth.

Tynnwyd sylw at y berthynas rhwng cyfraddau casglu Treth Cyngor a'r premiwm ar eiddo, a gofynnwyd a ellid darparu dadansoddiad cliriach o'r achosion lle nad oedd Treth Cyngor wedi ei dalu. Mynegwyd y farn y dylid gwahaniaethu rhwng unigolion a oedd yn gwrthod talu heb amgylchiadau lliniarol, achosion lle'r oedd gwall wedi digwydd, ac achosion lle'r oedd gwir anhawster i dalu. Cyfeiriwyd at achosion lle'r oedd y premiwm wedi ei godi ar eiddo a lle ystyrid bod hynny'n anghymesur o dan yr amgylchiadau, gan gynnwys eiddo gwyliau nad oedd amod cynllunio perthnasol arno. Gofynnwyd am wybodaeth o'r fath mewn adroddiadau yn y dyfodol er mwyn rhoi gwell darlun o'r rhesymau dros y gwahaniaeth mewn cyfraddau casglu. Cyfeiriwyd at y gostyngiad cyffredinol yn y gyfradd gasglu ers 2019 a'r cyfeiriad at ailbrisio yn 2026, gan holi a allai cynnydd mewn gwerthoedd eiddo effeithio ymhellach ar drethdalwyr Gwynedd a chyfraddau casglu.

Cwestiynwyd perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol, gan nodi nad oedd y Gwasanaeth wedi cyrraedd ei dargedau. Cyfeiriwyd at adroddiad blynyddol diweddar i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio lle'r oedd nifer gymharol uchel o archwiliadau wedi derbyn barn o 'sicrwydd cyfyngedig', a chwestiynwyd a oedd hyn yn awgrymu problem gyda'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod cyflwyno'r Premiwm Treth Cyngor wedi creu her sylweddol i'r Gwasanaeth Trethi, ynghyd â'r pwysau ychwanegol a ddeilliodd o gyfnod Covid. Pwysleisiwyd na fu ymgais i guddio maint yr her.
- Bod cynnydd sylweddol wedi ei wneud dros y flwyddyn flaenorol i ymateb i achosion eithriadol yn ymwneud â'r premiwm. Adroddwyd bod panel wedi ei sefydlu i ystyried ceisiadau ac achosion lle'r oedd amgylchiadau eithriadol, gan gydnabod bod rhai eiddo'n gallu cael eu dal mewn amgylchiadau nad oedd yn cyflawni bwriad gwreiddiol y premiwm.
- Nad oedd modd cyflwyno eithriad cyffredinol ar gyfer math penodol o eiddo, a bod angen ystyried pob achos ar ei rinweddau ei hun. Nodwyd bod y panel yn datblygu gwybodaeth dros amser ac, wrth adnabod achosion â nodweddion tebyg, bod angen sicrhau cysondeb wrth ddelio gydag achosion.
- Y gellid darparu dadansoddiad o'r ffigurau yn yr adroddiad nesaf er mwyn rhoi'r cyd-destun ychwanegol y gofynnwyd amdano.
- Bod yr ailbrisio y cyfeiriwyd ato yn yr adroddiad yn ymwneud ag Ardrethi Annomestig ac nid Treth Cyngor. Nodwyd y gallai'r ailbrisio, ynghyd â newidiadau i rai cynlluniau rhyddhad, greu problemau i fusnesau yn y sir, a nodwyd y byddai'r Cyngor yn gwneud yr hyn a allai i'w cefnogi.
- O ran Archwilio Mewnol, cydnabuwyd bod nifer yr adroddiadau a oedd wedi derbyn sicrwydd cyfyngedig ychydig yn uwch nag arfer, ond ni ystyriwyd bod hynny ynddo'i hun yn arwydd o broblem gyda'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol. Eglurwyd mai rôl y gwasanaeth oedd adrodd ar yr hyn yr oedd yn ei ganfod, ac y gallai cynnydd mewn adroddiadau sicrwydd cyfyngedig fod yn arwydd o faterion ehangach ynghylch rheolaethau mewnol y Cyngor. Nodwyd bod hynny'n fater i'w ystyried ar lefel corfforaethol.

Eglurwyd mai'r pryder mewn perthynas ag Archwilio Mewnol oedd adnoddau a chapasiti'r gwasanaeth yn hytrach na safon y gwaith. Nodwyd, yng nghyd-destun y

drafodaeth flaenorol ar y premiwm, bod nifer o drigolion Gwynedd mewn sefyllfa lle'r oedd ganddynt asedau neu gyfalaf ond incwm cymharol isel, a phwysleisiwyd bod angen ystyried hynny wrth wneud penderfyniadau ynghylch Treth Cyngor. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod yr ystyriaeth honno'n cael ei chadw mewn cof wrth ystyried achosion drwy Banel 13A. O ran Archwilio Mewnol, cadarnhawyd bod capasiti'r gwasanaeth yn fater yr oedd y Pennaeth Cyllid yn ei ystyried, a bod ymrwymiad wedi ei roi i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i adolygu'r adnoddau oedd ar gael.

Adroddwyd bod nifer y staff yn y tîm Archwilio Mewnol wedi gostwng yn sylweddol dros y blynyddoedd, o oddeutu 12 aelod o staff i chwech. Eglurwyd nad oedd un mesur penodol ar gyfer penderfynu faint o waith archwilio mewnol y dylid ei gyflawni, a bod lefel y gwaith yn dibynnu ar yr adnoddau a oedd ar gael. Pwysleisiwyd bod angen i'r Prif Swyddog Cyllid sicrhau nad oedd capasiti'r gwasanaeth yn gostwng i lefel lle na fyddai bellach yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau na rhoi'r sicrwydd angenrheidiol ynghylch rheolaethau mewnol. Nodwyd y byddai unrhyw gais am adnoddau ychwanegol yn gorfod dilyn proses bidio arferol y Cyngor. Pwysleisiwyd, fodd bynnag, nad oedd tystiolaeth bod y cynnydd mewn adroddiadau sicrwydd cyfyngedig yn deillio'n uniongyrchol o gapasiti'r gwasanaeth, gan eu bod yn adlewyrchu canfyddiadau'r gwaith a gyflawnwyd.

Tynnwyd sylw at y dyledion hirdymor, a oedd yn cyfateb i bron £2 filiwn, a gofynnwyd beth yn benodol oedd y cynlluniau cadarn i fynd i'r afael â'r ddyled. Cwestiynwyd a oedd perygl y byddai'n rhaid dileu rhai o'r dyledion, ac os oedd achosion llys wedi eu cychwyn i adennill yr arian. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y Cabinet wedi cymeradwyo bid un-tro ym mis Mawrth a bod adnodd cyfreithiol a gweinyddol wedi ei sicrhau. Eglurwyd bod gwaith agos yn digwydd gyda'r Adrannau Plant ac Oedolion mewn perthynas â dyledion gofal, a bod trafodaethau wedi dechrau er mwyn ceisio adennill rhagor o'r symiau oedd yn ddyledus.
- Nad oedd gwybodaeth am achosion llys penodol wrth law, ond bod rhai achosion yn cael eu cyfeirio at Wasanaeth Cyfreithiol y Cyngor. Pwysleisiwyd nad oedd angen mynd i'r llys ym mhob achos er mwyn mynd ar drywydd dyled.
- Bod gwahaniaeth pwysig rhwng dyledion Treth Gyngor a mân ddyledion. Eglurwyd bod gan y Cyngor bwerau statudol cryfach mewn perthynas â dyledion treth, tra bod adennill man dyledion yn gallu bod yn fwy cymhleth.
- Bod cyfran o'r ddyled yn ddyled gan gorff cyhoeddus arall, lle'r oedd y Cyngor yn gobeithio gallu dod i gytundeb, a bod cyfran sylweddol arall yn ymwneud â phobl a oedd yn derbyn gofal. Pwysleisiwyd bod angen ystyried amgylchiadau'r dyledwyr cyn penderfynu a fyddai camau llys yn briodol.
- Bod dyled yn cael ei diffinio fel dyled hirdymor at ddibenion yr adroddiad pan oedd yn fwy na chwe mis oed. Eglurwyd bod rhai dyledion yn sylweddol hŷn na hynny, a bod rhai achosion yn mynd yn ôl nifer o flynyddoedd.
- Bod y Gwasanaeth Incwm yn adolygu ei arferion a'i strwythurau er mwyn gweld sut y gallai'r tîm adennill dyledion weithredu'n gynt ac yn fwy effeithlon gyda'r adnoddau cyfyngedig oedd ar gael.

Cyfeiriwyd at yr arbedion gwerth degau o filiynau o bunnoedd a gyflawnwyd dros y blynyddoedd diwethaf, a gofynnwyd, wrth edrych yn ôl ar y broses, a oedd hyder bod y systemau a ddefnyddiwyd wedi llwyddo i leihau effaith y toriadau ar wasanaethau rheng flaen. Gofynnwyd pa wersi a ddysgwyd ar gyfer y dyfodol, o ystyried y tebygolrwydd y byddai angen rhagor o arbedion. Mewn ymateb, eglurwyd bod y Gwasanaeth Cyllid wedi dysgu drwy bob cylch o arbedion ac wedi datblygu rôl fwy cefnogol a heriol wrth asesu cynlluniau arbed. Nodwyd bod gwell dealltwriaeth erbyn

hyn o ba mor realistig oedd cynllun arbed cyn iddo gael ei gymeradwyo, gan gydnabod bod cynlluniau wedi eu cyflwyno yn y gorffennol nad oedd modd eu gwireddu yn y pen draw.

Pwysleisiwyd na ddylid tybio bod gwasanaethau cefnogol megis yr Adran Gyllid yn gallu derbyn toriadau'n barhaus heb effaith, gan fod angen y capasiti cefnogol hwnnw er mwyn galluogi adrannau rheng flaen i weithredu. Serch hynny, mynegwyd y farn bod cyfleoedd pellach i wella effeithlonrwydd, yn enwedig drwy ddatblygiadau technolegol a gwneud mwy gyda'r un lefel o adnoddau neu lai. Cydnabuwyd na ellid addo y byddai'r holl arbedion angenrheidiol yn y dyfodol yn cael eu cyflawni drwy effeithlonrwydd yn unig, ond mynegwyd y farn bod cyfleoedd yn parhau i wella ffyrdd o weithio er mwyn lleihau'r angen i dorri gwasanaethau i bobl Gwynedd.

Tynnwyd sylw at y pwysau ar y Gwasanaeth Trethi yn ystod cyfnod anfon biliau Treth Cyngor ar ddechrau'r flwyddyn ariannol. Mynegwyd pryder bod trigolion a oedd yn poeni am gynnydd yn eu biliau yn gorfod aros am gyfnodau hir i gael ateb dros y ffôn, gyda rhai wedi nodi eu bod wedi aros hyd at 45 munud. Pwysleisiwyd nad oedd pob unigolyn yn dymuno defnyddio e-bost neu aros am ymateb ysgrifenedig, a gofynnwyd a ellid darparu rhagor o staff i ateb galwadau yn ystod y cyfnodau prysur. Mewn ymateb, eglurwyd bod recriwtio a chadw staff yn y Gwasanaeth Trethi yn her sylweddol, yn enwedig gan fod y gwaith o ateb galwadau ynghylch trethi yn gallu bod yn anodd. Nodwyd y byddai'n ddymunol cynyddu nifer y staff ar adegau prysur, ond nad oedd digon o ymgeiswyr ar gael, a phwysleisiwyd na ellid addo trefniant nad oedd modd ei gyflawni.

Mynegwyd y farn y gallai Galw Gwynedd ddarparu cymorth ychwanegol yn ystod y cyfnodau prysur gan fod modd rhagweld y cynnydd mewn galwadau. Mewn ymateb, eglurwyd bod y llinellau ffôn yn brysur drwy gydol y flwyddyn ac nid yn ystod y cyfnod bilio yn unig, a bod y gwasanaeth yn cydweithio'n rheolaidd â Galw Gwynedd. Nodwyd bod ymdrechion i recriwtio staff ychwanegol yn cael eu gwneud yn rheolaidd, ond bod nifer o swyddi wedi gorfod cael eu hail-hysbysebu. Cyfeiriwyd at anhawster penodol wrth recriwtio swyddogion llys, gan nodi nad oedd modd denu ymgeiswyr hyd yn oed ar gyfer rhai swyddi dros dro.

Adroddwyd bod cynllun peilot ar waith i gyflwyno ffurflenni ar-lein er mwyn gwella'r gwasanaeth i'r rhai a oedd yn dymuno delio â materion yn ddigidol. Eglurwyd y byddai staff Treth Gyngor yn gallu cynorthwyo unigolion dros y ffôn i gwblhau'r ffurflenni, gyda'r gobaith y byddai hyn yn cyflymu'r broses ac yn rhyddhau mwy o amser i ateb galwadau.

Pwysleisiwyd nad oedd pawb yn dymuno cyfathrebu ar-lein, ac ailadroddwyd y pryder bod rhai trigolion oherwydd eu sefyllfa angen ateb cyflym yn hytrach nag aros nifer o ddiwrnodau gwaith am ymateb. Cwestiynwyd ai diffyg ymgeiswyr, yn hytrach na diffyg cyllid i gyflogi staff, oedd y prif rwystr. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod adnoddau ychwanegol wedi eu darparu yn sgil y premiwm er mwyn gallu cyflogi rhagor o staff, ond mai'r her oedd denu pobl i ymgeisio am y swyddi. Eglurwyd nad bwriad cyflwyno ffurflenni ar-lein oedd disodli'r gwasanaeth ffôn. Nodwyd mai'r bwriad oedd galluogi'r rhai a oedd yn fodlon defnyddio gwasanaeth ar-lein i wneud hynny, gan ryddhau capasiti i staff gynorthwyo'r rhai yr oedd angen iddynt ddefnyddio'r ffôn neu yr oedd yn well ganddynt wneud hynny.

Pwysleisiwyd bod gwasanaethau'r Adran yn ceisio rhoi pobl Gwynedd yn gyntaf, ond bod angen rhoi sylw i les staff. Nodwyd bod y staff a oedd yn parhau yn y Gwasanaeth Trethi dan bwysau sylweddol oherwydd yr anawsterau recriwtio, a bod angen osgoi

rhoi pwysau annerbyniol arnynt. Cydnabuwyd nad oedd y gwasanaeth ar y pryd yn cyrraedd y safon orau y dymunid ei darparu i drigolion, ond cadarnhawyd bod gwahanol ddulliau'n cael eu hystyried i wella'r sefyllfa. Pwysleisiwyd bod methiant i ddenu ymgeiswyr i swyddi gwag yn cyfyngu'n sylweddol ar yr hyn yr oedd modd ei gyflawni.

Gan ddychwelyd at yr hyfforddiant mandadol, gofynnwyd faint o staff yr oedd y canrannau yn yr adroddiad yn eu cynrychioli a faint o swyddi gwag oedd yn yr Adran. Mewn ymateb, eglurwyd bod y ffigurau hyfforddiant yn cynnwys staff y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth. Nodwyd bod yr Adran Gyllid bellach yn cynnwys oddeutu 150 o staff ar ôl trosglwyddo'r gwasanaeth i'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol. Cadarnhawyd nad oedd union nifer y swyddi gwag wrth law, ond ymrwymwyd i ddarparu'r wybodaeth i'r aelodau. Nodwyd mai'r Gwasanaeth Trethi oedd y maes lle'r oedd yr anhawster recriwtio mwyaf, a bod lefelau trosiant mewn rhannau eraill o'r Adran yn fwy arferol.

Cwestiynwyd a oedd Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn ddyledwr unigol mwyaf y Cyngor. Cwestiynwyd a oedd y swm yn ymwneud â hen ddyledion, o ystyried bod trefniadau talu mwy diweddar wedi gwella, ac a oedd risg y byddai'n rhaid dileu'r ddyled yn y pen draw. Mewn ymateb, cadarnhawyd mai'r Bwrdd Iechyd oedd dyledwr unigol mwyaf y Cyngor. Cadarnhawyd mai hen ddyledion oedd dan sylw'n bennaf. Eglurwyd bod anghydfod yn gallu codi mewn achosion gofal ynghylch pa gyfran o'r gost a ddylai gael ei thalu gan y gwasanaeth iechyd a pha gyfran a ddylai gael ei thalu gan y Cyngor, a bod hynny'n aml yn achosi oedi. Nodwyd bod y Bwrdd Iechyd yn talu'n gymharol brydlon unwaith yr oedd cytundeb wedi ei gyrraedd.

Cydnabuwyd bod risg y byddai'n rhaid dileu rhai dyledion yn y pen draw. Nodwyd bod yr Adran yn parhau i geisio adennill dyledion hŷn, ond y gallai pwynt ddod lle byddai'n rhaid derbyn nad oedd swm penodol yn debygol o gael ei dalu. Eglurwyd bod darpariaeth ar gyfer drwg dyledion wedi ei gynnwys wrth gyllidebu a pharatoi cyfrifon, er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn cynllunio'n ddarbobus ar gyfer y risg honno.

Gan ddychwelyd at y problemau recriwtio yn y Gwasanaeth Trethi, nodwyd bod rhai aelodau'n ymwybodol o bobl a oedd yn chwilio am waith, ond nad oedd unrhyw swyddi Cyllid i'w gweld ar dudalen swyddi gwag y Cyngor ar y pryd. Cwestiynwyd sut y gallai pobl wybod am y cyfleoedd neu ymgeisio amdanynt os nad oedd swyddi'n cael eu hysbysebu. Mewn ymateb, eglurwyd bod rhai swyddi o fewn y Gwasanaeth Trethi wedi eu hysbysebu yn y gorffennol heb ddenu unrhyw ymgeiswyr, ac o ganlyniad bod yr Adran wedi dod i'r casgliad bod angen adolygu strwythur y gwasanaeth. Nodwyd bod gwaith ar yr adolygiad yn mynd rhagddo ac, unwaith y byddai'r strwythur newydd yn ei le yn ystod yr wythnosau dilynol, y byddai swyddi pellach yn cael eu hysbysebu.

Adroddwyd bod yr Adran yn edrych ar staff pŵl canolog y Cyngor i weld a oedd unigolion ar gael a allai lenwi rhai o'r swyddi, ac anogwyd pobl a oedd yn chwilio am waith i ymuno â'r pŵl hwnnw. Nodwyd bod trafodaethau rheolaidd yn cael eu cynnal gyda'r gwasanaeth a oedd yn rheoli'r pŵl er mwyn adnabod unrhyw unigolion addas. Nodwyd bod angen defnyddio staff asiantaeth o bryd i'w gilydd pan nad oedd modd llenwi swyddi, er nad hwnnw oedd y dewis cyntaf. Pwysleisiwyd nad oedd y gwaith yn ymwneud ag ateb galwadau ffôn yn unig, gan fod angen prosesu'r wybodaeth a dderbyniwyd wedi hynny. Adroddwyd bod y gwasanaeth wedi llwyddo i ddenu hyfforddai a dau brentis i'r maes, a mynegwyd y gobaith y byddent yn cyfrannu at ddyfodol y gwasanaeth.

PENDERFYNWYD

- Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.
- Gofyn i'r canlynol gael ei gynnwys yn yr adroddiad perfformiad nesaf sy'n dod gerbron y Pwyllgor:
 - data mwy manwl wedi'i gategoreiddio yng nghyswllt casglu trethi a dyledion tymor hir.
 - nifer o achosion cyfreithiol yn ymwneud â dyledion tymor hir.
 - gwybodaeth am drefniadau recriwtio'r adran.

5. ADRODDIAD YMCHWILIAD CRAFFU TREFNIADAU DIOGELU MEWN YSGOLION

Cyflwynodd Cadeirydd yr Ymchwiliad Craffu yr adroddiad gan ddiolch i bawb a gymerodd ran yn yr ymchwiliad. Eglurwyd nad ymchwiliad i achos penodol nac ymchwiliad statudol oedd hwn, ac nad ei ddiben oedd ailystyried materion a oedd eisoes wedi eu harchwilio drwy'r Adolygiad Ymarfer Plant. Nodwyd mai'r cwestiwn a osodwyd i'r Panel oedd a oedd y trefniadau diogelu yn ysgolion y sir yn briodol ac yn gyson, gyda'r Panel yn gyfrifol am gasglu tystiolaeth, dod i gasgliadau a chyflwyno argymhellion i'r Cabinet ac, mewn rhai achosion, i Lywodraeth Cymru.

Pwysleisiwyd nad oedd ailagor achos Foden o fewn cylch gorchwyl yr ymchwiliad, gan fod yr Adolygiad Ymarfer Plant eisoes wedi ystyried yr achos. Eglurwyd mai bwriad yr ymchwiliad oedd edrych ymlaen ac ystyried beth arall y gellid ei wneud i gryfhau trefniadau diogelu mewn ysgolion. Nodwyd bod yr ymchwiliad craffu yn un o'r ffrydiau gwaith yng Nghynllun Ymateb y Cyngor yn dilyn yr Adolygiad Ymarfer Plant, a bod gan y Bwrdd Ymateb, yr Adolygiad Ymarfer Plant a'r Ymchwiliad Craffu swyddogaethau gwahanol ond cyflenwol. Eglurwyd bod yr Adolygiad Ymarfer Plant wedi edrych yn ôl er mwyn deall yr hyn a oedd wedi mynd o'i le a'r gwersi i'w dysgu, bod y Bwrdd Ymateb yn arwain ac yn goruchwyllo gweithrediad yr ymateb corfforaethol, a bod yr Ymchwiliad Craffu wedi darparu haen ychwanegol o her annibynnol drwy ganolbwyntio ar y trefniadau a oedd ar waith mewn ysgolion heddiw ac ystyried sut i'w cryfhau ymhellach.

Adroddwyd bod ystod eang o dystiolaeth wedi ei ystyried dros gyfnod o sawl mis. Ymwelwyd ag 11 ysgol a chynhaliwyd trafodaethau gyda phenaethiaid, llywodraethwyr, staff a disgyblion, ynghyd â derbyn tystiolaeth gan swyddogion ac arbenigwyr ac ystyried canllawiau cenedlaethol, polisïau a gwaith Estyn. Nodwyd bod yr ymchwiliad wedi canfod llawer o waith da yn digwydd mewn ysgolion Gwynedd, ond pwysleisiwyd nad oedd cael polisïau da ar bapur yn ddigon ynddo'i hun a bod angen sicrhau eu bod yn cael eu gweithredu'n gyson ym mhob ysgol, gan bob aelod o staff ac ar bob lefel.

Ymhelaethwyd bod y 22 argymhelliad yn ffurfio sail rhaglen waith yn hytrach na rhestr o gynigion unigol. Nodwyd bod rhai o'r argymhellion yn ymwneud â phobl, gan sicrhau bod staff, llywodraethwyr a'r rhai â chyfrifoldebau diogelu yn derbyn yr hyfforddiant, y gefnogaeth a'r eglurder angenrheidiol; bod eraill yn ymwneud â systemau, gan gynnwys cryfhau trefniadau cofnodi, monitro, rhannu gwybodaeth a sicrhau mwy o gysondeb rhwng ysgolion; a bod eraill yn canolbwyntio ar ddiwylliant, gan sicrhau bod disgyblion yn gwybod at bwy i droi am gymorth, bod eu llais yn cael ei glywed a bod pawb yn deall bod diogelu yn gyfrifoldeb ar bob unigolyn. Nodwyd bod yr argymhellion wedi eu grwpio o dan naw thema strategol, sef hyfforddiant, dealltwriaeth disgyblion, cymorth a lles, llais disgyblion, adolygu a dysgu, systemau a rhannu gwybodaeth, rhieni, gweledd diogelu, a llywodraethu ac atebolrwydd.

Pwysleisiwyd mai un o gryfderau'r adroddiad oedd nad oedd yn dibynnu ar un newid mawr, ond yn cydnabod bod diogelu effeithiol yn dibynnu ar nifer o elfennau'n gweithio gyda'i gilydd mewn ffordd gydlynol. Cydnabuwyd na allai unrhyw system warantu diogelwch llwyr, ond nodwyd y gellid lleihau risgiau, cryfhau systemau a sicrhau bod pryderon yn cael eu hadnabod ac yr ymatebir iddynt yn gynt, yn fwy cyson ac yn fwy effeithiol. Pwysleisiwyd na fyddai'r adroddiad yn ddo'i hun yn gwneud plant yn fwy diogel, ac mai'r camau a gymerid yn dilyn yr adroddiad fyddai'n gwneud y gwahaniaeth. Nodwyd felly nad diwedd proses oedd cyflwyno'r adroddiad, ond dechrau'r cam nesaf, ac y byddai llwyddiant gwirioneddol yr ymchwiliad yn cael ei fesur yn ôl gweithrediad yr argymhellion a'r gwahaniaeth y byddent yn ei wneud yn ymarferol.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Nodwyd bod yr ymchwiliad wedi ei gynnal mewn ysbryd adeiladol a bod yr aelodau wedi deall pwysigrwydd diogelu plant a'r rheswm dros gynnal y gwaith. Eglurwyd bod yr ysgolion a ddewiswyd ar hap wedi cydweithio'n dda unwaith yr eglurwyd diben yr ymchwiliad. Nodwyd bod yr 11 ysgol wedi eu lleoli ar draws y sir ac yn cynnwys ysgol arbennig, ysgolion cynradd ac ysgolion uwchradd, gan roi trawstoriad eang o ysgolion Gwynedd. Adroddwyd bod yr ymateb a'r wybodaeth a dderbyniwyd yn sgil yr ymweliadau wedi bod yn werthfawr, a chydabuwyd bod cefnogaeth swyddogion wrth gydlynu'r ymweliadau a chofnodi'r dystiolaeth wedi galluogi aelodau'r Panel i ganolbwyntio ar y gwaith craffu.

Cyfeiriwyd at feirniadaeth ddiweddar o'r adroddiad yn y wasg a gofynnwyd i Gadeirydd yr Ymchwiliad ymateb i'r sylwadau a wnaed. Mewn ymateb, cydnabuwyd bod beirniadaeth wedi ei chyflwyno cyn i'r adroddiad gael ei ystyried gan y Pwyllgor, a phwysleisiwyd ei fod yn bwysig ymateb i'r feirniadaeth gan fod gweithredu'r argymhellion yn gywir yn hanfodol er mwyn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i ddiogelu plant yng Ngwynedd a thu hwnt. Nodwyd y byddai'r argymhellion yn fwy tebygol o gael eu gweithredu'n effeithiol pe byddai'r adroddiad a'r broses a arweiniodd ato yn cael eu deall a'u cymryd o ddifrif.

Nodwyd bod y feirniadaeth wedi ei chyflwyno gan Ms Yates, a oedd yn cynrychioli rhai o ddioddefwyr Foden ynghyd â dioddefwyr eraill. Cydnabuwyd ei bod wedi cynrychioli rhai o'r dioddefwyr ers blynnyddoedd a'i fod yn ddealladwy ei bod yn awyddus i weld newid cyflym, cadarn ac ystyrlon. Pwysleisiwyd bod yr un nod yn cael ei rannu, sef gwneud popeth posibl i sicrhau na fyddai plant yng Ngwynedd yn profi methiannau tebyg i'r rhai a welwyd yn Ysgol Friars eto.

Ailbwysleisiwyd nad ymchwiliad statudol nac ymchwiliad cyhoeddus oedd yr Ymchwiliad Craffu, ond ymchwiliad a gynhaliwyd o fewn y cylch gorchwyl a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi. Ailbwysleisiwyd nad oedd ailagor achos Foden na phennu cyfrifoldeb unigol o fewn cylch gorchwyl yr ymchwiliad, gan fod yr Adolygiad Ymarfer Plant eisoes wedi ymdrin â hynny. Eglurwyd mai'r dasg oedd edrych ymlaen ac ystyried beth arall y gellid ei wneud i gryfhau trefniadau diogelu mewn ysgolion Gwynedd yn y dyfodol, gan nodi y byddai ceisio cyflawni'r ddwy swyddogaeth ar yr un pryd wedi creu perygl na fyddai'r naill na'r llall wedi ei gyflawni'n effeithiol.

Cyfeiriwyd at feirniadaeth ynghylch y defnydd o'r gair "dylid" yn hytrach na "rhaid" yn yr argymhellion. Mewn ymateb, eglurwyd bod y defnydd o "dylid" yn adlewyrchu natur ymchwiliad craffu, gan nad oedd gan bwyllgor craffu'r grym i osod dyletswyddau statudol. Nodwyd mai rôl y Pwyllgor oedd gwneud argymhellion ac yna dal y Cabinet i

gyfrif am weithredu'r argymhellion. Pwysleisiwyd nad oedd hynny'n gwneud yr argymhellion yn llai pwysig, ond ei fod yn adlewyrchu'r fframwaith democrataidd yr oedd craffu'n gweithredu oddi mewn iddo.

Cyfeiriwyd at faint y sampl a'r gwaith llais disgyblion, a chydabuwyd y byddai sampl fwy bob amser yn ddymunol. Pwysleisiwyd, fodd bynnag, nad gwaith llais disgyblion oedd unig sail yr adroddiad, ond ei fod yn un rhan o ystod eang o dystiolaeth a oedd yn cynnwys ymweliadau ag 11 ysgol, trafodaethau gyda llywodraethwyr, penaethiaid a staff, tystiolaeth gan Estyn, swyddogion ac arbenigwyr, ynghyd â'r fframwaith statudol. Nodwyd bod y Panel wedi dod i'w gasgliadau ar sail yr holl dystiolaeth.

Cyfeiriwyd at sylw bod gormod o bwyslais wedi ei roi ar lais y plentyn. Mewn ymateb, eglurwyd bod cynnwys llais y plentyn wedi bod yn benderfyniad bwriadol gan y Panel o'i gyfarfod cyntaf, cyn i unrhyw dystiolaeth gael ei chasglu. Nodwyd y byddai peidio â chynnwys llais disgyblion wedi bod yn destun beirniadaeth hallt a phriodol. Pwysleisiwyd nad oedd y Panel yn gweld dewis rhwng llais y plentyn ac atebolrwydd oedolion, gan fod angen i blant deimlo'n ddiogel ac yn ddigon hyderus i godi pryderon, ond bod angen i'r oedolion a oedd yn eu gwasanaethu feddu ar yr hyfforddiant, y wybodaeth a'r atebolrwydd i ymateb yn briodol. Nodwyd na allai'r naill elfen weithio'n effeithiol heb y llall.

Eglurwyd nad oedd trefn yr argymhellion yn adlewyrchu trefn eu pwysigrwydd, gan eu bod wedi eu grwpio yn ôl thema, a phwysleisiwyd bod pob un o'r argymhellion yn bwysig. Cyfeiriwyd at atebolrwydd llywodraethwyr, a nodwyd bod y Panel wedi ystyried y mater yn ofalus. Eglurwyd mai dyna pam yr oedd yr adroddiad yn cynnwys argymhellion i gryfhau hyfforddiant llywodraethwyr, egluro cyfrifoldebau a galw ar Lywodraeth Cymru i ailystyried y fframwaith cenedlaethol. Mynegwyd felly mai'r gwahaniaeth rhwng y feirniadaeth a safbwynt y Panel oedd pa mor bell y dylai'r argymhellion fynd, yn hytrach na'r egwyddor ei hun.

Cyfeiriwyd at feirniadaeth nad oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw beth newydd. Mewn ymateb, ailbwysleisiwyd mai pwrpas yr Ymchwiliad Craffu oedd adeiladu ar wersi'r Adolygiad Ymarfer Plant yn hytrach na'i ailadrodd neu gymryd ei le. Nodwyd bod yr Ymchwiliad Craffu wedi gofyn cwestiwn gwahanol, sef a oedd trefniadau diogelu ysgolion Gwynedd ar y pryd yn briodol ac yn cael eu gweithredu'n gyson. Eglurwyd bod nifer o'r argymhellion yn mynd y tu hwnt i'r hyn a gynhwyswyd yn yr Adolygiad Ymarfer Plant, gan gynnwys galwadau am fwy o safoni cenedlaethol, cryfhau trefniadau llywodraethu, gwella trefniadau cofnodi a monitro a sicrhau mwy o gysondeb rhwng ysgolion. Pwysleisiwyd bod y ddau adroddiad yn cyflawni swyddogaethau gwahanol ond cyflenwol, gyda'r Adolygiad Ymarfer Plant yn edrych yn ôl ar y methiannau a'r Ymchwiliad Craffu yn edrych ymlaen at gryfhau'r systemau presennol.

Cyfeiriwyd at feirniadaeth bod angen gweithredu yn hytrach na chynhyrchu adroddiad arall. Cytunwyd â'r egwyddor honno, gan bwysleisio nad yr adroddiad oedd y nod terfynol ond y gweithredu a fyddai'n dilyn. Nodwyd bod yr Ymchwiliad Craffu wedi gweld yr adroddiad fel un cam mewn proses, ac y byddai llwyddiant yn cael ei fesur nid yn ôl nifer yr argymhellion ond yn ôl y camau a gymerid gan y Cyngor a Llywodraeth Cymru mewn ymateb iddynt.

Cydnabuwyd nad oedd y Panel wedi honni bod ganddo'r holl atebion, a bod yr aelodau wedi bod yn ymwybodol iawn o ddifrifoldeb y pwnc a'r cyfrifoldeb a oedd arnynt. Pwysleisiwyd mai'r bwriad oedd gwneud cyfraniad adeiladol at y gwaith ehangach o gryfhau trefniadau diogelu yng Ngwynedd, ac y byddai unrhyw sylwadau neu

feirniadaeth adeiladol a oedd yn arwain at gryfhau'r cynllun gweithredu neu wella trefniadau ymhellach yn cael eu croesawu. Ailadroddwyd mai'r camau a gymerid ar y cyd, yn hytrach na geiriau mewn adroddiad, fyddai'n gwneud y gwahaniaeth i ddiogelwch plant.

Croesawyd cynnwys yr adroddiad a nodwyd bod elfennau newydd wedi dod i'r amlwg. Cyfeiriwyd at yr argymhelliad ynghylch sicrhau bod enwau'r Person Diogelu Dynodedig a'r Llywodraethwr Dynodedig Diogelu yn cael eu harddangos ar bosteri yn yr ysgol. Mynegwyd y farn y dylai'r wybodaeth fod yn weladwy y tu allan i adeilad yr ysgol ac ar wefan yr ysgol, ac y dylid darparu manylion cyswllt perthnasol o fewn y Cyngor. Pwysleisiwyd, pe byddai'r pryder yn ymwneud â rhywun o fewn yr ysgol, ei bod yn bwysig bod plant a phobl eraill yn gwybod sut i gysylltu â rhywun y tu allan i'r ysgol.

Cyfeiriwyd at systemau digidol ar gyfer cofnodi pryderon, gan gynnwys MyConcern. Cwestiynwyd a fyddai'n bosibl i swyddog priodol o'r Adran Addysg gael mynediad at y system er mwyn gallu gweld patrymau, yn enwedig mewn sefyllfa lle mai'r pennaeth oedd yn goruchwyllo'r system. Mynegwyd y farn y gallai mynediad o'r fath gynorthwyo i adnabod patrymau a sicrhau bod gwybodaeth yn dilyn plentyn wrth symud rhwng ysgolion cynradd neu wrth drosglwyddo o'r sector cynradd i'r sector uwchradd. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y Pwyllgor wedi codi'r mater ynghylch arddangos manylion diogelu o'r blaen, a bod tîm o bedwar swyddog yn ymweld ag ysgolion yn flynyddol i wirio'r trefniadau a sicrhau bod y gofynion perthnasol yn eu lle. Eglurwyd bod y tîm yn gymharol newydd ond ei fod erbyn hynny ar y blaen i'r amserlen o ran ymweld â'r holl ysgolion.
- Bod yr argymhelliad i arddangos manylion y personau diogelu, gan gynnwys ar lanyards, yn cael ei ystyried yn arfer da ac y byddai'r arfer hwnnw'n cael ei ychwanegu at y meini prawf a ddefnyddid gan y tîm diogelu. Nodwyd bod rhai ysgolion yng Ngwynedd eisoes yn gwneud hynny.
- Na allai'r Adran orfodi ysgol neu gorff llywodraethu i weithredu trefniant nad oedd yn ofniad statudol. Mynegwyd rhwystredigaeth ynghylch cyfyngiadau pwerau'r awdurdod addysg, gan nodi mai argymell, gofyn ac amlygu arfer da oedd y dulliau a oedd ar gael yn aml.
- Bod angen i'r adolygiad a oedd yn cael ei gynnal gan Lywodraeth Cymru ystyried yn glir ble'r oedd y gwahanol bwerau a chyfrifoldebau yn gorwedd, gan fynegi'r farn nad oedd gan swyddogion yr Adran Addysg ddigon o bwerau i fynnu bod rhai trefniadau'n cael eu gweithredu.
- Bod y Cyngor wedi buddsoddi mewn system ddigidol Bromcom newydd, gyda mwy o gynnydd wedi ei wneud yn y sector cynradd na'r sector uwchradd. Nodwyd bod symud rhwng systemau'n heriol, ond bod y gwaith yn mynd rhagddo.
- Bod ymreolaeth ysgolion yn golygu ei bod yn anodd sicrhau bod pob ysgol yn defnyddio'r un system. Nodwyd y byddai ceisio sicrhau cytundeb ar draws Gogledd Cymru, Powys a Cheredigion yn fwy heriol fyth, ac felly mynegwyd cefnogaeth i Lywodraeth Cymru fandadu un system genedlaethol ar gyfer Cymru.
- Y gallai mwy nag un unigolyn gael mynediad at gofnodion diogelu a bod angen i sawl person allu cael mynediad at MyConcern.
- Bod yr awdurdod wedi comisiynu un system newydd ar gyfer rheoli gwybodaeth am blant ar draws y sir, ar gyfer y sector cynradd a'r sector uwchradd.
- Bod y broses o symud o'r hen system i'r system newydd wedi bod yn heriol iawn, ond nodwyd mai'r nod oedd sicrhau un cofnod ar gyfer pob plentyn a fyddai'n trosglwyddo'n rhwydd o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd. Nodwyd y gallai'r

awdurdod, gyda chaniatâd yr ysgol, gael trosolwg o'r cofnodion diogelu ar y system.

- Bod mynediad at MyConcern yn bosibl ond yn fwy cyfyngedig ac yn dibynnu ar ganiatâd yr ysgol.
- Bod cydweithio agos ac adeiladol rhwng yr Adran Addysg ac ysgolion Gwynedd, ac mai anaml iawn yr oedd ysgolion yn gwrthod gweithredu ar ganllawiau neu geisiadau newydd, yn enwedig yn y maes diogelu.
- Fodd bynnag, wrth i fwy o ofynion ychwanegol gael eu cyflwyno, gallai ysgolion yn y dyfodol fod yn fwy amharod i weithredu trefniadau nad oeddent yn statudol oherwydd y baich gwaith ychwanegol.

Cwestiynwyd pa bethau penodol ym maes diogelu yr hoffai'r Adran Addysg gael y grym i'w gwneud yn orfodol, y tu hwnt i gysondeb o ran y system gofnodi. Mewn ymateb, eglurwyd ei bod eisoes yn ofynnol i ysgolion gofnodi pryderon a newidiadau yn ymddygiad plant, ond bod modd dehongli natur a lefel pryder mewn gwahanol ffyrdd. Nodwyd bod ysgolion Gwynedd yn tueddu i fod yn ofalus ac yn cofnodi'r mwyafrif helaeth o faterion a oedd yn peri pryder. Pwysleisiwyd mai un o'r newidiadau mwyaf defnyddiol fyddai cael un system genedlaethol ar gyfer Cymru, gan fod plant yn gallu symud rhwng awdurdodau lleol yn ystod eu haddysg ac nad oedd system gyson i sicrhau bod un cofnod diogelu yn dilyn y plentyn drwy gydol ei addysg. Nodwyd bod mwy nag un system yn cael ei defnyddio hyd yn oed yng Ngwynedd, gan fod dewis meddalwedd yn parhau yn nwylo ysgolion unigol a phenaethiaid.

Pwysleisiwyd nad oedd y ffaith bod gan ysgolion ymreolaeth yn golygu nad oeddent yn gwrando nac yn cydweithio â'r Adran Addysg. Nodwyd bod cydweithio agos rhwng penaethiaid a swyddogion addysg, a bod gwahanol safbwyntiau'n naturiol mewn system a oedd yn cynnwys nifer fawr o ysgolion. Eglurwyd bod rôl i'r Aelod Cabinet Addysg a'r Pennaeth Addysg wrando ar y safbwyntiau hynny ac, ar adegau, ddod i benderfyniad ynghylch yr hyn a ystyrid yn fwyaf priodol i'r sir. Mynegwyd y farn bod rôl debyg gan Lywodraeth Cymru ar lefel genedlaethol, ac y gallai ysgolion ei chael yn haws pe byddai rhai penderfyniadau, megis dewis system genedlaethol, yn cael eu gwneud ar lefel Cymru yn hytrach na chan bob ysgol unigol.

Cyfeiriwyd at atebolrwydd penaethiaid, gan nodi bod penaethiaid ysgolion yn atebol i'w Cyrff Llywodraethu ac mai Cadeirydd y Corff Llywodraethu oedd eu rheolwr llinell, nid y Pennaeth Addysg. Nodwyd bod hyn yn gysylltiedig â'r adolygiad o lywodraethu ysgolion. Adroddwyd bod pwysigrwydd yr adolygiad wedi ei godi'n uniongyrchol gyda'r Gweinidog Addysg, gan bwysleisio'r angen iddo fod yn adolygiad gwirioneddol a sylfaenol lle nad oedd unrhyw opsiwn wedi ei ddiystyru. Mynegwyd y farn bod yr adolygiad yn mynd at wraidd trefniadau'r system addysg yng Ngwynedd.

Croesawyd yr adroddiad a'r pwyslais ar lais y plentyn, gan nodi pwysigrwydd sicrhau bod plant yn gallu mynd at oedolyn yr oeddent yn ymddiried ynddo. Pwysleisiwyd bod diogelu'n gyfrifoldeb i'r gymuned gyfan ac nid i'r ysgol yn unig. Fodd bynnag, mynegwyd y farn nad oedd rôl yr awdurdod addysg yn ymddangos yn ddigon cryf yn yr argymhellion. Cydnabuwyd bod swyddogion yn ymweld ag ysgolion ac yn argymhell arferion, ond mynegwyd y farn bod angen arweiniad mwy cadarn mewn rhai meysydd. Cyfeiriwyd at y buddsoddiad yn Bromcom a nodwyd nad oedd pob ysgol a oedd wedi ei chynnwys yn yr ymchwiliad wedi bod yn defnyddio'r system. Mynegwyd y farn y gallai fod gan yr Adran fwy o ddylanwad ar ysgolion nag yr oedd yn ei gydnabod, gan nodi na fyddai disgwyl i ysgolion wrthod cymorth ychwanegol i gryfhau diogelu plant.

Cyfeiriwyd yn benodol at yr ystyriaeth yn yr adroddiad ynghylch a ddylai'r Adran Addysg gymryd cyfrifoldeb am ddarparu hyfforddiant i bob athro llanw. Mynegwyd y

farn y gallai'r Adran Addysg chwarae rôl gryfach yn y maes hwn yn hytrach na gadael y cyfrifoldeb i benaethiaid ysgolion, a mynegwyd y dymuniad i weld yr awdurdod addysg yn gweithredu'n fwy amlwg fel cydlynnydd ar gyfer y trefniadau.

Mewn ymateb, eglurwyd bod Bromcom wedi ei gomisiynu ar gyfer pob ysgol yng Ngwynedd ac y bwriedid ei gyflwyno ym mhob ysgol. Nodwyd bod trosglwyddo'r holl ysgolion cynradd yn dasg sylweddol dros nifer o dymhorau, a bod bwriad i gwblhau'r gwaith erbyn diwedd mis Mawrth 2027. Pwysleisiwyd, fodd bynnag, er bod y system yn cael ei darparu am ddim, bod gan ysgolion y dewis o hyd i beidio â'i defnyddio ac nad oedd gan y Pennaeth Addysg y grym i'w gorfodi i wneud hynny.

O ran athrawon llanw, eglurwyd mai'r ysgolion, ac nid yr awdurdod addysg, oedd yn eu cyflogi. Nodwyd bod rhai ysgolion yn defnyddio asiantaethau llanw preifat a oedd yn darparu rhestrau o athrawon a oedd wedi cwblhau gwiriadau DBS a hyfforddiant diogelu. Adroddwyd bod Gwynedd yn cynnal rhestr o athrawon llanw, er nad oedd adnodd penodol ar gael i'w chynnal. Eglurwyd bod y rhestr yn cael ei llunio'n flynyddol a'i diweddarau lle bo modd, ac yn cynnwys athrawon a oedd yn dymuno gwneud gwaith llanw yng Ngwynedd ac a oedd wedi cwblhau'r gwiriadau DBS perthnasol. Nodwyd bod hyfforddiant wedi ei gynnig iddynt, ond nad oedd yn orfodol iddynt ei fynychu gan nad oeddent yn gyflogedig i'r awdurdod.

Pwysleisiwyd mai cyfrifoldeb yr ysgol oedd sicrhau, wrth ddefnyddio athro llanw, eu bod yn derbyn yr hyfforddiant diogelu priodol ac yn gwybod at bwy i droi yn yr ysgol pe byddai pryder yn codi. Nodwyd bod yr awdurdod yn gallu comisiynu systemau a darparu cefnogaeth, ond nad oedd ganddo'r pŵer i orfodi ysgol i ddefnyddio system benodol nac i orfodi athrawon llanw i fynychu hyfforddiant heb unrhyw sicrwydd o waith.

Mynegwyd cefnogaeth i'r adroddiad a'r argymhellion, a awgrymwyd y dylid anfon copi cryno o'r argymhellion at bob pennaeth ysgol, gan gynnwys rhagair Cadeirydd yr Ymchwiliad. Cyfeiriwyd at Argymhelliad 1, sef sicrhau bod hyfforddiant o lefel briodol yn cael ei gynnig yn flynyddol i holl staff a llywodraethwyr ysgolion. Cwestiynwyd a oedd hyn yn awgrymu bod yr Ymchwiliad wedi canfod gwendid yn yr hyfforddiant presennol. Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd tystiolaeth gref o ddiffyg penodol yn yr hyfforddiant, ond bod y Panel wedi dymuno pwysleisio'r egwyddor bod diogelu yn gyfrifoldeb ar bawb. Nodwyd bod angen sicrhau bod yr hyfforddiant a ddarperid o safon uchel, yn gyson, ac yn cael ei gwblhau gan bawb.

Cyfeiriwyd at ddealltwriaeth disgyblion o'r drefn ddiogelu a Pholisi Amddiffyn Plant 2025. Nodwyd bod y polisi i fod i gael ei gymeradwyo gan y Person Diogelu Dynodedig, y Llywodraethwr Dynodedig Diogelu a'r Pennaeth, ond nad oedd cyfeiriad at Gadeirydd y Corff Llywodraethu nac at Gadeirydd y Cyngor Ysgol ar ran y disgyblion. Nodwyd bod addewid wedi ei roi mewn cyfarfod blaenorol y byddai fersiwn hawdd ei darllen o'r polisi ar gael i ddisgyblion, ac y dylai fod wedi cael ei gyhoeddi ochr yn ochr â'r polisi ym mis Hydref 2025. Cwestiynwyd pam nad oedd y fersiwn honno wedi ei darparu hyd yma. Mewn ymateb, cadarnhawyd y byddai fersiwn hawdd ei ddarllen ar gyfer plant a phobl ifanc yn cael ei gyhoeddi ochr yn ochr â'r polisi diwygiedig ym mis Medi.

Cyfeiriwyd at waith Dr Ceryl Teleri Davies ar lais disgyblion, gan nodi ei bod wedi cwrdd â 57 o ddisgyblion ac wedi cydnabod nad oedd cyfle wedi bod i gynnwys disgyblion hŷn. Tynnwyd sylw at y ffaith bod wyth maes i'w gwella neu eu datblygu wedi eu nodi mewn ysgolion cynradd, tra bod deg cryfder wedi eu nodi yn yr ysgolion uwchradd heb unrhyw feysydd datblygu. Nodwyd bod hyn yn ymddangos yn

anghyson. Cyfeiriwyd at y ffaith bod yr Ymchwiliad wedi cynnwys nifer o randdeiliaid allweddol, gan gynnwys penaethiaid, cydgysylltwyr diogelu, staff, llywodraethwyr a disgyblion, ond cwestiynwyd pam nad oedd llais rhieni wedi ei gynnwys. Mynegwyd y farn y gallai holiadur neu arolwg fod wedi cael ei ddefnyddio i gasglu barn rhieni ynghylch pa mor glir a chyson oedd y trefniadau diogelu ar draws ysgolion.

Mewn ymateb i'r sylwadau ynghylch hyfforddiant, eglurwyd bod ystod o hyfforddiant yn cael ei ddarparu yn unol â gofynion Llywodraeth Cymru ac ar wahanol lefelau yn ôl y cyfrifoldebau perthnasol. Nodwyd mai mater gwahanol oedd sicrhau bod unigolion yn ymrwmo i gwblhau'r hyfforddiant. Eglurwyd mai un o'r gwersi a ddaeth o'r ymchwiliad oedd yr angen i fonitro'n fwy gofalus bod Cadeiryddion Cyrff Llywodraethu, er enghraifft, yn cwblhau'r hyfforddiant diogelu mandadol yn amserol, ac i sicrhau bod yr hyfforddiant yn cael effaith.

Nododd yr Aelod Cabinet Addysg fod newid diwylliant eisoes wedi dechrau, gyda'r Cyngor yn ceisio bod yn fwy agored i graffu allanol, i sylwadau ac i awgrymiadau ynghylch sut y gellid gwella trefniadau. Cyfeiriwyd at sefydlu'r Bwrdd Ymateb yn dilyn cyhoeddi'r Adolygiad Ymarfer Plant, dan gadeiryddiaeth yr Athro Sally Holland, cyn Gomisiynydd Plant Cymru. Nodwyd bod aelodau'r Cyngor, swyddogion, ynghyd ag arsylwyr o Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru, Llywodraeth Cymru a Swyddfa'r Comisiynydd Plant yn rhan o'r Bwrdd. Eglurwyd bod y Bwrdd yn craffu ar dros 57 o ffrydiau gwaith, heb gynnwys yr is-ffrydiau cysylltiedig.

Adroddwyd bod sawl adroddiad chwarterol wedi ei gyflwyno gan Gadeirydd y Bwrdd i'r Cabinet ac ar gael yn gyhoeddus, ynghyd â phapurau'r Bwrdd. Nodwyd bod y Cadeirydd wedi adrodd ei fod yn fodlon â'r cynnydd a oedd yn cael ei wneud, bod y gwaith yn cael ei gyflawni mewn modd amserol a bod nifer o'r tasgau eisoes wedi eu cwblhau. Cyfeiriwyd at adroddiad ar y cyd gan Arolygiaeth Gofal Cymru ac Estyn a oedd wedi edrych yn benodol ar drefniadau diogelu. Nodwyd bod argymhellion yr adroddiad hwnnw'n cael eu gweithredu ac y byddai argymhellion yr Ymchwiliad Craffu yn cael eu hystyried ochr yn ochr â'r gwaith hwnnw.

Adroddwyd bod gwaith cychwynnol wedi ei wneud i asesu statws y 22 argymhelliad, a bod saith, yn ôl yr asesiad cychwynnol, wedi eu cwblhau'n llawn, 12 wedi eu cwblhau'n rhannol a thri heb eu gweithredu hyd yma. Nodwyd bod rhai o'r argymhellion heb eu gweithredu yn dibynnu ar Lywodraeth Cymru, gan gynnwys yr angen am un system cofnodi genedlaethol ar draws rhanbarthau ac awdurdodau. Eglurwyd bod sefyllfa debyg yn bodoli mewn perthynas ag argymhellion yr Adolygiad Ymarfer Plant, gan fod rhai ohonynt yn faterion i Lywodraeth Cymru weithredu arnynt.

Nodwyd y byddai diweddariad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn yr hydref ar waith y Bwrdd Ymateb, er mwyn rhoi sicrwydd bod y gwaith yn symud ymlaen yn drylwyr. Adroddwyd bod y Bwrdd Sicrwydd a sefydlwyd gyda Llywodraeth Cymru yn parhau i gyfarfod yn rheolaidd. Nodwyd y byddai'r trefniant yn parhau yn dilyn newid Llywodraeth, a bod cyfarfod pellach eisoes wedi ei drefnu.

Pwysleisiwyd bod gwaith sylweddol yn cael ei gyflawni ac nad oedd y Cyngor yn anwybyddu'r argymhellion nac yn methu â gweithredu. Nodwyd bod penderfyniad clir wedi ei wneud i newid polisiâu, gweithdrefnau a diwylliant er mwyn gwneud popeth posibl i atal methiannau tebyg i'r rhai a welwyd yn Ysgol Friars rhag digwydd eto. Cyfeiriwyd at feirniadaeth gyhoeddus bod y Cyngor heb weithredu, a gwrthodwyd yr awgrym hwnnw gan nodi bod nifer o argymhellion yr Adolygiad Ymarfer Plant a'r Ymchwiliad Craffu eisoes wedi eu gweithredu.

Adroddwyd bod cynnydd sylweddol wedi ei wneud dros y 18 mis blaenorol o ran trefniadau diogelu a llesiant mewn ysgolion. Nodwyd bod Tîm Diogelu a Llesiant Addysg newydd wedi ei sefydlu a'i ehangu, gyda'r bwriad o ymweld â phob ysgol yn flynyddol mewn perthynas â diogelu. Eglurwyd bod y gefnogaeth i lywodraethwyr wedi ei chryfhau drwy raglen hyfforddi, llawlyfr newydd a phenodi swyddog ychwanegol i'w cefnogi, a bod yr hyfforddiant diogelu wedi ei ddiweddarau i gynnwys ymwybyddiaeth o feithrin perthynas amhriodol (*grooming*). Nodwyd bod Pennaeth a thîm rheoli newydd yn Ysgol Friars, ynghyd â newidiadau i'r Corff Llywodraethu a Chadeirydd newydd.

Cyfeiriwyd at brosesau Rhan 5, Gweithdrefnau Diogelu Cymru, a nodwyd bod y trefniadau wedi eu hatgyfnerthu er mwyn sicrhau nad oedd penderfyniadau diogelu yn cael eu gwneud gan un unigolyn yn unig, a bod cofnodion a gwybodaeth hanesyddol yn cael eu gwirio bob tro pan fo cyfeiriad diogelu yn cael ei dderbyn. Adroddwyd bod archwiliad ôl-weithredol wedi ei gynnal o gyfeiriadau dros nifer o flynyddoedd er mwyn sicrhau nad oedd patrwm tebyg arall wedi ei golli. Nodwyd bod gwaith yn mynd rhagddo i symud pob ysgol i un system electronig ar gyfer cofnodi gwybodaeth am blant, a fyddai'n cryfhau'r gallu i rannu gwybodaeth ar draws y sir a gwella cysondeb.

Pwysleisiwyd bod llais y plentyn yn ganolog i'r trefniadau newydd. Adroddwyd bod gweithiwr cymdeithasol yn gwneud ymdrech rhagweithiol i siarad â phob plentyn a oedd yn destun cyfeiriad diogelu, er mwyn sicrhau bod barn y plentyn yn rhan o'r broses o wneud penderfyniadau. Nodwyd bod y datblygiadau hyn yn dangos ymrwymiad i gryfhau trefniadau diogelu, gwella trefniadau llywodraethu a sicrhau'r gefnogaeth orau posibl i blant a phobl ifanc yng Ngwynedd. Pwysleisiwyd bod y maes yn cael ei gymryd o ddifrif a bod ymrwymiad i beidio ag osgoi unrhyw waith yr oedd angen ei gyflawni.

PENDERFYNWYD

- **Cymeradwyo'r adroddiad.**
- **Gofyn am ddiweddariad gan yr Aelod Cabinet Addysg ar weithrediad fesul argymhelliad ymhen oddeutu 6 mis.**

6. ADFYWIO CANOL TREF

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned yr adroddiad gan nodi bod yr heriau a oedd yn wynebu canol trefi yn amlwg, gan gynnwys newidiadau mewn arferion siopa, twf siopa ar-lein a phwysau costau byw. Eglurwyd mai'r her oedd ail bwrpasu canol trefi a'u gwneud yn lleoedd deniadol i fyw, gweithio a threulio amser ynddynt. Nodwyd bod trafodaethau wedi dechrau gyda Llywodraeth newydd Cymru ynghylch y maes.

Ymhelaethwyd bod yr adroddiad yn adeiladu ar wybodaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor yn flaenorol ac yn canolbwyntio ar weithgareddau'r Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio, gan gynnwys gwaith adfywio canol trefi, datblygu a gweithredu prosiectau adfywio ac ymateb i eiddo gwag. Cyfeiriwyd at y fframwaith ar gyfer trefi Gwynedd a'r Cynlluniau Creu Lleoedd a ddatblygwyd ar gyfer Bangor, Caernarfon, Porthmadog, Pwllheli, y Bala a Dolgellau. Nodwyd bod y cynlluniau hyn wedi eu paratoi ers i'r adroddiad gael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn 2023.

Adroddwyd bod yr adroddiad yn cynnwys gwybodaeth am ddatblygu a gweithredu prosiectau adfywio a'r prif raglenni grant. Nodwyd bod grantiau gwerth £31.8 miliwn wedi eu sicrhau rhwng 2023-26 ar gyfer datblygu a gweithredu prosiectau adfywio canol trefi ar draws y sir. Cyfeiriwyd at y prosiectau a oedd i'w gweithredu drwy Gronfa

Effaith Balchder Bro a'r Gronfa Twf Leol, ynghyd â'r gwaith ar eiddo gwag yng nghanol trefi.

Ymhelaethwyd bod gwaith yn cael ei wneud i ddatblygu mesurau perfformiad a chasglu data er mwyn gallu mesur effaith y gwaith adfywio ar ganol trefi. Cyfeiriwyd at Strategaeth Economaidd newydd y Cyngor ac at yr angen i asesu effaith prosiectau yn ogystal â monitro nifer a chyflwr eiddo gwag. Eglurwyd bod rhan olaf yr adroddiad yn crynhoi'r prif gasgliadau a'r gwersi a ddysgwyd, ynghyd â materion pellach i'w hystyried dros y misoedd dilynol.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Gofynnwyd am eglurhad ynghylch y diffiniad o eiddo gwag. Cyfeiriwyd at enghreifftiau ym Mhwlheli lle'r oedd siop yn parhau i weithredu ar lawr gwaelod adeilad ond bod y llawr uchaf yn wag, gan nodi y gallai'r sefyllfa arwain at gostau Premiwm Treth Cyngor sylweddol a rhoi pwysau ychwanegol ar hyfywedd y busnes ar y llawr gwaelod.

Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd un diffiniad syml o eiddo gwag ar draws y Cyngor, gan fod nifer o wasanaethau ac adrannau'n ymwneud ag eiddo gwag ac yn gweithredu o dan wahanol ddeddfwriaethau a rheoliadau. Nodwyd bod y diffiniadau a'r cyfnodau perthnasol felly'n gallu amrywio rhwng gwasanaethau. O ran gwaith adfywio canol trefi, eglurwyd bod y Gwasanaeth yn tueddu i ganolbwyntio ar eiddo a oedd wedi bod yn wag am fwy na blwyddyn, gan roi blaenoriaeth i adeiladau sylweddol mewn lleoliadau canolog lle'r oedd eu cyflwr yn dirywio ac yn cael effaith ar yr ardal.

Nodwyd bod gwahaniaeth amlwg rhwng perfformiad gwahanol strydoedd a chanol trefi, gyda rhai yn ffynnu tra bod eraill yn ei chael yn anodd iawn denu busnesau newydd. Cwestiynwyd pam yr oedd cymaint o wahaniaeth rhwng un stryd neu dref a'r llall. Mewn ymateb, mynegwyd y farn bod datblygiadau manwerthu ar gyrion trefi yn ffactor sylweddol. Nodwyd bod trefi heb gystadleuaeth allanol cyfagos yn tueddu i berfformio'n well, tra bod canol trefi â datblygiadau sylweddol ar eu gyrion yn wynebu mwy o bwysau. Cyfeiriwyd at Fangor fel enghraifft amlwg, ac at Gaernarfon i raddau llai.

Eglurwyd ymhellach bod pob tref yn wahanol ac yn wynebu cyfleoedd a heriau penodol. Nodwyd bod Cynlluniau Creu Lleoedd wedi eu datblygu dros y tair blynedd flaenorol ar gyfer Caernarfon, Bangor, Porthmadog, Pwllheli, Dolgellau a'r Bala er mwyn adnabod y prif heriau a chyfleoedd ym mhob tref a llunio cynllun gweithredu penodol. Nodwyd bod trefi ledled Cymru yn wynebu cyfnod o newid sylweddol ac nad oedd un ateb syml na chyson ar gyfer pob lle. Pwysleisiwyd bod angen ailbwrpasu trefi a oedd wedi eu heffeithio gan newidiadau mewn manwerthu, gan ystyried pa ddefnyddiau a chyfleusterau a allai ddenu pobl a gwneud profiad o ymweld â chanol tref yn fwy pleserus. Nodwyd bod nifer o ffactorau allanol yn dylanwadu ar ganol trefi ac felly bod angen datblygu atebion penodol ar gyfer pob tref.

Cwestiynwyd a oedd costau parcio yn cael effaith sylweddol ar ganol trefi. Cyfeiriwyd at Borthmadog, lle gallai pobl ddefnyddio maes parcio archfarchnad heb dalu ac yna cerdded i'r stryd fawr, a gofynnwyd a oedd trefniadau o'r fath yn cynorthwyo canol y dref. Cyfeiriwyd at bryderon a gyflwynwyd gan aelodau o ardal Bethesda, o ran effaith cyflwyno tâl am yr awr gyntaf o barcio ym meysydd parcio y Cyngor ar hyfywedd busnesau'r stryd fawr. Nodwyd, er mai'r Adran Amgylchedd oedd yn gyfrifol am barcio, bod dymuniad i'r mater gael ei ystyried ar draws adrannau oherwydd ei effaith economaidd.

Mewn ymateb, cyfeiriwyd at yr adroddiad, a oedd eisoes yn nodi materion megis lefelau ardrethi busnes a ffioedd parcio fel rhwystrau posibl i gynyddu bwrilwm yng nghanol trefi. Nodwyd bod taliadau parcio yn gallu bod yn rhwystr i'r economi, ond pwysleisiwyd bod y meysydd parcio yn cynhyrchu incwm sylweddol i'r Cyngor a bod angen ystyried sut y byddai unrhyw ostyngiad mewn taliadau yn cael ei ariannu. Cyfeiriwyd at drafnidiaeth gyhoeddus fel opsiwn i rai trigolion, gan gynnwys y rhai a oedd yn gymwys i deithio am ddim ar fysiau. Mynegwyd y farn bod angen meddwl yn wahanol am y mater, ond nodwyd bod y sefyllfa ariannol fregus a'r angen i'r Cabinet ystyried toriadau pellach yn gwneud unrhyw newid yn heriol. Cadarnhawyd y byddai'r mater yn destun trafodaeth bellach gan y Cabinet.

Tynnwyd sylw at y buddsoddiad sylweddol a sicrhawyd ar gyfer adfywio canol trefi, sef oddeutu £31 miliwn, gan nodi bod yr adroddiad yn cydnabod yr anhawster o brofi effaith y buddsoddiad hwnnw. Cyfeiriwyd at gynnydd yn nifer yr eiddo gwag rhwng 2025 a 2026, yn dilyn gwelliant yn flaenorol, ac at y ffaith bod nifer o'r eiddo gwag ychwanegol wedi eu lleoli yng Nghaernarfon, Bangor, Dolgellau a Phwllheli. Cwestiynwyd sut yr oedd y Cabinet yn asesu effeithiolrwydd y strategaeth bresennol a pha dystiolaeth oedd ar gael i ddangos bod y buddsoddiad yn cael effaith hirdymor yn hytrach nag effaith dros dro.

Mewn ymateb, cydnabuwyd bod mesur effaith yn faes yr oedd angen ei wella. Eglurwyd bod y gwasanaeth yn dibynnu bron yn llwyr ar grantiau i ddatblygu a gweithredu prosiectau, ac felly bod angen gweithio o fewn canllawiau a blaenoriaethau'r prif raglenni cyllido. Nodwyd bod adroddiadau gwerthuso yn cael eu cynnal i sicrhau bod prosiectau wedi eu gweithredu yn unol â gofynion grant ac wedi cyflawni'r allbynnau a'r canlyniadau disgwyledig. Eglurwyd, fodd bynnag, mai'r her oedd mesur yr effaith ehangach ar y lleoliad ei hun.

Eglurwyd bod y mater wedi ei blethu i'r Strategaeth Economaidd newydd, gyda fframwaith ar gyfer monitro a gwerthuso'r gwahaniaeth yr oedd y Cyngor yn ceisio ei wneud. Nodwyd y byddai'r dull yn ystyried yr allbynnau uniongyrchol, y canlyniadau ar lefel uwch ac, yn y pen draw, yr effaith. Nodwyd nad oedd y model yn berffaith oherwydd y nifer fawr o ffactorau eraill a oedd yn dylanwadu ar economïau lleol, ond mynegwyd y gobaith y byddai'r strwythur newydd yn galluogi'r Cyngor i greu cysylltiad cliriach rhwng y prosiectau a weithredwyd a'r canlyniadau a welwyd. Cadarnhawyd nad oedd y gwaith hwn wedi ei wneud yn ddigonol yn y blynyddoedd blaenorol a'i fod yn faes a oedd wedi ei adnabod ar gyfer gwella.

Ychwanegwyd bod mesur y gwahaniaeth gwirioneddol, yr effaith a'r canlyniadau wedi bod yn un o'r prif ystyriaethau wrth ddatblygu'r Strategaeth Economaidd newydd. Cyfeiriwyd at yr adroddiad a oedd yn nodi'r mathau o fesurau y bwriedid eu defnyddio. Nodwyd bod mesur effaith yn parhau'n anodd oherwydd bod yr economi a'r amgylchiadau ehangach yn newid yn gyson, ond mynegwyd y gobaith y byddai Llywodraeth newydd Cymru yn gallu rhoi cymorth yn y maes.

Cyfeiriwyd at yr heriau yr oedd siopa ar-lein yn eu creu i siopau lleol. Cymharwyd perfformiad Dolgellau â Machynlleth, gan nodi bod nifer o fusnesau ym Machynlleth yn elwa o weithgaredd economaidd cysylltiedig â beicio a chyfleusterau mawr yn yr ardal gyfagos, gan gynnwys busnesau trwsio a gwerthu beiciau, ffatrioedd, gwestai a gwasanaethau eraill. Mynegwyd y farn y dylai swyddogion y Cyngor ymweld ag enghreifftiau llwyddiannus o'r fath a chynnal trafodaethau i weld pa wersi y gellid eu dysgu a pha gymorth y gellid ei ddarparu i fentrau tebyg yng Ngwynedd.

Mynegwyd pryder bod llawer o'r cyllid a restrwyd yn yr adroddiad wedi ei ganolbwyntio ar drefi, a chwestiynwyd faint o gymorth oedd yn cael ei ddarparu i gymunedau ac ardaloedd y tu allan i'r prif drefi. Cyfeiriwyd at nifer o brosiectau yn Nolgellau a nodwyd, er gwaethaf y buddsoddiad, bod y dref yn parhau i wynebu heriau a bod busnesau lleol yn cau neu ar werth. Pwysleisiwyd yr angen i swyddogion ymweld â busnesau'n uniongyrchol a gofyn pa gymorth yr oedd ei angen arnynt, gan gynnwys a oedd parcio neu ffactorau eraill yn wraidd y problemau, yn hytrach na dibynnu ar wybodaeth pen desg neu fuddsoddi mewn prosiectau nad oedd eu heffaith yn sicr.

Mewn ymateb, cadarnhawyd bod y Gwasanaeth yn ceisio ymweld ag enghreifftiau o arfer da ledled Cymru er mwyn dysgu o brosiectau ac ymyraethau llwyddiannus. Eglurwyd bod yr adroddiad dan sylw wedi canolbwyntio'n benodol ar ganol trefi ac felly nad oedd y ffigurau ynddo'n rhoi darlun cyflawn o holl waith yr Adran. Nodwyd nad oedd y ffigurau, er enghraifft, yn cynnwys grantiau cymunedol a rhaglenni eraill a oedd yn cael eu gweinyddu gan wasanaethau gwahanol o fewn yr Adran, a bod llawer o grwpiau mewn ardaloedd gwledig yn derbyn cefnogaeth drwy'r ffrydiau hynny.

Pwysleisiwyd rôl busnesau a grwpiau lleol yn y broses o adfywio canol trefi. Nodwyd bod partneriaethau lleol yn cael eu datblygu ochr yn ochr â'r Cynlluniau Creu Lleoedd er mwyn cydlynu'r cynlluniau gweithredu a chefnogi sefydliadau lleol i weithredu prosiectau. Cyfeiriwyd at gynllun peilot y flwyddyn flaenorol ar gyfer cynghorau tref a chymuned, a nodwyd ei fod wedi bod yn gymharol lwyddiannus ac y datblygwyd cynllun tebyg ar gyfer y flwyddyn gyfredol.

Nodwyd bod y gymuned fusnes yn bartner allweddol a bod y Gwasanaeth yn ceisio sicrhau bod llais busnesau lleol a'r sector preifat yn cael ei gynnwys mewn partneriaethau lleol. Pwysleisiwyd mai'r busnesau eu hunain oedd yn y sefyllfa orau i egluro'r heriau yr oeddent yn eu hwynebu. Pwysleisiwyd bod y Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio yn wasanaeth cymharol fach ac nad oedd yr adroddiad yn cynnwys gwaith ehangach yr Adran megis cymorth busnes a digwyddiadau. Mynegwyd y farn bod angen symud oddi wrth ganolbwyntio ar grantiau yn unig ac ystyried sut y gellid cydblethu gwasanaethau a darpariaethau gwahanol o fewn canol trefi, gan gynnwys parcio ac ymateb i heriau ardrethi busnes.

Croesawyd y gwaith a amlygwyd yn yr adroddiad, gan gyfeirio'n benodol at y Gronfa ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned. Nodwyd bod datblygiad economaidd ac adfywio yn bwysig, ond bod gwaith megis gwella llwybrau troed, llochesi bysiau, parciau chwarae a chyfleusterau lleol eraill yn gwneud gwahaniaeth sylweddol i ansawdd bywyd trigolion ac yn cael ei werthfawrogi'n fawr.

Nodwyd bod mesur effaith uniongyrchol gwaith adfywio economaidd yn anodd. Mynegwyd y farn y gallai data ar nifer yr ymwelwyr neu'r nifer a oedd yn cerdded drwy ganol trefi fod yn un ffordd o greu tystiolaeth fwy uniongyrchol, ond nodwyd bod unrhyw gasgliadau ynghylch effaith gweithgareddau unigol yn parhau'n rhannol ddamcaniaethol heb ddata o'r fath. Cymharwyd yr her â gwaith adfywio'r Gymraeg, gan nodi bod y ddau faes yn wynebu newidiadau cymdeithasol mawr nad oedd gan awdurdod lleol y gallu i'w rheoli'n llawn ar lefel sirol.

Pwysleisiwyd bod rôl i atal penderfyniadau gan rannau eraill o'r Cyngor rhag gwaethygu tueddiadau negyddol. Cyfeiriwyd at leoliad archfarchnadoedd a datblygiadau masnachol, gan nodi bod lleoli siopau mawr yng nghanol neu'n agos at ganol tref yn gallu cefnogi'r stryd fawr, tra bod datblygiadau ar gyrion trefi yn gallu tynnu gweithgarwch oddi wrth y canol. Cyfeiriwyd at Borthmadog a Chaernarfon fel enghreifftiau lle'r oedd cyfleusterau mawr yn agos at ganol y dref, a chymharwyd

hynny â Phwllheli a Bangor lle'r oedd penderfyniadau cynllunio neu ddyrannu tir wedi arwain at fwy o ddatblygiadau ar gyrion trefi. Mynegwyd y farn y dylid rhoi sylw i hyn wrth ystyried dyraniadau tir ar gyfer archfarchnadoedd a datblygiadau tebyg yn y dyfodol.

Mewn ymateb, nodwyd bod y Gronfa Balchder Bro wedi ei sefydlu gan y Cyngor cyn i gynllun y Llywodraeth o'r un enw gael ei gyflwyno, a phwysleisiwyd bod gwella delwedd ac ansawdd trefi o fudd i'r gymuned leol. O ran mesur nifer yr ymwelwyr, adroddwyd bod gwaith wedi dechrau yn ystod y flwyddyn flaenorol i olrhain data canol trefi. Cyfeiriwyd at broffil canol trefi Gwynedd ar gyfer 2025 a nodwyd y byddai ffigurau 2025/26 ar gael yn fuan. Eglurwyd y gallai'r data ddangos tueddiadau a phatrymau dros amser, ond na fyddai'n gallu profi cysylltiad uniongyrchol rhwng gweithgaredd penodol gan y Cyngor a'r newid a welwyd. Cadarnhawyd y byddai'r gwaith o ddatblygu'r setiau data yn parhau, gyda'r gobaith y byddent yn dod yn fwy gwerthfawr wrth i dueddiadau tymor hir ddod i'r amlwg.

Cyfeiriwyd at gydweithio trawsadrannol a nodwyd bod nifer o brosiectau adfywio presennol eisoes yn cynnwys gwaith ar y cyd. Adroddwyd bod y Gwasanaeth yn cydweithio'n agos â'r Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC ar brosiectau canol trefi, ynghyd â chynlluniau ar y cyd gyda'r Adran Tai ac Eiddo. Mynegwyd y gobaith y gellid ehangu'r cydweithio hwn ymhellach er mwyn rhoi sylw i ystod ehangach o faterion.

Croesawyd gwaith yr Adran a chydnabuwyd y pwysau ariannol sylweddol a wynebwyd dros y blynyddoedd diwethaf. Fodd bynnag, mynegwyd pryder ynghylch lefel y cydweithio rhwng adrannau wrth wneud penderfyniadau a oedd yn effeithio ar economïau lleol. Cyfeiriwyd yn benodol at y cynnydd diweddar mewn ffioedd parcio, gan nodi'r argraff nad oedd digon o drafodaeth wedi digwydd rhwng yr Adran Amgylchedd a'r Adran Economi a Chymuned cyn gwneud y newidiadau. Pwysleisiwyd na ddylai penderfyniadau o'r fath gael eu gwneud ar wahân, gan fod ffioedd parcio yn gallu cael effaith sylweddol ar fusnesau.

Nodwyd bod Gwynedd yn sir fawr ac amrywiol ac nad oedd dull unffurf yn addas ar gyfer pob ardal. Cyfeiriwyd at ymdrechion i gysoni ffioedd parcio ar draws y sir, ond mynegwyd y farn bod angen ystyried amgylchiadau lleol gwahanol wrth bennu'r ffioedd, gan fod effaith newidiadau ar fusnesau a chanol trefi yn gallu amrywio'n sylweddol rhwng ardaloedd.

Pwysleisiwyd ymhellach bod effaith ffioedd parcio yn gallu amrywio'n sylweddol rhwng gwahanol ardaloedd a hyd yn oed rhwng meysydd parcio unigol. Rhoddwyd Llandanwg fel enghraifft, gan nodi bod un busnes bach yn dibynnu'n sylweddol ar bobl leol ac ymwelwyr a oedd yn aros am gyfnod byr i gerdded ar y traeth ac ymweld â'r caffi. Eglurwyd bod y trefniant blaenorol wedi galluogi pobl i dalu am awr, ond bod angen talu £4 am bedair awr erbyn hynny. Nodwyd nad oedd pobl leol, ac yn aml ymwelwyr ar ddiwrnodau llai ffafriol, yn dymuno aros am bedair awr, a bod colli hyd yn oed nifer fach o gwsmeriaid yn gallu cael effaith sylweddol ar fusnes a oedd yn cyflogi ychydig o bobl mewn ardal wledig. Pwysleisiwyd yr angen am well cydweithio rhwng adrannau ac am asesu effaith economaidd penderfyniadau ar sail amgylchiadau pob ardal a, lle bo'n briodol, pob maes parcio unigol.

Gofynnwyd am eglurhad ynghylch y ffordd yr oedd gwahanol drefi wedi eu diffinio yn yr adroddiad. Cyfeiriwyd at Harlech, a oedd ar waelod y rhestr, ac at Lanbedr a Thalsarnau nad oeddent wedi eu cynnwys. Mynegwyd pryder y gallai'r dull o flaenoriaethu buddsoddiad roi llai o bwyslais ar bentrefi a threfi llai, er bod creu neu ddiogelu hyd yn oed nifer fach o swyddi yn gallu gwneud gwahaniaeth sylweddol

mewn ardal fach. Pwysleisiwyd bod angen rhoi sylw i'r cymunedau llai yn ogystal â'r prif drefi.

Cyfeiriwyd at y gronfa ar gyfer cynghorau tref a chymuned a chwestiynwyd a oedd yr arweiniad ynghylch yr hyn yr oedd modd gwneud cais amdano wedi bod yn ddigon clir. Nodwyd bod ystod eang o brosiectau wedi derbyn cefnogaeth, gyda rhai cynghorau wedi derbyn symiau sylweddol uwch nag eraill a nifer heb dderbyn unrhyw gyllid. Mewn ymateb, eglurwyd bod yr Adran wedi cysylltu â phob cyngor tref a chymuned i egluro'r cyfleoedd oedd ar gael, ac wedi cysylltu eto â'r rhai nad oeddent wedi ymateb, gan arwain at geisiadau pellach. Pwysleisiwyd nad oedd unrhyw gyngor wedi cael cais wedi ei wrthod, a bod y bwriad wedi bod i roi'r rhyddid i'r cynghorau lleol benderfynu pa brosiectau oedd fwyaf addas i anghenion eu cymunedau. Eglurwyd bod lefel y cyllid yn cael ei dyrannu ar sail poblogaeth, ac felly bod ardaloedd mwy yn derbyn mwy o arian nag ardaloedd llai.

Cwestiynwyd a oedd y cyfle i wneud cais am y gronfa yn parhau ar agor. Mewn ymateb, eglurwyd bod y cylch diweddaraf newydd gau ar ddechrau mis Gorffennaf. Nodwyd bod enghreifftiau o brosiectau llwyddiannus y flwyddyn flaenorol wedi cael eu rhannu a bod cynghorau wedi cael eu hannog i gyflwyno ceisiadau. Adroddwyd bod cyllid wedi ei glustnodi ar gyfer pob cyngor tref a chymuned ar yr amod eu bod yn cyflwyno cais, a phwysleisiwyd bod rhybudd o sawl mis wedi ei roi am y cyfnod i wneud cais. Cyfeiriwyd at feysydd chwarae plant a mannau gwyrdd fel enghreifftiau o'r math o brosiectau y gellid eu cefnogi er mwyn gwella cyfleusterau cymunedol.

Mewn ymateb i'r sylwadau ynghylch cydweithio rhwng adrannau a thaliadau parcio, cadarnhawyd bod y sylwadau wedi eu nodi ac y byddai'r Gwasanaeth yn awyddus i ddatblygu'r gwaith trawsadrannol ymhellach dros y misoedd dilynol.

O ran y diffiniad o'r gwahanol drefi, eglurwyd nad oedd y Gwasanaeth wedi ceisio creu diffiniad newydd o ganol tref, ond wedi defnyddio'r fframwaith a oedd eisoes wedi ei gynnwys yn y Cynllun Datblygu Lleol. Nodwyd bod y cynllun yn adnabod Bangor fel canolfan fanwerthu is-ranbarthol, Caernarfon, Porthmadog a Phwllheli fel canolfannau manwerthu trefol, ynghyd â nifer o ganolfannau manwerthu lleol. O fewn ardal y Parc Cenedlaethol, nodwyd bod Dolgellau a'r Bala yn cael eu hadnabod fel canolfannau gwasanaeth lleol, gydag Aberdyfi a Harlech yn aneddiadau gwasanaeth. Pwysleisiwyd bod angen bod yn ymwybodol y gallai trefi llai wynebu heriau mwy, ac mai dyna un o'r rhesymau dros fonitro nifer yr unedau gwag ar draws yr holl drefi. Nodwyd y gallai canran uchel o unedau gwag mewn tref benodol roi sail i ystyried ymyrraeth bellach.

Cyfeiriwyd at y data eiddo gwag, gan nodi nad oedd y ffigur a roddwyd ar gyfer Harlech yn ymddangos yn cyd-fynd â'r sefyllfa ar lawr gwlad.

Mewn ymateb, eglurwyd bod Swyddog Eiddo Gwag yn ymweld â phob canol tref ym mis Mai bob blwyddyn ac yn cyfrif yr unedau gwag ar y llawr gwaelod. Nodwyd bod yr ardal a gaiff ei hystyried yn seiliedig ar ffin canol y dref yn y polisïau cynllunio, ac felly y gallai fod yn ardal gymharol gyfyng. Eglurwyd bod y wybodaeth wedyn yn cael ei rhannu gyda'r Uned Ymchwil ac yn cael ei haddasu lle bo angen. Eglurwyd nad oedd y system yn berffaith, ond ei bod wedi ei mabwysiadu oherwydd nad oedd dull cyson arall o adnabod eiddo gwag mewn ardaloedd lleol. Pwysleisiwyd mai ei phrif werth oedd darparu ciplun cyson o flwyddyn i flwyddyn er mwyn gallu adnabod tueddiadau. Cadarnhawyd bod y data ar gyfer Harlech yn ymwneud â chanol y dref yn ôl y diffiniad cynllunio.

Cyfeiriwyd at yr heriau ehangach a oedd yn wynebu busnesau lleol, gan gynnwys adeiladau mawr gwag megis cyn dafarndai neu siopau a oedd wedi gadael canol trefi. Nodwyd bod y sefyllfa economaidd wledig, newidiadau economaidd ehangach, diffyg arian ym mhocedi trigolion a chynnydd mewn costau ynni oll yn effeithio ar hyfywedd busnesau lleol. Cyfeiriwyd at gymorth ardrethi annomestig fel un ffordd y gallai'r Cyngor gynorthwyo busnesau i gymryd eiddo gwag.

Gofynnwyd am ddiweddariad ynghylch adeilad gwag, Gwesty'r Corbett Arms, yn Nhywyn, gan nodi'r gost barhaus i drethdalwyr a'r pryder ynghylch faint o amser yr oedd y mater wedi ei gymryd i'w ddatrys. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod gwaith yn digwydd ac y byddai adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet ym mis Medi. Eglurwyd bod materion yn ymwneud â bywyd gwyllt wedi effeithio ar y gwaith, a chydabuwyd bod yr adeilad yn broblem sylweddol yr oedd y Cyngor wedi ei hetfeddu.

O ran eiddo gwag yn fwy cyffredinol, nodwyd bod y Gwasanaeth eisoes yn gweithio gyda datblygwyr a pherchnogion drwy amrywiaeth o gynlluniau grant. Nodwyd bod cysylltu â rhai perchnogion yn anodd, yn enwedig ym Mangor, gan fod nifer yn byw tu allan i'r ardal neu hyd yn oed y tu allan i Gymru. Mynegwyd pryder bod rhai unigolion yn prynu eiddo am bris cymharol isel, yn eu cadw fel asedau ac yn caniatáu iddynt ddirywio. Nodwyd o ganlyniad bod angen rhoi sylw i opsiynau gorfodi.

Eglurwyd bod cynllun grant ar waith ym Mangor, ond cydnabuwyd bod cyfyngiadau i'r hyn y gellid ei gyflawni drwy grantiau yn unig. Adroddwyd bod gwaith yn mynd rhagddo i ystyried opsiynau mwy rhagweithiol, gan gynnwys a allai'r Cyngor brynu, adfer a lesu adeiladau yn uniongyrchol, neu gydweithio â phartneriaid lleol i wneud hynny. Nodwyd y byddai goblygiadau i ddull o'r fath, ond y gallai roi mwy o reolaeth dros eiddo problemus.

Croesawyd y gronfa gymunedol a nodwyd ei bod wedi gweithio'n dda i nifer o gynghorau cymuned gwledig. Cwestiynwyd a allai cwmnïau cymunedol di-elw, a oedd yn gweithredu siopau, caffis neu fentrau eraill ac yn creu swyddi lleol, fod yn gymwys i wneud cais. Mewn ymateb, nodwyd y gellid ystyried y mater yn y dyfodol, ond eglurwyd mai prif ddiben y gronfa benodol oedd gwella delwedd cymunedau drwy gynghorau tref a chymuned, yn hytrach na darparu cymorth economaidd uniongyrchol i fusnesau. Nodwyd bod cronfeydd eraill ar gael a allai fod yn fwy addas ar gyfer mentrau o'r fath.

Cyfeiriwyd at syniad a oedd wedi ei godi ynghylch defnyddio maes parcio aml-lawr ym Mangor fel safle parcio a theithio ar gyfer Ysbyty Gwynedd, gyda'r posibilrwydd y gallai hynny ddenu rhagor o bobl i ganol y ddinas. Nodwyd nad oedd sicrwydd y byddai'r syniad yn ymarferol, ond mynegwyd y farn bod angen bod yn barod i ystyried syniadau gwahanol a dulliau newydd o ddenu pobl i ganol trefi.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.**
- **Gofyn i'r Aelod Cabinet Economi a Chymuned drafod ffioedd meysydd parcio ac effaith newid oriau gorfodaeth mewn meysydd parcio ar yr economi leol gyda'r Aelodau Cabinet a'r adrannau perthnasol.**

7. BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI 2026/27

Cyflwynwyd rhaglen waith ddrafft y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar gyfer 2026/27 i'w mabwysiadu.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Cyfeiriwyd at hyd y drafodaeth ar yr Adroddiad Perfformiad Cyllid yn gynharach yn y cyfarfod, gan nodi bod nifer fawr o gwestiynau wedi eu codi. Mynegwyd y farn y gallai fod yn fwy priodol, lle bo modd, i adroddiadau perfformiad gael eu gosod tua diwedd cyfarfodydd yn hytrach nag ar y dechrau. Nodwyd bod aelodau'n tueddu i fod yn arbennig o weithgar wrth godi cwestiynau ar ddechrau cyfarfod, ac y gallai newid trefn yr eitemau gynorthwyo i reoli amser y Pwyllgor yn well.

Mewn ymateb, nodwyd bod trefn yr adroddiadau perfformiad yn amrywio rhwng cyfarfodydd, a bod yr adroddiadau wedi eu gosod tua diwedd rhai cyfarfodydd eisoes. Cadarnhawyd y gellid newid trefn yr eitemau yn y dyfodol pe byddai'r Pwyllgor yn dymuno i adroddiadau perfformiad gael eu hystyried tua diwedd y cyfarfod.

Cwestiynwyd a oedd y trefniadau presennol ar gyfer craffu ar berfformiad wedi cael eu hadolygu ers eu cyflwyno, gan nodi bod yr adroddiadau'n creu cryn faich gwaith i aelodau ac yn cymryd cyfran sylweddol o amser cyfarfodydd. Cwestiynwyd a oedd unrhyw asesiad wedi ei gynnal i weld a oedd y drefn yn fwy neu'n llai effeithiol na'r trefniadau blaenorol. Mewn ymateb, nodwyd bod sylwadau wedi eu cyflwyno drwy'r Fforwm Craffu a bod trafodaethau'n cael eu cynnal ynghylch ffurf yr adroddiadau. Nodwyd bod gormod o wybodaeth weithiau'n gallu effeithio ar effeithiolrwydd craffu, a bod sylwadau aelodau am y trefniadau blaenorol yn cael eu hystyried. Eglurwyd nad oedd hynny'n golygu y byddai newid sylweddol o reidrwydd, ond bod y trefniadau'n cael eu hadolygu.

Cwestiynwyd a oedd modd cynyddu nifer y cyfarfodydd craffu yn ystod y flwyddyn er mwyn cynyddu capasiti'r Pwyllgor i gyflawni ei gyfrifoldebau. Mewn ymateb, eglurwyd bod hyn yn dibynnu ar yr adnoddau oedd ar gael, ynghyd â'r angen i gynnal ymchwiliadau craffu a grwpiau tasg a gorffen. Nodwyd bod y mater yn un y gellid ei ystyried ymhellach.

Mynegwyd pryder bod yr adroddiadau perfformiad yn lleihau'r amser oedd ar gael i graffu ar eitemau eraill, yn ogystal â chreu swm sylweddol iawn o waith darllen i aelodau. Mynegwyd y farn y dylid ystyried dychwelyd at y drefn flaenorol lle'r oedd aelodau craffu yn mynychu cyfarfodydd Herio Perfformiad, ond gyda threfn fwy ffurfiol ar gyfer adrodd yn ôl i'r Pwyllgor. Nodwyd bod manteision wedi bod i'r drefn flaenorol, er bod rhai cyfarfodydd Herio Perfformiad wedi eu canslo oherwydd diffyg argaeledd swyddogion. Nodwyd bod y trefniant presennol yn fwy tryloyw gan fod y gwaith craffu'n digwydd mewn cyfarfod cyhoeddus, ond bod y baich amser yn sylweddol.

Mynegwyd gwrthwynebiad i osod terfyn amser rhy gaeth ar drafodaethau. Pwysleisiwyd, er y gallai cyfarfodydd fynd yn hir, ei fod yn bwysig bod aelodau'n cael cyfle i godi eu materion yn hytrach na theimlo'n rhwystredig oherwydd nad oedd cyfle iddynt gyfrannu.

Mynegwyd y farn nad oedd y system graffu bresennol yn gweithio mor effeithiol ag y gallai. Cyfeiriwyd at drafodaethau blaenorol ynghylch newid strwythur craffu a gofynnwyd am eglurhad o'r modelau eraill a oedd wedi cael eu hystyried. Mewn ymateb, nodwyd bod awdurdodau lleol yn gweithredu modelau gwahanol, a bod y trefniadau yng Ngwynedd wedi cael eu hadolygu yn dilyn gwaith Archwilio Cymru. Eglurwyd bod angen rhoi amser i'r newidiadau presennol gael eu gweithredu a'u gwerthuso, a nodwyd bod etholiad i'w gynnal ym mis Mai a fyddai'n arwain at aelodau newydd yn ymuno â'r Cyngor, ac felly bod angen cadw hyn mewn cof wrth ystyried unrhyw newidiadau i'r trefniadau presennol.

Cwestiynwyd a oedd dogfennau blaenorol ar y modelau craffu amgen ar gael i'w rhannu gydag aelodau. Cadarnhawyd bod adroddiadau wedi eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac i'r Cyngor Llawn, ac y gellid eu rhannu.

Mynegwyd y farn y gallai cyflwyno cwestiynau ymlaen llaw ar adroddiadau perfformiad a derbyn ymatebion ysgrifenedig fod yn ffordd arall o leihau amser trafod, yn amodol ar yr amser oedd ar gael i baratoi'r adroddiadau. Mewn ymateb i hyn, mynegwyd pryder y byddai trefn o'r fath yn cyfyngu ar allu aelodau i ofyn cwestiynau dilynol a oedd yn codi o ymatebion swyddogion neu gyfraniadau aelodau eraill. Pwysleisiwyd bod modd cyflwyno cwestiynau ysgrifenedig yn uniongyrchol i swyddogion neu Aelodau Cabinet beth bynnag, ac mai un o brif fanteision cyfarfod craffu oedd gallu datblygu'r drafodaeth yn fwy.

Mynegwyd y farn y gallai fod gwerth mewn is-bwyllgorau craffu i roi mwy o sylw i faterion adrannol.

Cyfeiriwyd at yr eitemau Addysg a oedd wedi eu rhaglennu ar gyfer mis Rhagfyr, a mynegwyd pryder bod adroddiadau perfformiad diweddar wedi cynnwys nifer fawr o fesurau ond ychydig iawn o wybodaeth uniongyrchol am gyrhaeddiad disgyblion, eu canlyniadau, eu safonau llythrennedd a rhifedd a'u sgiliau craidd. Pwysleisiwyd bod gan aelodau, fel rhieni corfforaethol a llywodraethwyr, gyfrifoldeb i graffu ar gyrhaeddiad disgyblion a sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu galluogi i gyflawni eu potensial. Mynegwyd y farn y dylai data ar gyrhaeddiad, gan gynnwys canlyniadau TGAU yn y pynciau craidd, gael ei gynnwys yn yr adroddiad perfformiad ym mis Rhagfyr.

Nodwyd bod y Pwyllgor eisoes wedi gwneud argymhelliad mewn cyfarfod blaenorol i ystyried cynnwys gwybodaeth a data am gyrhaeddiad disgyblion mewn adroddiadau perfformiad yn y dyfodol. Eglurwyd bod cyfyngiadau Llywodraeth Cymru ar ba ddata y gallai'r Adran Addysg ei gyhoeddi, ond y byddai'r Adran yn cael ei hatgoffa o'r cais ac yn cael ei holi ynghylch pa wybodaeth yr oedd modd ei ddarparu.

Mynegwyd y farn y dylai'r Pwyllgor ystyried craffu ar y trefniadau sicrwydd a'r broses o baratoi adroddiadau Cabinet mewn materion cyfreithiol cymhleth, yn sgil y materion a'r costau a ddeilliodd o Gyfarwyddyd Erthygl 4. Mewn ymateb, nodwyd bod yr eitem wedi ei gynnwys yn y rhestr o faterion posibl i'w craffu yn ystod 2026/27 ond nad oedd yr eitem wedi cael ei flaenoriaethu. Cyfeiriwyd at waith craffu diweddar gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau ac argymhellion y pwyllgor yng nghyswllt yr angen i sicrhau derbyn cyngor cyfreithiol allanol priodol a bod risgiau'n cael eu hystyried yn llawn.

Mynegwyd syndod nad oedd y mater wedi cael ei ystyried yn flaenoriaeth, o ystyried y costau, y risg ariannol a'r risg i enw da'r Cyngor. Nodwyd mai'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi oedd â chyfrifoldeb dros graffu ar y Gwasanaeth Cyfreithiol, a mynegwyd y farn y dylai'r Fforwm Craffu roi ystyriaeth bellach i'r mater.

Ystyriwyd pryd fyddai'n amserol i dderbyn diweddariad ar weithredu argymhellion yr Ymchwiliad Craffu Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion. Daethpwyd i'r casgliad y dylai'r Cadeirydd a'r Ymgynghorydd Craffu drafod a chytuno pryd y dylid rhaglennu'r eitem.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r rhaglen waith ar gyfer 2026/27.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30 yb a daeth i ben am 3:30 yp

Cyfarfod:	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Dyddiad:	08 Hydref 2026
Teitl:	Diweddariad ar Gynnydd y Cynllun Ymateb: Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder
Aelod Cabinet:	Cyng. Nia Jeffreys – Arweinydd y Cyngor
Swyddog Cyswllt:	Dafydd Gibbard – Prif Weithredwr
Rheswm dros Graffu:	Eitem wedi ei chynnwys ar raglen waith craffu yn dilyn ystyriaeth blaenorol y pwyllgorau ym mis Ionawr 2026 ac fel rhan o'r angen i graffu ar gynnydd y Cynllun Ymateb.

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1. Cyhoeddwyd *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder* (Adroddiad Adolygiad Ymarfer Plant gan Fwrdd Diogelu Gogledd Cymru) ar Dachwedd y 4ydd, 2025.
- 1.2. Cyn hynny, roedd y Cyngor wedi mabwysiadu ei Gynllun Ymateb gwreiddiol yn Ionawr 2025 ac yn dilyn cyhoeddi *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder* cyflwynwyd Cynllun Ymateb ar ei newydd wedd i'r Bwrdd Ymateb ar 8 Rhagfyr, i'r Pwyllgor Craffu Gofal ar 13 Ionawr 2026, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 15 Ionawr 2026, y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar 19 Ionawr 2026 a'r Cyngor Llawn ar 5 Chwefror.
- 1.3. Yn dilyn mewnbwn y Pwyllgorau uchod bu i'r Cabinet fabwysiadu'r Cynllun terfynol, ar y 10fed o Fawrth 2026.
- 1.4. Cyflwynir yr adroddiad hwn er mwyn darparu diweddariad ar gynnydd y Cynllun Ymateb. Cydnabyddir bod cyflawni'r Cynllun Ymateb yn golygu mwy na chwblhau tasgau unigol. Mae gwaith pellach yn parhau ar faterion mwy hirdymor sy'n ymwneud â newid diwylliant, mesur effaith a gwreiddio gwelliannau yn gynaliadwy. Mewn unrhyw raglen o newid sylweddol fel hon, mae elfennau megis gwreiddio diwylliant yn rhai fydd angen parhau am gyfnod sylweddol ac yn rhai y bydd angen ail ymweld â hwy yn barhaus dros y blynyddoedd i ddod.
- 1.5. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi'r camau a gymerwyd mewn ymateb i sylwadau ac argymhellion yr aelodau yn ystod y blaen-graffu, yn rhoi trosolwg o'r cynnydd a wnaed ar draws y ffrydiau gwaith ac yn amlinellu'r camau nesaf.

- 1.6. Diben y craffu yw galluogi aelodau i ystyried a herio'r cynnydd a wnaed, sut y mae sylwadau ac argymhellion blaenorol y pwyllgorau wedi dylanwadu ar y gwaith, a beth yw'r trefniadau ar gyfer parhau i sicrhau cynnydd.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

2.1. Gofynnir i'r Pwyllgor:

- a) Nodi a chraffu ar y cynnydd a wnaed wrth gyflawni'r Cynllun Ymateb.
- b) Ystyried yr ymateb i'r sylwadau ac argymhellion a gyflwynwyd gan y Pwyllgorau Craffu ym mis Ionawr 2026.
- c) Cynnig unrhyw sylwadau pellach ar y gwaith sy'n mynd rhagddo.
- ch) Nodi'r awgrym ynghylch trefniadau craffu'r Cynllun Ymateb yn y dyfodol.

3. Diweddariad o'r cynnydd

- 3.1. Ers cyhoeddi adroddiad *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder* ym mis Tachwedd y llynedd, mae cynnydd sylweddol wedi'i wneud ar draws holl themâu rhaglen waith y Cynllun Ymateb.
- 3.2. Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad bu i'r Cyngor ddatgan yn glir y byddem yn gweithredu'r argymhellion yn llawn.
- 3.3. Roedd *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder* yn gwneud 27 o argymhellion penodol ac yn gosod y cyfrifoldeb gweithredu ar wahanol sefydliadau lleol a chenedlaethol. Roedd yr adroddiad yn pwysleisio nid yn unig yr angen i wella trefniadau yn lleol, ond hefyd yr angen i ddysgu'r gwersi a gwella yn genedlaethol os am roi'r cyfle gorau i atal y fath droseddau erchyll yn y dyfodol. Gellir crynhoi'r argymhellion a'r cyfrifoldeb gweithredu fel a ganlyn:

Argymhelliad i bwy?	Nifer
Cyngor Gwynedd	1
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	1
Bwrdd Diogelu Rhanbarthol / Rheoleiddwyr	4
Bob Sefydliad / Awdurdodau Lleol	8
Llywodraeth Cymru	13

- 3.4. Er mai dim ond un argymhelliad oedd yn benodol i Gyngor Gwynedd, bu i ni ddatgan yn glir y byddem yn mynd ati i weithredu ar bob argymhelliad posib. Er nad oedd posib i ni

weithredu ar argymhelliaid at y Bwrdd Iechyd (1), roedd modd, ac yn wir angen, i ni sicrhau ein bod ar y blaen o ran yr argymhellion oedd wedi eu dynodi ar gyfer “Pob Awdurdod Lleol” a hefyd ceisio popeth o fewn ein gallu i gyflawni’r argymhellion Rhanbarthol a Chenedlaethol, tra’n derbyn na fyddai modd i ni gyflawni rhain yn llawn tan y byddai sefydliadau eraill wedi cyflawni eu gwaith hwy.

3.5. Yn ychwanegol i hyn, gwnaethpwyd yn glir hefyd fod ein Cynllun Ymateb am fynd ymhellach na’r argymhellion penodol a nodwyd yn Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder. Aethpwyd drwy gorff yr adroddiad gyda chrib mân gan adnabod pob cyfle i ni ddysgu, ac yn sgil hynny cryfhau ein trefniadau a’r diwylliant diogelu. Roeddem hefyd wedi comisiynu nifer o ymchwiliadau annibynnol ac roedd argymhellion penodol wedi deillio o’r rhain ac felly’n bwysig iddynt gael eu cynnwys yn ein Cynllun Ymateb.

3.6. Felly, mae’r Cynllun Ymateb yn cynnwys cyfanswm o 55 o ffrydiau gwaith, a gellir crynhoi rhain fel a ganlyn:

FFRYDIAU GWAITH	NIFER
Argymhellion CTED (i Gyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	9
Argymhellion CTED (Cenedlaethol / Rhanbarthol)	17
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	29

3.7. Er mwyn cyflawni’r gwaith anferth hwn, datblygwyd rhaglen waith fanwl yn cynnwys dros 200 o gamau gweithredu a thasgau unigol. Cytunwyd i roi’r flaenoriaeth uchaf posib i gyflawni’r gwaith. Adnabuwyd Arweinydd Thema i gyd-fynd a phob thema oedd yn Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder ac wrth osod cyllideb ar gyfer 2026/27 bu i’r Cyngor benderfynu buddsoddi £600,000 yn ychwanegol o gyllideb refeniw i feysydd gwaith yn ymwneud â Diogelu. Maes o law bydd angen i Awdurdodau eraill fuddsoddi symiau tebyg, os ydynt am ymgorffori popeth oedd yn Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder i’w trefniadau gwaith hwythau.

3.8. Flwyddyn yn ddiweddarach gellir crynhoi’r cyflawni a’r cynnydd ar draws yr holl ffrydiau gwaith yn y Cynllun Ymateb fel a ganlyn:

FFRYDIAU GWAITH	Nifer Argymhellion	Wedi cwblhau / Ymgorffori’n barhaol (yng Ngwynedd)	Ar waith ac ar drac i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	Nifer fydd heb eu cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
-----------------	-----------------------	--	--	--

Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	9	8	1	0
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	17	9	1	7
CYFANSWM ARGYMHELLION CTED	26	17	2	7
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	29	26	2	1
CYFANSWM HOLL FFRYDAU GWAITH Y BWRDD YMATEB	55	43	4	8

- 3.9. Fel y gwelir o'r tabl, mae 43 allan o'r 55 o'r holl ffrydiau gwaith bellach wedi'u cyflawni ac/neu wedi'u hymgorffori fel trefniadau a gweithgareddau parhaus o fewn gwasanaethau'r Cyngor.
- 3.10. Mae 8 allan o 9 o argymhellion Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder oedd wedi eu dynodi i Gyngor Gwynedd (neu pob Cyngor) wedi eu cyflawni gyda'r un sy'n weddill ar y gweill ac wedi ei raglennu i'w gwblhau cyn y Nadolig.
- 3.11. Mae 9 o'r 17 o argymhellion Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder oedd wedi eu dynodi ar gyfer sefydliadau Rhanbarthol a Chenedlaethol wedi eu cyflawni yng Ngwynedd. Mae 3 o'r rhain wedi eu cyflawni gan y sefydliadau hynny, gyda'r 6 arall wedi eu cyflawni gan y Cyngor ein hunain. Mae'r 8 argymhelliad sy'n weddill yn ddibynnol ar ffactorau y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Cyngor, gan eu bod yn faterion rhanbarthol a/neu cenedlaethol sy'n ddibynnol a'r weithredu gan y sefydliadau hynny.
- 3.12. Mae 4 ffrwd gwaith arall ar y gweill ac yn agos at gael eu cwblhau, gyda'r amserlen i gwblhau'r rhain cyn y Nadolig.
- 3.13. Felly byddwn wedi cwblhau pob ffrwd gwaith sydd o fewn ein rheolaeth fel Cyngor erbyn diwedd 2026.
- 3.14. Yn ogystal, mae mwyafrif llethol yr argymhellion a dderbyniwyd gan y pwyllgorau craffu, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor llawn bellach wedi'u gweithredu'n llawn, gyda 28 o'r 30 wedi'u cwblhau. Mae'r ddau argymhelliad sy'n weddill ar y gweill, a manylir ar y cynnydd a'r effaith yn rhan 5 o'r adroddiad hwn.

- 3.15. Cydnabyddir bod cyflawni'r Cynllun Ymateb yn golygu mwy na chwblhau tasgau unigol. Mae gwaith pellach yn parhau ar faterion mwy hirdymor sy'n ymwneud â newid diwylliant, mesur effaith a gwreiddio gwelliannau yn gynaliadwy. Mewn unrhyw raglen o newid sylweddol fel hon, mae elfennau megis gwreiddio diwylliant yn rhai fydd angen parhau am gyfnod sylweddol ac yn rhai y bydd angen ail ymweld â hwy yn barhaus dros y blynyddoedd i ddod. Manylir ar hyn yn rhan 6 o'r adroddiad hwn.
- 3.16. Mae'r Bwrdd Ymateb wedi monitro cynnydd ar draws pob un o'r themâu gwaith ac wedi sefydlu trefniadau adrodd thematig er mwyn gallu rhoi sylw manwl i gynnydd, risgiau, camau gweithredu a mesur effaith. Mae'r trefniadau hyn wedi aeddfedu ymhellach ers y cyfnod adrodd diwethaf ac yn darparu mwy o sicrwydd ynghylch cyflawni'r rhaglen waith. Manylir ar hyn, a gwaith y bwrdd Sicrwydd Gweinidogol, yn rhan 7 o'r adroddiad hwn.
- 3.17. Mewn ymateb i adborth a cheisiadau gan y Pwyllgorau Craffu ac eraill, eleni gwnaed cynnydd pellach wrth gryfhau tryloywder ac atebolrwydd drwy gyhoeddi papurau'r Bwrdd Ymateb ar wefan y Cyngor a datblygu deunyddiau mwy hygyrch. Mae hyn yn cynnwys fersiwn o'r Cynllun Ymateb ar gyfer plant a theuluoedd, ynghyd ag infograffeg, er mwyn gwneud gwybodaeth allweddol yn fwy dealladwy i gynulleidfa ehangach. (Gweler **Atodiadau 3, 4 a 5**)
- 3.18. Bydd Aelodau'n ymwybodol o'r ymrwymiad i gomisiynu ymchwiliadau pellach i rhai meysydd. Bu i'r Cabinet gomisiynu rhain ar 19 Mai 2026 a gweler gopi o'r adroddiad hwnnw yn **atodiad 7**. Mae'r cyfan o'r rhain wedi eu comisiynu ac wedi/yn dilyn yr amserlen a gytunwyd ar y pryd.

4. Beth sydd wedi'i gyflawni fesul thema y Cynllun Ymateb?

- 4.1. Roedd adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder wedi ei rannu'n 6 Thema, ac fel a nodwyd yn 3.7 uchod, bu i'r Cyngor adnabod Arweinydd Thema unigol i gyd-fynd â phob un o'r Themâu hyn ac arwain ar gyflawni yr holl ffrydiau gwaith oedd yn deillio ohonynt.
- 4.2. Mae'r Themâu, a'r Arweinyddion Thema, fel ganlyn:

Thema	Arweinydd
Thema 1: Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr	Gwern ap Rhisiart, Pennaeth Addysg
Thema 2: Rheoli Honiadau a Phryderon ynghylch Oedolion sy'n gweithio gyda Phlant	Sharron Williams Carter, Pennaeth Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

Thema 3: Hyfforddiant a Pholisïau	Ian Jones, Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol
Thema 4: Llywodraethiant Ysgolion	Alison Halliday, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Ysgolion
Thema 5: Arferion Cyfyngol	Llion Williams, Arweinydd Ansawdd Diogelu a Llesiant
Thema 6: Cynllunio ar gyfer Argyfwng ac Ymateb mewn Argyfwng	Catrin Love, Pennaeth Cynorthwyol Gwasanaethau Corfforaethol

4.3. Er mwyn darparu mwy o fanylder ar y cynnydd a wnaed, gweler isod grynodedb o'r prif ddatblygiadau o dan bob un o themâu'r Cynllun Ymateb.

4.4. Thema 1 – Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr

FFRYDIAU GWAITH THEMA 1	Nifer Argymhellion	Wedi cwblhau / Ymgorffori'n barhaol	Ar waith ac ar drac i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	Nifer fydd heb eu cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	6	6	-	-
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	1	-	-	1
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	2	2	-	-
CYFANSWM	9	8	-	1

4.4.1. Mae'r holl argymhellion o dan Thema 1 sydd o fewn rheolaeth y Cyngor bellach wedi'u cwblhau neu wedi'u hymgorffori mewn trefniadau parhaus sydd wedi'u sefydlu ac yn weithredol.

4.4.2. Mae'r prif ddatblygiadau yn cynnwys:

- Datblygu Strategaeth Llais y Plentyn o ddrafft cynnar i strategaeth gynhwysfawr gyda phedwar atodiad penodol. Bydd yn mynd i'r Cabinet mis Hydref er mwyn ei ffurfioli.

- Cynnal gwaith ymgynghori ac ymgysylltu helaeth gyda'r Fforwm Ieuenctid drwy gydol y cyfnod.
- Sicrhau bod pob ysgol bellach â mynediad at system electronig i gofnodi pryderon a newidiadau mewn ymddygiad.
- Creu rhaglen waith ar gyfer hyfforddiant trawma-wybodus a thosturiol, a hawliau plant i'r gweithlu.
- Parhau i gefnogi dioddefwyr drwy ymgysylltu rheolaidd, cymorth ISVA ac ymyraethau wedi'u teilwra i anghenion unigolion a theuluoedd. Mae hwn yn faes gwaith parhaus sy'n darparu cefnogaeth hirdymor.
- Sicrhau bod pob plentyn a enwir fel rhan o gyfeiriad yn cael y cyfle i gael sgwrs â gweithiwr cymdeithasol er mwyn i'w lais gael ei glywed.

4.4.3. Yr unig argymhelliad* sy'n weddill o dan y thema hon yw un sy'n dibynnu ar newidiadau cenedlaethol i'r cwricwlwm gan Lywodraeth Cymru, ac felly mae y tu allan i reolaeth uniongyrchol y Cyngor.

**Argymhelliad CTED 8: Bod Llywodraeth Cymru yn datblygu'r cwricwlwm i sicrhau bod disgyblion yn meddu ar y wybodaeth i ddeall ymddygiad oedolion sy'n meithrin perthnasoedd amhriodol ac yn gwybod sut i roi gwybod am hyn yn ddiogel i oedolyn.*

Ni allwn weithredu nes bydd y cwricwlwm cenedlaethol wedi ei addasu

4.5. Thema 2 - Rheoli Honiadau a Phryderon ynghylch Oedolion sy'n gweithio gyda Phlant

FFRYDIAU GWAITH THEMA 2	Nifer Argymhellion	Wedi cwblhau / Ymgorffori'n barhaol	Ar waith ac ar drac i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	Nifer fydd heb eu cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	1	1	-	-
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	6	4	-	2
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	8	7	-	1
CYFANSWM	15	12	-	3

4.5.1. Mae'r holl argymhellion o dan Thema 2 sydd o fewn rheolaeth y Cyngor bellach wedi'u cwblhau neu wedi'u hymgorffori mewn trefniadau parhaus sydd wedi'u sefydlu ac yn weithredol.

4.5.2. Mae'r prif ddatblygiadau yn cynnwys:

- Datblygu a gweithredu Fframwaith Sicrwydd Ansawdd newydd ar draws yr Adran Plant.
- Sicrhau bod gwybodaeth am honiadau hanesyddol yn cael ei hystyried fel rhan o'r broses o asesu trothwyon Rhan 5.
- Cynnal peilot llwyddiannus o *Beam Notes* (Magic Notes gynt). Mae *Beam Notes* bellach wedi'i ymgorffori fel rhan o ddatblygiadau ehangach i drefniadau cofnodi'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Darparwyd hyfforddiant i'r holl weithlu, gan gynnwys pwyslais penodol ar gofnodi materion diogelu yn briodol.
- Adolygu'r trefniadau ar gyfer trosglwyddo a rhannu gwybodaeth mewn perthynas â materion diogelu a chyflogaeth.
- Darparu cyllid ychwanegol i'r Adran Plant, gan alluogi creu a llenwi swyddi newydd i gryfhau capasiti'r gwasanaeth.
- Cynnal archwiliad o gyfeiriadau Rhan 5, gan adolygu cyfeiriadau hanesyddol i sicrhau bod pryderon wedi cael sylw a'u trin yn briodol.

4.5.3. Mae'r argymhellion sy'n weddill* o dan y thema hon yn dibynnu ar newidiadau ac adolygiadau cenedlaethol, ynghyd â chanlyniadau'r peilot ffurflen gyfeirio. Er bod gwaith paratoadol a nifer o dasgau wedi'u cwblhau'n fewnol, ni fu modd gweithredu'r holl newidiadau arfaethedig hyd nes y gwneir penderfyniadau ar lefel genedlaethol.

**Argymhelliad CTED 10: Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod yr adolygiad o weithdrefnau Adran 5 yn cael ei lywio gan yr Adolygiad hwn ac yn rhoi ystyriaeth i'r hyn a ddysgwyd ohono*

Mae anghysondebau rhwng y gweithdrefnau newydd Rhan 5 ac argymhellion CTED, ac mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r mater gyda Llywodraeth Cymru.

**Argymhelliad CTED 15: Bod Llywodraeth Cymru yn ystyried ei gwneud yn ofynnol i ysgolion ddatblygu 'Polisi Ymddygiad Oedolyn sy'n Peri Pryder' (a elwir yn 'Low-level Concerns Policy' yn Lloegr), ac yn ystyried darparu canllawiau ar arferion gweithio diogel.*

Rydym yn disgwyl am ganllaw gan Lywodraeth Cymru.

Mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r mater yma yn gyson drwy'r Grŵp Ansawdd Gweinidogol.

**Ffrwd Gwaith Pellach Cynllun Ymateb: Sicrhau bod y cyhoedd yn ymwybodol o'r drefn gyfeirio, a bod y ffurflen gyfeirio ar gyfer gweithwyr proffesiynol yn hygyrch ac yn syml i'w chwblhau.*

Gan fod y ffurflen gyfeirio wedi'i mabwysiadu ar sail ranbarthol, mae unrhyw newidiadau'n gofyn am gytundeb a chefnogaeth partneriaid ar draws y rhanbarth.

4.6. Thema 3: Hyfforddiant a Pholisïau

FFRYDIAU GWAITH THEMA 3

Nifer

Wedi

Ar waith

Nifer fydd

Argymhellion

cwblhau /

ac ar drac i

heb eu

		Ymgorffori'n barhaol	gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	2	1	1	-
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	5	2	1	2
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	10	9	1	-
CYFANSWM	17	12	3	2

4.6.1. Mae tri chwarter o'r argymhellion o dan Thema 3 sydd o fewn rheolaeth y Cyngor bellach wedi'u cwblhau neu wedi'u hymgorffori mewn trefniadau parhaus sydd wedi'u sefydlu ac yn weithredol.

4.6.2. Mae'r ddau ffrwd gwaith sy'n weddill ar y gweill ac yn ymwneud â chyflwyno'r modiwl hyfforddiant camfeithrin "grooming" NSPCC ar draws yr holl weithlu a gorffen y gwaith o sefydlu lefelau hyfforddiant priodol ar draws y gweithlu, gyda gwaith datblygu eisoes wedi dechrau drwy'r Grŵp Gweithredol Diogelu.

4.6.3. Mae'r prif ddatblygiadau yn cynnwys:

- Mabwysiadu Polisi Canu'r Gloch yn ffurfiol gan y Cyngor, gyda gwaith pellach yn mynd rhagddo i hyrwyddo ymwybyddiaeth o'r polisi ymysg y gweithlu.
- Cyflwyno hyfforddiant mandadol ar "Canu'r Gloch" ar gyfer y gweithlu.
- Datblygu hyfforddiant diogelu pwrpasol ar ffurf fideo ar gyfer staff rheng flaen.
- Adolygu a chryfhau'r Polisi Diogelu Corfforaethol.
- Cynyddu canran y gweithlu a gwblhaodd yr e-fodiwl diogelu o 36.4% i 77.8% dros y flwyddyn, er dylid nodi bod newid yn y dull adrodd wedi cyfrannu'n rhannol at y cynnydd hwn.
- Cwblhau archwiliad mewnol o ymwybyddiaeth y gweithlu o weithdrefnau diogelu'r Cyngor, gyda bwriad i ailadrodd yr ymarfer cyn diwedd y flwyddyn er mwyn mesur cynnydd pellach.

4.6.4. Mae'r argymhelliad sy'n weddill o dan y thema hon yn dibynnu ar waith Llywodraeth Cymru i ddatblygu adnodd hyfforddi cenedlaethol yn seiliedig ar ganfyddiadau Cyfiawnder Trwy ein Dewrder, i'w ddefnyddio ar draws ysgolion ac asiantaethau eraill sy'n gweithio gyda phlant.

4.7. Thema 4: Llywodraethu Ysgolion

4.7.1. Mae cynnydd o dan y thema hon wedi bod yn ddibynnol i raddau helaeth ar adolygiad Llywodraeth Cymru o drefniadau llywodraethu ysgolion. Er gwaethaf hyn, mae gwaith sylweddol wedi'i gyflawni'n lleol i gryfhau trefniadau mewnol a chefnogi datblygiadau yn y maes yn yr interim.

4.7.2. Mae'r Cyngor wedi cynnal deialog barhaus â Llywodraeth Cymru ynghylch yr angen am newidiadau angenrheidiol i'r trefniadau cenedlaethol, ac wedi sicrhau bod safbwyntiau a phrofiadau lleol yn cael eu hadlewyrchu drwy gyfrannu at yr ymgynghoriad.

FFRYDIAU GWAITH THEMA 4	Nifer Argymhellion	Wedi cwblhau / Ymgorffori'n barhaol	Ar waith ac ar drac i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	Nifer fydd heb eu cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	-	-	-	-
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	3	2	-	1
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	4	4	-	-
CYFANSWM	7	6	-	1

4.7.3. Mae'r prif ddatblygiadau o dan Thema 4 yn cynnwys:

- Cryfhau capasiti'r gwasanaeth llywodraethu drwy ddyblu maint y tîm o ddau i bedwar aelod o staff.
- Treialu platfform GovernorHub gyda sampl o ysgolion i gefnogi cyfathrebu, llywodraethu a rhannu gwybodaeth.
- Cyflwyno holiadur newydd i asesu hyder llywodraethwyr yn eu rôl fel cyfeillion beirniadol ac i lywio datblygiad hyfforddiant yn y dyfodol
- Sefydlu fforwm rheolaidd i gefnogi ymgysylltiad a rhannu arfer da ymysg llywodraethwyr.
- Cyflwyno pryderon ynghylch statws a rôl llywodraethwyr i Lywodraeth Cymru, gan gyfrannu at y drafodaeth genedlaethol ar ddiwygio trefniadau llywodraethu.
- Darparu rhaglen hyfforddi gynhwysfawr a hyfforddiant diwygiedig i Lywodraethwyr Dynodedig Diogelu a Chadeiryddion Llywodraethwyr.

4.8. Thema 5: Arferion Cyfyngol

4.8.1. Mae Thema 5 wedi datblygu'n sylweddol y tu hwnt i gwmpas gwreiddiol argymhelliad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder, a oedd yn canolbwyntio ar drefniadau ffilmio digwyddiadau ysgolion*. Ni fu modd cyflawni'r argymhelliad penodol hwn gan ei fod yn ddibynnol ar weithredu cenedlaethol gan Lywodraeth Cymru.

**Argymhelliad CTED 25: Bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi atodiad i ganllaw y Fframwaith ar gyfer lleihau arferion cyfyngol 2022 sy'n ymwneud ag oedolion yn ffilmio digwyddiadau ac yn rhoi arweiniad am gyfnod cadw priodol fideos o'r fath*

Mae'r Cyngor yn aros am unrhyw ganllawiau neu ddiwygiadau pellach gan Lywodraeth Cymru.

4.8.2. Serch hynny, defnyddiwyd y ffrwd waith fel cyfle i gryfhau trefniadau ehangach sy'n cefnogi diogelwch a llesiant plant a phobl ifanc mewn perthynas ag arferion cyfyngol.

FFRYDIAU GWAITH THEMA 5	Nifer Argymhellion	Wedi cwblhau / Ymgorffori'n barhaol	Ar waith ac ar drac i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	Nifer fydd heb eu cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	-	-	-	-
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	1	-	-	1
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	5	5	-	-
CYFANSWM	6	5	-	1

4.8.3. Mae'r prif ddatblygiadau o dan Thema 5 yn cynnwys:

- Cryfhau trefniadau monitro ysgolion i sicrhau mabwysiadu a gweithredu cyson o'r Polisi Rhanbarthol, gyda phob ysgol a ymwelwyd â hi wedi mabwysiadu'r polisi model.
- Derbyn gwerthusiad allanol cynhwysfawr o'r Polisi a'r Trefniadau Grym Rhesymol, gan lywio rhaglen o waith pellach i gryfhau'r trefniadau presennol.

- Sefydlu grŵp mewnol sy'n cynnwys cynrychiolwyr o'r gwasanaethau Diogelu a Llesiant Addysg a Chynhwysiad i oruchwylio'r maes hwn, gan fonitro gweithrediad trefniadau presennol ac yrru gwelliannau pellach.

4.9. Thema 6: Cynllunio ar gyfer Argyfwng ac Ymateb mewn Argyfwng

FFRYDIAU GWAITH THEMA 4	Nifer Argymhellion	Wedi cwblhau / Ymgorffori'n barhaol	Ar waith ac ar drac i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn	Nifer fydd heb eu cyflawni neu sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor
Argymhellion CTED (Cyngor Gwynedd neu bob sefydliad)	-	-	-	-
Argymhellion CTED (Rhanbarthol a Chenedlaethol)	1	1	-	-
Ffrydiau Gwaith Uwchlaw Argymhellion CTED	-	-	-	-
CYFANSWM	1	1	-	-

4.9.1. Mae'r prif ddatblygiadau o dan Thema 6 yn cynnwys:

- Datblygu a mireinio Cynllun Argyfwng drwy ymgynghori ag ysgolion a phartneriaid allweddol, gan sicrhau ei fod yn adlewyrchu anghenion ysgolion o wahanol feintiau.
- Paratoi cytundeb cydweithio gyda Heddlu Gogledd Cymru, gan sefydlu model mwy hyblyg ar gyfer ymateb amlasiantaethol, gan gynnwys y posibilrwydd o secondio gweithiwr cymdeithasol pan fo angen.
- Paratoi rhaglen codi ymwybyddiaeth i'w chyflwyno yn ystod tymor yr hydref 2026 er mwyn sicrhau dealltwriaeth gyson o'r trefniadau a'r cyfrifoldebau perthnasol.

4.9.2. Mae ffocws Thema 6 bellach wedi symud at fonitro gweithrediad y trefniadau a sicrhau dealltwriaeth gyson ar draws ysgolion. Er mwyn osgoi dyblygu ac integreiddio'r gwaith hwn â phrosesau presennol, bydd hyn yn cael ei ymgorffori fel rhan o'r ymweliadau lechyd a Diogelwch rheolaidd â ysgolion.

4.10. Thema 7: Ysgol Friars

4.10.1. Yn ogystal a'r 6 thema yn Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder, ychwanegwyd thema arall yn ein Cynllun Ymateb er mwyn cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars.

4.10.2. Mae gwaith sylweddol wedi'i wneud i sefydlogi trefniadau yn Ysgol Friars. Mae pwyslais cryf wedi'i roi ar lesiant disgyblion a staff drwy ehangu mynediad at wasanaethau cwnsela, sefydlu gofodau lles pwrpasol a chryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i ddisgyblion ag anghenion emosiynol a llesiant. Mae buddsoddiad ychwanegol gan y Cyngor, ynghyd â chyllid grant gan Lywodraeth Cymru, wedi galluogi'r ysgol i gryfhau'r ddarpariaeth hon ymhellach a dechrau cyflwyno hyfforddiant trawma-wybodus i staff.

4.10.3. O ran arweinyddiaeth a llywodraethiant, mae corff llywodraethu a thîm rheoli newydd bellach mewn lle. Mae penodi Pennaeth parhaol a gweithredu cynllun clir mewn ymateb i arolygiad Estyn wedi darparu sylfaen gadarn ar gyfer gwelliant parhaus.

4.10.4. Mae'r ysgol yn parhau i chwarae rhan lawn yng ngwaith y Bwrdd Rhaglen, gan gyfrannu'n agored ac adeiladol a dangos ymrwymiad parhaus i'r rhaglen welliant.

4.11. Mae **Atodiad 2** yn cynnwys y gyfres lawn o adroddiadau cynnydd y Bwrdd Rhaglen, gan ddarparu manylion pellach am y gweithredu a'r cynnydd yn erbyn pob thema yn y cyfnod ers mis Ionawr.

5. Pa newidiadau sydd wedi eu gwneud o ganlyniad i graffu?

5.1. Mae sylwadau ac argymhellion y Pwyllgorau Craffu wedi arwain at 28 o newidiadau pendant i waith y Bwrdd Ymateb. Mae'r rhain yn cynnwys diwygio'r Cynllun Ymateb, cryfhau trefniadau diogelu a sicrwydd ansawdd, ymestyn cwrddas archwiliadau a chynnal adolygiadau pellach i brofi effeithiolrwydd trefniadau, datblygu hyfforddiant ac adnoddau newydd, gwella hygyrchedd gwybodaeth i blant a'r cyhoedd, a chynyddu tryloywder drwy gyhoeddi gwybodaeth ac adroddiadau yn ehangach.

5.2. Mae dau argymhelliad craffu sy'n weddill ar y gweill, gan ymwneud yn bennaf â datblygu'r gwaith o fesur effaith fwy hirdymor y cynllun (gweler rhan 6 isod).

5.3. Darperir ymateb manwl i'r sylwadau a'r argymhellion a gyflwynwyd drwy'r Pwyllgorau Craffu yn **Atodiad 1**.

5.4. Tynnir sylw hefyd at **Atodiadau 1a** sy'n cynnwys gwaith a gomisiynwyd neu a ddatblygwyd yn uniongyrchol o ganlyniad i geisiadau a wnaed gan yr Aelodau yn ystod y sesiynau craffu

6. Mesur effaith a newid diwylliant

- 6.1 Wrth geisio cyflawni newid, a gwreiddio'r newid hwnnw ar draws pob rhan o sefydliad mawr ac eang fel Awdurdod Lleol, mae rhai elfennau o'r newid yn haws na'i gilydd i'w gweithredu a mesur eu heffaith.
- 6.2 Fel y gwelir yn rhan 3 a 4 uchod, mae mwyafrif o'r tasgau a camau gweithredol oedd angen canolbwyntio arnynt bellach wedi eu cwblhau. Roedd yn rhaid blaenoriaethu a dyrannu adnoddau staff tuag at y cyflawni hwnnw ar fyrder yn amlwg; ein blaenoriaeth oedd sicrhau ein bod yn ymateb i'r argymhellion oedd yn yr adroddiad, ynghyd â'r gwelliannau oedd eu hangen i'n trefniadau gwaith.
- 6.3 Rydym bellach wedi cychwyn symud o'r gwaith cyflawni i'r cam o weithredu'r trefniadau newydd, ac yn sgil hynny, mesur pa wahaniaeth mae hyn oll wedi/am ei wneud i sicrhau fod ein trefniadau diogelu i'r safon uchaf posib.
- 6.4 Mae gennym stôr o dystiolaeth anecdotaidd sy'n dangos fod y newid yn ein trefniadau Diogelu bellach yn arwain at newid diwylliant ar draws y sefydliad. Mae diogelu, a herio yn cael ei drafod yn fwy naturiol ar draws y sefydliad a hynny mewn adrannau y tu hwnt i'r hai sy'n delio gyda'r gwaith o amddiffyn plant o ddydd i ddydd. Gwelwn hyn mewn cyfarfodydd timau rheoli ar draws y cyngor, mewn cyfarfodydd herio perfformiad ac mewn sefyllfaoedd anffurfiol yn ein swyddfeydd.
- 6.5 Er nad yw trefniadau ffurfiol i fesur effaith dros amser wedi'u sefydlu'n llawn eto, mae nifer o ffynonellau gwybodaeth ar gael sy'n darparu darlun cychwynnol o'r sefyllfa bresennol ac yn cynnig llinell sylfaen ar gyfer mesur cynnydd yn y dyfodol. Mae'r rhain yn cynnwys:
- Holiadur i Gyrff Llywodraethu wedi'i gynnal i fesur lefel hyder aelodau wrth gyflawni eu cyfrifoldebau ac i nodi pa gymorth ychwanegol fyddai'n eu helpu i weithredu'n fwy effeithiol fel cyfeillion beirniadol.
 - Ymchwiliad annibynnol gan Dr Ceryl Davies, Prifysgol Bangor, fel rhan o Ymchwiliad Craffu i drefniadau diogelu mewn ysgolion wedi darparu mewnwelediad i ymwybyddiaeth plant a phobl ifanc o brosesau codi pryder mewn, gan amlygu cryfderau a meysydd i'w datblygu.
 - Archwiliad mewnol o ymwybyddiaeth staff wedi darparu darlun o ddealltwriaeth staff o bolisiau a gweithdrefnau diogelu'r Cyngor, gan helpu i adnabod meysydd lle mae angen rhagor o gefnogaeth neu gyfathrebu.
 - Holiadur profiad staff o'r broses gyfeirio Adran 5 wedi'i ddosbarthu i sampl o staff sydd wedi gwneud cyfeiriad er mwyn deall eu profiad o'r broses a nodi cyfleoedd i wella canllawiau a chefnogaeth.

6.6 Gyda'i gilydd, mae'r gweithgareddau hyn yn darparu llinell sylfaen bwysig ac yn cynnig darlun o'r sefyllfa bresennol. Fodd bynnag, bydd angen olrhain y mesurau hyn dros amser er mwyn gallu dangos newid a gwerthuso effaith y gwaith yn fwy cadarn.

6.7 Felly, rydym wedi datblygu mesurau effaith ar draws pob un o'r themâu, fel a ganlyn:

Beth sy'n cael ei fesur?	Sut byddwn yn mesur effaith?	Amserlen
I ba raddau mae plant a phobl ifanc yn teimlo bod eu llais yn cael ei glywed a'i ystyried wrth wneud penderfyniadau.	Drwy Holiadur Llais Plant a Phobl Ifanc, gan fesur i ba raddau mae plant a phobl ifanc yn teimlo bod eu barn yn cael ei chlywed a'i hystyried, eu bod yn gallu dylanwadu ar benderfyniadau, a'u bod yn gwybod ble i fynd am gymorth pan fo angen.	Yn flynyddol, gyda'r holiadur yn cael ei gynnal mewn ysgolion uwchradd un flwyddyn ac ysgolion cynradd y flwyddyn ganlynol.
Cymorth i ddioddefwyr	Casglu adborth gan ddioddefwyr drwy swyddogion cefnogol ac IDVAs, gan ofyn a ydynt yn cael y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt ac a oes meysydd y gellid eu gwella.	Pob 6-mis
Profiad gweithwyr o wneud cyfeiriadau rhan 5 i Wasanaethau Plant.	Drwy holiadur dilynol i'r broses gyfeirio, yn cynnwys cwestiynau am brofiad y broses, unrhyw rwystrau a wynebwyd, ac a fyddent yn fodlon gwneud cyfeiriad eto yn y dyfodol.	Mae'r holiadur peilot wedi ei anfon i unigolion sydd wedi gwneud cyfeiriad rhan 5 rhwng Ionawr a Medi 2026.
Hyder, ymwybyddiaeth a dealltwriaeth staff o'u cyfrifoldebau diogelu.	Drwy ail-gynnal archwiliad mewnol o ymwybyddiaeth a dealltwriaeth staff o weithdrefnau diogelu, a mesur eu hyder i adnabod a gweithredu ar bryderon diogelu.	Blynyddol
Hyder staff i godi pryderon a defnyddio trefniadau Canu'r Gloch.	Drwy Holiadur Llais Staff, gan fesur lefelau hyder staff i godi pryderon ac ymwybyddiaeth o'r gefnogaeth a'r trefniadau sydd ar gael. Bydd canlyniadau'n cael eu cymharu â'r arolwg blaenorol lle bo modd.	Cylch nesaf llais staff

Hyder a gallu llywodraethwyr i gyflawni eu rôl fel cyfeillion beirniadol effeithiol.	Drwy ailadrodd holiadur hunanasesu llywodraethwyr yn flynyddol a chymharu'r canlyniadau â'r llinell sylfaen a gasglwyd cyn haf 2026. Bydd hyn yn mesur newidiadau yn hyder llywodraethwyr wrth herio, craffu a dwyn arweinwyr ysgolion i gyfrif.	Blynyddol
Effeithiolrwydd trefniadau ysgolion mewn perthynas ag arferion cyfyngol.	Drwy drefniadau monitro misol gan grŵp mewnol sy'n adolygu tueddiadau, data digwyddiadau ac ansawdd cofnodion, gan gynnwys ystyriaeth o lais y plentyn a'r camau dilynol a gymerwyd.	Misol
Dealltwriaeth a gweithrediad y Cynllun Argyfwng mewn ysgolion.	Asesu dealltwriaeth staff drwy adborth ar ddiwedd gweithdai hyfforddi, ac yna gwirio gweithrediad y trefniadau drwy ymweliadau monitro ag ysgolion.	Gweithdai yn Hydref 2026, gyda monitro parhaus drwy ymweliadau ysgolion.

6.8 Gan fod llawer o'r pethau sydd wedi eu cyflawni hyd yma heb fod mewn lle ers cyfnod hir, mae angen iddynt weithredu am beth amser cyn y gellir mesur os ydynt wir yn effeithiol a'i peidio.. Wrth i themâu gael eu craffu yn y dyfodol byddwn yn gallu canolbwyntio mwy ar ddangos tystiolaeth o'r effaith dros gyfnod o amser. Dyma y mae'r Bwrdd Ymateb wedi pwysleisio o'r cychwyn cyntaf a dyma fydd y Grŵp Sicrwydd Gweinidogol yn debygol o ganolbwyntio arno hefyd dros y cyfnod nesa.

6.9 Yn ogystal â'r mesurau uchod, rydym wedi datblygu briff, gyda chymorth Cadeirydd y Bwrdd Ymateb, i gomisiynu cyfres o Grwpiau Ffocws rhwng nawr a'r Nadolig. Bydd y gwaith hwn yn adeiladu ar y dull a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad craffu blaenorol. Bydd hyn yn cynnwys grwpiau ffocws gyda sampl o:

- Lywodraethwyr Ysgolion i asesu eu hyder i gyflawni eu rôl fel cyfeillion beirniadol ac i ddeall eu profiad o'r gefnogaeth, yr hyfforddiant a'r trefniadau newydd.
- Weithlu'r Cyngor i asesu eu hyder mewn perthynas â diogelu a chodi pryderon, a'u barn ar y newidiadau a wnaed i'r trefniadau presennol.
- Aelodau Etholedig i archwilio eu dealltwriaeth o'u cyfrifoldebau diogelu, Canu'r Gloch a'u hyder yn nhrefniadau'r Cyngor.
- Staff y Gwasanaeth Cynhwysiad o ran eu hyder wrth wneud penderfyniadau ac ymateb yn unol â'r Polisi Arferion Cyfyngol.

- Rhieni i ddeall eu canfyddiadau o ddiogelwch, cyfathrebu a'r gefnogaeth sydd ar gael i blant a theuluoedd.
- Blant a phobl ifanc gan adeiladu ar waith sydd eisoes wedi ei gynnal drwy'r Ymchwiliad Craffu Diogelu mewn Ysgolion.

6.10 Bydd casgliadau'r Grwpiau Ffocws yn ein galluogi i dderbyn barn gonest ac agored ar ein sefyllfa bresennol, a bydd hefyd o gymorth i fwydo mewn i'r adolygiad o ddiwylliant gwaith sydd yn cael ei arwain gan y Prif Weithredwr.

7. **Sut mae'r Bwrdd Ymateb yn sicrhau cynnydd?**

7.1. Mae'r Bwrdd Ymateb yn derbyn ac yn herio **adroddiadau cynnydd rheolaidd** ar bob un o'r themâu gwaith. Mae'r dull hwn wedi galluogi'r Bwrdd i ganolbwyntio ar feysydd penodol mewn mwy o fanylder, monitro cynnydd yn erbyn camau gweithredu, ystyried risgiau a rhwystrau i gyflawni, a darparu cyfleoedd rheolaidd i aelodau'r Bwrdd holi, herio a chynghori ymhellach.

7.2. Er bod cynnydd sylweddol wedi'i wneud o ran cyflawni'r camau gweithredu a ymrwymwyd iddynt, mae'r Bwrdd wedi cydnabod bod angen cryfhau'r trefniadau ar gyfer mesur a gwerthuso effaith y gwaith. O ganlyniad, mae gwaith pellach yn mynd rhagddo i:

- ddatblygu trefniadau mesur effaith;
- defnyddio grwpiau ffocws i gasglu safbwyntiau rhanddeiliaid;
- datblygu meini prawf ar gyfer trosglwyddo gwaith i drefniadau busnes arferol;
- sicrhau bod cynnydd a dogfennau ategol ar gael yn gyhoeddus.

7.3. Mae Cadeirydd annibynnol y Bwrdd, yr Athro Sally Holland, yn asesu cynnydd drwy gyflwyno **adroddiad chwarterol i'r Cabinet**. Yn ei hadroddiadau diweddar, mae wedi nodi bod trefniadau adrodd a chraffu'r Bwrdd wedi aeddfedu, gan ddarparu darlun cliriach o gynnydd a galluogi lefel uwch o her, sicrwydd a goruchwyliaeth. Fodd bynnag, mae hi hefyd yn pwysleisio'r angen i gryfhau'r gwaith o fesur effaith a deilliannau er mwyn deall y gwahaniaeth y mae'r newidiadau'n ei wneud yn ymarferol.

7.4. Mae **Bwrdd Sicrwydd Gweinidogol Llywodraeth Cymru** yn darparu haen bellach o sicrwydd a goruchwyliaeth. Mae'r berthynas ddwyffordd hon yn galluogi'r Bwrdd Ymateb i rannu cynnydd a dysgu, tra hefyd yn cadw golwg ar ddatblygiadau a newidiadau cenedlaethol perthnasol er mwyn sicrhau bod gwaith Gwynedd yn parhau i gyd-fynd â'r cyd-destun ehangach.

- 7.5. Mewn Datganiad Ysgrifenedig ym mis Mawrth 2026, cydnabu Lynne Neagle, cyn Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, y cydweithio cadarnhaol ac adeiladol rhwng Cyngor Gwynedd a'r Grŵp Sicrwydd Gweinidogol:

“Hoffwn gofnodi fy nioch i'r Cynghorydd Jeffreys a'i thîm am eu cydweithrediad a'u hymgyssylltiad adeiladol drwy gydol gwaith y Grŵp Sicrwydd. Mae eu parodrwydd i ystyried heriau a dangos cynnydd wedi bod yn ganolog i'r broses hon.”

- 7.6. Mae trefniadau'r Grŵp Sicrwydd Gweinidogol wedi parhau o dan y Llywodraeth newydd, gyda'r cyfarfod ffurfiol cyntaf rhwng cynrychiolwyr y Bwrdd a Llywodraeth Cymru wedi'i gynnal ym mis Gorffennaf 2026. Mae hyn yn rhoi hyder bod y berthynas gadarnhaol a'r trefniadau sicrwydd dwyffordd a sefydlwyd hyd yma yn parhau i gefnogi goruchwyliaeth a dysgu ar lefel genedlaethol a lleol.

8. **Beth yw'r amserlen ar gyfer cyflawni?**

- 8.1. Nid yw'r Bwrdd Ymateb yn ystyried bod y gwaith yn dod i ben pan fydd camau gweithredu unigol wedi eu cwblhau.
- 8.2. Tra bod cynnydd da wedi'i wneud wrth gyflawni'r gweithredoedd a nodwyd yn y Cynllun Ymateb, mae'r ffocws bellach yn symud tuag at sicrhau bod y newidiadau'n cael eu hymgorffori'n gynaliadwy mewn ymarfer, yn dylanwadu ar ddiwylliant sefydliadol ac yn arwain at well canlyniadau i blant a phobl ifanc.
- 8.3. Bydd y gwaith dros y cyfnod nesaf yn canolbwyntio ar:
- Monitro effaith y cyflawni.
 - Grwpiau ffocws gyda rhanddeiliaid.
 - Parhau i adrodd yn gyhoeddus ar gynnydd.
 - Cwblhau'r gweithgareddau sy'n weddill o fewn pob thema.

9. **Pa anawsterau a heriau sydd wedi eu hwynebu, a sut maent wedi eu goresgyn? A oes rhwystrau i gyflawni?**

- 9.1. Fel y nodwyd eisoes, mae cynnydd sylweddol wedi'i wneud wrth gyflawni'r Cynllun Ymateb. Serch hynny, mae'n bwysig cydnabod nad yw'r gwaith wedi bod yn syml. Mae natur eang y cynllun, maint y sefydliad, a'r angen i weithredu ar draws nifer o wasanaethau a phartneriaid wedi golygu bod nifer o heriau ymarferol wedi codi ar hyd y ffordd.
- 9.2. Un o'r heriau fu troi rhai o'r argymhellion yn drefniadau ymarferol sy'n gweithio mewn sefyllfaoedd go iawn. Er enghraifft, wrth gryfhau llais y plentyn mewn trefniadau

- diogelu, bu achosion lle nad oedd rhieni yn dymuno i'w plant gael eu cyfweld, yn enwedig pan fo'r plentyn yn dyst yn hytrach na'r plentyn sydd wrth ganol y pryder.
- 9.3. Mae maint a chymhlethdod y Cyngor hefyd wedi bod yn ffactor. Mewn sefydliad sydd â dros 5,000 o staff ac ystod eang iawn o wasanaethau, mae sicrhau bod newidiadau yn cael eu deall, eu gweithredu a'u hymgorffori yn gyson yn cymryd amser. Mae hyn yn arbennig o wir mewn perthynas â staff rheng flaen nad oes ganddynt fynediad rheolaidd at gyfrifiaduron neu ddyfeisiau digidol. Er mwyn ymateb i hyn, penodwyd swyddog penodol i gryfhau'r gwaith o gyfathrebu, cefnogi mynediad at wybodaeth a hyrwyddo cyfleoedd hyfforddi.
- 9.4. Mae heriau hefyd wedi codi oherwydd bod rhai o'r ffrydiau gwaith yn ddibynnol ar benderfyniadau neu weithredoedd gan gyrff eraill. Mae hyn yn cynnwys elfennau sy'n gofyn am newid rhanbarthol neu genedlaethol, megis canllawiau Llywodraeth Cymru neu gamau gan bartneriaid eraill. Lle nad yw'r Cyngor yn gallu gweithredu'n llawn ar ei ben ei hun, rydym wedi ceisio gwneud cymaint ag sy'n rhesymol o fewn ein rheolaeth, gan gynnwys rhoi trefniadau dros dro ar waith hyd nes bydd unrhyw newid cenedlaethol / rhanbarthol wedi ei gyflwyno tra'n codi materion drwy'r fforymau priodol a pharhau i bwyso am gynydd.
- 9.5. Bu capasiti staff ac adnoddau hefyd yn her. Mae gweithredu argymhellion *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder*, ynghyd â'r ffrydiau gwaith ychwanegol a nodwyd gan y Cyngor, wedi golygu gwaith sylweddol i nifer o wasanaethau ar ben eu cyfrifoldebau arferol. Y gwaith hyn oedd y flaenoriaeth ac o ganlyniad, bu'n rhaid blaenoriaethu rhai gweithgareddau ar adegau, a buddsoddi mewn capasiti ychwanegol. Mae'r Cyngor eisoes wedi ymrwymo dros £500,000 o gyllideb refeniw flynyddol ychwanegol i gryfhau'r maes diogelu a chefnogi'r gwaith hwn.
- 9.6. Yn ogystal, nid oedd rhai o'r pecynnau hyfforddi neu'r adnoddau y cyfeiriwyd atynt yn yr argymhellion ar gael yn barod i'w prynu. Bu'n rhaid felly datblygu cynnwys newydd, addasu deunyddiau a sicrhau eu bod yn berthnasol i gyd-destun Gwynedd. Mae hyn wedi cymryd mwy o amser na'r disgwyl mewn rhai meysydd, ond mae hefyd wedi arwain at ddeunyddiau mwy pwrpasol ac addas i'r gweithlu.
- 9.7. Er bod y rhain yn heriau gwirioneddol, nid ydynt wedi atal y Cynllun Ymateb rhag symud yn ei flaen. Yn hytrach, maent wedi dylanwadu ar y ffordd y mae'r gwaith wedi'i raglennu, ei flaenoriaethu a'i gyflawni. Ar hyn o bryd, nid oes rhwystr mewnol sydd yn atal y Cyngor rhag cwblhau'r gwaith sydd o fewn ei reolaeth erbyn diwedd 2026. Mae'r prif risgiau sy'n weddill yn ymwneud â materion sydd y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Cyngor, ac fe fydd y Bwrdd Ymateb yn parhau i'w monitro, eu huwchgwyfeirio lle bo angen, a rhoi trefniadau lliniaru ar waith lle bo hynny'n bosibl.

10. Trefniadau craffu i'r dyfodol

10.1. Mae rhaglen waith y Cynllun Ymateb yn un sylweddol ac felly wrth i ni nesáu at gwblhau y camau gweithredu unigol bydd y gweithgaredd yn cael ei ymgorffori i drefniadau busnes arferol, ac felly yn y dyfodol argymhellir mabwysiadu dull mwy thematig o graffu. Yn hytrach na chyflwyno'r holl themâu i bob pwyllgor craffu, argymhellir:

- Bod pob thema yn cael ei dyrannu i'r pwyllgor craffu mwyaf perthnasol.
- Bod pob thema yn destun craffu manwl gan ganolbwyntio ar sicrhau fod y trefniadau newydd wedi eu hymgorffori i waith dydd i ddydd yn llwyddiannus ac nad oes llithro yn y dyfodol.
- Bod materion trawsbynciol neu strategol yn cael eu hadrodd i fwy nag un pwyllgor yn ôl y gofyn.
- Bod y trefniadau hyn yn galluogi aelodau i ganolbwyntio ar y materion mwyaf perthnasol ac i gynnig her fwy manwl.

10.2. Byddai'r dull hwn yn sicrhau bod trefniadau llywodraethu'r Cynllun Ymateb ac yn gadarn ac yn effeithiol. Byddai hefyd yn galluogi'r pwyllgorau i dreulio mwy o amser yn craffu'n fanwl ar themâu penodol, gan gryfhau'r her a'r sicrwydd a ddarperir.

10.3. Yn unol â meysydd craffu y Pwyllgorau unigol, argymhellir y canlynol:

Thema	Pwyllgor
Thema 1: Llais y Plentyn	Pwyllgor Addysg ac Economi (Portffolio Addysg)
Thema 2: Rheoli honiadau a phryderon	Pwyllgor Craffu Gofal (Portffolio Plant a Diogelu)
Thema 3: Hyfforddiant a Pholisïau	Pwyllgor Addysg ac Economi (Portffolio Gwasanaethau Corfforaethol)
Thema 4: Llywodraethiant Ysgolion	Pwyllgor Addysg ac Economi (Portffolio Addysg)
Thema 5: Arferion Cyfyngol	Pwyllgor Addysg ac Economi (Portffolio Addysg)
Thema 6: Trefniadau Argyfwng	Pwyllgor Addysg ac Economi (Portffolio Gwasanaethau Corfforaethol)

11. Ymgynghori

- 11.1. Mae'r adroddiad wedi ei baratoi ar sail trafodaethau a gwaith paratoi ar draws y Tîm Arweinyddiaeth, arweinwyr themâu'r Cynllun Ymateb a swyddogion perthnasol. Mae'r gwaith hefyd yn adlewyrchu sylwadau a dderbyniwyd gan y pwyllgorau craffu ym mis Ionawr 2026.
- 11.2. Bydd yr adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Bwrdd Ymateb i'w drafod yn ei gyfarfod nesaf. Mae asesiad diweddaraf y Cadeirydd o'r cynnydd wedi'i nodi yn ei hadroddiad diweddaraf i'r Cabinet (**Atodiad 6**), a disgwylir adroddiad pellach ym mis Tachwedd, a fydd yn rhoi cyfle ychwanegol i fyfrio ar y cynnydd.
- 11.3. Mae gwaith pellach ar y gweill i gynnwys rhanddeiliaid drwy grwpiau ffocws, gan adeiladu ar y dull a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad craffu blaenorol.

12. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Pum ffordd o weithio	Sut mae'r Cynllun Ymateb yn cyfrannu
Cynnwys	Mae gwaith grwpiau ffocws a gwaith llais y plentyn yn rhoi cyfle i rhanddeiliaid, plant a phobl ifanc gyfrannu at y ffordd y caiff cynnydd ei fesur a'i ddeall.
Cydweithio	Mae'r Bwrdd Ymateb yn dod â gwasanaethau perthnasol ynghyd ac yn cynnwys cydweithio rhwng Addysg, Gwasanaethau Cymdeithasol, Adnoddau Dynol, Democratiaeth a gwasanaethau corfforaethol yn ogystal a nifer o Asiantaethau allanol.
Atal	Mae'r gwaith yn canolbwyntio ar atal methiannau rhag digwydd eto drwy gryfhau diogelu, hyfforddiant, cofnodi, llywodraethu a threfniadau codi pryder.
Hirdymor	Mae'r cynllun wedi ei ddiwygio i bwysleisio newid cynaliadwy a chefnogaeth hirdymor yn hytrach na chamau byr dymor yn unig.
Integreiddio	Mae'r camau gweithredu yn cysylltu â pholisïau, hyfforddiant, trefniadau ysgolion, gwaith llywodraethiant a threfniadau sicrwydd ehangach y Cyngor.

13. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

- 13.1. Mae'r Cynllun Ymateb yn ymwneud yn uniongyrchol â diogelu plant a phobl ifanc, sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed, a gwella mynediad at wybodaeth a chefnogaeth. Wrth i'r Rhaglen Waith ddatblygu bydd y Bwrdd yn parhau i ystyried hygyrchedd gwybodaeth i blant, pobl ifanc, teuluoedd a dioddefwyr a rhoi sylw i'r effaith ar bobl sy'n wynebu anfantais neu rwystrau i gael mynediad at gefnogaeth.

14. Camau nesaf

Cam nesaf	Disgrifiad	Amserlen arfaethedig
-----------	------------	----------------------

Datblygu mesurau effaith	Parhau i weithio gydag arweinwyr themâu i ddiffinio sut y bydd effaith yn cael ei ddangos yn ymarferol.	Hydref 2026 ymlaen / i'w gadarnhau gan y Bwrdd Ymateb
Cynnal grwpiau ffocws	Defnyddio grwpiau ffocws gyda rhanddeiliaid i brofi a herio cynnydd ac effaith y gwaith.	Hydref 2026 ymlaen / i'w gadarnhau gan y Bwrdd Ymateb
Adolygu cynnydd thematig	Parhau i gyflwyno adroddiadau cynnydd fesul thema i'r Bwrdd Ymateb.	Hydref 2026 ymlaen / i'w gadarnhau gan y Bwrdd Ymateb
Trefnu craffu i'r dyfodol	Cytuno ar raglen graffu thematig lle bydd pob thema yn cael ei chraffu o leiaf unwaith y flwyddyn gan y pwyllgor mwyaf perthnasol.	Hydref 2026 ymlaen / i'w gadarnhau gan y Bwrdd Ymateb
Parhau i gyhoeddi gwybodaeth	Sicrhau bod deunyddiau hygyrch a chyhoeddus yn parhau i gael eu diweddarau wrth i'r gwaith ddatblygu.	Hydref 2026 ymlaen / i'w gadarnhau gan y Bwrdd Ymateb

ATODIADAU

- **Atodiad 1:** Tabl ymateb i holl argymhellion Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi, Pwyllgor Craffu Gofal a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
 - **Atodiad 1a:** Rhaglen Waith Trawma Wybodus a Hawliau Plant
- **Atodiad 2:** Adroddiadau cynnydd thematig (Chwefror – Gorffennaf 2026)
- **Atodiad 3:** Gwefan Newydd Cynllun Ymateb: [Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder: Cynllun Ymateb Cyngor Gwynedd](#)
- **Atodiad 4:** Infograffeg "Beth sydd wedi newid?"
- **Atodiad 5:** Cynllun Ymateb Plant a Teuluoedd: [Fersiwn Plant a Teuluoedd](#)
- **Atodiad 6:** Adroddiadau Chwarterol Cadeirydd y Bwrdd Ymateb
- **Atodiad 7:** [Ymchwiliadau Pellach - Adroddiad Cabinet](#)
- **Atodiad 8:** Cyfiawnder Trwy ein Dewrder – Cynnydd yn erbyn yr Argymhellion

DOGFENNAU ERAILL:

- Cynllun Ymateb Cyngor Gwynedd: [Cynllun Ymateb.pdf](#)

ATODIAD 1 - Tabl ymateb i holl argymhellion Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi, Pwyllgor Craffu Gofal a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Pwyllgor	Argymhelliad / Sylw	Cynnydd a Wnaed	Statws
Craffu Gofal	Adroddiad ar gynnydd tuag at statws Plentyn Gyfeillgar a Thrawma-Wybodus	Datblygwyd rhaglen waith ar wahân yn y maes hwn a chyflwynwyd diweddariad i'r Tîm Arweinyddiaeth. Darperir manylion y Rhaglen Waith yn Atodiad 1a .	Wedi'i gwblhau
Craffu Gofal	Sicrhau bod gwybodaeth a manylion cyswllt diogelu benywaidd allanol ar gael mewn ysgolion	Mae rhif ffôn y Tîm Diogelu a Lles wedi'i gynnwys yn hytrach na manylion cyswllt unigolyn penodol. Mae aelodau'r Tîm yn cynnig dewis i unrhyw un sy'n cysylltu â'r gwasanaeth i siarad â dyn neu fenyw.	Wedi'i gwblhau
Craffu Gofal	Rhoi mwy o sylw i lais y teulu yn ogystal â llais y plentyn	Wedi ei gynnwys o fewn gwaith datblygu Strategaeth Llais y Plentyn a gwaith ehangach y ffrydiau gwaith.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Datblygu trefniadau mesuradwy i ddangos sut mae llais y plentyn yn dylanwadu ar benderfyniadau	Mae mesur effaith bellach yn rhan o'r Strategaeth Llais y Plentyn. Mae gwaith pellach ar ddatblygu mesurau effaith ar gyfer y Bwrdd yn parhau.	Ar waith
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau cefnogaeth hirdymor i ddioddefwyr	Diwygiwyd y Cynllun Ymateb i roi mwy o bwyslais ar newid a chefnogaeth hirdymor. Mae hyn yn cyd-fynd â Strategaeth Genedlaethol 10 Mlynedd Llywodraeth Cymru.	Wedi'i gwblhau. Mae hyn yn waith parhaus.
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau bod gwybodaeth ddiogelu yn hygyrch ac yn hawdd i blant ei deall	Mae ymweliadau sicrwydd blynyddol wedi cadarnhau bod gwybodaeth ddiogelu yn weladwy ac yn hygyrch ym mhob ysgol a ymwelwyd â hi	Wedi'i gwblhau

Craffu Addysg ac Economi	Cryfhau trefniadau rheoli honiadau a phryderon am oedolion	Cryfhawyd y cydweithio rhwng Addysg a Phlant. Mae trefniadau aml-asiantaethol bellach yn rhan allweddol o'r broses.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Ystyried digwyddiadau sydd ddim yn ymwneud yn uniongyrchol â phlant	Cynhaliwyd archwiliad o'r risgiau trosglwyddadwy, gweithdrefnau cyflogaeth a'r gofynion o dan Ran 5.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau pontio priodol rhwng prosesau AD a Rhan 5	Cadarnhaodd yr awdit fod y trefniadau hyn wedi gweithredu'n briodol yn yr achosion a adolygwyd.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Estyn cyfnod yr awdit Rhan 5	Estynnwyd cwmpas yr awdit yn ôl hyd at 2020 a chyflwynwyd canfyddiadau i'r Panel Diogelu Strategol.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Casglu tystiolaeth o newid ac effaith	Mae'r Bwrdd wedi blaenoriaethu datblygu trefniadau mesur effaith a chynhelir gwaith pellach yn y maes hwn dros yr wythnosau nesaf.	Ar waith
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau ymateb corfforaethol cyflym i bryderon systemig	Mae'r mater wedi ei gynnwys o fewn trefniadau llywodraethu a sicrwydd y Bwrdd Ymateb.	Wedi'i gwblhau. Mae hyn yn waith parhaus.
Cyngor Llawn	Rhannu ffurflenni cyfeirio diogelu yn ehangach	Cadarnhawyd bod y drefn hon eisoes mewn lle a diweddarwyd y rhaglen waith i adlewyrchu hynny.	Wedi'i gwblhau
Craffu Gofal	Adrodd ar weithrediad Polisi Canu'r Gloch	Cynhwyswyd y maes hwn o fewn adroddiadau cynnydd Thema 3.	Wedi'i gwblhau

Craffu Gofal	Darparu hyfforddiant ar "grooming"	Datblygwyd pecyn hyfforddiant pwrpasol gyda'r NSPCC ar gyfer staff, aelodau etholedig ac ysgolion. Bydd ar gael o hydref 2026 ymlaen.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau bod "grooming" yn cael sylw penodol mewn hyfforddiant	Mae'r hyfforddiant newydd yn rhoi ffocws penodol i'r mater hwn, gan gynnwys dysgu ac ymwybyddiaeth o Fodel Finkelhor er mwyn cryfhau dealltwriaeth ac ymarfer yn y maes.	Wedi'i gwblhau
Llywodraethu ac Archwilio	Diweddariad ar Bolisi Canu'r Gloch a Pholisi Diogelu	Mae'r ddau bolisi wedi'u mabwysiadu'n ffurfiol gan y Cyngor a'r Cabinet.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Rhoi sylw i ragfarn ddjarwybod	Mae hyfforddiant yn y maes hwn eisoes ar gael ac mae cynnwys pellach yn cael ei ychwanegu i hyfforddiant ysgolion.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau trefniadau clir i weithwyr sy'n codi pryderon diogelu.	Mae trefniadau adrodd wedi'u cynnwys yn y Polisi Diogelu ac ar y fewnwyd.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Adolygu cofnodion diogelu yn rheolaidd	Datblygwyd Fframwaith Sicrwydd Ansawdd newydd a chryfhawyd capasiti ansawdd o fewn yr Adran Plant.	Wedi'i gwblhau
Craffu Gofal	Codi pryderon ynglŷn â rôl llywodraethwyr gyda Llywodraeth Cymru	Anfonwyd llythyr ffurfiol at Lywodraeth Cymru a chynhaliwyd trafodaethau rheolaidd gyda swyddogion, gan gynnwys drwy gyfrwng y Grŵp Sicrwydd Gweinidogol.	Wedi'i gwblhau

Craffu Addysg ac Economi	Datblygu hyfforddiant i Lywodraethwyr Dynodedig Diogelu	Addaswyd yr hyfforddiant gan gynnwys mwy o bwyslais ar her a sicrwydd diogelu.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau dealltwriaeth briodol o'r defnydd o Rym Rhesymol	Mae'r thema wedi ei hehangu a'i chynnwys yn rhaglen waith y Bwrdd. Roedd yr argymhelliad gwreiddiol yn canolbwyntio ar ffilmio digwyddiadau yn unig.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Cryfhau cyfathrebu ac eglurder rolau mewn argyfwng	Mae Cynllun Argyfwng wedi ei ddatblygu gyda'r Ysgolion. Bydd rhaglen hyfforddiant barhaus yn cael ei datblygu i gyd- fynd â'r Cynllun.	Wedi'i gwblhau
Craffu Gofal	Cynnwys mwy o bwyslais ar les plant o fewn thema Ysgol Friars	Mae geiriad y Cynllun Ymateb wedi ei ddiwygio.	Wedi'i gwblhau
Llywodraeth u ac Archwilio	Cynhyrchu crynodeb mwy hygyrch a hawdd ei ddarllen	Datblygwyd gwefan bwrpasol, fersiwn gyfeillgar i blant ac infograffeg gyhoeddus.	Wedi'i gwblhau
Llywodraeth u ac Archwilio	Derbyn diweddariadau rheolaidd ar gynnydd	Mae trefniadau wedi eu sefydlu i adrodd yn rheolaidd i'r pwyllgorau craffu perthnasol.	Wedi'i gwblhau
Cyngor Llawn	Cyhoeddi fersiwn symlach a mwy hygyrch o'r Cynllun	Mae gwefan, fersiwn gyfeillgar i blant ac infograffeg wedi eu datblygu.	Wedi'i gwblhau
Craffu Addysg ac Economi	Sicrhau trosolwg clir o'r ffrydiau gwaith	Mae'r Bwrdd bellach yn derbyn adroddiadau thematig fesul ffrwd waith.	Wedi'i gwblhau

Craffu
Addysg ac
Economi

Sicrhau mwy o dryloywder

Mae papurau'r Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb bellach ar gael yn gyhoeddus.

Wedi'i gwblhau

ATODIAD 1a: Taith Cyngor Gwynedd i ddod yn Gyngor cyfeillgar i blant, caredig ac ystyriol o drawma.

Mae'r meysydd gwaith trawma-wybodus a phlentyn gyfeillgar wedi ennill momentwm o fewn y Cyngor dros y blynyddoedd diwethaf, yn enwedig yn dilyn cyhoeddi adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder. Yn sgil cais gan y Pwyllgor Craffu ym mis Ionawr, mae'r papur hwn yn rhoi diweddariad ar y cynnydd hyd yma ac yn amlinellu'r camau nesaf ar gyfer datblygu'r agenda hon ar draws y Cyngor.

1. Gwaith Trawma-Wybodus yng Ngwynedd

1.1. Gwaith Mapio a deall y sefyllfa bresennol

- 1.1.1. Dengys y gwaith mapio ac ymgysylltu a gynhaliwyd ar draws adrannau'r Cyngor bod lefelau ymwybyddiaeth, hyder, anghenion dysgu, darpariaeth hyfforddiant a rhwystrau yn amrywio'n sylweddol rhwng gwasanaethau.
- 1.1.2. Mae gwaith trawma-wybodus eisoes wedi datblygu'n gryf mewn rhai meysydd o'r Cyngor, yn arbennig yn y Gwasanaethau Cymdeithasol, y Gwasanaeth Digartrefedd, y maes Blynyddoedd Cynnar ac o fewn ysgolion a thimau yn Adran addysg. Mae'r gwasanaethau hyn wedi buddsoddi mewn hyfforddiant arbenigol, gan gynnwys hyfforddiant lefel diploma a rhaglenni hyfforddiant Ysgolion Trawma-Wybodus.
- 1.1.3. Wrth ddatblygu'r rhaglen waith, adolygwyd modelau, hyfforddiant ac arfer dda o sefydliadau eraill. Nid oes un ateb syml na dull unigol a fydd yn cyflawni'r weledigaeth hon, felly mae'r rhaglen yn cynnwys ystod o gamau gweithredu sy'n ategu ei gilydd ac a fydd yn parhau i esblygu wrth inni ddysgu a datblygu.

1.2. Sefydlu rhaglen hyfforddiant haenog

- 1.2.1. Bwriedir datblygu rhaglen hyfforddiant haenog sy'n cyd-fynd â Fframwaith Cenedlaethol Cymru sy'n Ystyriol o Drawma, ac sy'n adeiladu ar drefniadau presennol ar draws y Cyngor i symud yr agenda yn ei flaen
- 1.2.2. Mae ein dull o ddatblygu'r gweithlu yn cydnabod bod angen lefelau gwahanol o wybodaeth a sgiliau yn ôl rôl a chyfrifoldebau staff. Ar waelod y fframwaith mae ymarfer tosturiol yn darparu'r sylfaen i bawb, gan adlewyrchu gwerthoedd y Cyngor a chysylltu'n uniongyrchol â'n Fframwaith Dysgu a Datblygu.
- 1.2.3. Wrth symud drwy'r haenau, mae'r fframwaith yn darparu cyfleoedd i ddatblygu gwybodaeth a chymwyseddau mwy arbenigol, gan gynnwys ymarfer sy'n ystyriol o drawma lle bo hynny'n briodol. Mae'r dull hwn yn pwysleisio pwysigrwydd deall profiadau ac amgylchiadau pobl heb ruthro i labelu unigolion neu sefyllfaoedd fel rhai sy'n deillio o drawma. Yn hytrach, y nod yw meithrin hyder staff i ymateb mewn ffordd dosturiol, chwilfrydig ac ystyriol, gan weld yr unigolyn yn gyntaf a chan ganolbwyntio ar ei gryfderau, ei anghenion a'i brofiadau unigryw.

1.2.4. Mae'r tabl isod yn egluro'r haenau sydd dan sylw:

Beth?	Sut?
Haen 1: Arweinyddiaeth a dealltwriaeth uwch	Mae hyfforddiant pellach yn cael ei gomisiynu ar gyfer grwpiau penodol megis Penaethiaid, Penaethiaid Cynorthwyol ac Aelodau Cabinet. Bydd hyn yn cryfhau eu dealltwriaeth o effaith trawma a'r goblygiadau ar gyfer arwain gwasanaethau, gwneud penderfyniadau a datblygu polisïau. Yn ogystal, bydd sesiynau ymwybyddiaeth byrrach yn cael eu cynnig i reolwyr drwy'r Rhwydwaith Rheolwyr, gan dynnu ar arbenigedd swyddogion y maes Blynyddoedd Cynnar.
Haen 2: Codi ymwybyddiaeth gyffredinol	Mae modiwl e-ddysgu corfforaethol, " <i>Cyflwyniad i Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) ac Ymarfer sy'n Ystyriol o Drawma</i> ", bellach ar gael i staff a chynghorwyr drwy'r Porth E-ddysgu. Ei nod yw darparu dealltwriaeth sylfaenol o drawma, ACEs, a'r effaith y gall profiadau niweidiol ei chael ar unigolion drwy gydol eu hoes. Hyd yma, mae dros 300 o unigolion wedi cwblhau'r hyfforddiant hwn.
Haen 3: Sgiliau tosturiol ar gyfer staff rheng flaen	Bydd y drydedd haen yn canolbwyntio ar staff sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda thrigolion a defnyddwyr gwasanaethau o ddydd i ddydd. Y nod yw rhoi'r offer a'r hyder i staff ymateb mewn ffordd gadarnhaol, empathig a chefnogol i bobl sy'n wynebu heriau neu drawma. (Compassionate Service Delivery)
Haen 4: Hyfforddiant arbenigol trawma	Nid yw'r bwriad yn ymyrryd â'r gwaith da sydd eisoes yn digwydd o fewn gwasanaethau sydd â gofynion arbenigol. Bydd gwasanaethau fel y Gwasanaethau Cymdeithasol, Digartrefedd, Blynyddoedd Cynnar ac ysgolion yn parhau i drefnu a chomisiynu'r hyfforddiant mwyaf addas i'w hanghenion penodol, gan adeiladu ar y sylfeini cryf sydd eisoes mewn lle.

1.3. Diwylliant

- 1.3.1. Mae trafodaethau cychwynnol wedi dechrau gyda Phrifysgol Bangor i archwilio arferion da sy'n cefnogi creu'r amgylchedd a'r diwylliant sydd eu hangen i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd dosturiol. Bydd y gwaith hwn yn llywio datblygiad hyfforddiant, adolygiadau polisi, a'r ffordd y caiff gweithdrefnau a phrosesau eu dehongli a'u gweithredu ar draws y sefydliad.
- 1.3.2. Bydd y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu yn adolygu'r Fframwaith Dysgu a Datblygu presennol er mwyn sicrhau ei fod yn cyd-fynd â gwerthoedd y Cyngor ac yn darparu sylfaen gadarn ar gyfer datblygu ymarfer tosturiol ar draws pob gwasanaeth.
- 1.3.3. Fel arwydd pellach o ymrwymiad i arwain drwy esiampl, mae Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd yn cwblhau Diploma Ymarfer Trawma Wybodus, gan gefnogi'r gwaith o hyrwyddo dealltwriaeth a diwylliant trawma wybodus ar draws y sefydliad.

1.4. Monitro a Dysgu

- 1.4.1. Bwriedir ail-gynnal yr holiadur mapio â Phenaethiaid Adran ac Ysgolion Gwynedd yn Tachwedd 2026 er mwyn asesu i ba raddau y mae'r egwyddorion a'r ymddygiadau a ddymunir wedi'u gwreiddio ar draws y sefydliad, a defnyddio'r canfyddiadau i lywio gwaith pellach.

1.5. Rhaglen Waith

Gweithred	Erbyn Pryd?
Fe gynhaliwyd gweithdy a hyfforddiant VR (Virtual Reality) ar ddull trawma-wybodus ym mis Mehefin 2025.	Mehefin 2025
Anfon holiadur allan i Benaethiaid Adran er mwyn deall ymwybyddiaeth Adrannau y Cyngor o weithio yn drawma wybodus	Tach 2025
Trafod a chynllunio opsiynau posib o ran hyfforddiant trawma wybodus gyda'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu	Rhagfyr 2025
Gosod Hyfforddiant E-fodiwl Cyflwyniad i Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) ac Ymarfer sy'n Ystyriol o Drawma	Mawrth 2026
Paratoi rhaglen waith i'w gyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth	Mawrth 2026
Cyflwyno Adroddiad Cabinet sy'n datgan yr ymrwymiad corfforaethol sy'n nodi'r uchelgais i ddatblygu'r Cyngor fel sefydliad sy'n gyfeillgar i blant, caredig ac ystyriol o drawma	Mai 2026
Cynnal sesiynau hyfforddiant Sgyrsiau Cydweithredol wedi'u cynnal ar gyfer staff rheng flaen sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda thrigolion a defnyddwyr gwasanaethau.	Mai 2026
Archwilio sut y gellir adolygu polisïau, gweithdrefnau a phrosesau'r Cyngor drwy lens trawma-wybodus	Gorffennaf 2026
Cynnal sesiwn hyfforddiant trawma wybodus yn defnyddio VR i'r Aelodau Cabinet a'r Tîm Rheoli Corfforaethol	Hydref 2026
Cynnal sesiwn hyfforddiant trawma wybodus yn defnyddio VR i'r Fforwm Penaethiaid Cynorthwyol	Tachwedd 2026
Sesiwn hyrwyddo Ymarfer Trawma Wybodus yn y rhwydwaith Rheolwyr (cais i'r Uned Blynnyddoedd Cynnar roi cyflwyniad)	Tachwedd 2026
Ail-asesu lefel ymwybyddiaeth Adrannol drwy gylchredeg holiadur pellach i Benaethiaid Adran.	Rhagfyr 2026
Sgopio a chomisiynu'r gwaith o "policy proofing" a datblygu rhaglen waith fanylach yn dilyn adborth yr holiadur Adrannol ar gyfer Blwyddyn 2.	Mawrth 2027

2. Gwaith Gwynedd Plentyn Gyfeillgar

- 2.1. Fel y bydd aelodau'n ymwybodol, mae sicrhau bod llais plant a phobl ifanc yn cael ei glywed a'i ystyried yn ganolog i waith y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb. Mae sylfaen gadarn eisoes wedi'i gosod drwy waith y Fforwm Ieuencid a datblygiad y Strategaeth Llais Plant a Phobl Ifanc, sy'n darparu cyfeiriad clir ar gyfer y maes gwaith hwn.

2.2. Bwriad y ffrwd waith hon yw adeiladu ar y gwaith presennol a chefnogi adrannau'r Cyngor i ddeall eu rôl wrth hyrwyddo hawliau plant a sicrhau bod ystyriaeth briodol yn cael ei rhoi i lais plant a phobl ifanc wrth ddatblygu polisiâu, gwasanaethau a phenderfyniadau.

2.3. Gwaith Mapio

2.3.1. Cwblhawyd gwaith ymchwil i'r gwahanol gynlluniau achredu sydd ar waith mewn ardaloedd eraill. Er y rhoddwyd ystyriaeth i achrediad Dinasoedd a Chymunedau sy'n Gyfeillgar i Blant UNICEF, nid yw'r cynllun hwnnw ar gael ar hyn o bryd. O ganlyniad, bwriedir mabwysiadu egwyddorion *Y Ffordd Gywir*, a hyrwyddir gan Gomisiynydd Plant Cymru.

2.3.2. Mae'r dull hwn yn darparu fframwaith ymarferol ar gyfer ymgorffori hawliau plant mewn polisi, ymarfer a gwneud penderfyniadau ar draws y sefydliad, heb yr angen am broses achredu ffurfiol.

2.4. Ymgwyfarwyddo a Hyfforddiant “Y Ffordd Gywir”

2.4.1. Er mwyn cefnogi hyn, mae rhaglen hyfforddiant yn cael ei datblygu. Mae'r gwaith eisoes wedi cychwyn drwy sesiynau ar gyfer Penaethiaid a gynhaliwyd drwy'r Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Yn ogystal, mae modiwl e-ddysgu ar Hawliau'r Plentyn ar gael ar y Porth E-ddysgu i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth sylfaenol ar draws y gweithlu.

2.4.2. Y cam nesaf fydd weithio gyda Swyddfa Comisiynydd Plant Cymru a defnyddio'r fframwaith *Y Ffordd Gywir* i gynnal hunanasesiad mewn tri gwasanaeth. Bydd hyn yn darparu dealltwriaeth sylfaenol o lefel yr ymwybyddiaeth a'r ddealltwriaeth o Hawliau Plant ar draws y gwasanaethau hynny, ac yn llywio camau gweithredu pellach i gryfhau ymarfer.

2.4.3. Er mwyn cryfhau capasiti a sicrhau gallu i gynnal momentwm y gwaith hwn yn y tymor hwy, bwriedir penodi adnodd ychwanegol i gefnogi'r maes cydraddoldeb. Disgwylir y bydd hyn yn cynyddu'r gallu i gydlynu, cefnogi a datblygu'r agenda Hawliau Plant ar draws y Cyngor, gan ategu'r trefniadau sydd eisoes mewn lle.

2.5. Rhaglen Waith

Deilliant Plentyn Gyfeillgar	Erbyn Pryd?
Ymchwil Pen-ddesg i archrediad UNICEF “Dinasoedd Plentyn Gyfeillgar)	Rhagfyr 2025
Cynnal Gweithdy “Hawliau Plant” i'r Aelodau Cabinet, Cadeiryddion Craffu â'r Tîm Rheoli	Chwefror 2026
Paratoi rhaglen waith i'w gyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth	Mawrth 2026
Llythyru Llywodraeth Cymru o ran cais am arian i fod yn Cynnal ail weithdy “Hawliau Plant” ar y cyd â'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Mawrth 2026

Cynnal ail weithdy “Hawliau Plant” ar y cyd â’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Mawrth 2026
Cyflwyno Adroddiad Cabinet sy’n datgan yr ymrwymiad corfforaethol sy’n nodi’r uchelgais i ddatblygu’r Cyngor fel sefydliad sy’n gyfeillgar i blant, caredig ac ystyriol o drawma	Mai 2026
Cynnal gweithdy “Y Ffordd Gywir ar Waith” ar y cyd â’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Gorffennaf 2026
Hunan-asesiad mewn 3 Gwasanaeth o ran ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o “Hawliau Plant” yn defnyddio Fframwaith “Y Ffordd Gywir”	Hydref 2026
Cynnal sesiwn “hawliau plant” yn y Rhwydwaith Rheolwyr	Tachwedd 2026

3. Cynnydd a Chantau Nesaf

- 3.1. Mae'r rhaglenni gwaith bellach o dan ofal y Gweithgor Cefnogi Pobl, sef gweithgor trawsadrannol sy'n dod â swyddogion o ystod o wasanaethau ynghyd i gefnogi, cydlynu a monitro'r gwaith. Bydd y Gweithgor Cefnogi Pobl yn parhau i gymryd cyfrifoldeb am oruchwylio cynnydd y ddwy ffrwd waith, gan ddarparu her adeiladol a chefnogaeth briodol er mwyn sicrhau bod egwyddorion Hawliau Plant ac ymarfer tosturiol yn cael eu gwreiddio'n gynyddol yn niwylliant, trefniadau ac arferion y Cyngor.
- 3.2. Yn ogystal, mae'r gweithgor eisoes yn goruchwylio'r peilot Gafael Llaw a'r rhaglen Sgyrsiau Cydweithredol, gan sicrhau cyd-lyniant rhwng y gwahanol ddarnau o waith a chyfleoedd i ddysgu ar draws y rhaglen gyfan.
- 3.3. Cydnabyddir bod hwn yn faes sy'n parhau i ddatblygu. O ganlyniad, bydd y rhaglen waith yn esblygu dros amser wrth i ni ddysgu o'n profiadau ein hunain, gwerthuso effaith y gweithgareddau a chymryd i ystyriaeth arferion da a datblygiadau newydd.

Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder - Cynllun Ymateb

Cyngor Gwynedd

Adroddiad Cynnydd

25.02.2026

Thema 1 - Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr Swyddog Adrodd: Gwern ap Rhisiart	
1. Nod Thema:	- Sicrhau y gwrandewir ar blant, a'u bod yn cael eu credu a'u cymryd o ddifri. - Rhoi llais i blant a phobl ifanc mewn prosesau sydd wedi'u cynllunio i'w cadw'n ddiogel. - Gwneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi'r dioddefwyr a'r goroeswyr.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	- Trafodaeth gychwynnol wedi bod ar lunio cynllun gweithredu ymarferol sy'n nodi blaenoriaethau, cyfrifoldebau ac amserlenni clir ar gyfer ymgorffori diwylliant sy'n canolbwyntio ar blant ar draws pob gwasanaeth – erbyn Ebrill 2026. Mae'r drafodaeth wedi arwain at y bwriad o gyflwyno Strategaeth Llais Plant a Phobl Ifanc mewn ymgais i ddal popeth mewn un cynllun cydlynus. - Bydd y Strategaeth yn amlygu 5 prif beth; - o Llais Plant a Phobl Ifanc yn y drefn ddiogelu - o Llais Plant a Phobl Ifanc mewn addysg - o Llais Plant a Phobl Ifanc ar draws Gwasanaethau'r Cyngor - o Dylanwad ar Brosesau Corfforaethol - o Effaith - Strategaeth drafft wedi ei llunio a thrafodaeth gyda'r Fforwm Ieuenctid wedi eu trefnu i sicrhau llais plant a phobl ifanc yn y strategaeth ei hun. - Gwasanaeth Plant wedi cyflwyno drafft cychwynnol o bolisi llais y plentyn - Yr Adran Addysg wedi cychwyn ar waith i lunio arweiniad or arfer gorau un o ran llais y dysgwr o fewn addysg gan dynnu ar arweiniad ac arferion gorau yn genedlaethol. - Gweithdy gyda Sally Holland a thîm Comisiynydd Plant wedi ei gynnal gyda cynrychiolaeth o Fforwm Ieuenctid, phenaethiaid gwasanaeth, aelodau'r Cabinet a chynrychiolaeth o bwyllgorau craffu yn bresennol. - Mae pob ysgol gynradd yn defnyddio system gofnodi electroneg bellach i nodi digwyddiadau o bryder gyda y

	rhai nad oedd a system (5 ysgol fychan) bellach yn defnyddio Bromcom. - Gwaith trawsadrannol wedi ei wneud i adnabod hyfforddiant priodol yn y maes "Grooming" ar gyfer staff y Cyngor ac ysgolion. Mae panel traws adrannol wedi ystyried pecynnau gan ddau ddarparwr cenedlaethol. - Cyswllt wedi ei wneud efo'r bechgyn a oedd wedi eu hadnabod yr adroddiad fel dioddefwyr. Cymorth wedi ei gynnig iddynt.		
4. Heriau a wynebwyd:	- Cryn dipyn yn mynd ymlaen, ac oherwydd hyn mae risg i ni fod yn dyblygu gwaith. Llunio Strategaeth yn mynd i sicrhau cydlynedd a chysondeb. Ffocws hefyd ar effaith fel nad ydym yn gwneud pethau heb ystyried effaith o'r cychwyn cyntaf. - Dymuniad i ni fod yn symud i fod yn Awdurdod Plentyn Gyfeillgar. Mae hwn Bellach wedi ei ddatgysylltu o'r themâu yma ond yn mynd ymlaen dan arweiniad Gwasanaethau Plant.		
5. Camau nesaf / cerrig milltir allweddol:	- Mae'r bwriad i ddatblygu siarter ar wrando ar lais y plentyn a fersiynau plentyn gyfeillgar o'r strategaeth gyda'r dyddiad cwblhau erbyn Ebrill 2026.. - Gweithredu hyfforddiant i staff i adnabod a dogfennu newidiadau ymddygiadol mewn plant a allai fod yn arwydd o feithrin perthnasoedd amhriodol neu gam-drin – erbyn mis Mawrth 2026. - Cefnogi dioddefwyr trawma a theilwra cymorth i gyfateb ag anghenion yr unigolyn – Parhaus - Cyflwyno system Bromcom newydd ar draws holl ysgolion Gwynedd, ochr yn ochr ag ymgyrch hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth – erbyn Medi 2027 - Cynnwys Fforwm Ieuenctid y Sir a cheisio cymeradwyaeth o ran cynnwys ein Strategaeth Llais Plant a Phobl Ifanc – Mawrth 2026		
6. Risgiau / Adnoddau:	Adnoddau: - Sicrhau fod modd i ni glywed llais a barn carfannau penodol o blant a phobl ifanc sydd yn anoddach ei clywed. Wedi cael adnodd newydd i fod yn targedu'r gwaith yma. Aros am arweiniad pellach: - Arweiniad rhanbarthol a chenedlaethol ar hyfforddiant "grooming"		
7. Ystyriaethau Cyfathrebu			
8. Amserlenni:	CPR – 1 (1)	Gwrando ar lais y plentyn	Ebrill 2026
	CPR – 2 (2)	Systemau / mesurau / adrodd – llais y plentyn	Ebrill 2026
	CPR – 3 (3)	Hyfforddiant – adnabod newid mewn ymddygiad	Mawrth 2026
	CPR – 4 (4)	Cofnodi – newid mewn ymddygiad	Medi 2027
	CPR – 6 (5)	Siarad efo'r plentyn – Rhan 5	

	CPR – 7 (6)	Cyswllt tu allan i'r ysgol (adrodd pryder)	Ionawr 2026
	CPR – 8 (7)	Newidiadau cwricwlwm	Medi 2026
	CPR – 9 (8) RP - A4 RP - A1	Cefnogi dioddefwyr	Parhaus
	RP- A5 (9)	Hawliadau iawndal	Parhaus
	NEWYDD – 1 (10)	Gwreiddio diwylliant o wrando ar lais a phrofiadau plant/pobl ifanc	Mawrth 2026

Thema 2 - Rheoli Honiadau a Phryderon am Oedolion sy'n gweithio gyda Phlant
Swyddog Adrodd: Dylan Owen

1. Nod Thema:	• Amddiffyn plant trwy sicrhau bod pryderon yn cael eu cymryd o ddifri ac yn gweithredu arnynt yn gyflym. • Sicrhau bod trefniadau Adran 5 yn cefnogi ymateb aml-asiantaeth cyson a chadarn i honiadau a phryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd: - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf. Canllawiau penodol: • Amlygu risg o ran siarad â pob plentyn sy'n destun cyfeiriad Rh5. • Sicrhau cytundeb ar y penderfyniad ynghylch y gwaith ar Bolisiau Pryderon Lefel Isel (Rhif 14). • Tynnu sylw at y ffaith bod rhai o'r argymhellion yn y rhaglen waith wedi'u huno, gan eu bod yn rhan o'r gwaith sicrwydd ansawdd a rhaglen awdit yr Adran Plant. • Tynnu sylw hefyd at y ffaith bod argymhellion sy'n deillio o adroddiad ESTYN / AGC (Tachwedd 2025) wedi'u hychwanegu at y rhaglen waith.

3. Cynnydd hyd yma:	<u>Cyfeiriadau Rhan 5:</u> • Addaswyd y templedi trafodaeth a chyfarfodydd strategaeth ac maent yn cael eu defnyddio i sicrhau bod gwybodaeth ddiogelu flaenorol yn cael ei wirio. • Mae gweithiwr cymdeithasol yn siarad gyda <u>pob un</u> plentyn sy'n destun Rhan 5. • Nid yw penderfyniadau trothwy yn cael eu gwneud gan un person yn unig (Arweinydd Tîm Derbyn, LADO a/neu DOS pob tro). • Amlygwyd y ffurflen gyfeirio ar gyfer oedolion proffesiynol ar y wefan. Gellir weld yma: Cam-drin plant. Rydym wedi gofyn am y trefniadau a'r amserlen ar gyfer y newidiadau cenedlaethol arfaethedig i'r ffurflen gyfeirio. Mae cynlluniau hefyd i edrych sut gall MOSAIC gefnogi creu ffurflen ddigidol pan ddaw'r system yn fyw yn yr hydref. • Mae penderfyniad wedi ei wneud i dreialu'r defnydd o Magic Notes yn ystod y cyfarfodydd strategaeth. Peilota i ddechrau yn y mis nesaf ar ôl cadarnhau gyda'r cwmni. <u>Tîm Diogelu a Llesiant Ysgolion</u> • Defnyddiwyd Arian Llywodraeth Cymru i recriwtio a phenodi swyddog ychwanegol i'r tîm diogelu. Mae'r swyddog yn cychwyn cyn diwedd mis Chwefror. <u>Fframwaith Sicrwydd Ansawdd</u> • Paratowyd a cyflwynwyd ddrafft cychwynnol o'r Fframwaith i'r Grŵp Sicrwydd Gweinidogol. • Bwriad yw cyflwyno'r drafft i'r cyfarfod Bwrdd ar 25.2.26.
4. Heriau a wynebwyd:	<u>Siarad efo Plentyn sy'n destun Cyfeiriad Rh5</u> Mae rhai rhieni yn teimlo'n anghyfforddus iawn gyda gweithiwr cymdeithasol yn siarad â'u plentyn ac, o ganlyniad, yn gwrthod caniatâd. Cofnodir cwynion o'r fath ac byddent yn cael eu monitro'n barhaus. Mae trafodaethau cychwynnol hefyd wedi'u cynnal gydag arbenigwr cyfreithiol er mwyn adolygu hawliau rhieni a phlant yn unol â gweithdrefnau diogelu. <u>Polisi Pryderon Lefel Isel.</u> Yn dilyn y Cyfarfod Bwrdd Ymateb diwethaf a'r angen am arweiniad gan Lywodraeth Cymru ar y mater "Polisi Pryderon Lefel Isel", rydym bellach wedi derbyn cadarnhad: <i>Fod y Llywodraeth yn rhoi ystyriaeth gyflwyno Polisi Pryderon ynghylch Ymddygiad Oedolion (yn debyg i Bolisi Pryderon Lefel Isel Lloegr) mewn ysgolion, fel rhan o'r gwaith i adolygu'r canllawiau ar weithdrefnau disgyblu a diswyddo staff ysgol. Bydd hyn yn cael ei wneud ochr yn ochr â Cadw Dysgwyr yn Ddiogel, y bwriad yw ymgynghori arno yn dilyn etholiadau'r Senedd.</i> Yn ystod cyfarfod o Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar y 4ydd Chwefror aethpwyd drwy'r opsiynau y gellir ei ystyried wneud yn fewnol.

	O ran creu Polisi Pryderon Lefel Isel, yn sgil cadarnhad gan Llywodraeth Cymru o'u bwriadau ni fydd y Cyngor yn gweithredu nac yn bwrw ymlaen â threfniadau newydd hyd nes y caiff yr arweiniad perthnasol ei gyhoeddi gan Lywodraeth Cymru. O ran ail-edrych ar y rhestr ganolog mewnol: • Bydd y Gwasanaeth TG (drwy Bennaeth Gwasanaethau Corfforaethol) yn gwneud trefniadau i roi mynediad i'r Swyddog Diogelu Adran Plant ar yr enwau sydd ar y bas-data staff presennol, nad yw wedi cael ei ddefnyddio ers cyfnod COVID. Gan nad yw'r rhestr hon yn cael ei defnyddio ar gyfer unrhyw ddibenion gwirio, nid oes sail dros gadw'r data. • Bydd y Swyddog Diogelu Adran Plant yn gwirio ac yn croesgyfeirio'r cofnodion unigol sydd ar y rhestr er mwyn sicrhau bod yr holl wybodaeth berthnasol yn cael ei throsglwyddo i WCCIS. Bydd hefyd yn gwirio a oes unrhyw gofnodion diogelu perthnasol sy'n ymwneud â'r Adran Oedolion, a bydd y rhain yn cael eu pasio ymlaen at y tîm priodol yn ôl yr angen. • Mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol ar hyn o bryd yn paratoui trosglwyddo i system dal data newydd (MOSAIC), bydd yn galluogi i ni weld yn syth os oes honiadau/cyfeiriadau blaenorol a gwirio hynny yn erbyn enw a manylion person. • Gyda dwy system newydd yn cael eu cyflwyno (MOSAIC a'r system Adnoddau Dynol newydd), mae'n bosib y daw datrysiadau pellach o ran fflagio materion, awtomeiddio a rheoli achosion. Bydd y trafodaethau hynny'n parhau i gael eu cynnal rhwng Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol, Swyddog Diogelu Adran Plant a'r Gwasanaeth TG. • O ran pryderon anffurfiol, y dull a ffafrir fydd dod â phob pryder i mewn i broses ffurfiol. Yn hytrach na chynnal trafodaethau anffurfiol, bydd pob pryder, gan gynnwys pryderon lefel isel, yn cael ei gofnodi ar system MOSAIC newydd er mwyn sicrhau bod cofnod clir ar gael. Gall systemau megis Magic Notes hefyd gynorthwyo i symleiddio'r broses hon. • Bydd y Swyddog Diogelu Data hefyd yn edrych ar y canllaw grëwyd n ôl yn 2013 o ran diffinio pryderon. Penderfyniad felly yw gofyn am gytundeb y Bwrdd i gau'r argymhelliad yn ffurfiol hyd nes bydd datblygiadau system / technoleg yn ei le (Hydref 2026).
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	• Mawrth/Ebrill – Penodi Swyddog DOS/Sicrwydd Ansawdd • Hydref –Trosglwyddo i system MOSAIC
6. Risgiau / Adnoddau:	Adnoddau: • Bid corfforaethol eisoes wedi ei gyflwyno er mwyn gweithredu'r argymhellion yn Thema 2. Risg: Risg Recriwtio

	Cyflwynwyd fid corfforaethol ar gyfer sawl swydd newydd er mwyn cynyddu capasiti yn Adran Plant. Gan fod recriwtio ar gyfer swyddi gwaith cymdeithasol yn heriol o fewn yr amgylchedd presennol, mae'n bosib y bydd angen ystyried dulliau amgen i lenwi'r rolau a phenderfynu ar ffyrdd creadigol o recriwtio.		
7. Ystyriaethau Cyfathrebu	Gwerthfawrogi unrhyw gefnogaeth ar gyfer recriwtio a chodi ymwybyddiaeth o'r swyddi newydd.		
8. Amserlenni:	CPR-11 (11)	Gwranddo ar lais y plentyn	Wedi gwblhau - monitro
	CPR - 14 (12)	BDRh yn craffu – rheoli honiadau	I'w gadarnhau – Bwrdd Diogelu Rhanbarthol
	RP- B5 (13)	Arolygiadau Estyn – trefniadau diogelu	Wedi gwblhau - monitro
	CPR - 15 RP- C2 RP - C2a (14)	Pryderon Lefel Isel	Hyd 25 – Ebrill 26
	CPR – 12 (15)	Penderfyniadau mewn ymgynghoriad	I'w gadarnhau – rhywfaint o oedi o ran cysylltiad gyda'r Heddlu
	CPR – 5 (16)	Ystyried gwybodaeth diogelu ar gofnod y plentyn wrth asesu risg	Wedi gwblhau – angen rhoi trefniadau monitor yn ei le
	NEW- 2 NEW - 3 (17)	Trefniadau gweithredu Rhan 5	Parhaus – penodi swydd Mawrth / Ebrill
	NEW- 4 (18)	Ffurflen gyfeirio Rhan 5	Tymor byr amlygu'r ffurflen – wedi gwblhau Tymor hir – ffurflen ddigidol – Hydref 2026 ymlaen
	NEW- 5 (19)	Diwylliant tryloyw ac agored o drîn ac atgyfeiriadau	Parhaus
	CPR – 10 (20)	Gwersi i ddysgu / Rhan 5 – Llywodraeth Cymru	I'w gadarnhau – aros am gopi gan LIC
	CPR 16 (21)	Strategaeth 10 mlynedd – Llywodraeth Cymru	Dechrau Mawrth 2026
	RP- B2 (22)	Sefydlu Gwasanaeth Diogelu a Llesiant Ysgolion	Parhaus

	NEW- 8 (23)	Gwella perthynas gyda ysgolion - trefn cyfeiriadau	Parhaus
	NEW- 9 (24)	Cyfathrebu rhwng adrannau plant/addysg	Parhaus
	NEW- 10 (25)	Cofnodi Trafodaethau Strategaeth	Peilot Magic Notes – Mawrth 2026 Penodi swydd Mawrth / Ebrill

Thema 3 - Hyfforddiant a Pholisïau Swyddog Adrodd: Ian Jones	
1. Nod Thema:	Sicrhau bod staff wedi'u hyfforddi i "feddwl yr hyn na ellir ei amgyffred" a deall "y gallai ddigwydd yma".
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	- Gofynnwn i'r Bwrdd - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	Canu'r Gloch - Bu i'r Cabinet gymeradwyo'r Polisi Canu'r Gloch ar gyfer Staff yn ei gyfarfod ar 20 Ionawr. Bydd y polisi yn cael ei fabwysiadu'n ffurfiol fel rhan o Gyfansoddiad y Cyngor gan y Cyngor Llawn ym mis Mawrth, 2026. Bu i'r Cabinet ofyn am waith brys o ran datblygu polisi cyffelyb ar gyfer Aelodau yn ogystal ac mae'r gwaith hynny wedi cychwyn. - Yn sgil y penderfyniad hwn, byddwn yn symud ymlaen i gyflwyno rhaglen waith drafft ar gyfer cyfathrebu a chodi ymwybyddiaeth ymysg holl staff y Cyngor o gynnwys y Polisi. Byddwn yn cyflwyno'r rhaglen waith i'r Grŵp Tasg Canu'r Gloch yn ei gyfarfod nesaf. - Mae pob ysgol wedi derbyn cais i fabwysiadu Polisi Canu'r Gloch a ddarperir gan Llywodraeth Cymru a byddwn yn monitro hynny i'r dyfodol. Hyfforddiant Diogelu - Cwblhawyd Archwiliad Mewnol ar drefniadau Hyfforddiant Mandadol o fewn y Cyngor a bydd camau gweithredu'r adroddiad hwnnw yn cael ei fabwysiadu gan y Grŵp Tasg. - Mae gwaith o ddadansoddi anghenion hyfforddiant y gwahanol carfannau staff o ran Diogelu ar waith. - Mae gwaith ar ddatblygu cyfres o glipiau fideo wedi cychwyn er mwyn cynorthwyo gyda'r dasg o gyrraedd pob carfan o staff gyda negeseuon priodol. Mae'r gwaith hynny wedi gynnwys gwneud cyswllt gyda nifer o gynghorau a sefydliadau eraill yn y sector gyhoeddus ar draws Cymru er mwyn adnabod ymarfer da.

	- Mae'r canran o staff sydd wedi cwblhau'r hyfforddiant mandadol yn 75.7% ar hyn o bryd. Ymchwiliad Craffu - Llithriad yn yr amserlen ond disgwylir adroddiad terfynol yn y dyfodol agos.		
4. Heriau a wynebwyd:	- Cais gan y Cabinet ar gyfer datblygu trefn cyffelyb ar gyfer Canu'r Gloch o ran Aelodau yn debygol o gael effaith tymor byr ar rhaglen waith y Grwp Tasg. - Mynediad i systemau TG ar gyfer staff rheng flaen yn parhau i fod yn her benodol.		
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Mabwysiadu Polisi Canu'r Gloch diwygiedig – Cabinet (Ionawr 26), Cyngor Llawn (Mawrth 26) a gweithredu'r polisi (Ebrill 26) - Cynllun cyfathrebu clir ar gyfer holl staff y Cyngor, gan sicrhau ei fod yn diwallu anghenion timau rheng flaen – Mawrth, 2026. - Is-grŵp i ddatblygu a chynhyrchu offer ymarferol i atgyfnerthu a hyrwyddo pwysigrwydd hyfforddiant diogelu ar draws y Cyngor – Chwefror, 2026 - Ychwanegu hyfforddiant cadw cofnodion diogelu ychwanegol i'r e-fodiwl presennol gyda chytundeb SCW - Wedi ei gwblhau. - Adroddiad Ymchwiliad Craffu (Trefniadau Diogelu) - Chwefror 2026 - Adolygiad pellach o'r Polisi Diogelu Corfforaethol – Ebrill 2026		
6. Risgiau / Adnoddau:	Adnoddau Penodiad Rheolwr y Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol i swydd gyda Chyngor arall am gael effaith tymor byr ar yr adnoddau sydd ar gael i'r Grwp Tasg Canu'r Gloch. Proses recriwtio a phenodi wedi cychwyn a disgwylir penodi rheolwr newydd ym mis Chwefror.		
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:			
8. Amserlenni:	CPR – 17 (29)	Adolygiad LIC (Hyfforddiant)	I'w gadarnhau gan LIC
	CPR – 18 (30)	Hyfforddiant "grooming"	I'w gadarnhau
	CPR – 19 (31)	Sicrwydd i'r Bwrdd Diogelu o'r uchod	I'w gadarnhau (gweler CPR-18)
	CPR – 20 (32)	Polisi Canu'r Gloch	Ebrill 2026
	CPR – 13 (33)	Hyfforddiant/goruchwyliaeth Swyddogion LADO	i'w gadarnhau
	CPR – 24 (34)	UDD/Goruchwyliaeth gan weithwyr cymdeithasol	i'w gadarnhau
	RP- C2 (35)	Hyfforddiant cadw cofnodion diogelu	Rhagfyr 2025
	RP- B1b (36)	Hyfforddiant diogelu/VAWDASV adrannol	Parhaus

	RP- B2 (37)	Pecyn hyfforddiant diogelu ysgolion	Cwblhau
	RP- C2d (38)	Hyfforddiant diogelu gorfodol – penderfyniadau diogelu	Parhaus
	NEWYDD-11 (39)	Hyfforddiant diogelu “uwch”	i'w gadarnhau
	RP- B1 (40)	Adolygu Polisi Diogelu	Ebrill 2026
	RP- B2 (41)	Adolygu Polisi Diogelu (Ysgolion)	i'w gadarnhau
	RP- B1a (42)	Archwiliad mewnol – trefniadau diogelu	Mehefin 2026
	RP- B1c (43)	Monitro cydymffurfiaeth DBS	Cwblhau
	RP- B5 (44)	Monitro trefniadau diogelu ysgolion	Cwblhau
	RP- B6 (45)	Ymchwiliad craffu - diogelu	Rhagfyr 2025

Thema 4 - Llywodraethu

Swyddog Adrodd: Alison Halliday

1. Nod Thema:	- Sicrhau bod llywodraethwyr ysgolion yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau neu gadw plant yn ddiogel - Sicrhau bod systemau yn eu lle sy'n mesur iechyd a diwylliant ehangach ysgolion
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf. Canllawiau penodol: - Mae amserlenni yn risg ar hyn o bryd – rhagwelir y bydd adolygiad Llywodraeth Cymru yn cymryd rhwng 6 a 9 mis. A allwn ni symud ymlaen yn gynt gyda rhai o'r argymhellion? Sut?
3. Cynnydd hyd yma:	- Hyfforddiant diogelu gorfodol yn ei le ar gyfer pob Cadeirydd a Llywodraethwr Dynodedig ar gyfer Diogelu mewn ysgolion. - Ei gwneud hi'n orfodol i Lywodraethwyr gwblhau hyfforddiant diogelu sylfaenol - Llawlyfr llywodraethwr newydd wedi'i rannu gyda'r holl lywodraethwyr ac ar Wefan Gwynedd - Dechrau coladu gwybodaeth i asesu sefyllfa'r ysgol gan gynnwys iechyd a diwylliant ehangach - Cyfarfodydd gyda awdurdodau cyfagos i adnabod arferion gorau o ran clecio a threfniadaeth llywodraethiant effeithiol ac effeithlon. - Ymchwilio i ddangos fwrdd i ddal holl wybodaeth a data llywodraethu mewn un man hwylus a hylaw.
4. Heriau a wynebwyd:	Dibyniaethau - yn aros am arweiniad pellach gan LLC yn dilyn ei adolygiad o drefniadau llywodraethu o fewn ysgolion

5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Grymuso trefn llywodraethiant ein hysgolion drwy sicrhau bod pob Corff Llywodraethol yn derbyn cefnogaeth glercio broffesiynol o ansawdd. Ystyried cynnal peilot clerc proffesiynol ar gyfer yr ysgolion hynny sydd heb glerc erbyn Mawrth 2026. - Adolygu a diwygio rhaglen hyfforddiant ar gyfer Cadeiryddion a Chyrff Llywodraethol er mwyn ymateb i anghenion cyfredol . Bydd hyn yn cynnwys hyfforddiant megis ‘grooming’ a rhagfarn diarwybod yn unol â’r gofyn lleol. - Sicrhau hyfforddiant i benaethiaid ar hanfodion llywodraethiant effeithiol gyda ffocws barhaus ar ddatblygu rôl y corff fel Cyfaill Beirniadol gan sefydlu diwylliant o onestrwydd a thryloywder fel themâu canolog. Rhoglen Arweinwyr y Dyfodol / darpar Benaethiaid wedi derbyn cyflwyniad Ionawr 2026. Rhoglen Penaethiaid Newydd i’w chyflwyno erbyn Mawrth 2026. - Adran Addysg i ddatblygu a chylchredeg agenda / rhaglen sefydlog ar gyfer cyrff llywodraethu ysgolion Gwynedd, a fydd yn canolbwyntio ar faterion diogelu a llesiant , ynghyd â darparu'r data priodol i’w helpu i asesu sefyllfa'r ysgolion erbyn Mawrth 2026. Bydd y gwaith o adolygu a diwygio rhaglenni cyfarfodydd wedi ei gwblhau erbyn Ionawr 2026. Hyfforddiant i Glercod a threfn newydd yn weithredol erbyn Mawrth 2026. - Ymateb a gweithredu’n brydlon i holl argymhellion Adolygiad Llywodraeth Cymru o drefniadau llywodraethu mewn ysgolion yng Nghymru – amserlen i’w bennu yn unol â’r adolygiad - Penodi swyddog cefnogaeth llywodraethu ychwanegol i gefnogi ysgolion gyda holl agweddau llywodraethiant a chwynion erbyn Ebrill 2026. Swydd-ddisgrifiad a manyleb person wedi ei gadarnhau Ionawr 2026.		
6. Risgiau / Adnoddau:	Adnoddau: RP-Ch7 (51)- Bydd angen swyddog ychwanegol arnom i gefnogi 94 o gyrff llywodraethu. Ar hyn o bryd mae gennym un swyddog. Rydym wedi derbyn grant gan LIC a fydd yn caniatáu i ni benodi swyddog ychwanegol. Adnoddau: CPR-22 (47) - Bydd angen adnoddau arnom i greu dangosfwrdd a fyddai'n hwyluso casglu data o'r fath. Adnoddau: (46.10) Bydd angen adnoddau ychwanegol i sefydlu model clercio proffesiynol.		
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:			
8. Amserlenni:	CPR – 21 (46)	Cyfrifoldebau Llywodraethwyr	i’w gadarnhau gan LIC
	CPR – 22 (47)	Dangosfwrdd	i’w gadarnhau gan LIC

	CPR – 23 (48)	Cofnodion cywir	Mai 2026
	NEWYDD-12 (49)	Trefn ymchwilio ac atal	Mehefin 2026 / Parhaus
	RP- C3 (50)	Argymhellion ICP	Parhaus
	RP- Ch7 (51)	Hyfforddiant	Parhaus
	RP- Ch6 (52)	Cymharu trefniadau	Mai 2026

Thema 5 – Arferion Cyfyngol Swyddog Adrodd: Llion Williams	
1. Nod Thema:	• Diweddarau canllawiau am ffilmio atal yn gorfforol gan oedolion, a sut y dylid cadw cofnodion ffilmio.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	• Gweithredodd y troseddwr yn groes i'r Polisi Ysgolion trwy ffilmio achosion - nid yw hyn yn arfer safonol. • Yn ystod ymweliadau Sicrwydd Ansawdd rydym bob amser yn edrych ar y polisi arfer cyfyngol i sicrhau bod hynny'n cyd-fynd â'r polisi enghreifftiol a ddarperir. • Darperir hyfforddiant am ddim trwy'r tîm cynhwysiant • Mae cofnodion gwaharddiadau disgyblion yn amlygu gofynion hyfforddiant ysgolion - Mae'r tîm cynhwysiad yn cysylltu a chefnogi ysgolion yn ychwanegol i'r amserlen hyfforddi parhaol. • Penodi Swyddog Diogelu a Llesiant ychwanegol i'r Tîm er mwyn gallu cyflawni ymweliadau ansawdd blynyddol • Cwmni yn cael ei gomisiynu i: 1. Werthuso'r polisi presennol yn erbyn canllawiau cenedlaethol a gofynion statudol 2. Dadansoddi cryfderau a gwendidau'r polisi gan nodi arferion da, bylchau, a risgiau o ran cydymffurfiaeth ac arfer adferol. 3. Argymhell camau gwella ymarferol sy'n sicrhau cydymffurfiaeth lawn ac integreiddio dulliau a sgysiau adferol. 4. Argymhell trefniadau gweithredu clir gyda rolau, atebolrwydd, a dull adferol wedi'i wreiddio mewn ymarfer dyddiol. 5. Gwerthuso'r cynllun hyfforddi staff mewn gofynion polisi a sgysiau adferol. 6. Sefydlu trefniadau adrodd clir ar gyfer digwyddiadau, pryderon, a chanlyniadau sgysiau adferol. 7. Gweithredu trefniadau monitro ac ymyrryd cadarn • Gweithgor Addysg/Diogelu/ADY wedi ei sefydlu i arwain a hwyluso'r gweithredu fydd yn deillio o'r gwerthusiad
4. Heriau a wynebwyd:	• Llywodraeth Cymru i weithredu ar yr argymhelliad o gyhoeddi atodiad i Ganllaw y Fframwaith ar gyfer lleihau arferion cyfyngol.

	- Sicrhau bod pob ysgol yn gallu rhyddhau staff i gadw hyfforddiant yn gyfredol - Symudiadau a phenodiadau staff ysgolion yn golygu bod yn sefyllfa o ran hyfforddiant yn amrywio yn ystod y flwyddyn – capasiti adran ac ysgolion i’w gadw yn gyfredol																		
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Sefydlu Gweithgor i arwain a hwyluso gweithredu - Rhagfyr 2025 - Sefydlu briff ar gyfer gwerthuso polisi a trefniadau presennol - Rhagfyr 2025 - Adnabod a comisiynu cwmni allanol i werthuso polisi, trefniadau hyfforddiant, cefnogaeth ysgolion, cefnogaeth disgyblion, dulliau monitro cydymffurfiaeth - Ionawr 2026 - Sefydlu cynllun gweithredu yn dilyn y gwaith gwerthuso – Mawrth 2026 - Sefydlu a gweithredu trefn monitro a chydymffurfiaeth gyda’r polisi – Mawrth 2026 - Adolygu strategaeth a chynllun hyfforddi – I’w gadarnhau - Grymuso trefniadau adrodd a monitro data adroddiadau ysgolion - I’w gadarnhau																		
6. Risgiau / Adnoddau:	Risgiau: - Y broses o gomisiynu a chwblhau’r gwaith gwerthuso polisi a trefniadau yn cymryd hirach na’r disgwyl - Cydymffurfiaeth parhaus ysgolion Adnoddau: - Bydd angen adnodd a system i gofnodi 53.5 – cydweithio gyda Adran TG i sefydlu system/Power Ap i gadw data																		
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:																			
8. Amserlenni:	<table><tr><td>CPR 25 (53)</td><td>Atodiad i ganllaw - LIC</td><td>Aros am y Llywodraeth</td></tr><tr><td>53.1</td><td>Sefydlu is-grwp - ymchwilio</td><td>Rhagfyr - Cwblhawyd</td></tr><tr><td>53.2</td><td>Adolygu’r polisi</td><td>Ionawr 2026</td></tr><tr><td>53.3</td><td>Mabwysiadu’r polisi</td><td>Chwefror ac yn flynyddol</td></tr><tr><td>53.4</td><td>Darparu hyfforddiant</td><td>Chwefror 2026</td></tr><tr><td>53.5</td><td>Monitro</td><td>Mawrth 2026 ac yn flynyddol</td></tr></table>	CPR 25 (53)	Atodiad i ganllaw - LIC	Aros am y Llywodraeth	53.1	Sefydlu is-grwp - ymchwilio	Rhagfyr - Cwblhawyd	53.2	Adolygu’r polisi	Ionawr 2026	53.3	Mabwysiadu’r polisi	Chwefror ac yn flynyddol	53.4	Darparu hyfforddiant	Chwefror 2026	53.5	Monitro	Mawrth 2026 ac yn flynyddol
CPR 25 (53)	Atodiad i ganllaw - LIC	Aros am y Llywodraeth																	
53.1	Sefydlu is-grwp - ymchwilio	Rhagfyr - Cwblhawyd																	
53.2	Adolygu’r polisi	Ionawr 2026																	
53.3	Mabwysiadu’r polisi	Chwefror ac yn flynyddol																	
53.4	Darparu hyfforddiant	Chwefror 2026																	
53.5	Monitro	Mawrth 2026 ac yn flynyddol																	

Thema 6 - Cynllunio Argyfwng ac Ymateb i Argyfwng

Swyddog Adrodd: Catrin Love

1. Nod Thema:	Sicrhau bod cynllun clir, strategol a chydgyssylltiedig ar waith mewn achos o argyfwng
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu cynnydd - Cynnig unrhyw sylw neu arweiniad, ac arweiniad yn benodol ar bwynt 26d

3. Cynnydd hyd yma:	• Grwp Prosiect wedi ei sefydlu • Wedi camu nôl o'r bwriad gwreiddiol er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r sefyllfa a chanllawiau presenol. • Sgwrs allweddol eisoes wedi digwydd gyda Ditectif Arolygydd o Dîm arest yr Heddlu sydd wedi gwella dealltwriaeth yn sylweddol a newid trywydd y cynnwys. Penderfyniad i beidio siarad a staff yr Ysgol. • Deall pa brotocolau ffurfiol Rhannu Gwybodaeth sydd mewn lle yn y maes diogelu a chynllunio argyfwng er mwyn sefydlu os mai mater o godi ymwybyddiaeth ohonynt sydd yma yntau fod angen creu cytundebau newydd. Mae cytundebau WASPI mewn lle ym maes Diogelu ac ar gyfer agweddau penodol o Gynllunio Argyfwng ac mae canllawiau clir gan yr ICO o ran rhannu gwybodaeth mewn argyfwng felly dim angen sefydlu dim canllaw newydd. • Drafft cynnar o Gynllun Crisis Strategol a gweithredol mewn lle. • Trafodaeth wedi bod gyda'r Heddlu ar secondio Gweithiwr Cymdeithasol i'r Heddlu mewn achos diogelu difrifol. Ffafiaeth i gael ymateb hyblyg er mwyn cael y trefniant fwyaf priodol i bob achos yn unigol. Gallai hynny fod yn dimau cyswllt dioddefwr ar y cyd (Heddlu a Gweithwyr Cymdeithasol), gallai fod yn drefniant 'open access' i'r Heddlu neu yn secondiad ffurfiol.
4. Heriau a wynebwyd:	• Sefydlu beth sydd mewn lle yn barod yn y meysydd sydd yn pontio yma – diogelu, diogelwch ac argyfwng. • Plethu yr holl ddogfennaeth sydd mewn lle yn barod i un ddogfen hawdd a chryno sy'n cyfarch meysydd iechyd a diogelwch, diogelu, argyfwng a gwybodaeth. • Mae hwn yn ofyn ar bob Cyngor erbyn hyn yn sgil Lythyr y Llywodraeth i arweinyddion ac felly cwestiwn yn codi o ran safoni templedi / ddogfennaeth ar draws Siroedd y Gogledd. Mae'n ofyn cenedlaethol ond dim canllaw cenedlaethol. • Mae'n mynd i fod yn her cyrraedd pawb ym mhob ysgol ac mae'r gwaith cychwynnol o fapio'r broses hyfforddi wedi cychwyn fel na fydd oediad unwaith fydd y Cynllun wedi ei gymeradwyo.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	• Ymgynghori (diwedd Mawrth 2026) • Mapio hyfforddiant a pharatoi adnodd hyfforddi (Tymor addysgol yr Haf 2026) • Hyfforddi staff ysgolion (I'w gadarnhau)
6. Risgiau / Adnoddau:	• Unwaith bydd y gwaith o fapio'r hyfforddiant wedi ei gwblhau daw'r adnodd a fydd ei angen yn gliriach ond mae cais am adnodd ychwanegol yn y maes argyfwng wedi ei gyflwyno.

7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	•		
8. Amserlenni:	CPR – 26a (54)	Adolygu'r cynllun digwyddiadau difrifol strategol	Cynllun drafft erbyn 31/1/26 Cyfnod ymgynghori 31/3/26 Rhaglen hyfforddi <i>Tymor yr Haf 2026</i> Argymhelliad i'r Bwrdd i'w gytuno er mwyn cwblhau y weithred.
	CPR - 26b (55)	Protocol swyddogol – rhannu gwybodaeth	Wedi ei gwblhau
	CPR – 26c (56)	Cynllun mewn grym / camau cymorth cyflym	Wedi ei gwblhau
	CPR - 26d (57)	Symud GC i weithio ar secondiad gyda'r Heddlu	Ebrill 2026

Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder - Cynllun Ymateb

Cyngor Gwynedd

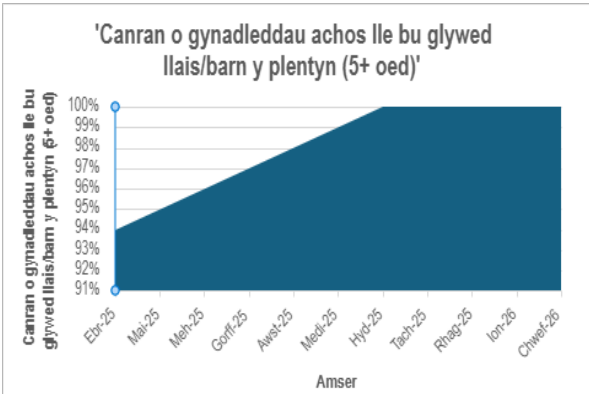
Adroddiad Cynnydd

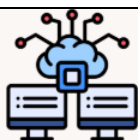
27.04.2026

THEMA 1 - LLAIS Y PLENTYN A CHEFNOGI DIODDEFWYR	
Swyddog Adrodd: Gwern ap Rhisiart	
1. Nod Thema:	- Sicrhau y gwrandewir ar blant, a'u bod yn cael eu credu a'u cymryd o ddifri. - Rhoi llais i blant a phobl ifanc mewn prosesau sydd wedi'u cynllunio i'w cadw'n ddiogel. - Gwneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi'r dioddefwyr a'r goroeswyr.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd: - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf
3. Cynnydd hyd yma:	<u>Strategaeth Llais y Plentyn</u> Mae Strategaeth Llais y Plentyn wedi ei gwblhau ar ffurf drafft. Sylwadau wedi ei derbyn ar y cynnwys gan aelodau'r bwrdd adfer ac wedi eu hymgorffori i'r fersiwn gyfredol. Mae gwaith wedi ei wneud ar lunio rhai o'r atodiadau ond nid pob un. Mae'r atodiad ar lais plant a phobl ifanc mewn addysg yn barod i'w drafod gyda'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc, Grwpiau Strategol Addysg a Fforwm Llywodraethwyr Gwynedd. Mae gwaith i'w wneud i addasu arweiniad presennol y Gwasanaethau Plant fel ei fod yn rhan naturiol o'r Strategaeth fel cyfanwaith, mae'r cynnwys presennol yn gwbl briodol ond mae angen addasu ei ddiwyg i fel ei fod yn darllen fel un. Mae angen trafod y cynnwys gyda'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc. Mae'n bosib y gall hyn fod yn dasg i'r Cydlynnydd Ymgysylltu sydd yn y broses o gael ei benodi ar hyn o bryd. <u>Cofnodi</u> Pob ysgol efo'r gallu i gofnodi newidiadau mewn ymddygiad plant yn ddigidol ar system Bromcom neu un o'r system flaenorol megis MyConcern. <u>Trawma Gwybodus a Phlentyn Cyfeillgar</u> Mae rhaglen waith wedi ei baratoi sy'n edrych ar: a) datblygu Gwynedd fel sir gyfeillgar i blant, gan roi hawliau plant wrth galon penderfyniadau; b) symud tuag at fod yn sefydliad trawma-wybodus, caredig ac empathig.

	Mae'r rhaglen yn canolbwyntio ar newidiadau hir dymor a datblygu diwylliant drwy: - Raglen hyfforddiant corfforaethol ac arbenigol; - Gwiriadau polisïau a gweithdrefnau; - Hunanasesiadau; - Monitro a gwerthuso effaith. Bydd y Cynllun Gweithredu a'i gyflawniad yn parhau o dan Maes Blaenoriaeth Gwynedd Gofalgar, a'r Gweithgor Trawsadrannol Cefnogi Pobl (yn hytrach na'r uniongyrchol i'r Bwrdd) er mwyn gwreiddio'r ymagwedd Cyngor Gyfan i'r themâu. Mae rhaglen waith i'w weld er gwybodaeth yn y Papurau Ychwanegol. <u>Cyswllt Tu Allan i'r Ysgol</u> Mae ymweliadau gwirio ansawdd yn parhau i wirio fod yna rifau cyswllt y gall plant eu defnyddio os am gysylltu ag asiantaethau allanol. Mae hwn yn rhan o gylch monitro parhaus y tîm diogelu a llesiant. Does dim enghraifft wedi bod hyd yma lle nad yw'r tîm wedi gweld manylion cyswllt amgen priodol mewn unrhyw ysgol.
4. Heriau a wynebwyd:	Un o'r prif heriau ydi'r gofyn cynyddol ar ein Fforwm Plant a Phobl Ifanc. Er eu bod yn fwy na thebol i ystyried a rhoi barn mae ganddyn nhw eu blaenoriaethau hefyd ac mae hynny ynddo ei hun yn bwysau arnyn nhw. Mae'n ymddangos fel fod pawb yn dymuno barn y fforwm ar ystod eang o feysydd ac mae angen i ni ystyried eu bod nhw ag arholiadau e.e. ac nad yw'n dderbyniol i'w tynnu allan o wersi yn barhaus. Mae'n rhywbeth sydd angen i'w ystyried wrth symud ymlaen ac fe fydd swyddogion yn ystyried rhaglen flynyddol gyda'r Fforwm yn ystod eu cyfarfodydd nesaf. O ystyried hyn byddwn yn oedi cwblhau'r gwaith ar y strategaeth dan ddiwedd Mehefin cychwyn Gorffennaf, gan y bydd cyfnod yr arholiadau wedi dirwyn i ben erbyn hynny.
5. Camau nesaf / cerrig milltir allweddol:	• Mireinio cynnwys arweiniad presennol Gwasanaethau Plant i gyd fynd a diwyg y strategaeth. • Cychwyn ar y gwaith o ystyried newidiadau corfforaethol er mwyn sicrhau llais y plentyn. • Llunio amserlen realistig o ran ymgynghori â'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc gan ystyried y gofyn cynyddol arnyn nhw fel cynrychiolwyr.
6. Risgiau / Adnoddau:	Argaeledd ein Fforwm Plant a Phobl Ifanc yn enwedig dros gyfnod arholiadau.
7. Ystyriaethau Cyfathrebu	

8. Amserlenni:	Rhif	Blaenori aeth	Beth?	Amserlen
	1	1	Strategaeth Llais y plentyn	Gorff 2026
	6	1	Cyswllt tu allan i'r ysgol (adrodd pryder)	I'w gadarnhau
	4	2	System cofnodi newid mewn ymddygiad	Medi 2027
	8	2	Cefnogaeth i ddioddefwyr	Parhaus
	10	2	Gwaith ar ddiwylliant corfforaethol: Trawma Wybodus a'r Ffordd Gywir (Hawliau Plant)	Rhaglen waith hir dymor
	2	3	Systemau / mesurau / adrodd – llais y plentyn	I'w gadarnhau
	7	4	Llywodraeth Cymru i weithredu newidiadau i'r Cwricwlwm Cenedlaethol	LIC wedi nodi Medi 2026
	5	5	Gweithiwr Cymdeithasol i siarad efo pob plentyn	Wedi cwblhau - monitro
	9	5	Hawliadau iawndal	Parhaus
	3	Wedi cyfuno â rhif 30 (Thema 3)	Hyfforddiant – adnabod newid mewn ymddygiad / grooming	Gweler: Rhif 30 Thema 3
Llwyd = Wedi cwblhau neu ddim yn gallu gweithredu gan ein bod yn aros am newid cenedlaethol / rhanbarthol				
Mesurau (Effaith)				
Cyfleodd rheolaidd i ddioddefwyr/ goroeswyr roi adborth i Gyngor Gwynedd ynghylch ansawdd a digonolrwydd y gefnogaeth	Diweddariad:		Amserlen:	
	Y bwriad yw trafod efo'r eiriolwyr yn ystod mis Ebrill. Bydd modd rhoi diweddariad ar lafar os nad yw hyn wedi digwydd erbyn fod y papurau wedi eu rhannu â aelodau'r Bwrdd.		Cyfarfod Bwrdd Ebrill 2026 (ar lafar)	
Hyder a phrofiad o ddiogelu mewn ysgolion	Diweddariad:		Amserlen:	
	Fforwm ieuenctid wedi datblygu ac cylchredeg holiadur i gasglu barn pobl ifanc am eu hyder a phrofiad o ddiogelu o fewn ysgolion. 1291 o bob ifanc ar draws y Sir wedi ymateb. Yr oedd yr ymatebion yn dangos fod dros 80% o ddisgyblion yn nodi eu bod nhw yn gallu siarad gyda rhywun yn yr ysgol os oes angen cymorth, 14% ddim yn gallu siarad gyda rhywun yn yr ysgol a 6% heb ateb.		Blynyddol – canlyniadau Chwef / Maw	

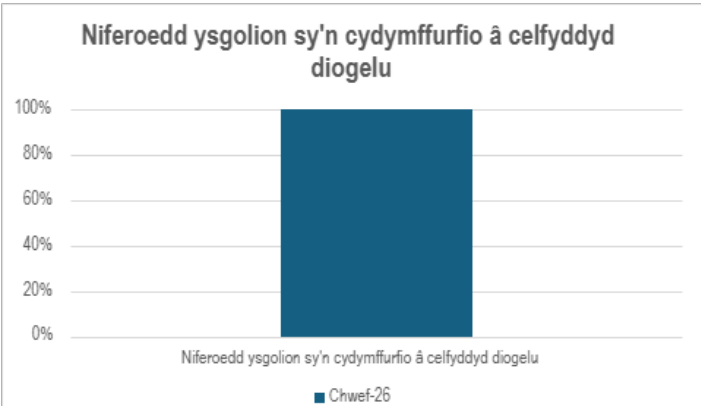
	Yr oedd 75% yn nodi eu bod yn gwybod lle i fynd am gymorth, 6% yn ansicr, 15% heb ymateb a 4% ddim yn gwybod lle i fynd am gymorth.																									
Iechyd a Lles Ysgolion Gwynedd (Bywyd Ysgol)	Diweddariad: Nid yw'r Adroddiad ar ganlyniadau'r <i>Arolwg y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Mewn Ysgolion (SHRN)</i> : <i>Gwella iechyd a lles dysgwyr</i> wedi ei gyhoeddi gan Iechyd Cyhoeddus Cymru eto.	Amserlen: Oedi rhag adrodd gan nad yw adroddiad SHRN wedi ei gyhoeddi eto. Bwrdd Gorff 2026																								
Canran o gynadleddau achos lle bu glywed llais/barn y plentyn (5+oed)	Diweddariad: <table border="1"><caption>'Canran o gynadleddau achos lle bu glywed llais/barn y plentyn (5+ oed)'</caption><thead><tr><th>Amser</th><th>Canran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Ebr-25</td><td>94%</td></tr><tr><td>Mai-25</td><td>95%</td></tr><tr><td>Meh-25</td><td>96%</td></tr><tr><td>Gorff-25</td><td>97%</td></tr><tr><td>Aws-25</td><td>98%</td></tr><tr><td>Med-25</td><td>98.5%</td></tr><tr><td>Hyd-25</td><td>99%</td></tr><tr><td>Tach-25</td><td>99%</td></tr><tr><td>Rhag-25</td><td>99%</td></tr><tr><td>Ion-26</td><td>99%</td></tr><tr><td>Chwef-26</td><td>99%</td></tr></tbody></table>	Amser	Canran (%)	Ebr-25	94%	Mai-25	95%	Meh-25	96%	Gorff-25	97%	Aws-25	98%	Med-25	98.5%	Hyd-25	99%	Tach-25	99%	Rhag-25	99%	Ion-26	99%	Chwef-26	99%	Amserlen: Dyma fesur sy'n cael ei adrodd yn reolaidd i'r cyfarfod Herio Perfformiad Plant. Bydd y cyfarfod Herio Perfformiad nesaf fis Mai.
Amser	Canran (%)																									
Ebr-25	94%																									
Mai-25	95%																									
Meh-25	96%																									
Gorff-25	97%																									
Aws-25	98%																									
Med-25	98.5%																									
Hyd-25	99%																									
Tach-25	99%																									
Rhag-25	99%																									
Ion-26	99%																									
Chwef-26	99%																									
Canran o gyfeiriadau rhan 5 lle mae gweithiwr gofal cymdeithasol wedi ymdrechu'n rhagweithiol i ymweld a gwrando ar lais y plentyn (5+oed)	Diweddariad: Canran o blant wedi eu gweld yn ystod asesiad (Rhag-Ion) = 97% 3 plentyn ddim wedi eu gweld yn ystod asesiad Rhesymau yn cynnwys plant ddim eisiau gadael ei loft /ddim eisiau bod yn rhan or asesiad. Cafwyd un achos lle bu rhiant gwrthod ymweliad asesiad dros ffôn yn unig. Cafwyd trafodaeth strategaeth a uchafu i Strategaeth 47 ar gyfer mynediad heb ganiatâd riant.	Amserlen: Dyma fesur sy'n cael ei adrodd yn reolaidd i'r cyfarfod Herio Perfformiad Plant. Bydd y cyfarfod Herio Perfformiad nesaf fis Mai.																								
Allbynnau hyd yma																										
 Mae gweithiwr cymdeithasol yn gwneud ymdrech rhagweithiol i glywed llais pob un plentyn sy'n destun Cyfeiriad Diogelu (Adran 5)	 Mae pob ysgol yn dangos gwybodaeth am berson annibynnol y gall disgyblion siarad efo os oes ganddynt bryderon diogelu.	 Penodwyd swydd arbennig i helpu datblygu Fforwm Ieuencid Gwynedd.	 Mae'r Cyngor yn cyd-weithio â phartneriaid er mwyn cynnig cefnogaeth barhaus i'r dioddefwyr.																							

Erbyn hyn mae gan **pob**
ysgol fynediad i system
rheoli data electroneg fel
bod modd cofnodi newid
ymddygiad mewn plentyn.

THEMA 2 - RHEOLI HONIADAU A PHRYDERON AM OEDOLION SY'N GWEITHIO GYDA PHLANT Swyddog Adrodd: Dylan Owen / Sharron Carter Williams	
1. Nod Thema:	• Amddiffyn plant trwy sicrhau bod pryderon yn cael eu cymryd o ddifri ac yn gweithredu arnynt yn gyflym. • Sicrhau bod trefniadau Adran 5 yn cefnogi ymateb aml-asiantaeth cyson a chadarn i honiadau a phryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; • Herio a chraffu ar gynnydd • Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	• Cwblhawyd y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd (copi er gwybodaeth wedi'i gynnwys yn y pecyn). • Cychwynnwyd peilot Magic Notes, gyda chanlyniadau cadarnhaol hyd yma, gan fod staff yn nodi ei fod yn hwyluso eu gwaith. • Rhoddwyd gais i fod yn rhan o beilot cenedlaethol ar gyfer treialu y ffurflen cyfeirio genedlaethol newydd. Rydym yn aros i glywed a fu'r cais yn llwyddiannus.
4. Heriau a wynebwyd:	• Er bod y cyfarfod cychwynnol gyda'r Heddlu yn gadarnhaol o ran sefydlu sianel TEAMS, maent ar hyn o bryd wedi gwrthod y cais gan nodi bod y trefniadau presennol yn gweithio'n effeithiol. Bydd cyswllt pellach yn cael ei wneud i egluro'r sefyllfa ymhellach. • Gyda'r cyllid ar gyfer swyddi ychwanegol wedi'i gadarnhau, bydd yr Adran yn symud i'w hysbysebu. Fodd bynnag, gan fod recriwtio gweithwyr cymdeithasol eisoes yn heriol, mae risg gwirioneddol na fydd modd llenwi'r rolau hyn.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	• Sgyrsiau dilynol i'w gynnal â'r Heddlu (Ebrill 2026) • Penodi Swydd DOS / Sicrwydd Ansawdd (Mai / Mehefin 2026) • Gwerthuso Peilot Magic Notes (Gorff 2026)
6. Risgiau / Adnoddau:	• Gyda'r cyllid ar gyfer swyddi ychwanegol bellach wedi'i gadarnhau, bydd yr Adran yn symud ymlaen i'w hysbysebu. Fodd bynnag, gan fod recriwtio gweithwyr cymdeithasol yn heriol, mae risg gwirioneddol na fydd modd llenwi'r rolau.
7. Ystyriaethau Cyfathrebu	• Bydd angen gwaith i godi ymwybyddiaeth gweithlu'r Adran Plant o'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd newydd. • Disgwylir her wrth geirio recriwtio ar gyfer swyddi ychwanegol. Bydd angen ystyried ymgyrch pellach gyhoeddus a mewnl yn unol â'r angen.

8. Amserlenni:	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen
	15	1	Penderfyniadau diogelu (Adran 5) yn cael ei wneud yn aml-asiantaethol a dim gan y LADO yn unig	Oedi – disgwyl trafod efo'r Heddlu
	17	1	Trefniadau gweithredu Rhan 5 a Fframwaith Sicrwydd Ansawdd	Fframwaith wedi gwblhau
	23	1	Gwella perthynas rhwng y timau plant a'r ysgolion	Parhaus
	24	1	Cryfhau cydweithio / Cyfathrebu rhwng yr Adrannau Plant ac Addysg	Parhaus
	25	1	Ansawdd cofnodi Trafodaethau Strategaeth (Adran 5)	Gorff-2026
	18	2	Sicrhau bod y ffurflen gyfeirio Adran 5 yn hawdd ei chanfod ac yn hawdd ei defnyddio.	Hyd-2026
	14	4	Llywodraeth Cymru i ddatblygu Polisi Pryderon Lefel Isel	Aros am weithredu gan LIC
	11	4	Llywodraeth Cymru i nodi fod angen clywed Llais y Plentyn yn dilyn cyfeiriad Adran 5	Aros am gopi gan LIC
	12	4	Bwrdd Diogelu Rhanbarthol i graffu trefniadau delio efo honiadau Awdurdodau Lleol	Aros am gadarnhad gan BDRh
	20	4	Llywodraeth Cymru i Adolygu gweithredfau Adran 5	Aros am gopi gan LIC
	21	4	Llywodraeth Cymru i gyhoeddi'r Strategaeth 10 Mlynedd atal camdrin plant yn rhywiol	Wedi cyhoeddi
	13	5	Cydweithio efo ysgolion ar unrhyw faterion diogelu sy'n codi yn dilyn arolygon ESTYN	Parhaus
	16	5	Ystyried gwybodaeth diogelu hanesyddol ar gofnod plentyn	Wedi cwblhau
	19	5	Diwylliant tryloyw ac agored o drîn ac atgyfeiriadau	Parhaus
	22	5	Sefydlu Gwasanaeth Diogelu a Llesiant Ysgolion	Adolygu Parhaus
Llwyd = Wedi cwblhau neu ddim yn gallu gweithredu gan ein bod yn aros am newid cenedlaethol / rhanbarthol				
Mesurau (Effaith)				
Hyder a phrofiadau staff o gyfeiriadau Rhan 5 ac ymdrin â phryderon lefel isel	Diweddariad: Rydym yn ystyried â oes modd gwneud rhywbeth fel rhan o'r archwiliad mewnol o ymwybyddiaeth y gweithlu o ddiogelu (archwilio mewnol), gan ofyn barn unigolion sydd wedi cael profiad o wneud cyfeiriad diogelu neu gwneud arolwg ar y cyd â'r Tîm Diogelu a Lles.		Amserlen: Bwrdd mis Hydref 2026. Rydym yn oedi cyn cynnal archwiliad mewnol ar ymwybyddiaeth y gweithlu er mwyn rhoi amser i ddeunyddiau a gynhyrchwyd gan yr	

		Hyrwyddwr Diogelu Corfforaethol gael amser i wreiddio.
Presenoldeb Cadeirydd Llywodraethwyr neu ddirprwy mewn cyfarfod strategaeth Rhan 5 os oes honiad am aelod o weithlu ysgol	Diweddariad: Ein bwriad yw ceisio adrodd ar hyn fesul chwarter . Noder, fodd bynnag, nad oes modd gwneud hyn yn defnyddio'r system ddata presennol a bydd rhaid wneud gwaith gweinyddol "manual" er mwyn ei gyfrifo.	Amserlen: Anelu i gychwyn adrodd ar y mesur yma i'r Bwrdd Gorffennaf 2026
Arolygiadau ysgolion Estyn: niferoedd sy'n cydymffurfio â celfyddyd diogelu	Diweddariad: 	Amserlen: Adroddir yn chwarterol

Allbynnau hyd yma

Mae'r ffurflen cyfeirio honiadau o gamdriniaeth yn haws i'w gweld ar wefan y Cyngor ac ar wefan "hwb" yr Ysgolion.

Nid oes unrhyw benderfyniadau diogelu yn cael ei wneud gan un gweithiwr yn unig.

Mae gwybodaeth hanesyddol ar gofnod plentyn yn cael ei wirio bob tro y gwneir Cyfeiriad Diogelu (Adran 5).

Mae gwybodaeth hanesyddol hefyd yn cael ei wirio ar gofnod yr oedolyn proffesiynol sy'n destun ymholiad Adran 5.

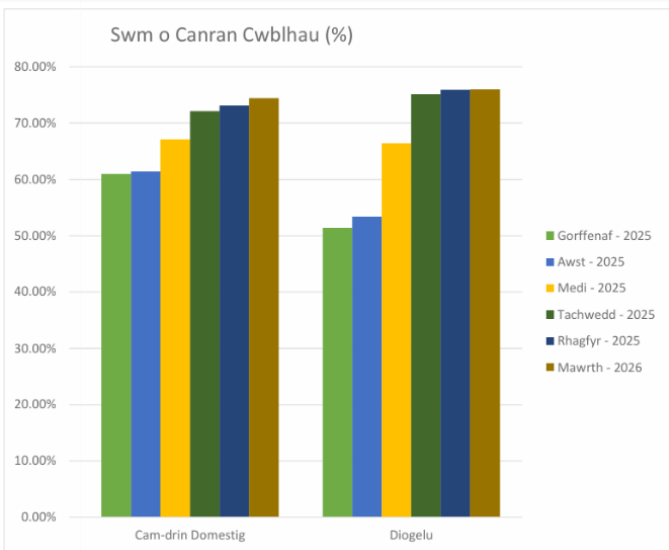
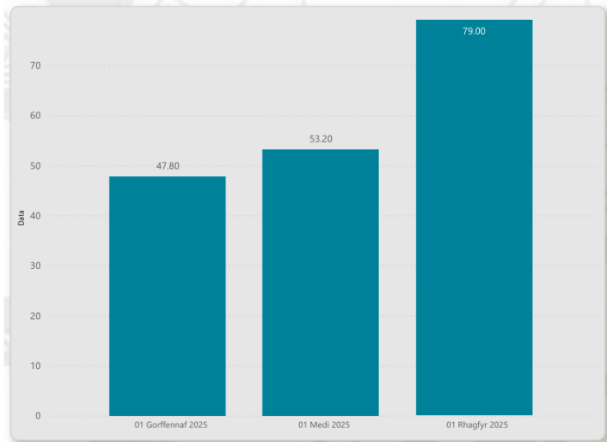
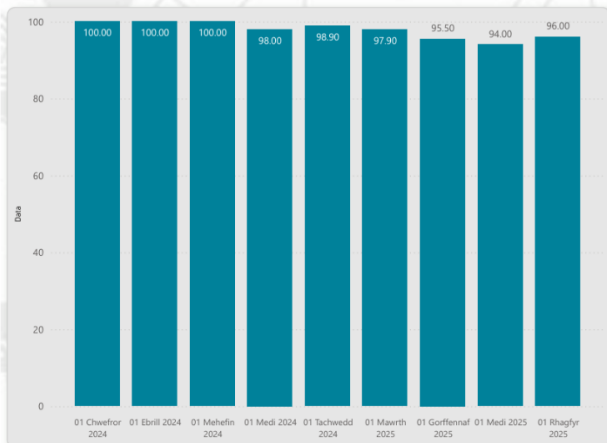
Peilota "Magic Notes" er mwyn symleiddio a hwyluso'r broses o gofnodi cyfarfodydd diogelu (Strategaeth Adran 5).

Cwblhau'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd - sef ffordd o wirio bod gwaith yr Adran Plant cael ei wneud yn dda ac yn gyson.

THEMA 3 - HYFFORDDIANT A PHOLISIÂU Swyddog Adrodd: Ian Jones	
1. Nod Thema:	Sicrhau bod staff wedi'u hyfforddi i "feddwl yr hyn na ellir ei amgyffred" a deall "y gallai ddigwydd yma".
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	<u>Polisi Canu'r Gloch</u> Mae Polisi Canu'r Gloch diwygiedig wedi ei fabwysiadu gan y Cyngor llawn ym mis Mawrth, 2026 ac mae gwaith ar droed er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r polisi ar draws y Cyngor. Yr ydym hefyd wedi ymrwymo bod swyddogion perthnasol yn mynychu hyfforddiant arbenigol gan y sefydliad Protect yn ystod y misoedd nesaf (union ddyddiadau l'w cadarnhau). <u>Hyfforddiant Diogelu</u> Mae cynnydd hefyd o ran trosi hyfforddiant Diogelu i gyflwyniadau fideo fel eu bod yn gallu cael eu cyflwyno i staff rheng flaen ar draws y Cyngor. Mae gwaith wedi cychwyn hefyd ar fapio anghenion hyfforddiant staff tu hwnt i'r modiwl sylfaenol fel eu bod yn gallu cefnogi staff yn y gweithle. Mae hyfforddiant Grwp F hefyd wedi ei gynnal gan Arbenigwr Allanol ar gyfer Aelodau'r Cyngor. <u>Hyfforddiant Grooming</u> Comisiynir yr NSPCC i baratoi'r pecyn hyfforddiant 'grooming'. Bydd yr hyfforddiant yn cynnwys dau ran: - Dosbarth ar lein i hyd at 5000 ar gyfer swyddogion ar hyd y Cyngor, codi ymwybyddiaeth o arwyddion 'grooming', a sut i ymateb etc. Bydd yr hyfforddiant hefyd ar gael i Aelodau Etholedig a Llywodraethwyr Ysgolion. - Hyfforddiant wyneb yn wyneb ar gyfer 20 swyddog (5 sesiwn wedi ei archebu, felly 100 o swyddog i gyd). Hwn yn benodol ar gyfer gweithwyr rheng flaen; Gweithwyr Cymdeithasol, Person Dynodedig Diogelu mewn Ysgolion a Prifathrawon. Anelir gychwyn y sesiynau fis Mehefin. Bu rhywfaint o oedi o ganlyniad i'r angen am ddeunyddiau dwyieithog.
4. Heriau a wynebwyd:	Mae mynediad i systemau TG y Cyngor gan holl staff y Cyngor yn parhau yn her. Fodd bynnag, mae bid ariannol wedi ei gymeradwyo yn ddiweddar er mwyn hwyluso'r gwaith a rhaglen waith bellach yn ei le er mwyn gwireddu'r uchelgais.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	<u>Polisi Canu'r Gloch</u> Ebrill – Gorffennaf, 2026 > Codi ymwybyddiaeth o bolisi Canu'r Gloch ymysg staff y Cyngor. Ebrill - Rhagfyr, 2026 > Mynychu sesiynau hyfforddiant Ebrill – Medi, 2026 > Cyflwyno sesiynau i staff rheng flaen ar Ddiogelu Gorffennaf, 2026 – Cwblhau gwaith mapio ar anghenion hyfforddiant Rheolwr ac Arweinyddion Tîm
6. Risgiau / Adnoddau:	Mae blaenoriaethu gwaith yn parhau i fod yn heriol yn sgil rhaglenni gwaith ehangach y Cyngor.

7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	Negeseuon cyfathrebu mewnol i'w paratoi o ran materion Canu'r Gloch a Diogelu																																																																											
8. Amserlenni:	<table><thead><tr><th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr></thead><tbody><tr><td>32</td><td>1</td><td>Polisi Canu'r Gloch</td><td>Ebrill 2026</td></tr><tr><td>35</td><td>1</td><td>Hyfforddiant cadw cofnodion diogelu</td><td>Ebrill 2026</td></tr><tr><td>45</td><td>1</td><td>Ymchwiliad Craffu Diogelu</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>30</td><td>2</td><td>Hyfforddiant "grooming"</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>38</td><td>2</td><td>Hyfforddiant diogelu – lefelau a hyfforddiant uwch</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>34</td><td>3</td><td>Goruchwyliaeth Personau Diogelu Dynodedig gan weithwyr cymdeithasol</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>29</td><td>4</td><td>Llywodraeth Cymru i Gomisiynu Adnodd Hyfforddiant</td><td>I'w gadarnhau gan LIC</td></tr><tr><td>31</td><td>4</td><td>Sicrwydd i'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol o'r hyfforddiant "grooming" sy'n cael ei gynnal</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>33</td><td>4</td><td>Byrddau Diogelu Rhanbarthol yn cael sicrwydd fod LADO wedi derbyn hyfforddiant</td><td>I'w gadarnhau gan BDRh</td></tr><tr><td>36</td><td>5</td><td>Lefel hyfforddiant diogelu/VAWDASV adrannol</td><td>Wedi cwblhau – monitro parhaus</td></tr><tr><td>37</td><td>5</td><td>Adolygu pecyn hyfforddiant diogelu ysgolion</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>40</td><td>5</td><td>Adolygu Polisi Diogelu Corfforaethol pob dwy flynedd</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>41</td><td>5</td><td>Adolygu Polisi Diogelu (Ysgolion) pob blwyddyn</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>42</td><td>5</td><td>Archwiliad mewnol: Ymwybyddiaeth y gweithlu o ddiogelu</td><td>Gorffennaf, 2026</td></tr><tr><td>43</td><td>5</td><td>Monitro cydymffurfiaeth DBS</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>44</td><td>5</td><td>Ymweliadau monitro trefniadau diogelu ysgolion (Tîm Diogelu a Lles)</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>39</td><td>Wedi cyfuno efo Rhif 38</td><td>Hyfforddiant diogelu "uwch"</td><td>Wedi cyfuno efo Rhif 38</td></tr></tbody></table>	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	32	1	Polisi Canu'r Gloch	Ebrill 2026	35	1	Hyfforddiant cadw cofnodion diogelu	Ebrill 2026	45	1	Ymchwiliad Craffu Diogelu	I'w gadarnhau	30	2	Hyfforddiant "grooming"	I'w gadarnhau	38	2	Hyfforddiant diogelu – lefelau a hyfforddiant uwch	I'w gadarnhau	34	3	Goruchwyliaeth Personau Diogelu Dynodedig gan weithwyr cymdeithasol	I'w gadarnhau	29	4	Llywodraeth Cymru i Gomisiynu Adnodd Hyfforddiant	I'w gadarnhau gan LIC	31	4	Sicrwydd i'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol o'r hyfforddiant "grooming" sy'n cael ei gynnal	I'w gadarnhau	33	4	Byrddau Diogelu Rhanbarthol yn cael sicrwydd fod LADO wedi derbyn hyfforddiant	I'w gadarnhau gan BDRh	36	5	Lefel hyfforddiant diogelu/VAWDASV adrannol	Wedi cwblhau – monitro parhaus	37	5	Adolygu pecyn hyfforddiant diogelu ysgolion	Parhaus	40	5	Adolygu Polisi Diogelu Corfforaethol pob dwy flynedd	Parhaus	41	5	Adolygu Polisi Diogelu (Ysgolion) pob blwyddyn	Parhaus	42	5	Archwiliad mewnol: Ymwybyddiaeth y gweithlu o ddiogelu	Gorffennaf, 2026	43	5	Monitro cydymffurfiaeth DBS	Parhaus	44	5	Ymweliadau monitro trefniadau diogelu ysgolion (Tîm Diogelu a Lles)	Parhaus	39	Wedi cyfuno efo Rhif 38	Hyfforddiant diogelu "uwch"	Wedi cyfuno efo Rhif 38	Llwyd = Wedi cwblhau neu ddim yn gallu gweithredu gan ein bod yn aros am newid cenedlaethol / rhanbarthol		
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																																																																									
32	1	Polisi Canu'r Gloch	Ebrill 2026																																																																									
35	1	Hyfforddiant cadw cofnodion diogelu	Ebrill 2026																																																																									
45	1	Ymchwiliad Craffu Diogelu	I'w gadarnhau																																																																									
30	2	Hyfforddiant "grooming"	I'w gadarnhau																																																																									
38	2	Hyfforddiant diogelu – lefelau a hyfforddiant uwch	I'w gadarnhau																																																																									
34	3	Goruchwyliaeth Personau Diogelu Dynodedig gan weithwyr cymdeithasol	I'w gadarnhau																																																																									
29	4	Llywodraeth Cymru i Gomisiynu Adnodd Hyfforddiant	I'w gadarnhau gan LIC																																																																									
31	4	Sicrwydd i'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol o'r hyfforddiant "grooming" sy'n cael ei gynnal	I'w gadarnhau																																																																									
33	4	Byrddau Diogelu Rhanbarthol yn cael sicrwydd fod LADO wedi derbyn hyfforddiant	I'w gadarnhau gan BDRh																																																																									
36	5	Lefel hyfforddiant diogelu/VAWDASV adrannol	Wedi cwblhau – monitro parhaus																																																																									
37	5	Adolygu pecyn hyfforddiant diogelu ysgolion	Parhaus																																																																									
40	5	Adolygu Polisi Diogelu Corfforaethol pob dwy flynedd	Parhaus																																																																									
41	5	Adolygu Polisi Diogelu (Ysgolion) pob blwyddyn	Parhaus																																																																									
42	5	Archwiliad mewnol: Ymwybyddiaeth y gweithlu o ddiogelu	Gorffennaf, 2026																																																																									
43	5	Monitro cydymffurfiaeth DBS	Parhaus																																																																									
44	5	Ymweliadau monitro trefniadau diogelu ysgolion (Tîm Diogelu a Lles)	Parhaus																																																																									
39	Wedi cyfuno efo Rhif 38	Hyfforddiant diogelu "uwch"	Wedi cyfuno efo Rhif 38																																																																									
Mesurau (Effaith)																																																																												
Cyfraddau DBS ar gyfer staff		Canran staff sydd heb adnewyddu DBS yn amserol Blwyddyn ● 2024-2025 ● 2025-2026 <table><thead><tr><th>Canran</th><th>Ebrill</th><th>Mai</th><th>Mehafin</th><th>Gorffennaf</th><th>Awst</th><th>Medi</th><th>Hydref</th><th>Tachwedd</th><th>Rhagfyr</th><th>Chwefror</th><th>Mawrth</th></tr></thead><tbody><tr><td>2024-2025</td><td>0.9%</td><td>0.9%</td><td>1.0%</td><td>1.1%</td><td>1.2%</td><td>1.2%</td><td>1.1%</td><td>0.9%</td><td>0.9%</td><td>0.9%</td><td>0.9%</td></tr><tr><td>2025-2026</td><td>0.9%</td><td>0.9%</td><td>1.0%</td><td>1.1%</td><td>1.2%</td><td>1.2%</td><td>1.2%</td><td>1.2%</td><td>1.1%</td><td>1.0%</td><td>1.0%</td></tr></tbody></table>			Canran	Ebrill	Mai	Mehafin	Gorffennaf	Awst	Medi	Hydref	Tachwedd	Rhagfyr	Chwefror	Mawrth	2024-2025	0.9%	0.9%	1.0%	1.1%	1.2%	1.2%	1.1%	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	2025-2026	0.9%	0.9%	1.0%	1.1%	1.2%	1.2%	1.2%	1.2%	1.1%	1.0%	1.0%																																				
Canran	Ebrill	Mai	Mehafin	Gorffennaf	Awst	Medi	Hydref	Tachwedd	Rhagfyr	Chwefror	Mawrth																																																																	
2024-2025	0.9%	0.9%	1.0%	1.1%	1.2%	1.2%	1.1%	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%																																																																	
2025-2026	0.9%	0.9%	1.0%	1.1%	1.2%	1.2%	1.2%	1.2%	1.1%	1.0%	1.0%																																																																	
		Amserlen: Dyma fesur sy'n cael ei adrodd yn reolaidd i'r cyfarfod Herio Gwasanaethau Corfforaethol. Bydd y cyfarfod Herio Perfformiad nesaf diwedd mis Ebrill. Mae ffigyrau fesul Adran																																																																										

		hefyd yn cael eu craffu drwy'r Grŵp Gweithredol Diogelu.																					
Cwblhau hyfforddiant diogelu mandadol	Diweddariad: Swm o Canran Cwblhau (%) <table><tr><th>Categori</th><th>Gorffennaf - 2025</th><th>Awst - 2025</th><th>Medi - 2025</th><th>Tachwedd - 2025</th><th>Rhagfyr - 2025</th><th>Mawrth - 2026</th></tr><tr><td>Cam-drin Domestig</td><td>61.00%</td><td>61.00%</td><td>67.00%</td><td>72.00%</td><td>73.00%</td><td>74.00%</td></tr><tr><td>Diogelu</td><td>51.00%</td><td>53.00%</td><td>66.00%</td><td>75.00%</td><td>76.00%</td><td>76.00%</td></tr></table> Disgwylir i'r canran godi yn sgil y sesiynau cyflwyno fideo ar hyfforddant mandado i staff rheng flaen.	Categori	Gorffennaf - 2025	Awst - 2025	Medi - 2025	Tachwedd - 2025	Rhagfyr - 2025	Mawrth - 2026	Cam-drin Domestig	61.00%	61.00%	67.00%	72.00%	73.00%	74.00%	Diogelu	51.00%	53.00%	66.00%	75.00%	76.00%	76.00%	Amserlen: Mae'r data yma yn cael ei graffu yn y Grŵp Gweithredol Diogelu. Mae'r data hefyd bellach yn cael ei gynnwys yn herio perfformiad pob Adran.
Categori	Gorffennaf - 2025	Awst - 2025	Medi - 2025	Tachwedd - 2025	Rhagfyr - 2025	Mawrth - 2026																	
Cam-drin Domestig	61.00%	61.00%	67.00%	72.00%	73.00%	74.00%																	
Diogelu	51.00%	53.00%	66.00%	75.00%	76.00%	76.00%																	
Nifer a chanran ymweliadau gwirio ansawdd ysgolion	Mesurydd: % o ysgolion sydd wedi derbyn ymweliad monitro yn y flwyddyn (calendri diwethaf) <table><tr><th>Dyddiad</th><th>Canran (%)</th></tr><tr><td>01 Gorffennaf 2025</td><td>47.80</td></tr><tr><td>01 Medi 2025</td><td>53.20</td></tr><tr><td>01 Rhagfyr 2025</td><td>79.00</td></tr></table>	Dyddiad	Canran (%)	01 Gorffennaf 2025	47.80	01 Medi 2025	53.20	01 Rhagfyr 2025	79.00	Amserlen: Dyma fesur sydd eisoes yn cael ei adrodd drwy drefniadau Herio Perfformiad Adran Addysg. Bydd cyfarfod nesaf mis Mai ac bydd modd adrodd ar ddata y 4 mis diwethaf yn y Bwrdd mis Gorffennaf.													
Dyddiad	Canran (%)																						
01 Gorffennaf 2025	47.80																						
01 Medi 2025	53.20																						
01 Rhagfyr 2025	79.00																						
Cydymffurfiaeth â pholisïau diogelu ysgolion	Mesurydd: % o ysgolion sydd wedi derbyn ymweliad monitro ac yn cydymffurfio yn dda neu'n well gyda'r golynion Diogelu <table><tr><th>Dyddiad</th><th>Canran (%)</th></tr><tr><td>01 Chwefror 2024</td><td>100.00</td></tr><tr><td>01 Ebrill 2024</td><td>100.00</td></tr><tr><td>01 Mehefin 2024</td><td>100.00</td></tr><tr><td>01 Medi 2024</td><td>98.00</td></tr><tr><td>01 Tachwedd 2024</td><td>98.90</td></tr><tr><td>01 Mawrth 2025</td><td>97.90</td></tr><tr><td>01 Gorffennaf 2025</td><td>95.50</td></tr><tr><td>01 Medi 2025</td><td>94.00</td></tr><tr><td>01 Rhagfyr 2025</td><td>96.00</td></tr></table>	Dyddiad	Canran (%)	01 Chwefror 2024	100.00	01 Ebrill 2024	100.00	01 Mehefin 2024	100.00	01 Medi 2024	98.00	01 Tachwedd 2024	98.90	01 Mawrth 2025	97.90	01 Gorffennaf 2025	95.50	01 Medi 2025	94.00	01 Rhagfyr 2025	96.00	Amserlen: Dyma fesur sydd eisoes yn cael ei adrodd drwy drefniadau Herio Perfformiad Adran Addysg. Bydd cyfarfod nesaf mis Mai ac bydd modd adrodd ar ddata y 4 mis diwethaf yn y Bwrdd mis Gorffennaf.	
Dyddiad	Canran (%)																						
01 Chwefror 2024	100.00																						
01 Ebrill 2024	100.00																						
01 Mehefin 2024	100.00																						
01 Medi 2024	98.00																						
01 Tachwedd 2024	98.90																						
01 Mawrth 2025	97.90																						
01 Gorffennaf 2025	95.50																						
01 Medi 2025	94.00																						
01 Rhagfyr 2025	96.00																						

% staff wedi cwblhau hyfforddiant ar droseddwy'r rhyw a 'grooming'	Diweddariad: Yn sgil oedi er mwyn sicrhau deunyddiau dwyieithog bydd y data bellach yn cael ei gasglu o fis Mehefin ymlaen.	Amserlen: Bwriedir gychwyn adrodd ar y data yma yn cyfarfod y Bwrdd fis Gorff 2026.
Hyder staff ac aelodau yn nhrefniadau Canu'r Gloch y Cyngor	Diweddariad: Mae gwaith pellach ei angen rhwng Ebrill a Gorffennaf er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r trefniadau yn fewnol.	Amserlen: Anelir i adrodd ar y mesur yma yng nghyfarfod y Bwrdd mis Medi 2026.

Allbynnau hyd yma

Mae'r Cyngor wedi ychwanegu **gwybodaeth am feithrin perthnasoedd amhriodol ("grooming")** i'r hyfforddiant diogelu sy'n cael ei gyflwyno i bob ysgol.

Mae edrych ar **faint o staff sydd wedi cwblhau hyfforddiant Diogelu** yn rhan o drefniadau monitro **perfformiad** pob Adran.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu **Polisi Canu'r Gloch newydd** i staff y Cyngor.

Penodwyd rôl **Hyrwyddwr Diogelu Corfforaethol** i godi ymwybyddiaeth o ddiogelu ar draws y Cyngor.

Sefydlwyd **Tîm Diogelu a Lles Addysg** newydd sbon yn 2024.

Mae'r Tîm Diogelu a Lles Addysg yn **ymweld â bob ysgol unwaith y flwyddyn** i wirio bod y rheolau cywir yn cael eu dilyn.

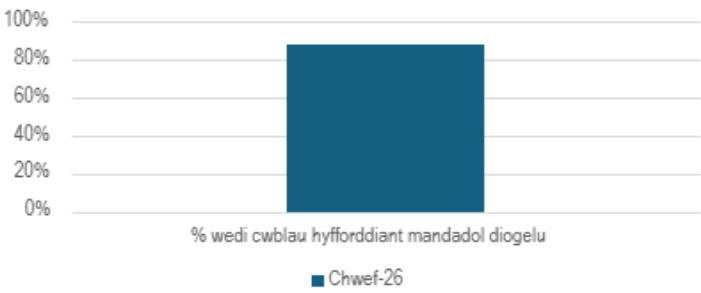
Rydym wedi **cynyddu capasiti y Tîm Diogelu a Lles Addysg** - mae 4 aelod o staff yn gweithio i'r tîm bellach.

Rydym wedi **creu fideo ar gyfer cyflwyno'r hyfforddiant diogelu** i staff rhengflaen.

THEMA 4 - LLYWODRAETHU Swyddog Adrodd: Alison Halliday	
1. Nod Thema:	- Sicrhau bod llywodraethwyr ysgolion yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau neu gadw plant yn ddiogel - Sicrhau bod systemau yn eu lle sy'n mesur iechyd a diwylliant ehangach ysgolion
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach am y camau nesaf
3. Cynnydd hyd yma:	<u>Hyfforddiant Diogelu</u> - Hyfforddiant diogelu gorfodol yn ei le ar gyfer pob Cadeirydd a Llywodraethwr Dynodedig Diogelu mewn ysgolion - Hyfforddiant Diogelu sylfaenol yn orfodol ar gyfer pob Llywodraethwr - Llawlyfr Llywodraethwyr newydd wedi ei rannu gyda'r holl Lywodraethwyr ac ar Wefan Gwynedd <u>Penodi Swyddog Cefnogi Llywodraethiant</u> - Mae Swyddog Cefnogi Llywodraethiant wedi ei phenodi a bydd yn cychwyn yn ei rôl Mai 2026 <u>Llywodraethiant Effeithiol fel Cyfaill Beirniadol</u> - Mae pob rhaglenni datblygu arweinyddiaeth yr awdurdod yn rhoi sylw bwriadus i bwysigrwydd llywodraethiant effeithiol gyda'r angen am feithrin diwylliant o onestrwydd a thryloywder er mwyn sicrhau bod cyrff llywodraethol yn arddel eu rôl fel cyfaill beirniadol. - Mae penaethiaid newydd ac mewn gofal, ynghyd a cyfranogwyr o arweinwyr y dyfodol cynradd ac uwchradd wedi derbyn yr hyfforddiant hwn erbyn hyn. <u>Hyfforddiant i Glercod</u> - Mae rhaglenni cyfarfodydd wedi eu diwygio er mwyn sicrhau ffocws benodol a bwriadus ar lais y plenty, llesiant a diogelu. Mae'r rhaglenni hyn wedi eu rhannu gyda clercod cyrff llywodraethol ysgolion yr Awdurdod fis Ebrill 2026 <u>Llywodraeth Cymru</u> - Rydym wedi bod mewn cyfarfodydd gyda Llywodraeth Cymru i ganfod mwy o wybodaeth a diwedariadau am yr adolygiad. Bydd Cynrychiolydd o Lywodraeth Cymru yn mynychu cyfarfod nesaf o'r Fforwm Llywodraethu Gwynedd i rannu diweddariad a derbyn mewnbyn am heriau llywodraethiant ysgolion llai a gweldig. <u>Clerc Proffesiynol</u> - Aros am arfarniad swydd.
4. Heriau a wynebwyd:	Dibyniaethau – yn aros am arweiniad pellach gan Llywodraeth Cymru yn dilyn ei adolygiad o drefniadau llywodraethu o fewn ysgolion.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Anwytho'r Swyddog Cefnogi Llywodraethiant newydd i'w rôl - Mai 2026 ymlaen - Sicrhau rhaglen hyfforddiant gynhwysfawr i Gyrff Llywodraethol Mehefin 2026 ymlaen - Penodi Clerc Proffesiynol er mwyn diwallu gofyn ac anghenion ysgolion am glerc

	- Ymateb a gweithredu'n brydlon i holl argymhellion Adolygiad Llywodraeth Cymru o drefniadau llywodraethu. Medi 2026 ymlaen - Parhau efo'r trafodaethau gyda cwmni Governance Hub er mwyn ymateb i'r angen am ddangosfwrdd i ddal holl ddata a gwybodaeth mewn man hwylus. - Llunio holiadur i lywodraethwyr er mwyn mesur effaith hyfforddiant ar ddiwylliant a'u hyder fel cyfaill beirniadol i'r ysgol Mehefin – Gorffennaf 2026 - Gweithredu ar unrhyw ganfyddiadau gan rymuso rhaglen hyfforddiant ar gyfer cyrff llywodraethol																																
6. Risgiau / Adnoddau:	Risg: - Addasu trefniadau'r Awdurdod o ran llywodraethiant yn ormodol cyn derbyn arweiniad cenedlaethol yn dilyn yr adolygiad - Yr awdurdod yn methu diwallu anghenion a gofyn yr ysgolion am glerc llywodraethol o Fedi ymlaen. Adnoddau: (Rhif 46) - Bydd angen adnoddau ychwanegol er mwyn gallu sefydlu model clercio proffesiynol.																																
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	- Bydd angen rhannu gwybodaeth efo Llywodraethwyr gan gynnwys rhaglen hyfforddiant gynhwysfawr. - Byddwn yn Penodi Clerc Proffesiynol er mwyn diwallu gofyn ac anghenion ysgolion.																																
8. Amserlenni:	<table><tr><th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr><tr><td>46</td><td>2</td><td>Llywodraeth Cymru i amlygu cyfrifoldebau Llywodraethwyr</td><td>I'w gadarnhau gan LIC</td></tr><tr><td>47</td><td>2</td><td>Dangosfwrdd i lywodraethwyr ar iechyd a lles ysgol</td><td>i'w gadarnhau gan LIC</td></tr><tr><td>48</td><td>2</td><td>Llywodraethwyr i gadw cofnodion cywir o benderfyniadau diogelu</td><td>Mai 2026</td></tr><tr><td>49</td><td>2</td><td>Amlygu beth yw rôl Llywodraethwyr mewn trefn ymchwilio ac atal</td><td>Mehefin 2026 / Parhaus</td></tr><tr><td>52</td><td>3</td><td>Cymharu trefniadau Llywodraethu YF â Ysgolion eraill</td><td>Mai 2026</td></tr><tr><td>50</td><td>4</td><td>Dysgu gwersi wrth ymdrin a chwynion i'r dyfodol</td><td>Parhaus – achos tebyg i ICC 2019 heb ddigwydd</td></tr><tr><td>51</td><td>4</td><td>Hyfforddiant a Chefnogaeth i Lywodraethwyr</td><td>Aros canfyddiadau adolygiad LIC</td></tr></table> Llwyd = Wedi cwblhau neu ddim yn gallu gweithredu gan ein bod yn aros am newid cenedlaethol / rhanbarthol	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	46	2	Llywodraeth Cymru i amlygu cyfrifoldebau Llywodraethwyr	I'w gadarnhau gan LIC	47	2	Dangosfwrdd i lywodraethwyr ar iechyd a lles ysgol	i'w gadarnhau gan LIC	48	2	Llywodraethwyr i gadw cofnodion cywir o benderfyniadau diogelu	Mai 2026	49	2	Amlygu beth yw rôl Llywodraethwyr mewn trefn ymchwilio ac atal	Mehefin 2026 / Parhaus	52	3	Cymharu trefniadau Llywodraethu YF â Ysgolion eraill	Mai 2026	50	4	Dysgu gwersi wrth ymdrin a chwynion i'r dyfodol	Parhaus – achos tebyg i ICC 2019 heb ddigwydd	51	4	Hyfforddiant a Chefnogaeth i Lywodraethwyr	Aros canfyddiadau adolygiad LIC
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																														
46	2	Llywodraeth Cymru i amlygu cyfrifoldebau Llywodraethwyr	I'w gadarnhau gan LIC																														
47	2	Dangosfwrdd i lywodraethwyr ar iechyd a lles ysgol	i'w gadarnhau gan LIC																														
48	2	Llywodraethwyr i gadw cofnodion cywir o benderfyniadau diogelu	Mai 2026																														
49	2	Amlygu beth yw rôl Llywodraethwyr mewn trefn ymchwilio ac atal	Mehefin 2026 / Parhaus																														
52	3	Cymharu trefniadau Llywodraethu YF â Ysgolion eraill	Mai 2026																														
50	4	Dysgu gwersi wrth ymdrin a chwynion i'r dyfodol	Parhaus – achos tebyg i ICC 2019 heb ddigwydd																														
51	4	Hyfforddiant a Chefnogaeth i Lywodraethwyr	Aros canfyddiadau adolygiad LIC																														
Mesurau (Effaith)																																	

% o gyrff llywodraethu ysgolion sy'n adrodd bod pob aelod wedi cwblhau hyfforddiant mandadol	Diogelu - % Llywodraethwyr Gwynedd wedi cwblhau'r hyfforddiant mandadol diogelu 	Amserlen: Mae'r wybodaeth yma'n cael ei gasglu unwaith y flwyddyn yn ystod Tymor yr Hydref drwy'r Holiadur Diogelu Blyneddol.
Hyder y Corff Llywodraethol yn eu gallu i fod yn Gyfaill Beirniadol i'r ysgol.	Diweddariad: I'w gyflwyno mis Medi 2026.	Amserlen: Gwybodaeth yn cael ei gasglu cyn diwedd tymor yr Haf er mwyn gallu adrodd i'r Bwrdd ar ddechrau'r tymor newydd (Medi 2026).
Allbynnau hyd yma		
 Mae Llawlyfr Llywodraethwr newydd wedi'i greu ac wedi'i rannu gyda holl Lywodraethwyr Ysgolion Gwynedd.	 Penodi Swyddog newydd i gefnogi Llywodraethwyr Ysgolion	 Creu rhaglen hyfforddiant i glercod pob un corff llywodraethu ysgolion.

THEMA 5 – ARFERION CYFYNGOL	
Swyddog Adrodd: Llion Williams	
1. Nod Thema:	• Diweddarau canllawiau am ffilmio atal yn gorfforol gan oedolion, a sut y dylid cadw cofnodion ffilmio.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	• Cwmni allanol wedi ei gomisiynu i: 1. Werthuso'r polisi presennol yn erbyn canllawiau cenedlaethol 2. Dadansoddi cryfderau a gwendidau'r polisi. 3. Argymhell camau gwella ymarferol sy'n sicrhau cydymffurfiaeth lawn ac integreiddio dulliau a sgysiau adferol. 4. Argymhell trefniadau gweithredu clir gyda rolau, atebolrwydd, a dull adferol wedi'i wreiddio mewn ymarfer dyddiol. 5. Gwerthuso'r cynllun hyfforddi staff mewn gofynion polisi a sgysiau adferol. 6. Sefydlu trefniadau adrodd clir ar gyfer digwyddiadau, pryderon, a chanlyniadau sgysiau adferol. • Nifer o bolisiau cysylltiedig wedi eu rhannu i hwyluso'r gwerthusiad • Cyfarfod wedi ei gynnal rhwng Pennaeth Uned gyfeirio Camu i'r Copa, Rheolwr Cynhwysiad a'r swyddog sydd yn cwblhau'r gwaith gwerthuso i egluro trefniadau gweithredu y polisi a chynllun hyfforddiant presennol. • Camau terfynol yn cael eu cwblhau yn y gwaith gwerthuso cyn i'r adroddiad gael ei chyflwyno. • Yn dilyn hyn bydd cynllun gweithredu yn cael ei lunio a'r gweithredu i ymateb i'r canfyddiadau. • Craffu ar y polisi arferion cyfyngol / ymyrraeth gynnar wedi ei ychwanegu i ymweliadau ansawdd y Tîm diogelu a Llesiant ers diwedd Chwefror 2026 – Pob ysgol sydd wedi derbyn ymweliad hyd yma wedi mabwysiadu polisi arweiniol yr Adran Addysg • Bydd dyddiad mabwysiadu / adolygu y polisi yn rhan o'r holiadur blyneddol diogelu i Ysgolion (Cylchredeg yn flynyddol yn mis Hydref) • Grŵp Diogelu Rhanbarthol yn datblygu cymal ychwanegol i'r polisi Rhanbarthol i roi arweiniad i ysgolion ar ffilmio atal corfforol gan oedolion – nid yw hyn yn cael ei argymhell yn unol a rheoliadau GDPR a deddfau perthnasol. Mae'r cymal yn y broses o gael ei wirio gan adran gyfreithiol y Sir arweiniol.
4. Heriau a wynebwyd:	• Llunio a gweithredu gwelliannau yn dilyn yr ymgynghoriad allanol yn ddibynnol ar amserlen cwblhau y cwmni • Data hyfforddiant presennol yn cynnwys ysgolion môn ac asiantaethau eraill – Bydd angen datblygu ac addasu y dull o fonitro angen a niferoedd staff sydd angen/wedi eu hyfforddi
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	• Sefydlu cynllun gweithredu yn dilyn y gwaith gwerthuso – Mawrth 2026 • Sefydlu a gweithredu trefn monitro a chydymffurfiaeth gyda'r polisi – Mawrth 2026 • Adolygu strategaeth a chynllun hyfforddi – I'w gadarnhau yn dilyn adborth y gwerthusiad • Grymuso trefniadau adrodd a monitro data adroddiadau ysgolion - I'w gadarnhau yn dilyn adborth y gwerthusiad

6. Risgiau / Adnoddau:	Risgiau: - Y broses o gomisiynu a chwblhau'r gwaith gwerthuso polisi a trefniadau yn cymryd hirach na'r disgwyl - Cydymffurfiaeth parhaus ysgolion Adnoddau: - Bydd angen adnodd a system i gofnodi 53.5 – cydweithio gyda Adran TG i sefydlu system/Power Ap i gadw data																														
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	-																														
8. Amserlenni:	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>53</td><td>2</td><td>Llywodraeth Cymru i gyhoeddi Canllaw ar ffilmio achosion arferion cyfyngol</td><td>I'w gadarnhau gan LIC</td></tr> <tr> <td>53.1</td><td>"</td><td>Sefydlu is-grwp - ymchwilio</td><td>Rhagfyr - Cwblhawyd</td></tr> <tr> <td>53.2</td><td>"</td><td>Adolygu'r polisi</td><td>Ionawr 2026</td></tr> <tr> <td>53.3</td><td>"</td><td>Mabwysiadu'r polisi</td><td>Chwefror ac yn flynyddol</td></tr> <tr> <td>53.4</td><td>"</td><td>Darparu hyfforddiant</td><td>Chwefror 2026</td></tr> <tr> <td>53.5</td><td>"</td><td>Monitro</td><td>Mawrth 2026 ac yn flynyddol</td></tr> </tbody> </table> Llwyd = Wedi cwblhau neu ddim yn gallu gweithredu gan ein bod yn aros am newid cenedlaethol / rhanbarthol			Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	53	2	Llywodraeth Cymru i gyhoeddi Canllaw ar ffilmio achosion arferion cyfyngol	I'w gadarnhau gan LIC	53.1	"	Sefydlu is-grwp - ymchwilio	Rhagfyr - Cwblhawyd	53.2	"	Adolygu'r polisi	Ionawr 2026	53.3	"	Mabwysiadu'r polisi	Chwefror ac yn flynyddol	53.4	"	Darparu hyfforddiant	Chwefror 2026	53.5	"	Monitro	Mawrth 2026 ac yn flynyddol
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																												
53	2	Llywodraeth Cymru i gyhoeddi Canllaw ar ffilmio achosion arferion cyfyngol	I'w gadarnhau gan LIC																												
53.1	"	Sefydlu is-grwp - ymchwilio	Rhagfyr - Cwblhawyd																												
53.2	"	Adolygu'r polisi	Ionawr 2026																												
53.3	"	Mabwysiadu'r polisi	Chwefror ac yn flynyddol																												
53.4	"	Darparu hyfforddiant	Chwefror 2026																												
53.5	"	Monitro	Mawrth 2026 ac yn flynyddol																												
Mesurau (Effaith)																															
% o staff yr ysgol sy'n cwblhau hyfforddiant arferion cyfyngol	Diweddariad: Mae dros 300 o staff mewn 85 o ysgolion Gwynedd wedi derbyn hyfforddiant dros y 3 blynedd diwethaf. Mae hyn yn cynnwys hyfforddiant gloywi. Mae rhaglen hyfforddiant yn cael ei rheoli a'i monitro gan y tîm cynhwysiad. Ar hyn o bryd mae hyfforddiant yn cael ei gynnal ar sail angen, ceisiadau neu argymhelliad gan y gwasanaeth cynhwysiad. Disgwylir y bydd y drefn yma yn cael ei mireinio yn dilyn canfyddiadau'r gwerthusiad. Mae gwaith pellach angen ei gwblhau er mwyn casglu'r data yn fwy effeithiol.		Amserlen: Mireinio'r trefn casglu yn dilyn y gwerthusiad gan y cwmni allanol																												
% o ysgolion yn cydymffurfio gyda'r polisi model arferion cyfyngol.	Diweddariad: Craffu ar y polisi arferion cyfyngol / ymyrraeth gynnar wedi ei ychwanegu i ymweliadau ansawdd y Tîm diogelu a Llesiant ers diwedd Chwefror 2026 – Pob ysgol sydd wedi derbyn ymweliad hyd yma wedi mabwysiadu polisi arweiniol yr Adran Addysg Mae pob ysgol sydd wedi ymateb i'r holiadur diogelu blynyddol (Hydref 2025) yn cadarnhau eu bod nhw wedi mabwysiadu polisi arweiniol yr Adran Addysg.		Amserlen: Data'n cael ei gasglu drwy'r holiadur diogelu blynyddol / ymweliadau Tîm Diogelu a Lles																												
Ansawdd Diogelu -	Diweddariad:		Amserlen:																												

Cydymffurfiaeth polisi, lefel hyfforddiant, prosesau adrodd a gwerthuso yn cael eu cynnal yn ystod yr ymweliadau blynyddol.	Yn ystod y cylch newydd o ymweliadau ansawdd Diogelu mae'r 29 ysgol sydd wedi derbyn ymweliad yn cadarnhau eu bod wedi mabwysiadu ac yn cydymffurfio gyda'r polisi arweiniol yr Adran addysg (100%). Bydd addasiadau, yn dilyn y gwerthusiad allanol, bydd yn cael eu gweithredu yn y drefn adrodd yn dod yn rhan ychwanegol o'r ymweliadau gwirio ansawdd	Mae'r agwedd yma yn cael ei hychwanegu i ymweliadau Ansawdd Diogelu o ddechrau mis Chwefror 2026.
Adrodd ar y ddau fesur isod mewn cyfarfodydd herio perfformiad: -Nifer o adroddiadau o ddefnydd o arferion cyfyngol gan ysgolion. -% o'r adroddiadau sydd wedi derbyn llais y plentyn fel rhan o'r adroddiad	Diweddariad: Mae'r gweithredu yma yn ddibynnol ar yr argymhellion sy'n deillio o'r gwerthusiad allanol.	Amserlen: Disgwyl am ganlyniad y gwerthusiad y cwmni allanol.
Allbynnau hyd yma		
Dim infograff arferion cyfyngol ar hyn o bryd.		

THEMA 6 - CYNLLUNIO ARGYFWNG AC YMATEB I ARGYFWNG	
Swyddog Adrodd: <i>Catrin Love</i>	
1. Nod Thema:	Sicrhau bod cynllun clir, strategol a chydgyssylltiedig ar waith mewn achos o argyfwng
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	Proses ymgynghorol wedi ei chynnal gyda unigolion penodol oedd ynghlwm â digwyddiadau ar ddiwrnod yr arest yn yr ysgol er mwyn cael dod i ddeall yn well. Drafft o Gynllun Crisis mewn lle sydd wedi ymgorffori yr holl argymhellion yn adroddiad CPR. Drafft wedi ei gyflwyno i gohort bychan o Benaethaid Ysgolion (cymysgedd o ysgolion bychan, mwy ac Uwchradd) gyda nifer o sylwadau wedi eu derbyn. Drafft o gytundeb cydweithio gyda'r Heddlu wedi ei baratoi yn dilyn trafodaethau gyda'r Heddlu. Cytundeb i gyd-weithio yn hyblyg a fydd weithiau yn gallu cynnwys secondiad, ond hefyd polisi drws agored neu dimau cyswllt dioddefwyr.
4. Heriau a wynebwyd:	Anghenion a gallu ysgolion yn wahanol yn ddibynol ar eu maint. Fersiwn drafft cyntaf yn adnabod 7 rôl allweddol mewn ysgolion mewn crisis ond yn ymarfer nid oes 7 aelod staff i gyd mewn ysgol fychan. Penaethaid yn teimlo fod gormod i o ddogfennau a gweithdrefnau yn ymwneud ac argyfwng mewn ysgolion gyda cais i resymoli dogfennau a'u ymgorffori i un ddogfen e.e. gweithdrefnau tân / cloi lawr /diogleu / crisis. Angen addasu y bwriad gwreiddiol o ran cyfathrebu y Cynllun gyda'r ysgolion, Penaethiaid ddim yn gweld cyflwyniad byr mewn Cyfarfod Busnes yn ddigonol.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	Ail gyflwyno y Cynllun Crisis i'r un cohort o Benaethaid Ysgolion gyda'u sylwadau gwreiddiol wedi eu hymgorffori Ebrill 2026 Cytuno ar ddull o gyfathrebu a hyfforddi pob ysgol Mai 2026 Rhannu cytundeb cydweithio gyda'r Heddlu am sylwadau gyda'r bwriad o'i fabwysiadu yn ffurfiol. Ebrill 2026
6. Risgiau / Adnoddau:	Risgiau Awgrym fod canllawiau cenedlaethol i ddilyn yn y maes yma all newid y cynnwys. Adnoddau Cyllideb am adnodd ychwanegol wedi ei gymeradwyo ac yn y broses o hysbysebu swydd.

7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	Angen cyfathrebu gyda Llywodraethwyr ysgolion			
	Angen cynnwys safleoedd ehangach nac ysgolion yn unig e.e. canolfannau hamdden, cartrefi preswyl ayb.			
8. Amserlenni:	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen
	54	2	Adolygu'r cynllun digwyddiadau difrifol strategol	Cyfnod ymgynghori 31/3/26. Rhaglen hyfforddi <i>Tymor yr Haf 2026</i>
	57	2	Trefnu secondiad i weithiwr cymdeithasol i weithio â'r Heddlu (yn unol a'r angen)	Ebrill 2026
	55	5	Protocol swyddogol i rannu gwybodaeth	Wedi ei gwblhau
	56	5	Cynllun mewn grym sy'n gosod camau i gael cymorth cyflym mewn digwyddiad trawmatig	Wedi ei gwblhau
	Llwyd = Wedi cwblhau neu ddim yn gallu gweithredu gan ein bod yn aros am newid cenedlaethol / rhanbarthol			
Mesurau (Effaith)				
Nifer ysgolion / staff / Llywodraethwyr ym mhob ysgol sydd wedi derbyn hyfforddiant Cynllun Argyfwng.	Amserlen: Hyfforddiant i gael ei amserlennu		Diweddariad: Adrodd ar hwn yn parhau yn gynamserol gan fod angen diweddarau ac ymgynghori ar y Cynllun cyn rhoi hyfforddiant priodol yn ei le.	
Nifer archwiliadau boddhaol o gynlluniau argyfwng ar y safleoedd y Cyngor	Amserlen: Rhaglen archwiliadau blynyddol i gychwyn o Medi 2026.		Diweddariad: Adrodd ar hwn yn parhau yn gynamserol gan fod angen cynnig hyfforddiant priodol yn ei le cyn sefydlu rhaglen monitro.	
Allbynnau hyd yma				
 Cytundeb i gydweithio â'r Heddlu mewn argyfwng, er enghraifft, fod gweithiwr cymdeithasol yn gweithio i'r Heddlu am gyfnod (secondiad).				

Thema 7 – Ysgol Friars

Swyddog Adrodd: Margaret Davies

1. Nod y Thema:	• Cefnogi Ysgol Friars •
2. Canllaw a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd: – Herio a chraffu ar y cynnydd – Rhoi unrhyw ganllaw pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	Adolygu gallu'r Corff Llywodraethu i weithredu'r argymhellion a ddaw yn sgil yr Adolygiad Ymarfer Plant (CPR), gan asesu'n realistig pa gamau sydd y tu hwnt i'w gapasiti. • Mae trefniadau llywodraethu ar gyfer llesiant a diogelu yn parhau i gryfhau. Mae llywodraethwyr yn dangos hyder wrth werthuso'r adroddiad llesiant a diogelu, ac mae rhaglen strwythuredig o gyfarfodydd cefnogi a herio rhwng y Person Diogelu Dynodedig (DSP) a'r Llywodraethwr Diogelu yn digwydd bob tymor. Mae tystiolaeth glir o becyn data sy'n datblygu, wedi'i lunio mewn ymateb i adborth y llywodraethwyr—er enghraifft, cymariaethau presenoldeb tymhorol—sy'n gwella ansawdd goruchwyliaeth strategol. • Mae'r adroddiad tymhorol i'r Corff Llywodraethu yn darparu data i lywodraethwyr mewn perthynas ag atgyfeiriadau diogelu, amddiffyn plant a phlant sy'n derbyn gofal. • Mae'r ysgol wedi sefydlu is-bwyllgor llesiant sy'n cyfarfod yn rheolaidd i rannu gwybodaeth am ddata lefel uchel, patrymau, a'r camau/ymatebion y mae'r ysgol yn eu cymryd mewn ymateb i bryderon. • Mae'r Corff Llywodraethu yn craffu ar y polisïau diogelu cyn eu cadarnhau mewn cyfarfod llawn o'r Corff Llywodraethu. Caiff y rhain eu cadarnhau'n flynyddol. • Mae'r ysgol yn gweithio'n agos gyda swyddogion diogelu penodedig yr awdurdod lleol ac arbenigwr allanol. Mae'r awdurdod lleol yn cefnogi'r Llywodraethwyr wrth iddynt ddatblygu eu rôl "ffrind beirniadol". • Caiff SER diogelu ei gwblhau'n flynyddol bellach ac fe'i cyflwynir i'r Corff Llywodraethu llawn.

	• Mae'r Corff Llywodraethu wedi cael briff ar yr argymhellion posibl o'r Adolygiad Ymarfer Plant, a bydd yn gweithio'n agos gyda arweinwyr yr ysgol i sicrhau bod yr holl argymhellion sy'n berthnasol i'r ysgol yn cael eu cwblhau'n amserol. • Mae Swyddog Diogelu'r Awdurdod yn parhau i fynychu cyfarfodydd y Corff Llywodraethu ac is-bwyllgor Llesiant a Diogelu i ddarparu cefnogaeth a her adeiladol, sicrhau adborth rheolaidd i'r Awdurdod ynghylch cynnydd yn erbyn yr argymhellion, a chryfhau'r berthynas waith rhwng yr ysgol a'r Awdurdod. • Mae'r Arweinydd Diogelu yn cyfarfod â'r Pennaeth/Arweinydd Diogelu Dynodedig bob tair wythnos ac yn mynychu cyfarfodydd y Corff Llywodraethu. Cryfhau hyfforddiant a chefnogaeth i lywodraethwyr ym meysydd diogelu, atebolrwydd strategol, a monitro perfformiad. • Mae pob llywodraethwr wedi cwblhau hyfforddiant yr NSPCC. • Cynhaliwyd cyfarfod arbennig o'r Corff Llywodraethu ar 1 Rhagfyr i ganolbwyntio ar Ddiogelu fel a ganlyn: ○ Ffurflen hunanwerthuso ar gyfer Diogelu ac Amddiffyn Plant – Estyn ○ Archwiliad yr Awdurdod Lleol ○ Protocol Amgylchedd Cysurus: Protocol Cymorth Cyn ac Ar Ôl Profedigaeth i Ddisgyblion Ysgol Friars ○ Hyfforddiant Diogelu – Staff a Llywodraethwyr ○ Bwrdd Rhaglen – Canlyniad yr Adolygiad Ymarfer Plant ○ Rôl a chyfrifoldebau'r Is-bwyllgor Llesiant a Diogelu Cefnogi'r Pennaeth dros dro, y Dirprwy a'r ddau Bennaeth Cynorthwyol newydd wrth iddynt ddatblygu fel tîm rheoli cryf. • Ymwelodd y SIA yn ystod cyhoeddi'r CPR ac wrth baratoi ar gyfer arolygiad Estyn. Mae'r SIA yn parhau i ymweld yn ôl yr angen yn ystod y flwyddyn i drafod gwelliannau i'r ysgol.
--	---

	• ‘Man diogel’ – mae sesiynau hanner tymor wedi’u trefnu i holl aelodau’r tîm arweinyddiaeth gan ‘ysgolion sy’n ystyriol o drawma’. • Ceir goruchwyliaeth fisol i’r Person Dynodedig gan ymgynghorydd annibynnol i gefnogi’r pwysau ar y DSP ar hyn o bryd. • Cydweithio traws-ysgol – mae’r ysgol yn parhau i weithio gyda chynghrair yr A55 sy’n canolbwyntio ar sgiliau llythrennedd, a hefyd gyda Ysgol Syr Hugh Owen, Ysgol Brynrefail ac Ysgol Dyffryn Ogwen mewn perthynas â Gwynedd. Mae cytundeb ffurfiol wedi’i ddatblygu rhwng pedair ysgol a’r ffocws cyntaf yw cynhwysiant. Cefnogi’r broses recriwtio a’r pontio i Brifathro parhaol yn ystod 2026, gan dawelu meddyliau staff a rhieni bod trefniadau cadarn ar waith gan Gyngor Gwynedd. • Wedi penodi Prifathro parhaol gyda dyddiad dechrau 1 Medi 2026. Cryfhau arweinyddiaeth ganol a sicrhau bod prosesau rheoli’r ysgol yn weithredol ac yn dryloyw. • Penodwyd Llywodraethwyr Cyswllt ac mae ‘Canllaw’r Ysgol ar gyfer Ymweliadau Cefnogol gan Lywodraethwyr’ wedi’i fabwysiadu gan y Corff Llywodraethu. Cynhaliwyd cyfarfodydd gyda’r adrannau ac maent yn parhau. Anfonir ffurflen cofnodi trosolwg cyffredinol yn dilyn ymweliad cefnogol i’r ysgol gan aelod o’r Corff Llywodraethu at y Prifathro a Phennaeth Adran. • Cwblhawyd rownd gyntaf o sicrwydd ansawdd, ac mae adroddiad o ganfyddiadau ysgol gyfan wedi’i gyflwyno i’r Corff Llywodraethu. Mae meysydd ysgol gyfan ar gyfer gwelliant pellach wedi’u cynnwys yng Nghynllun Datblygu’r Ysgol. • Mae’r Corff Llywodraethu wedi mabwysiadu’r Polisi PDR. Bu saib mewn rhaglenni datblygu arweinyddiaeth cenedlaethol eleni, ond byddant yn dechrau ym mis Medi. Mae anghenion Dysgu Proffesiynol (PL) y staff yn cael eu casglu ar hyn o bryd yn dilyn eu cyfarfodydd PDR cychwynnol. Llais y Disgybl
--	--

	- Mae arweinwyr a llywodraethwyr yn rhoi gwerth uchel ar lais y disgybl, ac mae'r ymrwymiad hwn yn fwyfwy amlwg yn strwythurau a phrosesau'r ysgol sy'n datblygu. Mae llywodraethwr dynodedig bellach yn mynychu cyfarfodydd y cyngor ysgol yn rheolaidd, gan ddarparu cyswllt effeithiol rhwng disgyblion a'r corff llywodraethu ac yn sicrhau bod safbwyntiau dysgwyr yn llywio trafodaethau strategol. Mae prif ddisgyblion yn cyfarfod yn rheolaidd â'r Pennaeth i godi materion pwysig, ac mae'r ddeialog hon yn dechrau dylanwadu ar agweddau ar ddatblygiad yr ysgol mewn ffordd ystyrlon. O ganlyniad, mae disgyblion yn teimlo bod eu barn yn cael ei chlywed a'u bod yn gallu dylanwadu ar newid o fewn yr ysgol. Fodd bynnag, mae arweinwyr yn cydnabod bod llais y disgybl yn gryfach ar lefel ysgol gyfan nag o fewn grwpiau tiwtor a grwpiau blwyddyn, lle mae cyfleoedd ar gyfer ymgynghori a chyfranogi yn parhau'n anghyson. Felly, mae cryfhau'r haenau hyn o lais y disgybl, ynghyd â sefydlu is-bwyllgorau pwrpasol i gefnogi gwaith eang y cyngor ysgol, yn gam clir nesaf. Mae hyfforddiant cychwynnol a gynllunnir gyda thîm Comisiynydd Plant Cymru yn ddatblygiad amserol a chadarnhaol, ac mae disgwyl iddo wella hyder disgyblion, eu sgiliau eiriolaeth, a'r effaith gyffredinol ar lais y disgybl ar draws cymuned yr ysgol. Adolygu a chryfhau trefniadau cwnsela a chefnogaeth emosiynol, gan sicrhau darpariaeth gynaliadwy o ansawdd uchel i blant a phobl ifanc. <u>Canolfan llesiant</u> - Cyflwynwyd 'adroddiad canolfan llesiant' i'r Corff Llywodraethu ym mis Mawrth 2026. Ar hyn o bryd mae 4 cwnselydd yn yr ysgol ac mae cyfanswm o 53 o ddisgyblion wedi'u hatgyfeirio yn y cyfnod hwn (01/09/25–31/01/26) (Cyfnod Allweddol 3 – 31 o ddisgyblion, Cyfnod Allweddol 4 – 10, Cyfnod Allweddol 5 – 12). Mae cyfarfodydd gyda thîm cwnsela'r ysgol, y DSP a'r Swyddog Diogelu yn digwydd bob hanner tymor. Canolbwyntiodd y cyfarfodydd cychwynnol ar y broses atgyfeirio, gwella cyfathrebu ynghylch apwyntiadau, a gwella cyfathrebu rhwng cwnselwyr yn yr ysgol a'r tîm diogelu. Cytunwyd ar sesiynau cymorth ychwanegol
--	--

	gan gwnselwyr yr ysgol lle bu dyddiau ‘sbardun’ posibl. Hyd yma, mae’r rhain wedi bod ar y canlynol: - Rhyddhau adroddiad y CPR - Diwrnod canlyniadau Mathemateg TGAU - Diwrnod gweithdy “Peidiwch â Dwyn Fy Nyfodol” (RASASC) Defnyddir yr ystafelloedd yn y ganolfan llesiant yn rheolaidd gan nifer o wasanaethau cymorth ychwanegol: <u>Gwasanaeth Nyrsio Ysgol</u> sydd wedi’i leoli yn y Ganolfan ac sy’n cynnig cymorth a chynghor i blant, pobl ifanc a’u teuluoedd neu ofalwyr i’w helpu i gyrraedd eu potensial llawn yn ystod eu blynyddoedd ysgol ac y tu hwnt. Gellir cynnig cynghor a chymorth gyfrinachol ar ystod eang o faterion. <u>Be' Di'r Sgôr</u> – Gwasanaeth Camddefnyddio Cyffuriau ac Alcohol Pobl Ifanc Gwynedd ac Ynys Môn. Mae’r gwasanaeth ar gael i unrhyw berson ifanc hyd at 25 oed sydd wedi’i effeithio gan gyffuriau neu alcohol, yn uniongyrchol neu drwy rywun arall. Maent yn gweithio’n gyfrinachol gyda phobl ifanc i gynnig cymorth a chynghor un-i-un, sesiynau galw heibio yn y gymuned, adnoddau addysg ac atal, a chanllawiau i deuluoedd a gweithwyr proffesiynol. Mae dau aelod o’r tîm wedi sefydlu clinig wythnosol yn Ysgol Friars. Mae’r gwaith hwn yn cynnwys: • Cynnal sesiynau un-i-un neu grŵp wedi’u targedu gyda disgyblion • Cynnig cynghor a sesiynau cymorth i staff, os yw’n ddefnyddiol <u>Hwb CAMHS</u> – Bob mis, cynhelir cyfarfod o hwb CAMHS. Mae hwn yn wasanaeth ymyrraeth gynnar, atal a hyrwyddo. Pwrpas y hwb yw: • Darparu cynghor, canllaw a chefnogaeth i amgylchedd ysgol amlldisgyblaethol. • Uwchsgilio’r rhai sy’n gweithio o amgylch y plentyn o fewn lleoliad yr ysgol. • Adnabod anawsterau iechyd meddwl, atgyfeirio ac ymyrryd yn gynnar o fewn amgylchedd yr ysgol. • Cynyddu ymwybyddiaeth a gwybodaeth am iechyd meddwl plant, a sut i ddylanwadu a meithrin gwydnwch.
--	---

	• Galluogi'r system addysg i ddylanwadu'n gadarnhaol ar iechyd meddwl. <u>Gwaith aml-asiantaeth – Cefnogi presenoldeb</u> – Mae'r ganolfan llesiant hefyd yn cael ei defnyddio i gefnogi disgyblion i ddychwelyd i'r ysgol yn dilyn cyfnodau hir o absenoldeb. Mae asiantaethau sy'n cefnogi disgyblion ag absenoldebau tymor hir wedi dechrau trefnu sesiynau yn y ganolfan llesiant i bontio'r bwlch rhwng y cartref a'r ysgol. Mae hyn yn digwydd ar hyn o bryd gyda dau ddisgybl ym Mlwyddyn 9 nad ydynt wedi mynychu'r ysgol yn y flwyddyn academaidd hon. Defnyddir y ganolfan llesiant hefyd ar gyfer cyfarfodydd gyda gweithwyr cymdeithasol, gweithwyr cymorth, cyfweiliadau'r heddlu a chyfarfodydd â rhieni. Cefnogi staff i feithrin diwylliant o ddiogelwch, ymddiriedaeth a pharch, gan ddarparu hyfforddiant ychwanegol lle bo angen. Ers 2023, mae'r ysgol wedi adolygu ei model hyfforddiant ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant. Yn unol â Chyngor Gwynedd, mae'r ysgol yn cydymffurfio â hyfforddiant Grŵp A, B a C. Byddwn yn parhau i adolygu'r model hyfforddiant hwn yn seiliedig ar adborth gan staff a swyddogion yr awdurdod lleol. • Ym mis Mai, cwblhaodd yr holl Arweinwyr Uwch hyfforddiant Grŵp C yr NSPCC ar gyfer personau dynodedig. Cwblhaodd aelodau newydd y tîm arweinyddiaeth uwch yr hyfforddiant ym mis Medi 2025. • Yn ogystal, mae'r swyddog diogelu hefyd wedi cwblhau hyfforddiant Grŵp C. • Yn ogystal, mae'r Person Diogelu Dynodedig wedi mynychu hyfforddiant Grŵp C a hwyluswyd gan Gyngor Gwynedd. • Ym mis Medi 2025, comisiynodd y tîm arweinyddiaeth uwch hyfforddwr annibynnol i hwyluso hyfforddiant Grŵp B i'r holl staff ar ddiwrnod HMS. Roedd hwn yn becyn hyfforddi cynhwysfawr sy'n bodloni gofynion hyfforddiant Grŵp B. • Yn ogystal, comisiynodd yr ysgol yr hyfforddwr annibynnol i weithio'n agos gyda'n Person Diogelu Dynodedig newydd i gefnogi, herio a gwella ein trefniadau diogelu ac amddiffyn plant. Mae'r gwasanaeth cymorth hwn i'n DSP a'r tîm diogelu yn parhau'n fisol.
--	--

	• Yn ogystal, mae'r holl staff wedi cwblhau hyfforddiant ar-lein Grŵp A, Prevent, a hyfforddiant Trais yn erbyn Menywod, sy'n fodiwlau hyfforddi ar-lein. • Mae'r ysgol yn cynnal cofnodion ac yn sicrhau bod yr holl staff wedi'u hyfforddi'n briodol ar amddiffyn plant a diogelu, Prevent a thrais rhywiol. • Mae'r holl staff yn ymwybodol o wahanol lefelau anghenion plant ac o sut i ymateb i'w hanghenion mewn sefyllfaoedd gwahanol. • Mae'r ysgol wedi symud tuag at dîm diogelu dynodedig sy'n gallu ymateb yn briodol ac yn amserol, gan sicrhau bod cymorth ar gael pan fo angen ac y caiff atgyfeiriadau eu gwneud yn amserol. • Ers Mehefin 2025, mae pob aelod newydd o staff yn derbyn hyfforddiant diogelu fel rhan o'u hymsefydlu. Caiff hyn ei hwyluso gan ein Person Diogelu Dynodedig. • Mae Arweinydd Diogelu Dynodedig yr awdurdod lleol yn cyfarfod â thîm diogelu'r ysgol yn fisol i drafod tueddiadau a darparu cefnogaeth. Mae hyfforddiant diogelu ac amddiffyn plant yn flaenoriaeth yn Ysgol Friars. Mae'r ysgol yn cydymffurfio â pholisi'r awdurdod lleol o ran darparu hyfforddiant Grŵp A a Grŵp B. Caiff personau dynodedig a dirprwy bersonau dynodedig eu hyfforddi i lefel Grŵp C. Mae'r ymagwedd dîm hon yn sicrhau bod trefniadau cadarn ar waith i ddarparu arweiniad i staff ac i gysylltu â Chyngor Gwynedd er mwyn sicrhau ein bod yn gyfredol ac yn cydymffurfio. Cynnal archwiliadau diogelu rheolaidd a darparu sicrwydd parhaus i'r Awdurdod a'r Bwrdd Rhaglen. • Cyflwynwyd hunanwerthusiad diogelu Estyn ac archwiliad Gwynedd i'r llywodraethwyr. • Mae archwiliad ysgol ar waith ac mae'n bwydo i'r cynllun gweithredu. • Cwblhawyd ymweliad diogelu'r awdurdod lleol. • Cyflwynir adroddiadau tymhorol i'r llywodraethwyr mewn perthynas ag amddiffyn plant/diogelu a rolau staff.
--	--

	Cyfathrebu a Thryloywder Mae cyfathrebu â rhieni yn parhau'n faes i'w ddatblygu. Mae cynlluniau i greu grwpiau ffocws pwrpasol y tymor nesaf yn darparu ffordd glir ymlaen ac yn cynnig y potensial ar gyfer ymgysylltu mwy ystyrlon â rhieni mewn trafodaethau llesiant a diogelu.
4. Heriau a wynebwyd:	Parhau i glercio'r Corff Llywodraethu hyd nes bod trefniadau cynaliadwy ar waith. - Mae'r ysgol wedi hysbysebu'r rôl Clerc i'r Corff Llywodraethu dair gwaith ond heb lwyddo i benodi. Bydd yr ysgol yn ail-hysbysebu yn ystod yr wythnosau nesaf yn dilyn cyhoeddi Adroddiad Estyn. Yn y cyfamser, mae'r clerc presennol yn parhau i weithio'n agos gyda'r Arweinydd Prosiect. Cryfhau hyfforddiant a chefnogaeth i lywodraethwyr ym meysydd diogelu, atebolrwydd strategol, a monitro perfformiad. - Yn aros i glywed sut y bydd hyfforddiant gorfodol yn newid yn genedlaethol cyn manylu ymhellach.
5. Camau nesaf / cerrig milltir allweddol:	- Parhau i wreiddio llais y disgybl drwy weithio'n agos gyda thîm comisiynydd y plant - Sicrhau bod argymhellion ein hadroddiad Estyn yn cael eu hymgorffori mewn cynllunio ysgol gyfan - Parhau i ddatblygu ein hymateb graddedig i ymddygiad cymdeithasol-emosiynol a heriol
6. Risgiau / Adnoddau:	Sicrhau bod rôl y Swyddog Diogelu ychwanegol dros dro wedi'i hintegreiddio'n effeithiol, gyda fframwaith clir o ran atebolrwydd a goruchwyliaeth. Bydd y pwyllgor cyllid a staffio yn ystyried y dyfodol ar ôl derbyn cyllideb y flwyddyn nesaf.
7. Ystyriaethau Cyfathrebu	Cyfathrebu a Thryloywder Mae cyfathrebu â rhieni yn parhau'n faes i'w ddatblygu.
8. Amserlenni:	

Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder - Cynllun Ymateb

Cyngor Gwynedd

Adroddiad Cynnydd

15.07.2026

THEMA 1 - LLAIS Y PLENTYN A CHEFNOGI DIODDEFWYR	
Swyddog Adrodd: Gwern ap Rhisiart	
1. Nod Thema:	- Sicrhau y gwrandewir ar blant, a'u bod yn cael eu credu a'u cymryd o ddifri. - Rhoi llais i blant a phobl ifanc mewn prosesau sydd wedi'u cynllunio i'w cadw'n ddiogel. - Gwneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi'r dioddefwyr a'r goroeswyr.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd: - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf
3. Cynnydd hyd yma:	Strategaeth Llais y Plentyn Mae Strategaeth Llais y Plentyn bellach wedi ei llunio'n llawn ar ffurf drafft, gyda'r atodiadau penodol canlynol wedi eu datblygu i gefnogi'r strategaeth fel cyfanwaith: - Llais y Plentyn mewn Gwasanaethau Plant - Llais y Dysgwr mewn Addysg - Fforymau Llais Plant a Phobl Ifanc - Integreiddio a Llywodraethu Strategol Llais y Plentyn Mae'r strategaeth a'r atodiadau yn gosod trefn gliriach ar gyfer sut mae llais plant a phobl ifanc yn cael ei glywed, ei gofnodi, ei ddefnyddio i lywio penderfyniadau, a'i integreiddio i drefniadau llywodraethu'r Cyngor. (Mae drafft wedi gylchredeg l'r Bwrdd er gwybodaeth) Mae diwrnod llawn wedi ei drefnu ar gyfer 16 Gorffennaf i fynd drwy'r strategaeth gyflawn gyda'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc. Bydd hyn yn rhoi cyfle priodol iddynt ystyried y strategaeth a'r atodiadau yn fanwl, trafod y cynnwys, a gwyntyllu'r trefniadau arfaethedig cyn symud ymlaen i'r camau nesaf. Bydd adborth y Fforwm yn rhan bwysig o'r broses o fireinio'r strategaeth cyn ei chymeradwyo'n derfynol a'i gwreiddio ar draws gwasanaethau perthnasol. Yr ydym wedi hysbysebu ddwy waith ac wedi cyfweld ddwy waith ar gyfer swydd Swyddog Ymgysylltu. Yn anffodus ni fu i lwyddo i benodi ac ar ydym ni wedi mynd allan i chwilio am y trydydd tro. Byddwn yn gwneud defnydd o dim cyfathrebu'r Cyngor er mwyn hyrwyddo'r rôl drwy ein gwefannau cymdeithasol. Cofnodi Nid oes newid sylweddol wedi bod o ran y trefniadau cofnodi ers yr adroddiad blaenorol, ond mae cynnydd cadarnhaol wedi ei wneud o ran sicrhau bod pob ysgol bellach â mynediad at system electronig ar gyfer cofnodi materion perthnasol.

	Mae pob ysgol felly bellach mewn sefyllfa i gofnodi newidiadau mewn ymddygiad, pryderon neu wybodaeth berthnasol yn ddigidol, naill ai drwy Bromcom neu drwy systemau presennol megis MyConcern. Mae'n bwysig nodi bod mwyafrif yr ysgolion yn parhau i ddefnyddio MyConcern ar hyn o bryd, ond nad oes bellach unrhyw ysgol heb fynediad at system electronig addas. Mae hyn yn rhoi sail fwy cyson i waith cofnodi ac yn lleihau'r risg o ddibynnu ar drefniadau papur neu brosesau anghyson. Trawma Gwybodus a Phlentyn Gyfeillgar Mae'r e-fodiwlau Trawma-Wybodus bellach yn fyw ar y porth e-ddysgu, gan ddarparu'r wybodaeth sylfaenol i bob aelod o staff a chynghorwyr. Mae gwaith hefyd ar y gweill i drefnu sesiynau hyfforddi ar gyfer Aelodau'r Cabinet, Penaethiaid a Penaethiaid Cynorthwyol, tra bo Aelod Cabinet Plant yn cwblhau Diploma mewn ymarfer trawma wybodus. Mae cynnydd hefyd yn parhau ar waith Hawliau Plant ar draws y Cyngor, gan gynnwys cydweithio â'r Gwasanaeth Prifffyrdd i ddatblygu dull mwy plentyn-gyfeillgar o ymgysylltu wrth gynllunio parciau chwarae. Mae angen paratoi a chefnogi pob adran i ymgorffori hawliau plant yn eu gwaith o ddydd i ddydd a datblygu ymwybyddiaeth gorfforaethol gryfach o'r egwyddorion hyn – mae hyfforddiant e-fodiwl (drwy hwb Llywodraeth Cymru) a bwriedir drefnu sesiynau ar hawliau plant i reolwyr a timau yn yr hydref. Cyswllt Tu Allan i'r Ysgol Mae ymweliadau gwirio ansawdd yn parhau i wirio bod rhifau cyswllt a gwybodaeth briodol ar gael i blant a phobl ifanc pe byddent angen cysylltu ag asiantaethau allanol neu ofyn am gymorth tu allan i'r ysgol. Mae hyn yn rhan o gylch monitro parhaus y Tîm Diogelu a Llesiant. Ers y cyfarfod diwethaf, nid oes unrhyw enghraifft wedi codi lle gwelwyd bod y wybodaeth sydd ar gael i ddysgwyr yn annigonol neu'n amhriodol.
4. Heriau a wynebwyd:	Un o'r prif heriau wrth symud y gwaith hwn ymlaen yw'r gofyn cynyddol sydd ar y Fforwm Plant a Phobl Ifanc. Er bod aelodau'r Fforwm yn gwbl abl i ystyried, herio a rhoi barn ar feysydd pwysig, mae angen cydnabod bod ganddynt eu blaenoriaethau a'u pwysau eu hunain hefyd, gan gynnwys ymrwymadau ysgol, arholiadau a gweithgareddau eraill. Mae'n amlwg bod nifer cynyddol o feysydd gwaith yn dymuno cael mewnbwn gan y Fforwm, ac mae hyn yn rhywbeth y bydd angen ei reoli'n ofalus. Nid yw'n briodol tynnu pobl ifanc allan o wersi yn barhaus, ac mae dod â phobl ifanc ynghyd o bob rhan o Wynedd i un lleoliad hefyd yn her ymarferol sylweddol. Her arall sydd angen ei chydabod yw'r pryder y gallai blaenoriaethau'r Fforwm leuenctid gael eu gwrthio i'r neilltu oherwydd agenda'r Adran a gofynion y Cynllun Ymateb. Er bod angen sicrhau mewnbwn clir a phwrpasol gan blant a phobl ifanc ar y gwaith hwn, mae hefyd yn bwysig nad yw hynny'n golygu bod eu blaenoriaethau nhw yn cael eu colli neu eu hisraddio. Y cydbwysedd sydd angen ei sicrhau yw bod y Fforwm yn gallu cyfrannu'n ystyrllon at flaenoriaethau'r Cynllun Ymateb, ond hefyd yn parhau i fod yn ofod lle mae pobl ifanc yn medru codi'r materion sydd bwysicaf iddyn nhw. Mae dyddiad bellach wedi ei drefnu i gyfarfod â'r Fforwm ar 16 Gorffennaf, pryd y bydd cyfle i fynd drwy'r strategaeth gyflawn a'r atodiadau cysylltiedig. Bydd hyn yn rhoi amser priodol i'r bobl ifanc ystyried a gwyntyllu'r cynnwys mewn ffordd

	ystyrlon. Mae hefyd angen cydnabod bod cyfnod diwedd y flwyddyn ysgol yn dod â newid naturiol yn aelodaeth y Fforwm, wrth i rai pobl ifanc adael addysg neu symud ymlaen i gyfnod newydd. Yn ogystal, mae gallu'r Adran i roi'r amser a'r capasiti angenrheidiol i'r gwaith hwn yn parhau i fod yn her, o ystyried y nifer o flaenoriaethau strategol ac ymarferol sydd ar waith ar hyn o bryd. Er hynny, mae'r gwaith yn parhau i symud ymlaen, a bydd swyddogion yn ystyried rhaglen flynyddol fwy strwythuredig gyda'r Fforwm er mwyn sicrhau bod eu mewnbwn yn cael ei gynllunio'n ofalus ac yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol. Wrth symud ymlaen, bydd angen sicrhau bod rhaglen waith y Fforwm yn rhoi digon o le i flaenoriaethau'r bobl ifanc eu hunain, tra hefyd yn sicrhau bod eu llais yn cyfrannu'n uniongyrchol at y gwaith gwella sy'n rhan o'r Cynllun Ymateb. Bydd hyn yn helpu i gynnal hygyrdd y Fforwm, lleihau'r pwysau ar aelodau, a sicrhau bod y trefniadau'n parhau i fod yn ystyrlon ac yn deg i'r bobl ifanc sy'n cymryd rhan. O ystyried hyn, bydd cwblhau'r gwaith ar y strategaeth yn cael ei amseru yn dilyn y sesiwn gyda'r Fforwm ar 16 Gorffennaf, fel bod adborth y bobl ifanc yn gallu cael ei ymgorffori'n briodol cyn symud ymlaen i'r camau nesaf. Her arall fydd recriwtio ar gyfer y swydd Swyddog Ymgysylltu. Yr ydym bellach yn cychwyn y broses am y trydydd tro. Mae hyn yn adlewyrchiad ar ddiffyg pobl addas allan yn fan yna i wneud y gwaith.
5. Camau nesaf / cerrig milltir allweddol:	• Cynnal sesiwn lawn gyda'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc ar 16 Gorffennaf i drafod y Strategaeth Llais y Plentyn a'r atodiadau cysylltiedig yn eu cyfanrwydd, gan roi cyfle digonol i'r bobl ifanc wyntyllu'r cynnwys a chynnig adborth ystyrlon. • Ymgorffori adborth y Fforwm i'r strategaeth derfynol a'r atodiadau, gan sicrhau bod barn y bobl ifanc yn cael ei hadlewyrchu'n glir cyn symud ymlaen i gymeradwyaeth ffurfiol. • Cwblhau a mireinio'r atodiadau penodol ar gyfer: ◦ Llais y Plentyn mewn Gwasanaethau Plant; ◦ Llais y Dysgwr mewn Addysg; ◦ Fforymau Llais Plant a Phobl Ifanc; ◦ Integreiddio a Llywodraethu Strategol Llais y Plentyn. • Datblygu rhaglen waith flynyddol gyda'r Fforwm leuenctid, er mwyn sicrhau cydbwysedd priodol rhwng blaenoriaethau'r bobl ifanc eu hunain a'r angen i dderbyn eu mewnbwn ar flaenoriaethau'r Cynllun Adfer. • Ystyried trefniadau ymarferol a chynaliadwy ar gyfer ymgysylltu â phobl ifanc o bob rhan o Wynedd, gan gynnwys heriau teithio, amseru cyfarfodydd, a newidiadau naturiol i aelodaeth y Fforwm ar ddiwedd y flwyddyn ysgol. • Parhau i gryfhau trefniadau corfforaethol ar gyfer llais y plentyn, gan sicrhau bod y strategaeth yn dylanwadu ar brosesau penderfynu, trefniadau llywodraethu a chynlluniau gwasanaeth perthnasol. • Cadarnhau'r trefniadau cofnodi ar draws ysgolion, gan nodi bod pob ysgol bellach â mynediad at system electronig, tra'n parhau i fonitro defnydd cyson ac effeithiol o systemau megis MyConcern a Bromcom. • Parhau â'r cylch monitro drwy ymweliadau gwirio ansawdd, gan gynnwys gwirio bod gwybodaeth briodol ar gael i ddysgwyr ynghylch sut i gysylltu ag asiantaethau allanol neu gael cymorth tu allan i'r ysgol. • Penodi Swyddog Ymgysylltu.

6. Risgiau / Adnoddau:	Y prif risgiau yw argaeledd a chapasiti'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc, yn enwedig o ystyried pwysau arholiadau, pellteroedd teithio a newid naturiol yn aelodaeth y Fforwm ar ddiwedd y flwyddyn ysgol. Mae risg hefyd bod blaenoriaethau'r Fforwm leuenctid yn cael eu gwrthio i'r neilltu gan ofynion y Cynllun Ymateb, ynghyd â'r her o sicrhau capasiti digonol o fewn yr Adran i symud y gwaith ymlaen.																																								
7. Ystyriaethau Cyfathrebu	Bydd angen cynllun cyfathrebu clir wrth gyhoeddi'r strategaeth, gan sicrhau bod plant a phobl ifanc yn gweld sut mae eu mewnbwn wedi dylanwadu ar y gwaith. Bydd angen fersiwn hygyrch a phlentyn-gyfeillgar, ynghyd â negeseuon clir i ysgolion, llywodraethwyr, gwasanaethau a phartneriaid. Bydd hefyd yn bwysig rheoli disgwyliadau a dangos yn glir sut mae llais plant a phobl ifanc yn arwain at weithredu.																																								
8. Amserlenni:	<table><tr><th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>Strategaeth Llais y plentyn</td><td>Gorff 2026</td></tr><tr><td>2</td><td>1</td><td>Systemau / mesurau / adrodd – llais y plentyn</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>4</td><td>1</td><td>System cofnodi newid mewn ymddygiad</td><td>Medi 2027</td></tr><tr><td>6</td><td>1</td><td>Cyswllt tu allan i'r ysgol (adrodd pryder)</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>8</td><td>1</td><td>Cefnogaeth i ddioddefwyr</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>9</td><td>1</td><td>Hawliadau iawndal</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>10</td><td>1</td><td>Gwaith ar ddiwylliant corfforaethol: Trawma Wybodus a'r Ffordd Gywir (Hawliau Plant)</td><td>Rhaglen waith hir dymor</td></tr><tr><td>7</td><td>3</td><td>Llywodraeth Cymru i weithredu newidiadau i'r Cwricwlwm Cenedlaethol</td><td>LLC wedi nodi Medi 2026</td></tr><tr><td>5</td><td>4</td><td>Gweithiwr Cymdeithasol i siarad efo pob plentyn</td><td>Wedi cwblhau - monitro</td></tr></table> Llwyd = Oedi nes y daw newid cenedlaethol / rhanbarthol Gwyrdd = Wedi gwblhau (monitro)	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	1	1	Strategaeth Llais y plentyn	Gorff 2026	2	1	Systemau / mesurau / adrodd – llais y plentyn	I'w gadarnhau	4	1	System cofnodi newid mewn ymddygiad	Medi 2027	6	1	Cyswllt tu allan i'r ysgol (adrodd pryder)	I'w gadarnhau	8	1	Cefnogaeth i ddioddefwyr	Parhaus	9	1	Hawliadau iawndal	Parhaus	10	1	Gwaith ar ddiwylliant corfforaethol: Trawma Wybodus a'r Ffordd Gywir (Hawliau Plant)	Rhaglen waith hir dymor	7	3	Llywodraeth Cymru i weithredu newidiadau i'r Cwricwlwm Cenedlaethol	LLC wedi nodi Medi 2026	5	4	Gweithiwr Cymdeithasol i siarad efo pob plentyn	Wedi cwblhau - monitro
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																																						
1	1	Strategaeth Llais y plentyn	Gorff 2026																																						
2	1	Systemau / mesurau / adrodd – llais y plentyn	I'w gadarnhau																																						
4	1	System cofnodi newid mewn ymddygiad	Medi 2027																																						
6	1	Cyswllt tu allan i'r ysgol (adrodd pryder)	I'w gadarnhau																																						
8	1	Cefnogaeth i ddioddefwyr	Parhaus																																						
9	1	Hawliadau iawndal	Parhaus																																						
10	1	Gwaith ar ddiwylliant corfforaethol: Trawma Wybodus a'r Ffordd Gywir (Hawliau Plant)	Rhaglen waith hir dymor																																						
7	3	Llywodraeth Cymru i weithredu newidiadau i'r Cwricwlwm Cenedlaethol	LLC wedi nodi Medi 2026																																						
5	4	Gweithiwr Cymdeithasol i siarad efo pob plentyn	Wedi cwblhau - monitro																																						

Mesurau (Effaith)

Cyfleoedd rheolaidd i ddioddefwyr/ goroeswyr roi adborth i Gyngor Gwynedd ynghylch ansawdd a digonolrwydd y gefnogaeth	Diweddariad: Parhau gyfarfodydd gyda eiriolwyr y dioddefwyr, gyda trafodaethau parhaus am y lefel gefnogaeth sydd ar gael, neu eu angen, hynny yn cynnwys anghenion y teulu yn ogystal a'r unigolyn. Mae pedair allan o bump o'r dioddefwyr mewn cyswllt unai â ISVA neu'r gwasanaethau cymdeithasol. Sgyrsiau bellach yn digwydd ar lefel unigol gyda'r ISVA's er mwyn teilwra pecynnau cefnogaeth "bespoke". Yn ogystal mae cysylltiad un i un gyda rhai o'r dioddefwyr yn cymryd lle, unai wyneb yn wyneb neu dros Teams yn seiliedig ar dymuniadau'r unigolyn, eto er mwyn trafod anghenion ar lefel unigol a teuluol. Un o'r heriau mwyaf ydy adnabod gwasanaethau / ymyraethau arbenigol ar gyfer dioddefwyr ym maes therapiwtig yn yr ardal. Mae cytundeb i fapio argaeledd gwasanaethau therapiwtig lleol / draws yr rhanbarth.	Amserlen: Cyfarfod Bwrdd Gorffennaf 2026
Hyder a phrofiad o ddiogelu mewn ysgolion	Diweddariad: Datblygodd y Fforwm Ieuenctid holiadur i gasglu barn pobl ifanc am eu hyder a'u profiad o ddiogelu mewn ysgolion, gyda 1,291 o ymatebion ar draws y sir. Dangosodd y canlyniadau fod dros 80% o ddisgyblion yn teimlo'n gallu siarad â rhywun yn yr ysgol os oes angen cymorth, tra bod 14% yn dweud nad ydynt yn gallu a 6% heb ymateb. Yn ogystal, nododd 75% eu bod yn gwybod ble i fynd am gymorth, gyda 6% yn ansicr, 4% ddim yn gwybod, a 15% heb ymateb. <u>Adroddiad Pwyllgor Craffu a Ddiogelu</u> Mae'r adroddiad yn dangos bod sylfaen gadarn o hyder a phrofiad diogelu mewn ysgolion Gwynedd, gyda staff a llywodraethwyr yn cymryd eu cyfrifoldebau o ddifri, ond bod angen cryfhau cysondeb hyfforddiant, eglurder llwybrau adrodd, a hyder pawb i weithredu'n syth pan fo unrhyw bryder.	Amserlen: Adolygiad Blynyddol (Mis Mawrth) Adroddwyd i'r Bwrdd mis Ebrill 2026. Diweddariad Gorffennaf 2026: Adroddiad Pwyllgor Craffu
Iechyd a Lles Ysgolion Gwynedd (Bywyd Ysgol)	Diweddariad: Nid yw'r Adroddiad ar ganlyniadau'r <i>Arolwg y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Mewn Ysgolion (SHRN)</i>: <i>Gwella iechyd a lles dysgwyr</i> ar gyfer Ysgolion Uwchradd wedi ei gyhoeddi gan Iechyd Cyhoeddus Cymru eto. Ar ôl derbyn y canlyniadau bydd swyddogion data'r adran yn ei ddadansoddi.	Amserlen: Bwrdd Hydref 2026
Canran o gynadleddau achos lle bu glywed llais/barn y plentyn (5+oed)	Diweddariad: Canran o gynadleddau achos lle bu glywed llais/barn y plentyn (5+oed) – 96%	Amserlen: Data ar gyfer Ebrill-Mehefin 2026

Canran o gyfeiriadau rhan 5 lle mae gweithiwr gofal cymdeithasol wedi ymdrechu'n rhagweithiol i ymweld a gwrando ar lais y plentyn (5+oed)	Diweddariad: Canran o gyfeiriadau rhan 5 lle mae gweithiwr gofal cymdeithasol wedi ymdrechu'n rhagweithiol i ymweld a gwrando ar lais y plentyn (5+oed) - 90%	Amserlen: Data ar gyfer Ionawr-Mehefin 2026
--	--	---

Allbynnau hyd yma

Mae **gweithiwr cymdeithasol** yn gwneud ymdrech rhagweithiol i glywed llais **pob un** plentyn sy'n destun Cyfeiriad Diogelu (Adran 5)

Mae pob ysgol yn dangos **gwybodaeth am berson** annibynnol y gall disgyblion siarad efo os oes ganddynt bryderon diogelu.

Penodwyd swydd **arbennig i helpu datblygu** Fforwm Ieuenctid Gwynedd.

Mae'r Cyngor yn cydweithio â phartneriaid er mwyn cynnig **cefnogaeth** barhaus i'r dioddefwyr.

Erbyn hyn mae gan **pob ysgol** fynediad i system rheoli data **electroneg** fel bod modd cofnodi newid ymddygiad mewn plentyn.

THEMA 2 - RHEOLI HONIADAU A PHRYDERON AM OEDOLION SY'N GWEITHIO GYDA PHLANT Swyddog Adrodd: Dylan Owen / Sharron Williams Carter	
1. Nod Thema:	- Amddiffyn plant trwy sicrhau bod pryderon yn cael eu cymryd o ddifri ac yn gweithredu arnynt yn gyflym. - Sicrhau bod trefniadau Adran 5 yn cefnogi ymateb aml-asiantaeth cyson a chadarn i honiadau a phryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	Newidiadau ffurflenni WCCIS - Newidiwyd ffurflenni WCCIS ar dderbyn cyfeiriad i sicrhau y gwiriwyd gwybodaeth ehangach, hanesyddol a chysylltiol; - Newidiwyd ffurflenni WCCIS ar benderfynu ar weithredu ar gyfeiriad i sicrhau bod trafodaeth aml-swyddog ac aml-asiantaeth lle bo'n briodol; Ffurflen Gyfeirio - Sicrhawyd fod y ffurflen gyfeirio a dulliau cyfeirio yn amlwg ac yn eglur ar ein gwefan gorfforaethol ac ar y fewnwyd; - Rhodddwyd cais i gael treialu'r ffurflen gyfeirio genedlaethol newydd; <i>(Gweler y Papur Briffio sy'n egluro'r newidiadau mewn manylder)</i> Trafodaeth Aml-Asiantaeth - Sicrhawyd fod sgysiau a thrafodaethau aml-swyddog ac aml-asiantaeth yn digwydd i gytuno ar weithrediadau yn dilyn derbyn cyfeiriadau; - Cynhaliwyd trafodaethau gyda phartneriaid i sicrhau systemau cyd-weithio a chyd-gynhyrchu rheolaidd a chyson. Cytunwyd i weithredu system o gyswllt uniongyrchol i drafod cyfeiriadau yn gyson a rheolaidd ac mae hynny ar waith gyda cheisiadau wedi eu gwneud i asiantaethau enwebu dolen ar gyfer cyfarfodydd rhan 5. Bydd hyn datblygu'r berthynas a'r arbenigedd yn y maes ac yn sicrhau cysondeb wrth ddilyn prosesau a gwneud penderfyniadau. Gweler papur atodol; <i>(Gweler y Papur Briffio sy'n egluro'r newidiadau mewn manylder)</i> Cofnodi Pryderon Diogelu - Paratowyd hyfforddiant cofnodi materion diogelu ychwanegol i'r gweithlu gwasanaethau cymdeithasol (oedolion a phlant) fel rhan o'r drefn cyflwyno a hyfforddi ar nodiadau Beam (Magic Notes gynt) a fydd yn cael ei roi ar waith yn nechrau Gorffennaf; Fframwaith Sicrwydd Ansawdd - Datblygwyd Fframwaith Sicrwydd Ansawdd newydd i'r Adran Plant yn ei gyfanrwydd ac mae bellach ar waith; - Sicrhawyd cyllid ychwanegol ar gyfer y tîm derbyn ac ar gyfer swydd DOS/Sicrwydd Ansawdd. Hysbysebwyd y swyddi hyn a bu apwyntiadau diweddar gyda dyddiadau dechrau yn y swyddi yn fuan; Recriwtio - Yn sgil penodiad swydd pennaeth Adran Plant am flwyddyn, bu effaith 'domino' a bellach llanwyd sawl swydd ar draws yr Adran ar bob haen o'r sefydliad;

	- Bu trafodaethau gyda'r Uned Hyfforddiant a'r Brifysgol ar allu'r Adran i recriwtio gweithwyr cymdeithasol digonol yn sgil y cynnydd yn y galw a'r cyllid ychwanegol. Cytunwyd y byddai'r Adran yn creu swyddi hyfforddai ychwanegol gan gydweithio gyda'r Uned Hyfforddiant i sicrhau cefnogaeth i'r darpar hyfforddai; - Cytunwyd i ariannu a chreu swydd cynllunio'r gweithlu gyda chyllid mewnol (nid cyllid newydd) i gydweithio gyda'r Adran Adnoddau Dynol i ddatblygu cynllun a'i roi ar waith; Cyd-weithio gyda'r Adran Addysg - Cynhaliwyd cyfarfodydd cyntaf ar y cyd rhwng penaeithiaid ysgolion ag uwch reolwyr Adran Plant y Cyngor; - Cynhaliwyd cyfarfodydd Timau Rheoli (Adrannau Addysg a Plant) ar y cyd ers rhai misoedd ac mae'r Pennaeth Cynorthwyol sydd a chyfrifoldeb am y gwasanaeth llesiant addysg yn ymuno â'r Tîm rheoli Plant yn rheolaidd; Ymateb i geisiadau gan Pwyllgor Craffu Addysg - Ar gais Pwyllgor Craffu Addysg, cynhaliwyd archwiliad Rhan 5 gan edrych ar gyfeiriadau lluosog ar gyfer unigolion yn ôl at 2020, gan ystyried a weithredwyd yn briodol ac os oedd angen ail-ymweld â'r materion hynny. Adroddir ar yr archwiliad hwnnw i'r Panel Strategol Diogelu yn nechrau Gorffennaf; - Ar gais Pwyllgor Craffu Addysg, cynhaliwyd archwiliad ar drefniadau ystyried risgiau trosglwyddadwy o faterion Adnoddau Dynol a Disgyblaeth gweithlu addysg at gyfeiriad Rhan 5. Adroddir ar y archwiliad hwnnw i'r Panel Strategol Diogelu yn nechrau Gorffennaf.
4. Heriau a wynebwyd:	- Bu anesmwythyd mewn rhannau o'r Adran Plant oedd yn gallu lliniaru awch am risg oherwydd yr awyrgylch anniddig cyhoeddus oedd i'w weld yn y cyfryngau cymdeithasol yn gyffredinol, ond gwelwyd y sefyllfa honno'n gwella'n raddol; - Yn yr un modd golyga'r penodiadau rheolaethol newydd fod nifer o swyddogion newydd yn ennyn eu profiadau cyntaf o reoli ac arwain ar lefelau uwch; - Heriwyd ein defnydd o Beam gan yr Heddlu a'r Bwrdd Iechyd, gyda'r ddau sefydliad yn datgan na fyddent yn ymwneud â chyfarfodydd os y bydd Beam ar waith ynddynt. Disgwylir arweiniad cliriach ar hyn.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Derbyniwyd cyfathrebu cenedlaethol ar systemau gweithredu newydd a fydd yn cael eu rhoi ar waith ar gyfer materion Rhan 5. Bydd angen gweithio i sicrhau fod systemau y Cyngor yn cyd-fynd ac yn ateb galw y canllawiau statudol newydd; - Gan ddefnyddio Beam, bwriedir galluogi cofnodi trafodaethau strategaeth (Rhan 5) yn awtomatig, gyda'r angen i wirio cywirdeb yn unig gan y LADO. Galluoga hynny ddatblygu system ansawdd cofnodi cyson a systematig; - Noder fod y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd a'r systemau gweithredu Rhan 5 wedi eu lliwio'n llwyd i ddangos eu cwblhau yn y tabl ar y ddalen nesaf, ond bydd angen gwirio fod y materion hyn yn parhau'n weithredol ac effeithiol ymhen amser. Bwriedir ail-ymweld i ystyried hynny ymhen 6 mis (14 Ionawr 2027) gyda'r tîm rheoli Adran Plant i wirio a darparu sicrwydd pellach o'r effeithiau parhaol.
6. Risgiau / Adnoddau:	- Er bod gwaith yn mynd rhagddo ar gynllunio gweithlu a chreu swyddi hyfforddai, cydnabyddir heriau recriwtio allai lyffetheirio rhai datblygiadau cadarnhaol. - Mae pryder am fwriadau cwmni teledu sydd yn dangos diddordeb yn yr hanes am Ysgol Friars a'r adroddiad Cyfiawnder Drwy Ein Dewrder. Mae'r Cyngor yn ceisio canfod mwy o fanylion ar hynny.

7. Ystyriaethau Cyfathrebu	- Gyda naratif y wasg ar achosion hanesyddol eraill yn awgrymu ddiffygion yn nulliau diogelu'r Cyngor bydd angen cynllun ar gyfer rhoi sicrwydd cyhoeddus, yn enwedig drwy waith y Bwrdd Ymateb, arolygwyr allanol, a chydweithio gyda'r Llywodraeth ar ddarparu sicrwydd o wasanaethau effeithiol. - Gallai bwriadau posib cwmni teledu ail-gynnau'r sylw cyhoeddus a chreu heriau i'r Cyngor ac i hyder y gweithlu yn eu gwaith diogelu.																																																																			
8. Amserlenni:	<table><tr><th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr><tr><td>18</td><td>1</td><td>Sicrhau bod y ffurflen gyfeirio Adran 5 yn hawdd ei chanfod ac yn hawdd ei defnyddio.</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>25</td><td>1</td><td>Ansawdd cofnodi Trafodaethau Strategaeth (Adran 5)</td><td>Medi-2026</td></tr><tr><td>14</td><td>3</td><td>Llywodraeth Cymru i ddatblygu Polisi Pryderon Lefel Isel</td><td>Aros am weithredu gan LIC</td></tr><tr><td>11</td><td>3</td><td>Llywodraeth Cymru i nodi fod angen clywed Llais y Plentyn yn dilyn cyfeiriad Adran 5</td><td>Aros am gopi gan LIC</td></tr><tr><td>12</td><td>3</td><td>Bwrdd Diogelu Rhanbarthol i graffu trefniadau delio efo honiadau Awdurdodau Lleol</td><td>Aros am gadarnhad gan BDRh</td></tr><tr><td>20</td><td>3</td><td>Llywodraeth Cymru i Adolygu gweithredfau Adran 5</td><td>Aros am gopi gan LIC</td></tr><tr><td>21</td><td>3</td><td>Llywodraeth Cymru i gyhoeddi'r Strategaeth 10 Mlynedd atal camdrin plant yn rhywiol</td><td>Wedi cyhoeddi</td></tr><tr><td>13</td><td>4</td><td>Cydweithio efo ysgolion ar unrhyw faterion diogelu sy'n codi yn dilyn arolygon ESTYN</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>15</td><td>4</td><td>Penderfyniadau diogelu (Adran 5) yn cael eu gwneud yn aml-asiantaethol a dim gan y LADO yn unig</td><td>Trefniadau yn cael eu gweithredu a'u mireinio</td></tr><tr><td>16</td><td>4</td><td>Ystyried gwybodaeth diogelu hanesyddol ar gofnod plentyn</td><td>Wedi cwblhau</td></tr><tr><td>17</td><td>4</td><td>Trefniadau gweithredu Rhan 5 a Fframwaith Sicrwydd Ansawdd</td><td>Fframwaith wedi gwblhau</td></tr><tr><td>19</td><td>4</td><td>Diwylliant tryloyw ac agored o drîn ac atgyfeiriadau</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>22</td><td>4</td><td>Sefydlu Gwasanaeth Diogelu a Llesiant Ysgolion</td><td>Adolygu Parhaus</td></tr><tr><td>23</td><td>4</td><td>Gwella perthynas rhwng y timau plant a'r ysgolion</td><td>Parhaus</td></tr><tr><td>24</td><td>4</td><td>Cryfhau cydweithio / Cyfathrebu rhwng yr Adrannau Plant ac Addysg</td><td>Parhaus</td></tr></table>	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	18	1	Sicrhau bod y ffurflen gyfeirio Adran 5 yn hawdd ei chanfod ac yn hawdd ei defnyddio.	I'w gadarnhau	25	1	Ansawdd cofnodi Trafodaethau Strategaeth (Adran 5)	Medi-2026	14	3	Llywodraeth Cymru i ddatblygu Polisi Pryderon Lefel Isel	Aros am weithredu gan LIC	11	3	Llywodraeth Cymru i nodi fod angen clywed Llais y Plentyn yn dilyn cyfeiriad Adran 5	Aros am gopi gan LIC	12	3	Bwrdd Diogelu Rhanbarthol i graffu trefniadau delio efo honiadau Awdurdodau Lleol	Aros am gadarnhad gan BDRh	20	3	Llywodraeth Cymru i Adolygu gweithredfau Adran 5	Aros am gopi gan LIC	21	3	Llywodraeth Cymru i gyhoeddi'r Strategaeth 10 Mlynedd atal camdrin plant yn rhywiol	Wedi cyhoeddi	13	4	Cydweithio efo ysgolion ar unrhyw faterion diogelu sy'n codi yn dilyn arolygon ESTYN	Parhaus	15	4	Penderfyniadau diogelu (Adran 5) yn cael eu gwneud yn aml-asiantaethol a dim gan y LADO yn unig	Trefniadau yn cael eu gweithredu a'u mireinio	16	4	Ystyried gwybodaeth diogelu hanesyddol ar gofnod plentyn	Wedi cwblhau	17	4	Trefniadau gweithredu Rhan 5 a Fframwaith Sicrwydd Ansawdd	Fframwaith wedi gwblhau	19	4	Diwylliant tryloyw ac agored o drîn ac atgyfeiriadau	Parhaus	22	4	Sefydlu Gwasanaeth Diogelu a Llesiant Ysgolion	Adolygu Parhaus	23	4	Gwella perthynas rhwng y timau plant a'r ysgolion	Parhaus	24	4	Cryfhau cydweithio / Cyfathrebu rhwng yr Adrannau Plant ac Addysg	Parhaus	Llwyd = Oedi nes y daw newid cenedlaethol / rhanbarthol Gwyrdd = Wedi gwblhau (monitro)		
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																																																																	
18	1	Sicrhau bod y ffurflen gyfeirio Adran 5 yn hawdd ei chanfod ac yn hawdd ei defnyddio.	I'w gadarnhau																																																																	
25	1	Ansawdd cofnodi Trafodaethau Strategaeth (Adran 5)	Medi-2026																																																																	
14	3	Llywodraeth Cymru i ddatblygu Polisi Pryderon Lefel Isel	Aros am weithredu gan LIC																																																																	
11	3	Llywodraeth Cymru i nodi fod angen clywed Llais y Plentyn yn dilyn cyfeiriad Adran 5	Aros am gopi gan LIC																																																																	
12	3	Bwrdd Diogelu Rhanbarthol i graffu trefniadau delio efo honiadau Awdurdodau Lleol	Aros am gadarnhad gan BDRh																																																																	
20	3	Llywodraeth Cymru i Adolygu gweithredfau Adran 5	Aros am gopi gan LIC																																																																	
21	3	Llywodraeth Cymru i gyhoeddi'r Strategaeth 10 Mlynedd atal camdrin plant yn rhywiol	Wedi cyhoeddi																																																																	
13	4	Cydweithio efo ysgolion ar unrhyw faterion diogelu sy'n codi yn dilyn arolygon ESTYN	Parhaus																																																																	
15	4	Penderfyniadau diogelu (Adran 5) yn cael eu gwneud yn aml-asiantaethol a dim gan y LADO yn unig	Trefniadau yn cael eu gweithredu a'u mireinio																																																																	
16	4	Ystyried gwybodaeth diogelu hanesyddol ar gofnod plentyn	Wedi cwblhau																																																																	
17	4	Trefniadau gweithredu Rhan 5 a Fframwaith Sicrwydd Ansawdd	Fframwaith wedi gwblhau																																																																	
19	4	Diwylliant tryloyw ac agored o drîn ac atgyfeiriadau	Parhaus																																																																	
22	4	Sefydlu Gwasanaeth Diogelu a Llesiant Ysgolion	Adolygu Parhaus																																																																	
23	4	Gwella perthynas rhwng y timau plant a'r ysgolion	Parhaus																																																																	
24	4	Cryfhau cydweithio / Cyfathrebu rhwng yr Adrannau Plant ac Addysg	Parhaus																																																																	
Mesurau (Effaith)																																																																				

Hyder a phrofiadau staff o gyfeiriadau Rhan 5 ac ymdrin â phryderon diogelu	Diweddariad: Rydym yn ystyried â oes modd gwneud rhywbeth fel rhan o'r archwiliad mewnol o ymwybyddiaeth y gweithlu o ddiogelu (archwilio mewnol). Rydym yn oedi cyn cynnal archwiliad mewnol ar ymwybyddiaeth y gweithlu er mwyn rhoi amser i ddeunyddiau a gynhyrchwyd gan yr Hyrwyddwr Diogelu Corfforaethol gael amser i wreiddio. Mae'r cais yn cael ei gyflwyno i'r Panel Diogelu Strategol mis Gorffennaf am ystyriaeth.	Amserlen: Disgwyl am benderfyniad y Panel Strategol Diogelu. I'w adrodd erbyn cyfarfod Bwrdd mis Hydref 2026.
Presenoldeb Cadeirydd Llywodraethwyr neu ddirprwy mewn cyfarfod strategaeth Rhan 5 os oes honiad am aelod o weithlu ysgol	Diweddariad: Mae hyn yn cael ei fonitro'n rheolaidd fel rhan o gyfarfodydd Strategaeth Rhan 5. Mae heriau o ran adrodd ar y data drwy'r system bresennol (WCCIS), ac ar hyn o bryd mae angen gwneud gwaith gweinyddol â llaw i gyfrifo'r wybodaeth. Mae gwaith pellach yn mynd rhagddo i archwilio ffyrdd o symleiddio'r broses a hwyluso'r gwaith o adrodd ar y data yn y dyfodol.	Amserlen: Bwrdd mis Hydref 2026.
Arolygiadau ysgolion Estyn: niferoedd sy'n cydymffurfio â celfyddyd diogelu	Diweddariad: 18/19 ysgol yn cydymffurfio â celfyddyd diogelu yn ôl canfyddiadau ESTYN – un ysgol angen dilyn trefniadau recriwtio Diogel yn fwy cywir	Amserlen: Adroddir yn chwarterol

Allbynnau hyd yma

Mae rheolwyr o'r Adrannau Plant ac Addysg yn cyfarfod yn rheolaidd i gryfhau cydweithio.

Nid oes unrhyw benderfyniadau diogelu yn cael ei wneud gan un gweithiwr yn unig.

Mae cofnodion a gwybodaeth hanesyddol yn cael ei wirio bob tro y gwneir Cyfeiriad Diogelu (Adran 5).

Mae'r ffurflen cyfeirio honiadau o gamdriniaeth yn haws i'w gweld ar wefan y Cyngor ac ar wefan "hwb" yr Ysgolion.

Mae "Magic Notes" yn cael ei beilota er mwyn hwyluso'r broses o gofnodi cyfarfodydd diogelu (Adran 5).

Cwblhawyd y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd - sef ffordd o wirio bod gwaith yr Adran Plant cael ei wneud yn dda ac yn gyson.

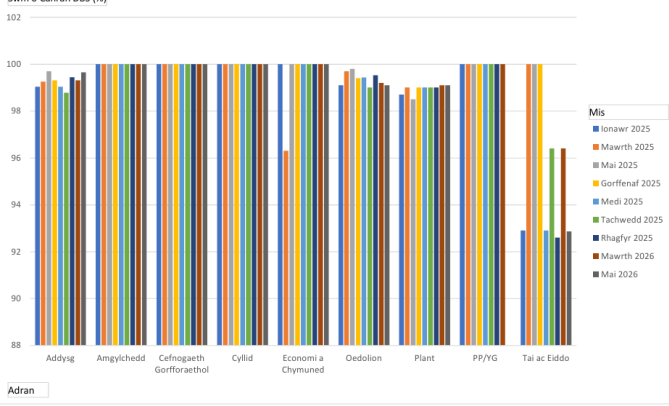

Rydym wedi penodi Rheolwr Sicrwydd Ansawdd i sicrhau bod y gweithdrefnau cywir yn cael eu dilyn yn yr Adran Plant.

THEMA 3 - HYFFORDDIANT A PHOLISIÂU Swyddog Adrodd: Ian Jones	
1. Nod Thema:	Sicrhau bod staff wedi'u hyfforddi i "feddwl yr hyn na ellir ei amgyffred" a deall "y gallai ddigwydd yma".
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	Hyfforddiant Diogelu - Canran o staff y Cyngor sydd wedi cwblhau'r hyfforddiant Diogelu mandadol - 76.6% - Mae'r hyfforddiant torfol i weithwyr (drwy fideo) gan nad oes ganddynt fynediad i system digidol y Cyngor wedi cychwyn. Mae'r adborth wedi bod yn hynod bositif gydag ymateb cadarnhaol o ran ffurf yr hyfforddiant a'r drafodaeth ymysg y staff wedi bod yn dda iawn. Mae 67 o weithwyr wedi derbyn yr hyfforddiant yn y ffurf yma hyd yma. - Mae'r safle mewnwyd newydd hefyd yn ei le o ran hyrwyddo a chynnig arweiniad ac er hwylustod dyma'r linc os oes gennych fynediad i'r safle: Diogelu - Mae'n gyfrifoldeb i bawb. - Mae fideo hefyd wedi ei greu er mwyn hyrwyddo fod diogelu yn gyfrifoldeb ar bawb yn y gweithlu. Gweler copi o'r fideo fel atodiad. - Mae'r gwaith o adnabod carfanau o staff sydd angen hyfforddiant arbenigol ar Ddiogelu yn parhau ac yn cael ei fonitro gan y Panel Strategol Diogelu. Adolygu'r Polisi Diogelu - Mabwysiadodd y Cabinet Bolisi Diogelu diwygiedig yn ei gyfarfod ar y 7fed o Orffennaf, a hynny yn dilyn adolygiad cynhwysfawr a gynhaliwyd rhwng Ionawr a Mehefin 2026: Polisi Diogelu (Mehefin 2026) - Cryfhawyd y Polisi drwy wneud y llwybr ar gyfer codi pryderon yn gliriach ar flaen y Polisi, egluro rolau, cyfrifoldebau ac atebolrwydd ar bob lefel, ychwanegu cyfrifoldebau tra'n comisiynu gwasanaethau. - Cyflwynwyd mesurau llywodraethu newydd i gryfhau goruchwyliaeth, gan gynnwys monitro cyfraddau cwblhau hyfforddiant drwy'r broses Herio Perfformiad, sefydlu diogelu fel eitem sefydlog ar agendâu'r Tîm Rheoli Corfforaethol a thimau rheoli adrannol, a pharhau i gyflwyno Adroddiad Blynnyddol i'r Pwyllgor Craffu Gofal, y Cabinet a'r Cyngor Llawn. - Bydd gwaith pellach yn cael ei wneud gan yr Hyrwyddwr Diogelu Corfforaethol er mwyn hyrwyddo'r Polisi. Hyfforddiant Camfeithrin (Grooming) - Yn dilyn nifer o gwestiynau a godwyd yng nghyfarfod y Bwrdd ym mis Ebrill, mae nodyn briffio wedi'i baratoi i egluro cwmphas yr hyfforddiant camfeithrin a darparu amserlen gliriach ar gyfer ei gyflawni. <i>(Gweler y Papur Briffio sy'n egluro'r newidiadau mewn manylder)</i> Canu'r Gloch - Mae'r Polisi Canu'r Gloch newydd bellach wedi ei fabwysiadu gan y Cyngor a bu i addasiad pellach gael ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar yr 2ail o Orffennaf. Hynny er mwyn ymestyn y cwynion adroddiadwy i gynnwys rhai am aflonyddu rhywiol yn sgil newid yn y ddeddfwriaeth.

	• Mae'r E-Fodiwl newydd o ran y polisi bellach wedi ei ddatblygu a rhagwelir y byddwn yn ei rhyddhau i holl staff y Cyngor cyn diwedd mis Gorffennaf. Yn ogystal, mae oddeutu 120 o reolwyr y Cyngor wedi derbyn cyflwyniad ar y polisi newydd fel rhan o'r cyfarfodydd rhwydwaith rheolwyr diweddar. • Yn sgil y cydweithio gyda'r sefydliad Protect, bydd hyfforddiant arbenigol ar ganu'r gloch yn cael ei gyflwyno ym mis Hydref eleni a rhagwelir y bydd hynny yn arwain at ragor o sesiynau tebyg i'r dyfodol. • Er gwybodaeth yn unig, mae'r Polisi Canu'r Gloch ar gyfer Aelodau hefyd wedi ei fabwysiadu gan y Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar yr 2ail o Orffennaf.
4. Heriau a wynebwyd:	Bu i'r Swyddog Hyrwyddo Diogelu orfod bod i ffwrdd o'i gwaith oherwydd llawdriniaeth yn ddiweddar felly, bu llithriad o rai wythnosau o ran cyflwyno'r fideo i eraill. Disgwylir i hynny newid yn fuan iawn fel gall y momentwm barhau.
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	1. Parhau i gynnal sesiynau hyfforddi torfol ar ddiogelu i staff sydd heb fynediad i systemau digidol y Cyngor. 2. Cwblhau a chyflyno E-Fodiwl newydd ar Bolisi Canu'r Gloch i holl staff y Cyngor. 3. Adnabod ffyrdd amgen o ran cyflwyno'r hyfforddiant Canu'r Gloch i'r staff hynny sydd heb fynediad i systemau digidol y Cyngor.
4. Risgiau / Adnoddau:	
5. Ystyriaethau Cyfathrebu:	

6. Amserlenni:	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen
	32	1	Polisi Canu'r Gloch	Hyrwyddo
	35	1	Hyfforddiant cadw cofnodion diogelu	Medi 2026
	30	1	Hyfforddiant "grooming"	Medi 2026
	38	1	Hyfforddiant diogelu – lefelau a hyfforddiant uwch	I'w gadarnhau
	34	2	Goruchwyliaeth Personau Diogelu Dynodedig gan weithwyr cymdeithasol	I'w gadarnhau
	29	3	Llywodraeth Cymru i Gomisiynu Adnodd Hyfforddiant	I'w gadarnhau gan LIC
	31	3	Sicrwydd i'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol o'r hyfforddiant "grooming" sy'n cael ei gynnal	I'w gadarnhau
	33	3	Byrddau Diogelu Rhanbarthol yn cael sicrwydd fod LADO wedi derbyn hyfforddiant	I'w gadarnhau gan BDRh
	36	4	Lefel hyfforddiant diogelu/VAWDASV adrannol	Wedi cwblhau – monitro parhaus
	37	4	Adolygu pecyn hyfforddiant diogelu ysgolion	Parhaus
	40	4	Adolygu Polisi Diogelu Corfforaethol pob dwy flynedd	Parhaus
	41	4	Adolygu Polisi Diogelu (Ysgolion) pob blwyddyn	Parhaus
	42	4	Archwiliad mewnol: Ymwybyddiaeth y gweithlu o ddiogelu	Wedi ei gwblhau
	43	4	Monitro cydymffurfiaeth DBS	Parhaus
	44	4	Ymweliadau monitro trefniadau diogelu ysgolion (Tîm Diogelu a Lles)	Parhaus
	45	4	Ymchwiliad Craffu Diogelu	Wedi ei gwblhau
Llwyd = Oedi nes y daw newid cenedlaethol / rhanbarthol Gwyrdd = Wedi gwblhau (monitro)				
Mesurau (Effaith)				

Cyfraddau DBS ar gyfer staff	Swm o Canran DBS (%) Diweddariad: Mae cyfraddau cydymffurfio yn parhau'n uchel ar draws yr adrannau, gyda phob adran yn uwch na 90%. Mae'r prif resymau dros unrhyw DBS sydd heb eu hadnewyddu yn cynnwys cyfnodau mamolaeth, absenoldeb salwch hirdymor ac aros i'r broses adnewyddu gael ei chwblhau.	Amserlen: Dyma fesur sy'n cael ei adrodd yn reolaidd i'r cyfarfod Herio Gwasanaethau Corfforaethol. Mae ffigyrau fesul Adran hefyd yn cael eu craffu drwy'r Grŵp Gweithredol Diogelu.
Cwblhau hyfforddiant diogelu mandadol	Diweddariad: 76.6% o holl staff y Cyngor wedi cwblhau hyfforddiant Diogelu. Mae 67 o weithwyr wedi derbyn yr hyfforddiant ar ffurf fideo hyd yma.	Amserlen: Mae'r data yma yn cael ei graffu yn y Grŵp Gweithredol Diogelu. Mae'r data hefyd bellach yn cael ei gynnwys yn herio perfformiad pob Adran.
Nifer a chanran ymweliadau gwirio ansawdd ysgolion	Diweddariad: Ers Ionawr 2026 hyd at ddiwedd mis Mai 2026 mae 52 o ysgolion (55%) wedi derbyn ymweliad monitro ansawdd. Mae 13 ymweliad arall wedi eu trefnu ar gyfer tymor yr Haf. Golygir hyn y bydd 65 ysgol (70%) wedi derbyn ymweliad monitro yn ystod tymor mewn 2 dymor ysgol o'r flwyddyn galendr. Bydd y 29 ysgol sydd yn weddill yn derbyn ymweliad yn yr 14 wythnos ysgol sydd rhwng Medi a diwedd Rhagfyr. Mae'r Gwasanaeth ar drac i ymweld â phob ysgol o leiaf unwaith mewn blwyddyn calendr. Yn ogystal â'r ymweliadau monitro mae'r gwasanaeth yn cynnal ymweliadau cefnogi ychwanegol mewn ymateb i geisiadau neu angen.	Amserlen: Dyma fesur sydd eisoes yn cael ei adrodd drwy drefniadau Herio Perfformiad Adran Addysg.
Cydymffurfiaeth â pholisïau diogelu ysgolion	Diweddariad: Mae'r Adran Addysg yn darparu polis enghreifftiol i ysgolion yn flynyddol. Mae'r holiadur diogleu Blynnyddol yn cadarnahu fod pob ysgol wedi	Amserlen: Dyma fesur sydd eisoes yn cael ei adrodd drwy drefniadau Herio

	mabwysiadu y polisi diogleu engreifftiol . Yn ogystal mae ymweliadau ansawdd blynyddol yn gwrio fod y polisi wedi wedi ei fabwysiadu ac nad oes newidiadau yn cael ei wneud iddo.	Perfformiad Adran Addysg.
% staff wedi cwblhau hyfforddiant ar droseddwy'r rhyw a 'grooming'	Diweddariad: Yn sgil oedi er mwyn sicrhau deunyddiau dwyieithog bydd y data bellach yn cael ei gasglu o fis Medi 2026 ymlaen.	Amserlen: Bwriedir gychwyn adrodd ar y data yma yn cyfarfod y Bwrdd fis Hydref 2026.
Hyder staff ac aelodau yn nhrefniadau Canu'r Gloch y Cyngor	Diweddariad: Mae gwaith pellach ei angen rhwng Ebrill a Gorffennaf er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r trefniadau yn fewnol.	Amserlen: Anelir i adrodd ar y mesur yma yng nghyfarfod y Bwrdd mis Medi 2026.

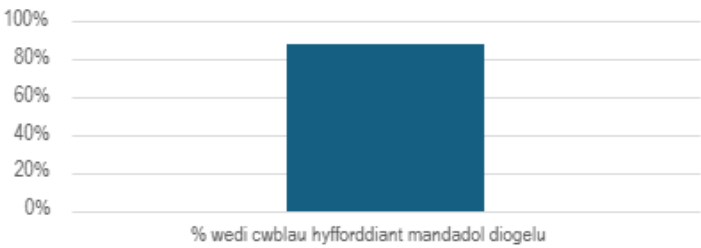
Allbynnau hyd yma

 Mae'r Cyngor wedi ychwanegu gwybodaeth am feithrin perthnasoedd amhriodol ("grooming") i'r hyfforddiant diogelu sy'n cael ei gyflwyno i bob ysgol.	 Mae edrych ar faint o staff sydd wedi cwblhau hyfforddiant Diogelu yn rhan o drefniadau monitro perfformiad pob Adran.	 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Polisi Canu'r Gloch newydd i staff y Cyngor.	 Penodwyd rôl Hyrwyddwr Diogelu Corfforaethol i godi ymwybyddiaeth o ddiogelu ar draws y Cyngor.
 Sefydlwyd Tîm Diogelu a Lles Addysg newydd sbon yn 2024.	 Mae'r Tîm Diogelu a Lles Addysg yn ymweld â bob ysgol unwaith y flwyddyn i wirio bod y rheolau cywir yn cael eu dilyn.	 Rydym wedi cynyddu capasiti y Tîm Diogelu a Lles Addysg - mae 4 aelod o staff yn gweithio i'r tîm bellach.	 Rydym wedi creu fideo ar gyfer cyflwyno'r hyfforddiant diogelu i staff rhengflaen.
 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu adolygiad o Bolisi Diogelu Corfforaethol			

THEMA 4 - LLYWODRAETHU Swyddog Adrodd: Alison Halliday	
1. Nod Thema:	- Sicrhau bod llywodraethwyr ysgolion yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau neu gadw plant yn ddiogel - Sicrhau bod systemau yn eu lle sy'n mesur iechyd a diwylliant ehangach ysgolion
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach am y camau nesaf
3. Cynnydd hyd yma:	Swyddog Cefnogi Llywodraethiant Mae'r Swyddog Cefnogi Llywodraethiant bellach wedi cychwyn yn ei rôl ac wedi ymgyfarwyddo efo'i dyletswyddau newydd yn llwyddiannus. Mae'r swyddog wedi mynychu nifer o gyfarfodydd gyda swyddogion cyffelyb yn rhanbarthol ac yn genedlaethol yn ogystal a mynd ati i lunio holiadur i ganfod barn cyrff llywodraethol am eu hyder wrth arddel eu rôl fel cyfaill beirniadol ac anghenion hyfforddiant pellach. Holiadur i Lywodraethwyr Ysgolion Gwynedd Mae holiadur i fesur effaith hyfforddiant ar ddiwylliant a hyder aelodau i weithredu fel cyfaill beirniadol wedi ei ddosbarthu. Hyd yma rydym wedi derbyn 23 ymateb sy'n gyfystyr a 26% o'n cyrff llywodraethol. Mae canfyddiadau cynnar yn cynnig mewnwelediad defnyddiol o rediad y cyrff ac wedi bod yn sail i lunio rhaglen hyfforddiant ddrafft er mwyn diwallu anghenion a grymuso ein cyrff llywodraethol o Fedi 2026 ymlaen. Hyfforddiant Diogelu i Gadeiryddion Mae hyfforddiant Diogelu mandadol ar gyfer y Cadeiryddion a Llywodraethwr Diogelu Dynodedig sydd wedi methu a mynychu yn ystod y flwyddyn yn cael ei gynnal ar y 7fed o Orffennaf. Hyfforddiant i Glercod Cyflwynwyd hyfforddiant i glercod ddiwedd Ebrill 2026. Bu i 23 o glercod fynychu'r hyfforddiant sy'n gynrychiolaeth o 46% o'n cyrff llywodraethol. Cafwyd adborth cadarnhaol gan 19 clerc. Byddwn yn ail-redeg yr hyfforddiant unwaith efo ar gychwyn Medi 2026. Mae'n fwriad gennym sefydlu Fforwm Clercod er mwyn cyfarfod yn dymhorol a rhannu arferion da clercio yn gyson. Adolygiad Llywodraethiant – Llywodraeth Cymru Mae'r Adran Addysg wedi cynnig sylwadau'n ffurfiol i'r adolygiad. Bydd cynrychiolydd o Lywodraeth Cymru yn mynychu Fforwm Llywodraethwyr Gwynedd ar yr 8fed o Orffennaf er mwyn cywain barn a mewnbyn am heriau llywodraethu ysgolion llai a gwledig.
4. Heriau a wynebwyd:	- Dibyniaeth – yn aros am arweiniad terfynol gan Llywodraeth Cymru yn dilyn ei adolygiad o drefniadau llywodraethu o fewn ysgolion - Diffyg cynrychiolaeth o bob corff llywodraethol ar yr hyfforddiant clercio - Y swydd clerc proffesiynol wedi ei hail-hysbysebu o ganlyniad i ddiffyg diddordeb.

5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	• Penodi clerc proffesiynol er mwyn ychwanegu capasiti i'r Adran Cefnogi Llywodraethiant ac i sicrhau ein bod yn diwallu y galw am glerc o blith ein ysgolion. Erbyn Medi 2026 • Dadansoddi'r data o'r Holiadur Llywodraethwyr er mwyn adrodd ar hyder ein Cyrff Llywodraethwyr wrth arddel eu rôl fel Cyfaill Beirniadol yn ein cyfarfod Medi 2026. Defnyddio'r canfyddiadau i lywio ein rhaglen hyfforddiant ar gyfer Llywodraethwyr ar gyfer 2026-27 • Llundio rhaglen Hyfforddiant gynhwysfawr i Cyrff Llywodraethol sy'n sicrhau bod Cadeiryddion a Llywodraethwyr newydd yn cwblhau hyfforddiant mandadol o fewn y terfynau amser statudol sef 6 mis o gychwyn yn eu rôl. • Sefydlu Fforwm Clercod er mwyn sicrhau bod hyfforddiant cyson yn cael ei gynnal i clercod a chyfle i rannu arferion da yn barhaus. Medi 2026 ymlaen • Sefydlu Fforwm Cadeiryddion er mwyn rhannu diweddariadau cyson am agweddau penodol e.e. polisïau																																
6. Risgiau / Adnoddau:	Risg • Addasu trefniadau'r Awdurdod o ran llywodraethiant yn ormodol cyn derbyn arweiniad cenedlaethol yn dilyn yr adolygiad. • Methu penodi ar gyfer y rôl clerc proffesiynol ac o ganlyniad yn methu diwallu anghenion a gofyn yr ysgolion am glerc o Fedi ymlaen. • Gorlwytho ein llywodraethwyr gyda hyfforddiant. Bydd rhaid sicrhau bod ein rhaglen hyfforddiant wedi ei rhesymoli dros gyfnod.																																
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	• Bydd angen cyfathrebu unrhyw newid yn ein disgwyliadau yn glir a di-amwys er mwyn i bod Cadeirydd a llywodraethwyr ddeall bod terfyn amser ar gyfer cwblhau unrhyw hyfforddiant mandadol.																																
8. Amserlenni:	<table><tr><th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr><tr><td>46</td><td>2</td><td>Llywodraeth Cymru i amlygu cyfrifoldebau Llywodraethwyr</td><td>I'w gadarnhau gan LIC</td></tr><tr><td>47</td><td>2</td><td>Dangosfwrdd i lywodraethwyr ar iechyd a lles ysgol</td><td>i'w gadarnhau gan LIC</td></tr><tr><td>48</td><td>2</td><td>Llywodraethwyr i gadw cofnodion cywir o benderfyniadau diogelu</td><td>Mai 2026</td></tr><tr><td>49</td><td>2</td><td>Amlygu beth yw rôl Llywodraethwyr mewn trefn ymchwilio ac atal</td><td>Mehefin 2026 / Parhaus</td></tr><tr><td>52</td><td>3</td><td>Cymharu trefniadau Llywodraethu YF â Ysgolion eraill</td><td>I'w gadarnhau</td></tr><tr><td>50</td><td>4</td><td>Dysgu gwersi wrth ymdrin a chwynion i'r dyfodol</td><td>Parhaus – achos tebyg i ICC 2019 heb ddigwydd</td></tr><tr><td>51</td><td>4</td><td>Hyfforddiant a Chefnogaeth i Lywodraethwyr</td><td>Aros canfyddiadau adolygiad LIC</td></tr></table> Llwyd = Oedi nes y daw newid cenedlaethol / rhanbarthol	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	46	2	Llywodraeth Cymru i amlygu cyfrifoldebau Llywodraethwyr	I'w gadarnhau gan LIC	47	2	Dangosfwrdd i lywodraethwyr ar iechyd a lles ysgol	i'w gadarnhau gan LIC	48	2	Llywodraethwyr i gadw cofnodion cywir o benderfyniadau diogelu	Mai 2026	49	2	Amlygu beth yw rôl Llywodraethwyr mewn trefn ymchwilio ac atal	Mehefin 2026 / Parhaus	52	3	Cymharu trefniadau Llywodraethu YF â Ysgolion eraill	I'w gadarnhau	50	4	Dysgu gwersi wrth ymdrin a chwynion i'r dyfodol	Parhaus – achos tebyg i ICC 2019 heb ddigwydd	51	4	Hyfforddiant a Chefnogaeth i Lywodraethwyr	Aros canfyddiadau adolygiad LIC
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																														
46	2	Llywodraeth Cymru i amlygu cyfrifoldebau Llywodraethwyr	I'w gadarnhau gan LIC																														
47	2	Dangosfwrdd i lywodraethwyr ar iechyd a lles ysgol	i'w gadarnhau gan LIC																														
48	2	Llywodraethwyr i gadw cofnodion cywir o benderfyniadau diogelu	Mai 2026																														
49	2	Amlygu beth yw rôl Llywodraethwyr mewn trefn ymchwilio ac atal	Mehefin 2026 / Parhaus																														
52	3	Cymharu trefniadau Llywodraethu YF â Ysgolion eraill	I'w gadarnhau																														
50	4	Dysgu gwersi wrth ymdrin a chwynion i'r dyfodol	Parhaus – achos tebyg i ICC 2019 heb ddigwydd																														
51	4	Hyfforddiant a Chefnogaeth i Lywodraethwyr	Aros canfyddiadau adolygiad LIC																														

Mesurau (Effaith)

% o gyrff llywodraethu ysgolion sy'n adrodd bod pob aelod wedi cwblhau hyfforddiant mandadol	Diogelu - % Llywodraethwyr Gwynedd wedi cwblhau'r hyfforddiant mandadol diogelu 100% 80% 60% 40% 20% 0% % wedi cwblhau hyfforddiant mandadol diogelu	Amserlen: Blynnyddol Mae'r wybodaeth yma'n cael ei gasglu yn ystod Tymor yr Hydref drwy'r Holiadur Diogelu Blynnyddol.
Hyder y Corff Llywodraethol yn eu gallu i fod yn Gyfaill Beirniadol i'r ysgol.	Diweddariad: I'w gyflwyno mis Medi 2026.	Amserlen: Gwybodaeth yn cael ei gasglu cyn diwedd tymor yr Haf er mwyn gallu adrodd i'r Bwrdd ar ddechrau'r tymor newydd (Medi 2026).

Allbynnau hyd yma

Mae Llawlyfr Llywodraethwr newydd wedi'i greu ac wedi'i rannu gyda holl Lywodraethwyr Ysgolion Gwynedd.

Penodi Swyddog newydd i gefnogi Llywodraethwyr Ysgolion

Creu rhaglen hyfforddiant i glercod pob un corff llywodraethu ysgolion.

THEMA 5 – ARFERION CYFYNGOL	
Swyddog Adrodd: Llion Williams	
1. Nod Thema:	Arfarnu polisi a strwythur hyfforddi ymyrraeth gynnar yn ogystal â diweddarau arweiniad i ysgolion am ffilmio ymyrraeth gorfforol.
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yma:	Cwmni allanol wedi ei gomisiynu i: - Werthuso'r polisi presennol yn erbyn canllawiau cenedlaethol - Dadansoddi cryfderau a gwendidau'r polisi. - Argymhell camau gwella ymarferol sy'n sicrhau cydymffurfiaeth lawn ac integreiddio dulliau a sgysiau adferol. - Argymhell trefniadau gweithredu clir gyda rolau, atebolrwydd, a dull adferol wedi'i wreiddio mewn ymarfer dyddiol. - Gwerthuso'r cynllun hyfforddi staff mewn gofynion polisi a sgysiau adferol. - Sefydlu trefniadau adrodd clir ar gyfer digwyddiadau, pryderon, a chanlyniadau sgysiau adferol. Canfyddiadau yr arfarniad allanol yn nodi: Mae'r adolygiad yn cadarnhau bod gan yr Awdurdod sail bolisi gadarn, wedi'i seilio ar egwyddorion hawliau dynol, atal, ac ymagwedd sy'n canolbwyntio ar y disgybl. Mae'r polisi model presennol yn cyd-fynd yn briodol â'r Fframwaith Lleihau Ymyrraeth Gyfyngol (Cymru, 2022), ac yn adlewyrchu'n effeithiol y dyletswyddau statudol a nodir mewn deddfwriaeth berthnasol. Fodd bynnag, er bod y sail polisi yn gryf, mae'r adolygiad yn dod i gasgliad cyson, sef: - bod diffyg datblygiad system weithredol, monitro a gwerthuso yn cyfyngu ar effeithiolrwydd y trefniadau presennol. - Mae hyn yn dynodi'r angen i symud y ffocws strategol o ddatblygu polisi pellach i gryfhau'r system weithredu ac atebolrwydd sy'n sail i'w weithrediad. Fframwaith Deddfwriaethol a Pholisi Trefniadau presennol yn cynnwys nifer o gryfderau sylweddol, gan gynnwys: - ymrwymiad clir i egwyddorion hawliau dynol, urddas a lles disgyblion - pwyslais cryf ar atal, dad-ddwysáu ac ymyrraeth gynnar - dealltwriaeth gadarn o'r fframwaith cyfreithiol ynghylch defnyddio grym rhesymol Mae'r adolygiadau wedi nodi nifer o flychau allweddol sy'n rhwystro effeithiolrwydd: Llywodraethiant; Nid yw rolau, cyfrifoldebau a mecanweithiau atebolrwydd wedi'u diffinio'n ddigon clir ar draws y system. Defnyddio Data; Er bod data'n cael ei gasglu, nid yw'n cael ei ddadansoddi na'i ddefnyddio'n systematig i lywio penderfyniadau strategol. Cysondeb Ymarfer; Mae amrywiad rhwng ysgolion o ran dehongli a gweithredu'r polisi. Hyfforddiant; Nid oes fframwaith awdurdod-gyfan i sicrhau cymhwysedd parhaus na monitro hyfforddiant. Ansawdd Cofnodi; Mae diffyg eglurder mewn rhai cofnodion ynghylch y rhesymeg a'r risg o niwed sy'n cyfiawnhau'r defnydd o rym. Gweithredu:

	Mae'r dystiolaeth yn dangos bod y materion a amlygwyd yn ymwneud yn bennaf â gweithredu systemau, yn hytrach nag â diffygion yn y polisi ei hun. Yn ymarferol, mae hyn yn golygu bod yr her strategol yn cynnwys: • symud o ddull sy'n canolbwyntio ar bolisi i ddull sy'n canolbwyntio ar weithredu • trosi egwyddorion damcaniaethol yn ymarfer cyson a mesuradwy • sicrhau bod pob ysgol yn gweithredu o fewn disgwyliadau cyffredin a chyson Mae'r ymateb strategol yn ceisio sefydlu system weithredu integredig sy'n galluogi'r Adran Addysg i fonitro, herio a gwella ymarfer mewn modd systematig. Meysydd Gweithredu: • Llywodraethiant a Goruchwyliaeth Bydd strwythur Llywodraethiant clir yn cael ei sefydlu, sy'n diffinio rolau a chyfrifoldebau ar lefel Ysgol, Awdurdod ac ar lefel Strategol. • Defnyddio Data System ddata ganolog wedi ei datblygu i alluogi'r adran addysg gasglu a dadansoddi gwybodaeth o bob Ysgol mewn modd cyson er mwyn gallu adnabod patrymau a tueddiadau, canfod anghysondebau rhwng Ysgolion a thargedu hyfforddiant a chefnogaeth ac unrhyw waith ataliol pellach . Mae gweithgor wedi ei sefydlu sy'n cynnwys cynrychiolaeth o'r Tîm diogelu, lechyd a diogelwch a' Tîm Cynhwysiad i ddadansoddi a gwerthuso'r adroddiadau yn fisol. Yn ogystal â'r data ymyrraeth gynnar bydd croes gyfeirio yn digwydd gyda adroddiadau lechyd a diogelwch a gwaharddiadau ysgol. • Diwygio'r Polisi Bydd y polisi presennol yn cael ei ddiweddarau er mwyn cryfhau elfennau gweithredol, gan gynnwys: ○ eglurder ar lwybrau Llywodraethiant a monitro ○ gofynion penodol ar gyfer cofnodi rhesymeg a risg ○ canllawiau clir ar trothwyon ar gyfer ymyrraeth arweiniad penodol ar recordio (gan gynnwys gwahardd defnyddio dyfeisiau personol) • Hyfforddiant a Datblygiad Gweithlu Bydd strategaeth hyfforddi adran addysg yn cael ei sefydlu, yn seiliedig ar fodel tair lefel: ○ lefel ymwybyddiaeth ar gyfer pob aelod staff ○ lefel ymarfer ar gyfer staff allweddol ○ lefel arbenigol ar gyfer arweinwyr a hyfforddwyr Mae cynllun gweithredu wedi ei lunio gan y gweithgor gyda camau gweithredu clir, deilliannau, amserlen cwblhau a chyfrifoldebau gyda'r egwyddor o weithredu mewn tri cham: Tymor Byr: diwygio polisi, sefydlu strwythurau Llywodraethiant Tymor Canolig: datblygu system data a gweithredu hyfforddiant Tymor Hir: gwerthuso effaith a sicrhau cysondeb ar draws yr Awdurdod
4. Heriau a wynebwyd:	• Llithriad yn amserlen cwblhau'r arfarniad allanol wedi achosi ymestyn yr amserlen gweithredu. • Yr angen i adrodd ar ddigwyddiadau drwy'r drefn HS11 ac i'r Adran Addysg yn risg bod un adroddiad yn cael ei chyflwyno yn lle dwy. Gofynion a dull adrodd i'r Adran Addysg wedi ei lliniaru i ymateb i hyn

5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Sefydlu cynllun gweithredu yn dilyn y gwaith gwerthuso – Mawrth 2026 - Sefydlu a gweithredu trefn monitro a chydymffurfiaeth gyda’r polisi – Mawrth 2026 - Adolygu strategaeth a chynllun hyfforddi – Yn weithredol erbyn Medi 2026 - Grymuso trefniadau adrodd a monitro data adroddiadau ysgolion – Mehefin 2026			
6. Risgiau / Adnoddau:	Cydymffurfiaeth parhaus ysgolion – Trefn monitro wedi ei sefydlu i ymateb i hyn			
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:	-			
8. Amserlenni:	Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen
	53	2	Llywodraeth Cymru i gyhoeddi Canllaw ar ffilmio achosion arferion cyfyngol	I’w gadarnhau gan LIC
	53.1	“	Sefydlu is-grwp - ymchwilio	Rhagfyr - Cwblhawyd
	53.2	“	Adolygu’r polisi	Ionawr 2026
	53.3	“	Mabwysiadu’r polisi	Chwefror 2026 ac yn flynyddol
	53.4	“	Darparu hyfforddiant	Medi 2026 ac yn barhaus
	53.5	“	Monitro	Medi 2026 ac yn fisol
	Llwyd = Oedi nes y daw newid cenedlaethol / rhanbarthol Gwyrdd = Wedi gwblhau (monitro)			
Mesurau (Effaith)				
% o staff yr ysgol sy’n cwblhau hyfforddiant arferion cyfyngol	Diweddariad: Mae dros 300 o staff mewn 85 o ysgolion Gwynedd wedi derbyn hyfforddiant dros y 3 blynedd diwethaf. Mae hyn yn cynnwys hyfforddiant gloywi. Mae rhaglen hyfforddiant yn cael ei rheoli a’i monitro gan y tîm cynhwysiad. Ar hyn o bryd mae hyfforddiant yn cael ei gynnal ar sail angen, ceisiadau neu argymhelliad gan y gwasanaeth cynhwysiad. Disgwylir y bydd y drefn yma yn cael ei mireinio yn dilyn canfyddiadau’r gwerthusiad. Mae gwaith pellach angen ei gwblhau er mwyn casglu’r data yn fwy effeithiol. Bydd y strategaeth hyfforddi newydd yn weithredol o Medi 2026 ymlaen. Yn ychwanegol bydd yn cael ei gynnwys yn yr hyfforddiant blynyddol diogelu ac hyfforddiant Person Penodedig Diogelu (Grŵp C)			Amserlen: Mireinio’r trefn casglu yn dilyn y gwerthusiad gan y cwmni allanol Medi 2026
% o ysgolion yn cydymffurfio gyda’r polisi model arferion cyfyngol.	Diweddariad: Mae pob ysgol sydd wedi ymateb i’r holiadur diogelu blynyddol (Hydref 2025) yn cadarnhau eu bod nhw wedi mabwysiadu polisi arweiniol yr Adran Addysg. Yn ystod y cylch newydd o ymweliadau ansawdd Diogelu mae’r 62 ysgol (66% o ysgolion Gwynedd wedi derbyn ymweliad hyd yma) yn cadarnhau eu bod wedi mabwysiadu ac yn cydymffurfio gyda’r polisi arweiniol yr Adran addysg (100%). Mae’r Ymweliadau Ansawdd diogelu yn gwirio bod yr ysgol wedi mabwysiadu polisi model yr Adran Addysg ac mae trafodaeth am wedithredu a chydymffurfiaeth yn cael ei gynnal. Bydd			Amserlen: Data’n cael ei gasglu drwy’r holiadur diogelu blynyddol / ymweliadau Tîm Diogelu a Lles a’r drefn adrodd.

	modd adrodd ar y data yma pan y bydd y dull adrodd newydd yn weithredol yn Medi 2026	
Adrodd ar y ddau fesur isod mewn cyfarfodydd herio perfformiad: -Nifer o adroddiadau o ddefnydd o arferion cyfyngol gan ysgolion. -% o'r adroddiadau sydd wedi derbyn llais y plentyn fel rhan o'r adroddiad	Diweddariad: Fel rhan o'r strategaeth ymateb mae trefn wedi ei sefydlu i'r Tîm Diogleu, Iechyd a Diogelch a Tîm cynhwysiad i werthuso adroddiadau yn fisol. Bydd y data yma yn cael ei adrodd i'r Pennaeth Cynorthwyol Anghenion Dysgu Ychwnaegol ac yn cael ei drafod yng nghyfarfodydd Tîm Rheoli Addysg	Amserlen: Yn weithredol o Medi 2026 ymlaen

Allbynnau hyd yma

Mae'r **Polisi Arferion Cyfyngol** arweiniol wedi ei fabwysiadu gan pob Ysgol yng Ngwynedd

Mae **adolygiad annibynnol o arferion cyfyngol** wedi'i gynnal, gan arwain at gyfres o argymhellion i'w gweithredu.

THEMA 6 - CYNLLUNIO ARGYFWNG AC YMATEB I ARGYFWNG																								
Swyddog Adrodd: Catrin Love																								
1. Nod Thema:	Sicrhau bod cynllun clir, strategol a chydgyssylltiedig ar waith mewn achos o argyfwng																							
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Gofynnwn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu ar gynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.																							
3. Cynnydd hyd yma:	Mae Cynllun Crisis (gweithredol) terfynol mewn lle. Mae hyn yn dilyn ymgynghoriad gyda grwp o Benaethiaid Ysgolion, ac Undebau Llafur i gynnwys Undebau Addysg. Pob sylw wedi ei ymgorffori. Mae'r Cynllun yn barod l'w rannu a'i gyfathrebu gyda ysgolion a llywodraethwyr gyda chynllun mewn lle i wneud hynny ddechrau Mis Medi. Mae hyn er mwyn cyrraedd Penaethiaid newydd / Cadeiryddion Llywodraethwyr newydd ar ddechrau y tymor newydd yn hytrach nac ar ddiwedd y tymor yma pan fydd trosiant naturiol. Mae gwaith yn digwydd i adolygu ein trefniadau strategol i gyd-fynd â hyn er mwyn sicrhau fod pob elfen wedi ei gynnwys o fewn Cynllun Argyfwng Strategol sydd eisoes yn bodoli																							
4. Heriau a wynebwyd:																								
5. Y camau nesaf/cerrig milltir allweddol:	- Cyflwyno y Cynllun i ysgolion ym Mis Medi gan ymgynghori bryd hynny hefo Penaethaid ysgolion ar yr union lefel o gefnogaeth y byddant ei angen. - Fel isafswm, mae hyn yn debygol o gynnwys cyfres o weithdai gyda arweinyddion ysgolion. - Ymgysylltu gyda cadeiryddion Llywodraethwyr (trwy fforwm Cadeiryddion) er mwyn cyflwyno y Cynllun a sicrhau fod pob corff yn ymwybodol o bwysigrwydd y Cynllun. - Sicrhau fod trefniadau yn plethu mewn i drefniadau monitro ehangach wrth symud ymlaen e.e. holiadur blynyddol diogelu ynghyd â gwiriadau safle iechyd a diogelwch ayb.																							
6. Risgiau / Adnoddau:	Adnodd ychwanegol wedi ei gymeradwyo a threfniadau ar y gweill i benodi i swydd dros dro																							
7. Ystyriaethau Cyfathrebu:																								
8. Amserlenni:	<table><tr><th>Rhif</th><th>Blaenoriaeth</th><th>Beth?</th><th>Amserlen</th></tr><tr><td>54</td><td>2</td><td>Adolygu'r cynllun digwyddiadau difrifol strategol</td><td>Cyfnod ymgynghori 31/3/26. Rhaglen hyfforddi Tymor yr Haf 2026</td></tr><tr><td>57</td><td>2</td><td>Trefnu secondiad i weithiwr cymdeithasol i weithio â'r Heddlu (yn unol a'r angen)</td><td>Medi 2026</td></tr><tr><td>55</td><td>5</td><td>Protocol swyddogol i rannu gwybodaeth</td><td>Wedi ei gwblhau</td></tr><tr><td>56</td><td>5</td><td>Cynllun mewn grym sy'n gosod camau i gael cymorth cyflym mewn digwyddiad trawmatig</td><td>Wedi ei gwblhau</td></tr></table> Llwyd = Oedi nes y daw newid cenedlaethol / rhanbarthol Gwyrdd = Wedi gwblhau (monitro)				Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen	54	2	Adolygu'r cynllun digwyddiadau difrifol strategol	Cyfnod ymgynghori 31/3/26. Rhaglen hyfforddi Tymor yr Haf 2026	57	2	Trefnu secondiad i weithiwr cymdeithasol i weithio â'r Heddlu (yn unol a'r angen)	Medi 2026	55	5	Protocol swyddogol i rannu gwybodaeth	Wedi ei gwblhau	56	5	Cynllun mewn grym sy'n gosod camau i gael cymorth cyflym mewn digwyddiad trawmatig	Wedi ei gwblhau
Rhif	Blaenoriaeth	Beth?	Amserlen																					
54	2	Adolygu'r cynllun digwyddiadau difrifol strategol	Cyfnod ymgynghori 31/3/26. Rhaglen hyfforddi Tymor yr Haf 2026																					
57	2	Trefnu secondiad i weithiwr cymdeithasol i weithio â'r Heddlu (yn unol a'r angen)	Medi 2026																					
55	5	Protocol swyddogol i rannu gwybodaeth	Wedi ei gwblhau																					
56	5	Cynllun mewn grym sy'n gosod camau i gael cymorth cyflym mewn digwyddiad trawmatig	Wedi ei gwblhau																					

Mesurau (Effaith)		
Nifer ysgolion / staff / Llywodraethwyr ym mhob ysgol sydd wedi derbyn hyfforddiant Cynllun Argyfwng.	Amserlen: Hyfforddiant i gael ei amserlennu Hyfforddiant i fod yn Mis Medi 2026	Diweddariad: Adrodd ar hwn yn parhau yn gynamserol gan fod angen diweddarau ac ymgynghori ar y Cynllun cyn rhoi hyfforddiant priodol yn ei le.
Nifer archwiliadau boddhaol o gynlluniau argyfwng ar y safleoedd y Cyngor	Amserlen: Rhaglen archwiliadau blynyddol i gychwyn o Medi 2026.	Diweddariad: Adrodd ar hwn yn parhau yn gynamserol gan fod angen cynnig hyfforddiant priodol yn ei le cyn sefydlu rhaglen monitro.
Allbynnau hyd yma		
 Cytundeb i gydweithio â'r Heddlu mewn argyfwng, er enghraifft, fod gweithiwr cymdeithasol yn gweithio i'r Heddlu am gyfnod (secondiad).		

Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder - Cynllun Ymateb

Cyngor Gwynedd

Adroddiad Cynnydd

15.07.2026

Thema 7 – Ysgol Friars Swyddog yn Adrodd: Margaret Davies	
1. Nod Thema:	Cefnogi Ysgol Friars
2. Arweiniad a geisir gan y Bwrdd:	Rydym yn gofyn i'r Bwrdd; - Herio a chraffu'r cynnydd - Cynnig unrhyw arweiniad pellach ar y camau nesaf.
3. Cynnydd hyd yn hyn:	Adolygu gallu'r Corff Llywodraethu i weithredu'r argymhellion a fydd yn deillio o'r CPR, gan asesu'n realistig pa gamau sydd y tu hwnt i'w gapasiti. - Trefniadau llywodraethu er mwyn i lesiant a diogelu barhau i gryfhau. Mae llywodraethwyr yn dangos hyder wrth werthuso'r adroddiad diogelu a lesiant, ac mae rhaglen strwythuredig o gyfarfodydd herio a chefnogaeth rhwng y Person Diogelu Dynodedig (DSP) a'r Llywodraethwr Diogelu yn cael eu cynnal bob tymor. Mae tystiolaeth glir o ddatblygu pecyn data, wedi'i lunio mewn ymateb i adborth llywodraethwyr - er enghraifft, cymharu presenoldeb tymhorol - sy'n gwella ansawdd goruchwyliaeth strategol. - Mae'r adroddiad tymhorol i'r Corff Llywodraethu yn parhau i ddarparu data i'r llywodraethwyr yn ymwneud â chyfeiriadau diogelu, amddiffyn plant a phlant mewn gofal. - Mae'r ysgol wedi sefydlu is-bwyllgor lesiant sy'n cwrdd yn rheolaidd i rannu gwybodaeth am ddata lefel uchel, patrymau a gweithrediadau/ ymatebion ysgolion i bryderon. - Mae'r corff llywodraethu yn craffu'r polisiau diogelu cyn cadarnhau yng nghyfarfod llawn y Corff Llywodraethu. Mae'r rhain yn cael eu cadarnhau yn flynyddol. - Mae'r ysgol yn gweithio'n agos gyda swyddogion diogelu enwebedig yr awdurdod lleol ac arbenigwr allanol. Mae'r awdurdod lleol yn cefnogi'r Llywodraethwyr wrth iddynt ddatblygu eu rôl ffrind beirniadol. - Mae AHA Diogelu erbyn hyn yn cael ei gwblhau'n flynyddol a'i gyflwyno i'r Corff Llywodraethu llawn. - Mae'r corff llywodraethu wedi'i friffio ar yr argymhellion posib gan yr Adolygiad Ymarfer Plant a bydd yn gweithio'n agos gydag arweinwyr yr ysgol i sicrhau bod yr holl argymhellion sy'n berthnasol i'r ysgol wedi cael eu cwblhau mewn modd amserol.

	• Bydd Swyddog Diogelu'r Awdurdod yn parhau i fynychu'r corff llywodraethu a'r Is-bwyllgor Diogelu a Llesiant i ddarparu cefnogaeth a her adeiladol, a sicrhau adborth rheolaidd i'r Awdurdod ynghylch cynnydd yn erbyn yr argymhellion, a chryfhau'r berthynas waith rhwng yr ysgol a'r Awdurdod. • Mae'r Arweinydd Diogelu yn cyfarfod â'r Pennaeth/Arweinydd Diogelu Dynodedig bob tair wythnos ac yn mynychu cyfarfodydd y Corff Llywodraethu. Cryfhau hyfforddiant a chefnogaeth i lywodraethwyr ym meysydd diogelu, atebolrwydd strategol a monitro perfformiad. • Mae'r holl lywodraethwyr wedi cwblhau'r hyfforddiant NSPCC. • Cynhaliwyd cyfarfod arbennig o'r Corff Llywodraethu ar 1 Rhagfyr i ganolbwyntio ar Ddiogelu fel a ganlyn: ○ Ffurflen hunan-werthuso ar gyfer Diogelu ac Amddiffyn Plant - Estyn ○ Awdit Awdurdod Lleol ○ Protocol Awyrgylch Gyfforddus: Protocol Cefnogaeth Cyn ac Ar ôl Profedigaeth i Ddisgyblion Ysgol Friars ○ Hyfforddiant Diogelu - Staff a Llywodraethwyr ○ Bwrdd Rhaglen - Deiliant yr Adolygiad Ymarfer Plant ○ Rôl a chyfrifoldebau'r Is-bwyllgor Diogelu a Llesiant • Mae adroddiad tymhorol i'r Corff Llywodraethu yn parhau i ddarparu data i lywodraethwyr yn ymwneud â chyfeiriadau diogelu, amddiffyn plant a phlant mewn gofal. Cefnogi'r Pennaeth dros dro, y Dirprwy a'r ddau Bennaeth Cynorthwyol newydd wrth iddynt ddatblygu yn dîm rheoli cryf. • Fe wnaeth yr SIA ymweld yn ystod cyhoeddi'r CPR ac wrth baratoi ar gyfer arolygiad Estyn. Mae'r SIA yn parhau i ymweld pan fo angen yn ystod y flwyddyn i drafod gwelliannau i'r ysgol. • 'Gofod diogelu' - mae sesiynau yn ystod hanner tymor wedi'u trefnu i bob aelod o'r tîm arweinyddiaeth gan 'ysgolion sy'n ymwybodol o drawma'. • Mae goruchwyliaeth fisol o'r Person Dynodedig gan ymgynghorydd annibynnol i gefnogi'r pwysau ar y DSP ar yr amser hwn. • Cydweithio ar draws yr Ysgol - mae'r ysgol yn parhau i weithio'r gynghair A55 sy'n canolbwyntio ar sgiliau llythrennedd, yn ogystal â gweithio gydag Ysgol Syr Hugh Owen, Ysgol Brynrefail ac Ysgol Dyffryn Ogwen mewn perthynas â Gwynedd. Mae cytundeb ffurfiol wedi'i ddatblygu rhwng pedair ysgol a'r ffocws cyntaf yw cynhwysiant.
--	--

Cefnogi'r recriwtio a'r pontio i Bennaeth parhaol yn ystod 2026, gan sicrhau staff a rhieni bod trefniadau cadarn yn eu lle yng Nghyngor Gwynedd

- Pennaeth parhaol wedi'i benodi i gychwyn ar 1 Medi 2026.

Cryfhau arweinyddiaeth ganol a sicrhau bod prosesau rheolaeth yr ysgol yn weithredol ac yn dryloyw.

- Mae Llywodraethwyr Cyswllt wedi'u penodi a 'Canllawiau Ysgol ar gyfer Ymweliadau Cefnogol gan Lywodraethwyr' wedi eu mabwysiadu gan y Corff Llywodraethu. Mae cyfarfodydd wedi eu cynnal gyda'r cyfadrannau ac yn parhau. Mae ffurflen gofnodi trosolwg cyffredinol yn dilyn ymweliad cefnogol i'r ysgol gan aelod o'r Corff Llywodraethu yn cael ei hanfon i'r Pennaeth a Phennaeth y Gyfadrannau.
- Cwblhawyd y rownd gyntaf o sicrhau ansawdd, a chyflwynwyd adroddiad o'r canfyddiadau ysgol-gyfan i'r Corff Llywodraethu. Mae meysydd ysgol-gyfan i'w gwella ymhellach wedi cael eu cynnwys yn y Cynllun Datblygu Ysgol.
- Mae'r Corff Llywodraethu wedi mabwysiadu'r Polisi PDR. Bu saib mewn rhaglenni datblygu arweinyddiaeth cenedlaethol eleni, ond byddant yn dechrau ym mis Medi. Mae anghenion DP staff yn cael eu coladu ar hyn o bryd yn dilyn eu cyfarfodydd PDR cychwynnol.

Llais y Disgybl

- Mae arweinwyr a llywodraethwyr yn rhoi gwerth uchel ar lais y disgybl, ac mae'r ymrwymiad hwn yn gynyddol amlwg ym mhrosesau a strwythurau datblygu'r ysgol. Mae llywodraethwr dynodedig bellach yn mynychu cyfarfodydd y cyngor ysgol yn rheolaidd, gan ddarparu cyswllt effeithiol rhwng disgyblion a'r corff llywodraethu a sicrhau bod safbwyntiau'r dysgwyr yn hysbysu trafodaethau strategol. Mae'r prif ddisgyblion yn cyfarfod â'r Pennaeth yn rheolaidd i godi materion pwysig, ac mae'r ddeialog hon yn dechrau siapia agweddau datblygu'r ysgol mewn modd ystyrlon. O ganlyniad, mae disgyblion yn teimlo bod pobl yn gwrando ar eu barn a bod modd iddynt ddylanwadu ar newid o fewn yr ysgol. Fodd bynnag, mae arweinyddion yn adnabod bod llais y disgybl yn gryfach ar lefel ysgol-gyfan nag o fewn grwpiau tiwtor a grwpiau blwyddyn, lle bo cyfleoedd ar gyfer ymgynghori a chyfranogiad yn parhau'n anghyson. Felly, mae cryfhau'r haenau hyn o lais y disgybl, ynghyd â sefydlu is-bwyllgorau pwrpasol i gefnogi gwaith eang y cyngor ysgol, yn gam nesaf clir. Mae hyfforddiant cychwynnol wedi'i gynllunio gyda Chomisiynydd Plant Cymru yn ddatblygiad amserol a chadarnhaol y disgwylir iddo ehangu hyder disgyblion, sgiliau eiriolaeth ac effaith gyffredinol llais y disgybl ar draws y gymuned ysgol

	ymhellach. Adolygu a chryfhau trefniadau cwnsela a chefnogaeth emosiynol, gan sicrhau darpariaeth gynaliadwy ac o ansawdd uchel ar gyfer plant a phobl ifanc. <u>Canolfan Llesiant</u> Mae'r tîm Cwnsela mewn Ysgolion (SBC) wedi'i leoli yn y Ganolfan Llesiant ac yn cynnig: - Cyfle i siarad â pherson annibynnol - Cymorth i ddelio â phroblemau emosiynol - Cymorth i ddatblygu hunan-ymwybyddiaeth - Cymorth i ddeall a delio ag emosiynau negyddol - Ffynhonnell o rymuso personol a dyfeisgarwch Ar hyn o bryd, mae yna 5 cwnselydd ysgol, ac mae cyfanswm o 60 myfyriwr wedi cael eu cyfeirio yn ystod y cyfnod rhwng 31.01.26 a 06.07.26. - CA3 - 40 myfyriwr - CA4 - 12 myfyriwr - CA5 - 8 myfyriwr Yn ystod y cyfnod arholiadau, mae sesiynau galw-heibio wedi bod ar gael ar ôl pob sesiwn arholiad bore ar gyfer myfyrwyr sydd angen cefnogaeth ychwanegol. Cyfarfodydd gyda'r tîm cwnsela mewn ysgolion Y Swyddog Diogelu Ysgolion yw'r cyswllt rhwng y gwasanaeth a'r ysgol. Mae ffôn wedi cael ei osod yn y ganolfan llesiant fel bod modd cyfathrebu unrhyw absenoldebau a bydd 'check in' gyda myfyrwyr i benderfynu ar reswm yr absenoldeb gan y Swyddog Diogelu. Gweithrediadau ers yr adroddiad diwethaf: • Proses hunan-gyfeirio. • Dyddiadau allweddol TGAU a Lefel AS/A i gwnselydd fod ar y safle. • Sesiynau 'check in' myfyrwyr arholiadau i fyfyrwyr ar ôl arholiadau. • Deialog barhaus am y gwasanaethau y gellir eu cynnig heb law am sesiynau 1-i-1. • DSP i barhau i hyrwyddo'r Gwasanaeth Cwnsela yn ystod gwasanaeth bore grŵp blwyddyn. • Adborth gan gyfarfod y Tîm SBC wedi'i rannu. Mae'r ystafelloedd yn y ganolfan llesiant yn cael eu defnyddio'n rheolaidd gan nifer o wasanaethau cefnogol ychwanegol fel a ganlyn: <u>Mae Gwasanaeth Nyrsio'r Ysgol</u> wedi'i leoli yn y Ganolfan ac yn cynnig cefnogaeth a chynghor i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd neu ofalwyr i helpu sicrhau eu bod yn cyrraedd eu llawn botensial yn ystod eu cyfnod yn yr ysgol a thu hwnt. Gellir cynnig cefnogaeth a chynghor cyfrinachol ar gyfer ystod eang o faterion.
--	---

Be di'r Sgôr? - Gwasanaeth Cam-drin Alcohol a Chyffuriau Pobl Ifanc Gwynedd a Môn. Mae'r gwasanaeth ar gael i unrhyw berson ifanc hyd at 25 mlwydd oed sydd wedi neu yn cael ei effeithio gan gyffuriau neu alcohol, yn uniongyrchol neu drwy rywun arall. Maent yn gweithio'n gyfrinachol gyda phobl ifanc i gynnig cefnogaeth a chynghor un-i-un, sesiynau galw-heibio yn y gymuned, adnoddau atal ac addysgu, ac Arweiniad i deuluoedd a gweithwyr proffesiynol. Mae dau aelod o'r tîm wedi sefydlu clinig wythnosol yn Ysgol Friars. Mae'r gwaith yn cynnwys:

- Cynnal sesiynau un-i-un neu grŵp wedi'u targedu gyda disgyblion
- Cynnig sesiynau cynghor a chefnogaeth i staff, os yw hynny'n ddefnyddiol

Datblygu Hwb CAMHS

Mae hyn wedi datblygu i gyfarfodydd bob pythefnos yn canolbwyntio ar ddull amlasiantaethol i gefnogi pobl ifanc. Mae hyn yn wasanaethau atal a hyrwyddo ymyrraeth gynnar er mwyn adnabod anawsterau iechyd meddwl, cyfeirio ac ymyrryd yn gynnar o fewn yr amgylchedd ysgol. Gallai mynychwyr yr hwb fod yn unrhyw un o'r canlynol:

- Staff Bugeiliol
- Cydlynnydd ADY
- Penaethiaid blwyddyn
- Gweithwyr ymgysylltu â theuluoedd
- Swyddogion Lles Addysg
- Nyrsys Ysgol
- Gwasanaeth leuenctid

Mae gwasanaeth cwnsela'r ysgol hefyd bellach wedi'i wahodd i ymuno â'r cyfarfodydd hyn. Mae Gweithredu dros Blant (Action for Children) wedi mynychu pob cyfarfod hwb CAMHS ac mae hyn wedi arwain at sawl cyfeiriad er mwyn cefnogi rhai o'n gofalwyr ifanc yn Ysgol Friars. Mae datblygu'r Hwb CAMHS wedi arwain at fwy o drafodaethau am gefnogi iechyd meddwl o fewn y tîm bugeiliol. Mae tîm ymyrraeth gynnar CAMHS wedi cynnig hyfforddiant Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl (MHFA) i bawb o'r tîm bugeiliol a chynhaliwyd hyn yn ystod mis Gorffennaf.

Gwaith amlasiantaethol - Cefnogi presenoldeb - Mae'r ganolfan llesiant hefyd yn cael ei ddefnyddio i gefnogi myfyrwyr wrth ddychwelyd i'r ysgol ar ôl cyfnodau hir o absenoldeb. Mae asiantaethau sy'n cefnogi myfyrwyr gydag absenoldebau hirdymor wedi dechrau trefnu sesiynau yn y ganolfan llesiant i bontio'r bwlch rhwng y cartref a'r ysgol. Ar hyn o bryd, mae hyn yn digwydd gyda dau fyfyrwr ym Mlwyddyn 9 sydd heb fod yn mynychu'r ysgol yn y flwyddyn academiaidd hon. Caiff y ganolfan llesiant hefyd ei defnyddio ar gyfer cyfarfodydd gyda gweithwyr cymdeithasol,

	gweithwyr cefnogol, cyfweliadau Heddlu a chyfarfodydd rhieni. Gwasanaethau newydd sy'n defnyddio'r ganolfan llesiant: Meddwl Greddfoll ('Intuitive Thinking') Y nod yw darparu sgiliau credadwy sy'n galluogi pobl i ddod yn wirioneddol annibynnol. Mae'r gwasanaeth yn "grymuso pobl drwy addysg i gymryd eu rheolaeth o'u bywydau yn ôl", gan ddefnyddio dull unigryw i ddatblygu gwybodaeth a theclynnau meddwl. Maent yn ystyried profiadau byw pobl fel ased, lle gall pobl dynnu ar brofiad, gwybodaeth, cryfder a sgiliau sydd, o gael eu hail-gyfeirio'n gywir, yn dod yn declynnau datrys problemau hynod o ddyfeisgar. Maent yn gweithio'n effeithiol ar draws sectorau, gan gynnwys cyfiawnder troseddol, alcohol a chyffuriau, cyflogaeth, cam-drin domestig a digartrefedd. Tîm Cyfathrebu a Rhyngweithio Mae'r tîm yn darparu hyfforddiant a chefnogaeth ymgynghorol arbenigol i blant ac oedolion sydd ag anawsterau iaith, lleferydd a chyfathrebu cymdeithasol. Caiff y ganolfan llesiant hefyd ei defnyddio ar gyfer cyfarfodydd gyda gweithwyr cymdeithasol, gweithwyr cefnogol, cyfweliadau heddlu a chyfarfodydd rhieni. Cefnogi staff i adeiladu diwylliant o ddiogelwch, ymddiriedaeth a pharch, gan ddarparu hyfforddiant ychwanegol lle bo angen. Mae cryfhau prosesau diogelu ac amddiffyn plant yn Ysgol Friars yn parhau i fod yn flaenoriaeth, gan sicrhau bod yr holl oedolion yn deall ac yn cyflawni eu cyfrifoldebau, a bod disgyblion yn teimlo'n ddiogel, yn cael eu cefnogi ac yn hyderus bod eu lleisiau yn cael eu clywed. Ers 2023, mae'r ysgol wedi adolygu ei model hyfforddiant ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant. Yn unol â Chyngor Gwynedd, mae'r ysgol yn cydymffurfio â hyfforddiant Grŵp A, B a C. Hyfforddiant diogelu arbenigol wedi'i gwblhau: - Hyfforddiant Diogelu sy'n cydymffurfio â Grŵp C - Hyfforddiant DSP Gwynedd - Ymddygiadau Rhywiol Niweidiol (HSB) - Hyfforddiant Brook gan Dîm Emrallt - Hyfforddiant Diogelu Oedolyn sy'n Wynebu Risg (Cyflwyniad) - Gwasanaeth Mewn-gymorth ysgol lechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc (CAMH) BIPBC GORLLEWIN - Hyfforddiant Cymorth Cyntaf lechyd Meddwl Ieuencid - Cwrs hyfforddi NSPCC Masterclass: Tackling misogyny Byddwn yn parhau i adolygu'r model hyfforddi hwn yn seiliedig ar
--	--

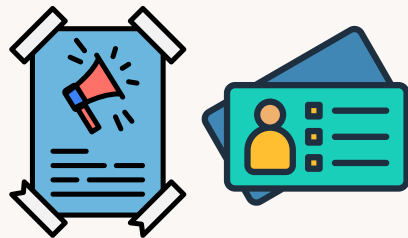
	adborth gan staff a swyddogion awdurdod lleol. Mae'r ysgol hefyd wedi comisiynu hyfforddwr annibynnol i weithio'n agos gyda'n person diogelu dynodedig i gefnogi, herio a gwella ein trefniadau diogelu ac amddiffyn plant. Dyma wasanaeth cefnogaeth parhaus ar gyfer ein DSP a thîm diogelu ar sail misol. Mae'r ysgol yn cynnal cofnodion ac yn sicrhau bod yr holl staff wedi'u hyfforddi'n briodol o ran diogelu ac amddiffyn plant, atal a thrais rhywiol. Mae'r holl staff yn ymwybodol o'r lefelau gwahanol o anghenion plant ac yn ymwybodol o sut i ymateb i'w hanghenion mewn gwahanol sefyllfaoedd. Mae'r ysgol wedi symud tuag at dîm diogelu dynodedig sy'n medru ymateb mewn modd amserol a phriodol i sicrhau bod cefnogaeth ar gael pan mae angen hynny a bod cyfeiriadau yn cael eu gwneud mewn modd amserol. Ers mis Mehefin 2025, mae'r holl staff newydd yn cael hyfforddiant diogelu fel rhan o'u cyfnod anwytho. Caiff hyn ei hwyluso gan ein person diogelu dynodedig. Mae arweinydd diogelu dynodedig yr awdurdod lleol yn cwrdd â thîm diogelu'r ysgol yn fisol i drafod tueddiadau a chefnogaeth. Mae hyfforddiant ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant yn flaenoriaeth yn Ysgol Friars. Mae'r ysgol yn cydymffurfio â'r polisi awdurdod lleol wrth ddarparu hyfforddiant Grŵp A a Grŵp B. Mae personau dynodedig a dirprwy bersonau dynodedig wedi'u hyfforddi i Grŵp C. Mae'r dull tîm yma yn sicrhau bod trefniadau cadarn yn eu lle i ddarparu arweiniad i staff ac yn cysylltu â Chyngor Gwynedd i sicrhau ein bod yn cydymffurfio ac yn gyfredol. Ymgymryd ag archwiliadau diogelu rheolaidd a darparu sicrwydd parhaus i'r Awdurdod a'r Bwrdd Rhaglen. • Hunan-arfarniad diogelu Estyn ac awdit Gwynedd wedi'u cyflwyno i lywodraethwyr. • Mae archwiliad ysgol yn ei le ac yn bwydo i mewn i'r cynllun gweithredu. • Ymweliad diogelu'r ALL wedi'i gwblhau. • Adroddiadau tymhorol yn cael eu cyflwyno i lywodraethwyr mewn perthynas ag amddiffyn/diogelu plant a rolau staff. Cyfathrebu a Thryloywder • Mae cyfathrebu â rhieni yn parhau i fod yn faes i'w ddatblygu. Mae cynlluniau i greu grwpiau ffocws ymroddedig y tymor nesaf yn darparu llwybr clir ymlaen ac yn cynnig y posibilrwydd am fwy o ymgysylltu ystyrion â rhieni mewn trafodaethau diogelu a llesiant.
--	--

4. Heriau a wynebir:	Parhau i glercio'r Corff Llywodraethu hyd nes bod trefniadau cynaliadwy yn eu lle. - Mae'r ysgol wedi hysbysebu sawl gwaith ar gyfer rôl Clerc i'r Llywodraethwyr ond nid oes llwyddiant wedi bod wrth benodi. Wrth symud ymlaen, mae'r ysgol wedi ymrwymo i Gytundeb Lefel Gwasanaeth yr Awdurdod Lleol ar gyfer y ddarpariaeth o wasanaeth Clerc i'r Llywodraethwyr. Cryfhau hyfforddiant a chefnogaeth i lywodraethwyr ym meysydd diogelu, atebolrwydd strategol a monitro perfformiad. - Bydd aros i glywed sut y bydd hyfforddiant gorfodol yn newid yn genedlaethol cyn rhoi manylion pellach yn unol â chanfyddiadau Adolygu Cyrff Llywodraethu Ysgolion Llywodraeth Cymru.
5. Camau nesaf / cerrig milltir allweddol:	- Ymgorffori llais y disgybl ymhellach drwy weithio'n agos â'r tîm comisiynydd plant - Sicrhau bod yr argymhellion yn ein hadroddiad Estyn yn cael eu hymgorffori wrth gynllunio ysgol-gyfan - Datblygu ymhellach ein hymatebion graddedig i ymddygiad cymdeithasol, emosiynol a heriol
6. Risgiau / Adnoddau:	Sicrhau bod rôl y Swyddog Diogelu ychwanegol dros dro yn cael ei hintegreiddio'n effeithiol, gyda fframwaith clir yn nhermau atebolrwydd a throsolwg.
7. Ystyriaethau Cyfathrebu	Cyfathrebu a Thryloywder Mae cyfathrebu â rhieni yn parhau i fod yn faes i'w ddatblygu.
8. Amserlenni:	

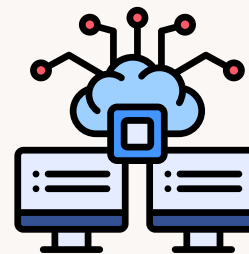
Llais y Plentyn

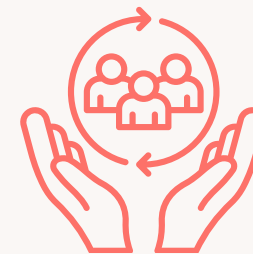
Mae **gweithiwr cymdeithasol** yn gwneud ymdrech rhagweithiol i glywed llais pob un plentyn sy'n destun Cyfeiriad Diogelu (Adran 5)

Mae pob ysgol yn dangos **gwybodaeth am berson annibynnol** y gall disgyblion siarad efo os oes ganddynt byderon diogelu.

Mae gan **pob ysgol fynediad i system rheoli data electroneg** fel bod modd cofnodi newid ymddygiad mewn plentyn.

Mae'r Cyngor yn cydweithio â phartneriaid er mwyn cynnig **cefnogaeth barhaus i'r dioddefwyr**.

Mae'r Cyngor wedi datblygu **Strategaeth Llais y Plentyn**.

Mae rhaglen waith bellach mewn lle i **wreiddio hawliau plant** ar draws y Cyngor.

Penodwyd swydd **arbennig i helpu datblygu Fforwm Ieuenctid Gwynedd**.

Mae'r Cyngor yn **cyflogi gweithiwr ychwanegol** i wrando ar llais fwy o blant a phobl ifanc, fel plant mewn gofal a phlant anabl.

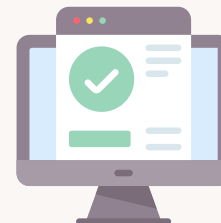
Trefniadau Diogelu Adran 5 (Pryderon ynghylch Ymarferwyr a'r rhai mewn Swydd o Ymddiriedaeth)

Nid oes unrhyw benderfyniadau diogelu yn cael ei wneud gan un gweithiwr yn unig.

Mae cofnodion a gwybodaeth hanesyddol yn cael ei wirio bob tro y gwneir Cyfeiriad Diogelu (Adran 5).

Mae'r ffurflen cyfeirio honiadau o gamdriniaeth yn haws i'w gweld ar wefan y Cyngor ac ar wefan "hwb" yr Ysgolion.

Mae'r Cyngor, yr Heddlu a gwasanaethau eraill bellach yn gweithio'n well gyda'i gilydd i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel.

Mae "Magic Notes" yn cael ei beilota er mwyn hwyluso'r broses o gofnodi cyfarfodydd diogelu (Adran 5).

Cwblhawyd y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd - sef ffordd o wirio bod gwaith yr Adran Plant cael ei wneud yn dda ac yn gyson.

Rydym wedi penodi Rheolwr Sicrwydd Ansawdd i sicrhau bod y gweithdrefnau cywir yn cael eu dilyn yn yr Adran Plant.

Mae rheolwyr o'r Adrannau Plant ac Addysg yn cyfarfod yn rheolaidd i gryfhau cydweithio.

Trefniadau Corfforaethol, Polis ac Hyfforddiant

Mae edrych ar **faint o staff sydd wedi cwblhau hyfforddiant Diogelu** yn rhan o drefniadau monitro perfformiad pob Adran.

Penodwyd rôl **Hyrwyddwr Diogelu Corfforaethol** i godi ymwybyddiaeth o ddiogelu ar draws y Cyngor.

Mae fideo wedi ei chreu ar gyfer cyflwyno'r hyfforddiant diogelu i staff rhengflaen.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu adolygiad o **Bolisi Diogelu Corfforaethol**

Mae'r Cyngor wedi gweithio gyda'r NSPCC i greu **hyfforddiant penodol ar adnabod arwyddion o feithrin perthynas amhriodol** (grooming).

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu **Canllaw Canu'r Gloch newydd** i Chynghorwyr Gwynedd.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu **Polisi Canu'r Gloch newydd** i staff y Cyngor.

Mae'r Cyngor wedi **cyflwyno hyfforddiant ar y Polisi "Canu'r Gloch"** ar gyfer holl staff a Chynghorwyr Gwynedd.

Diogelu a Lles Ysgolion

Sefydlwyd **Tîm Diogelu a Lles Addysg** newydd sbon yn 2024.

Mae'r Tîm Diogelu a Lles Addysg yn **ymweld â phob ysgol unwaith y flwyddyn** i wirio bod y rheolau cywir yn cael eu dilyn.

Cynyddwyd **capasiti y Tîm Diogelu a Lles Addysg** ym mis Mawrth 2026- mae 4 aelod o staff yn gweithio i'r tîm bellach.

Mae'r Ymchwiliad Craffu i **ddiogelu mewn ysgolion** wedi'i gwblhau. Byddwn yn edrych ar roi ei argymhellion ar waith.

Sefydlogi'r Ysgol

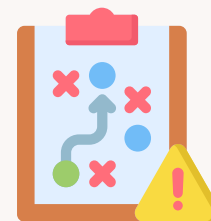

Mae **Pennaeth a Tîm Rheoli** newydd yn Ysgol Friars.

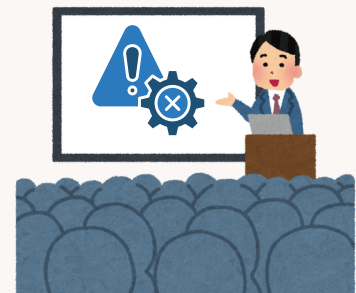
Cynllun Argyfwng

Mae cytundeb i **gydweithio â'r Heddlu mewn argyfwng**. Gall hyn fod yn weithiwr cymdeithasol yn gweithio i'r Heddlu am gyfnod (secondiad).

Mae **Cynllun Argyfwng Ysgolion** newydd bellach ar waith i helpu ysgolion i wybod beth i'w wneud mewn argyfwng

Mae'r Cyngor yn **cyflwyno gweithdy hyfforddiant ar y Cynllun Argyfwng** i bob Ysgol.

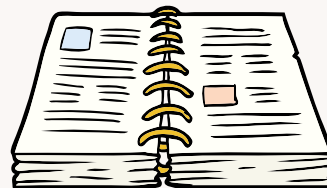
Llywodraethu Ysgolion

Penodwyd **Swyddog newydd** i gefnogi Llywodraethwyr Ysgolion.

Mae Cadeiryddion a Llywodraethwyr sydd â chyfrifoldeb am ddiogelu yn derbyn **hyfforddiant ychwanegol** i'w cefnogi yn eu rôl.

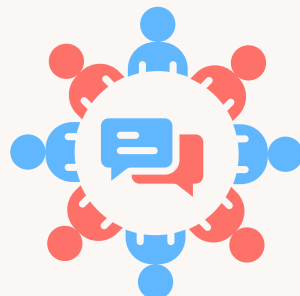
Mae **Llawlyfr** Llywodraethwr newydd wedi'i greu ac wedi'i rannu gyda holl Lywodraethwyr Ysgolion Gwynedd.

Mae **Clerc Proffesiynol** bellach yn ei le i gefnogi Llywodraethwyr Ysgolion

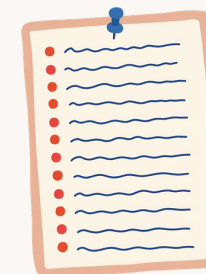
Mae'r Cyngor yn peilota GovernorHub i gefnogi Llywodraethwyr drwy roi gwybodaeth glir iddynt am **iechyd a lles yr ysgol**

Mae **Fforymau Clercod a Chadeiryddion** wedi'u sefydlu i rannu arfer da a chryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael.

Ers mis Medi 2026, mae **rhaglen hyfforddiant gryfach** ar waith ar gyfer Llywodraethwyr Ysgolion.

Mae pob Corff Llywodraethu bellach yn cael **rhestr glir o'r pethau pwysig** y dylai nhw eu trafod yn rheolaidd.

Arferion Cyfyngol

Mae'r **Polisi Arferion Cyfyngol** arweiniol wedi ei fabwysiadu gan pob Ysgol yng Ngwynedd

Mae **adolygiad annibynnol o arferion cyfyngol** wedi'i gynnal, gan arwain at gyfres o argymhellion i'w gweithredu.

Mae grŵp o swyddogion ar draws y Cyngor yn cyfarfod i **adolygu a monitro achosion lle mae arferion cyfyngol yn cael eu defnyddio.**

ADRODDIAD CHWARTEROL I'R CABINET: BWRDD RHAGLEN Y CYNLLUN YMATEB

YR ATHRO SALLY HOLLAND: CADEIRYDD Y BWRDD YMATEB

DYDDIAD: 10 Mawrth 2026

Cyflwyniad

Ers fy adroddiad blaenorol i'r Cabinet ym mis Tachwedd 2025, mae Bwrdd Rhaglen y Cynllun Ymateb ("y Bwrdd") wedi parhau i gwrdd ac yn goruchwyllo'r cynnydd mewn ymateb i'r Adolygiad Ymarfer Plant (CPR) (adroddiad 'Cyfiawnder Trwy ein Dewrder') a'r Cynllun Ymateb ehangach.

Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi gweithgarwch allweddol y Bwrdd, y datblygiadau, a'r gwaith trosolwg ers y diweddariad chwarterol diwethaf.

Y Sefyllfa Gyfredol

Cyfnodau Gwaith Strategol

Mae Cyngor Gwynedd wedi ymgymryd â'r gwaith ymateb hwn mewn dau gam sy'n gorgyffwrdd, ac mae trafodaethau, craffu a chynghor y Bwrdd wedi adlewyrchu hyn.

- a. *Yr Ymateb Uniongyrchol i'r Troseddau a Chyhoeddi Adroddiad 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder'–*

Roedd y cynllun ymateb a'r gweithredoedd yn gamau gwellhaol yn bennaf, yn cynnwys cefnogaeth i ddioddefwyr a goroeswyr, cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars a gwella polisïau, gweithdrefnau a'r ymgymryd â hyfforddiant.

Bu i'r Bwrdd gefnogi a chraffu ar Gyngor Gwynedd drwy'r cyfnod o amgylch cyhoeddiad yr adroddiad CPR 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder', gyda ffocws ar sicrhau cefnogaeth briodol i ddioddefwyr a goroeswyr y troseddau, ac ar gynorthwyo'r Cyngor i baratoi ar gyfer y cyhoeddi a chynllunio'r ymateb.

- b. *Ymateb a Monitro ar Draws y System –*

Cyhoeddwyd yr adroddiad CPR ('Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder') ar 4 Tachwedd 2025, ac fe arweiniodd hyn at y newid mwyaf i'r Cynllun Ymateb ers ei fabwysiadu. Symudodd y pwyslais tuag at ddull system gyfan i sicrhau bod mesurau i atal niwed yn eu lle, ar y cyd ag ymatebion addas pan allai niwed fod wedi digwydd.

Mae'r Cynllun Ymateb wedi cael ei ailwampio i adlewyrchu'r argymhellion allweddol a'r dysgu sydd wedi'i nodi yn yr adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder yn cynnwys symleiddio blaenoriaethau a sicrhau bod cynlluniau presennol yn cael eu hintegreiddio yn llawn i'r Cynllun Ymateb.

Y saith thema allweddol yw;

1. Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr

2. Rheoli Honiadau a Phryderon ynghylch Oedolion sy'n gweithio gyda Phlant
3. Hyfforddiant a Pholisïau
4. Llywodraethu Ysgol
5. Arferion Cyfyngol
6. Cynllunio ar gyfer Argyfwng ac Ymateb mewn Argyfwng
7. Cefnogi Ysgol Friars

Mae cynllun gwaith manwl yn cael ei gylchredeg i aelodau cyn cyfarfodydd y Bwrdd Ymateb ac mae adroddiad trosolwg hefyd yn cael ei gynnwys erbyn hyn ar gyfer pob un o'r saith thema gydag 'arweinydd thema' yn cael ei adnabod i gryfhau atebolrwydd. Mae'r adroddiadau trosolwg yn cynnwys diweddariadau ar y cerrig milltir allweddol a gyflawnwyd ers y cyfarfod diwethaf a'r blaenoriaethau wrth symud ymlaen, yn cynnwys unrhyw ddibyniaethau, risgiau a phroblemau o ran adnoddau.

Ffocws sy'n Canolbwyntio ar y Plentyn ac Ymgysylltu â'r Dioddefwyr

Mae bwrw ymlaen â dulliau sy'n canolbwyntio ar y plentyn yng ngweithgareddau'r Cynllun Ymateb yn flaenoriaeth barhaus. Mae'r Bwrdd wedi cefnogi Cyngor Gwynedd yn ei ymdrechion i ymgorffori ymarfer sy'n canolbwyntio ar y plentyn ymhellach, ac yn fy rôl fel Cadeirydd rwyf wedi gweithio gyda Jan Pickles a arweiniodd yr adolygiad CPR a SARC i ystyried y dulliau o gyfathrebu gyda'r dioddefwyr a chanfod eu barn ar y cynnydd mewn ffordd sy'n sensitif, ystyrlon a pharchus.

Hawliau a Chyfranogiad Plant

Mae'r Bwrdd hefyd wedi ymgysylltu gydag ymdrechion i gryfhau hawliau a chyfranogiad plant ledled yr awdurdod lleol. Cynhaliwyd diwrnod hyfforddiant hawliau plant ar 2 Chwefror, gan ddod â phobl ifanc, aelodau Cabinet, cyfarwyddwyr, penaethiaid adran a staff eraill at ei gilydd. Canolbwyntiodd y digwyddiad ar sut y gellir integreiddio hawliau plant ym mholisi'r Cyngor. Yn ogystal â sicrhau bod gan bawb yn bresennol gyd-ddealltwriaeth o hawliau plant, a dyletswyddau'r awdurdod lleol i ddilyn yr hawliau hynny, roedd y sesiwn yn cynnwys trafodaeth ar ddefnyddio Asesiadau Effaith Hawliau Plant a datblygu strategaeth gyfranogi. Rwyf yn ddiolchgar i swyddogion o swyddfa Comisiynydd Plant Cymru am weithio gyda mi i gynllunio ac arwain y sesiwn.

Roedd yn galonogol gweld y strategaeth cyfranogiad plant drafft a rannwyd yn ystod cyfarfod diwethaf y Bwrdd, ac edrychaf ymlaen i'w gweld yn cael ei rhoi ar waith yng Nghyngor Gwynedd.

Roedd aelodau'r Bwrdd yn croesawu egni a brwdfrydedd yr holl gyfranogwyr yn ystod y diwrnod hyfforddiant i fwrw ymlaen â'r ymdrechion hyn. Bydd angen gwaith pellach i sicrhau bod y dull hwn yn cael ei ymgorffori ym mhrosesau a diwylliant Cyngor Gwynedd. Ymysg yr enghreifftiau o sut allai hyn gael ei wneud mae;

- Datblygu a gweithredu Strategaeth Llais y Plentyn
- Datblygu'r Fforwm Ieuenctid ymhellach, a'u hymwneud â datblygu polisïau a gwasanaethau yng Nghyngor Gwynedd.

- Cynnwys gwaith y fforwm ieuenctid gyda gwaith y bwrdd ymateb, e.e. mynychu cyfarfodydd y Bwrdd i rannu'r gwaith y maent yn ei wneud; ystyried sut allai Gwynedd eu cynnwys a bod yn atebol.
- Gwaith ar yr egwyddorion (5 Egwyddor Dull y Ffordd Gywir) sy'n ategu dull ataliol a sylfaenol tuag at ddiogelu er mwyn creu yr amodau i blant yng Ngwynedd ffynnu.

Craffu a Sicrwydd

Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu Bwrdd Sicrwydd Gweinidogol yn dilyn cyhoeddiad yr adroddiad 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder'. Nid oes gan y Bwrdd Ymateb gysylltiadau llywodraethu ffurfiol gyda'r Bwrdd Gweinidogol, ond fel Cadeirydd fe fynychais gyfarfod mis Ionawr y Bwrdd i roi diweddariad i Weinidogion ar waith parhaus y Bwrdd Ymateb.

Archwiliad diogelu ar y cyd gan Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru

Cyhoeddwyd yr adroddiad hwn ym mis Ionawr 2026 ac fe'i rhannwyd gyda'r Bwrdd. Mae'r argymhellion o'r adroddiad hwnnw wedi'u cynnwys yn y cynllun ymateb, ac felly bydd cynnydd Cyngor Gwynedd i gwrdd â'r rhain ar gael er mwyn i'r Bwrdd graffu ar hyn a chynnig cyngor.

Rôl Esblygol y Bwrdd

Yn fy marn i, yn ystod y misoedd diwethaf, mae rôl y Bwrdd wedi parhau i aeddfedu o ran craffu. Tra'n parhau i ddarparu cyngor a chefnogaeth i Gyngor Gwynedd, mae'r Bwrdd wedi mynd ati'n gynyddol i weithredu swyddogaeth graffu gadarn. Mae'r Cadeirydd yn nodi bod aelodau mewnol ac aelodau etholedig y Bwrdd yn arwain yn gryfach gyda'r gweithgarwch caffael, gan ategu cyfraniad gwerthfawr aelodau allanol y Bwrdd.

Triongli Mewnwelediad ac Ymgysylltiad

I gryfhau'r ddealltwriaeth o gynnydd y tu hwnt i gyfarfodydd ffurfiol y Bwrdd, mae'r Cadeirydd wedi gweithredu'r gweithgareddau triongli strwythuredig, yn cynnwys:

- Cyfarfodydd dwyochrog chwarterol gydag aelodau allanol y Bwrdd ac aelodau Cabinet unigol i adolygu'r cynnydd a chytuno ar y blaenoriaethau allweddol.
- Ymgysylltu â hysbyswyr allweddol y tu allan i'r Bwrdd, yn cynnwys cynrychiolwyr o SARC, RASASC (Y Ganolfan Gymorth Trais a Cham-drin Rhywiol), ac arweinyddion Ysgol Friars (yn cynnwys y Pennaeth / Cadeirydd y Llywodraethwyr), i sicrhau safbwyntiau amrywiol ar newidiadau i systemau.

Mae'r gweithgareddau hyn yn cynyddu sicrwydd ynghylch cynnydd ac yn cefnogi rôl trosolwg y Cadeirydd.

Mesur Effaith

Mae'r gwaith i ddatblygu a mireinio mesurau effaith sy'n seiliedig ar hawliau yn parhau. Mae'r Bwrdd yn pwysleisio pwysigrwydd tracio dangosyddion cynnydd ystyrlon, yn

cynnwys cyfraddau cwblhau hyfforddiant, sgysiau ansoddol gyda phobl ifanc, rhieni a staff, arolygon arferol a mesurau deilliant eraill. Yn y Bwrdd diweddaraf, cyflwynwyd set newydd o fesurau effaith i gyd-fynd â'r rhaglen waith newydd.

Tryloywder a Llywodraethu

Yn unol ag ymrwymiad y Bwrdd tuag at dryloywder ac atebolrwydd, bydd cofnodion a phapurau'r Bwrdd yn cael eu cyhoeddi yn gyfnodol.

Camau Nesaf

Wrth i'r Bwrdd symud tuag at y chwarter nesaf, bydd yn:

- Parhau i adolygu a chynghori ar weithrediad y Cynllun Ymateb a'r blaenoriaethau perthnasol sy'n codi o'r CPR.
- Cefnogi'r gwaith o ymwreiddio gwelliannau diogelu ymhellach ar draws gwasanaethau.
- Parhau i graffu cynnydd yn gadarn drwy fwy o driongli ac ymgysylltu.
- Parhau i weithio gyda phartneriaid i ymgorffori hawliau, cyfranogiad a mesur effaith mewn ffordd gynaliadwy.

Mae'r Bwrdd yn parhau i adolygu pa mor hir y dylai barhau fel endid ar wahân. Mae hyn hefyd wedi cael ei drafod gyda Bwrdd Sicrwydd Gweinidogol Llywodraeth Cymru. Y cynllun cyfredol yw i'r Bwrdd barhau hyd nes haf 2026, gydag adolygiad pellach ar y pwynt hwnnw.

Sylwadau i Gloi

I gloi, hoffwn gydnabod yr ymrwymiad a ddangoswyd gan aelodau'r Bwrdd yn ystod cyfnod o waith sydd wedi bod yn gymhleth ac yn sensitif. Mae presenoldeb a chyfranogiad yn parhau ar lefel uchel. Mae'r Bwrdd yn cydnabod bod cryfhau trefniadau diogelu ac ymgorffori dull o ganolbwytio ar y plentyn, sy'n seiliedig ar hawliau ar draws system gyfan, yn cymryd amser, arweinyddiaeth barhaus a chraffu gofalus. Mae'n galonogol gweld y cynnydd sy'n cael ei wneud a'r parodrwydd i ddysgu ac addasu. Mae'r Rhaglen yn uchelgeisiol a bydd yn parhau i fynnu amser ac adnoddau eraill uwch swyddogion er mwyn bod yn llwyddiannus. Bydd y Bwrdd yn parhau i ddarparu cefnogaeth adeiladol a throsolwg gadarn i'r Cabinet wrth i'r gwaith fwrw yn ei flaen, gyda ffocws barhaus ar effaith, tryloywder, a phrofiadau byw plant a phobl ifanc.

Yr Athro Sally Holland

Cadeirydd Bwrdd Rhaglen y Cynllun Ymateb

23/02/26

ADRODDIAD CHWARTEROL I'R CABINET: BWRDD RHAGLEN Y CYNLLUN YMATEB

YR ATHRO SALLY HOLLAND: CADEIRYDD Y BWRDD YMATEB

DYDDIAD: 7 Gorffennaf 2026

Cyflwyniad

Ers fy adroddiad diwethaf i'r Cabinet ym mis Mawrth 2026, mae Bwrdd Rhaglen y Cynllun Ymateb wedi parhau i oruchwylio ymateb y Cyngor i'r argymhellion sy'n deillio o'r Adolygiad Ymarfer Plant, *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder*, a'r Cynllun Ymateb ehangach.

Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r datblygiadau allweddol a'r cynnydd a wnaed yn ystod y chwarter diwethaf.

Y Sefyllfa Gyfredol

Mae'r gwaith yn parhau ar draws pob maes o'r Cynllun Ymateb yn erbyn y saith thema allweddol:

1. Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr
2. Rheoli Honiadau a Phryderon ynghylch Oedolion sy'n gweithio gyda Phlant
3. Hyfforddiant a Pholisïau
4. Llywodraethu Ysgolion
5. Arferion Cyfyngol
6. Cynllunio ar gyfer Argyfwng ac Ymateb mewn Argyfwng
7. Cefnogi Ysgol Friars

Cyflwynir adroddiadau cynnydd manwl i'r Bwrdd gan yr arweinwyr thema, gan dynnu sylw at yr hyn a gyflawnwyd, blaenoriaethau, risgiau a heriau, dibyniaethau a goblygiadau i adnoddau. Mae aelodau'r bwrdd wedi croesawu'r trefniadau adrodd gwell, gan nodi eu bod yn darparu mwy o eglurder ynghylch cynnydd, mesurau a chanlyniadau.

Mae datblygiadau'r chwarter hwn wedi cynnwys:

Arolwg Estyn o Ysgol Friars

Mae canlyniad arolwg diweddar Estyn ar Ysgol Friars, wedi'i rannu gyda'r Bwrdd. Roedd yn galonogol nodi'r gydnabyddiaeth o'r cynnydd sydd wedi'i wneud ers penodi'r Pennaeth Margaret Davies ym mis Ebrill 2025. Er bod yr adroddiad yn nodi meysydd sydd angen sylw pellach, nodwyd gwelliannau mewn trefniadau diogelu, arweinyddiaeth a llywodraethu'r

ysgol. Mae'r adroddiad hwn yn darparu golwg allanol bwysig i ategu'r adroddiadau mewnol am gynnydd yr ysgol y mae'r Bwrdd wedi'u derbyn o'r blaen.

Llais y Plentyn

Mae Strategaeth Llais y Plentyn wedi'i datblygu a'i diweddarau yn dilyn adborth gan aelodau'r Bwrdd. Mae atodiadau ategol wrthi'n cael eu cwblhau'n derfynol ar hyn o bryd, gyda'r bwriad i ymgysylltu â'r Fforwm Plant a Phobl Ifanc, Grwpiau Strategol Addysg a Fforwm Llywodraethwyr Gwynedd yn dilyn y cyfnod arholiadau TGAU.

Rwyf wedi ceisio sicrwydd bod lleisiau plant a phobl ifanc yn cael eu dal o ystod ddigon eang o grwpiau a phrofiadau. Yn benodol, roeddwn yn awyddus i ddeall sut mae'r Cyngor yn ymgysylltu â gofawyr ifanc, plant anabl, plant sydd â phrofiad o ofal, pobl ifanc ddigartref a grwpiau eraill nad yw eu lleisiau bob amser yn cael eu clywed yn rheolaidd. Roeddwn yn falch o ddeall bod Cyngor Gwynedd yn recriwtio Swyddog Ymgysylltu a Chyfranogiad ymroddedig i helpu i gryfhau'r gwaith hwn.

Mae'r gwaith hwn yn nodi cam pwysig yn uchelgais Gwynedd i ddod yn Sir sy'n gyfeillgar i blant, yn dilyn fframwaith a osodwyd gan UNICEF. Mae'r dull rhagweithiol a hirdymor hwn yn nodi trawsnewidiad o fod yn ymateb i fylchau 'ar y pryd', gan ddilyn y broses Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder, tuag at ddull ataliol hirdymor.

Ymwybyddiaeth a Hyfforddiant Diogelu

Mae gwaith pellach wedi'i wneud i gryfhau ymwybyddiaeth diogelu ar draws y gweithlu. Mae fideo ymwybyddiaeth diogelu newydd wedi'i ddatblygu i wella hygyrchedd, yn enwedig ar gyfer staff nad ydynt yn cael mynediad rheolaidd i systemau'r Cyngor. Er bod y Bwrdd yn croesawu'r datblygiadau hyn, mae'n rhaid i'r ffocws nawr fod ar effaith. Mae'n bwysig bod y mentrau hyn yn arwain nid yn unig at gyfraddau cwblhau gwell ond hefyd at well dealltwriaeth o gyfrifoldebau diogelu a sut y dylid cydnabod pryderon a'u hadrodd yn ymarferol. Hefyd, rhaid i staff deimlo'n hyderus y bydd eu pryderon yn cael eu cymryd o ddifri.

Cynllunio ar gyfer Argyfwng

Mae cynnydd yn parhau o ran datblygu trefniadau cynllunio argyfwng ar gyfer ysgolion. Roeddwn yn falch o weld bod ymgysylltiad â phenaethiaid trwy gydol y broses hon, sydd wedi darparu her briodol ac awgrymiadau adeiladol ar gyfer gwelliannau. Mae hyn wedi helpu i sicrhau bod trefniadau'n cael eu llywio gan brofiad gwirioneddol a'u bod yn ymarferol i ysgolion eu gweithredu. Wrth i'r gwaith hwn fynd rhagddo, bydd yn bwysig sicrhau bod dealltwriaeth dda o'r cynlluniau, a'u bod yn cael eu profi a'u hymgorffori'n dda.

Atebolrwydd Cyhoeddus a Thryloywder

Rwy'n croesawu datblygiad y wefan sy'n wynebu'r cyhoedd, dogfen gryo sy'n addas i blant a theuluoedd, a ffeithluniau ategol sy'n amlinellu'r cynnydd a wnaed hyd yma a'r meysydd lle mae gwaith pellach yn parhau. Dylai'r adnoddau hyn helpu i wella tryloywder a dealltwriaeth ymhlith preswylwyr, rhanddeiliaid a goroeswyr.

Rwyf hefyd yn falch fod Cylch Gorchwyl y Bwrdd wedi'i ddiwygio a bod papurau'r Bwrdd bellach yn cael eu cyhoeddi ar ôl pob cyfarfod. Mae hwn yn gam pwysig i fod yn fwy agored a chryfhau atebolrwydd cyhoeddus.

Blaenoriaethu Gweithgareddau

Mae'r Bwrdd wedi adolygu fframwaith blaenoriaethu diwygiedig ar gyfer y Cynllun Ymateb. O ystyried graddfa'r gweithgarwch sydd ar y gweill, croesewir cyflwyno dull cliriach o flaenoriaethu. Er bod yr holl gamau gweithredu yn parhau i fod yn bwysig, dylai'r fframwaith helpu i sicrhau bod sylw, capasiti ac adnoddau yn parhau i ganolbwyntio ar y meysydd hynny sy'n cyflwyno'r risg fwyaf ac sy'n gofyn am y gweithredu mwyaf brys.

Ym mis Mawrth, cymeradwywyd cyllideb o oddeutu £600k i gefnogi'r ffrydiau gwaith o dan y Bwrdd Rhaglen. Rwy'n croesawu'r dyraniad hwn, sy'n darparu ymrwymiad adnoddau clir i gefnogi'r gwaith cyflawni a helpu i symud ymlaen â'r rhaglen yn gyflym. Bydd y ffocws nawr ar sicrhau bod y cyllid yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol i gefnogi'r blaenoriaethau ym mhob maes gwaith.

Craffu a Sicrwydd

Mesurau Deilliant

Mae gwaith yn parhau i ddatblygu a mireinio mesurau effaith. Mae'r Bwrdd wedi ailadrodd pwysigrwydd canolbwyntio ar ddangosyddion ystyrion o gynnydd, gan gynnwys adborth ansoddol gan blant a phobl ifanc. Er bod llawer iawn o waith wedi'i wneud i ddatblygu polisïau, fframweithiau a gweithdrefnau, mae'r Bwrdd yn parhau i bwysleisio'r angen i symud y tu hwnt i ddull cydymffurfio neu "ticio bocsys". Dylai mabwysiadu polisi gael ei weld fel y man cychwyn yn hytrach na'r pwynt terfynol. Y brif flaenoriaeth nawr yw deall gwir effaith y newidiadau hyn ar ymarfer y gweithlu, diwylliant sefydliadol ac, yn bwysicaf oll, diogelwch a lles plant. Mae rhai mesurau deilliant yn dechrau cael eu cyflwyno i'r Bwrdd, ac mae aelodau'r Bwrdd yn awyddus i weld mwy o'r rhain yn ystod y misoedd nesaf.

Fframwaith Sicrwydd Ansawdd

Mae'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd ar gyfer gwasanaethau plant wedi'i gwblhau a'i gyflwyno i'r Bwrdd. Rwy'n falch o weld bod y darn pwysig hwn o waith nawr yn ei le. Mae'n gosod y

weledigaeth, y gwerthoedd a'r disgwyliadau ar gyfer gweithgarwch sicrhau ansawdd ar draws y gwasanaeth, gan gynnwys cyfrifoldebau, trefniadau dysgu, gofynion goruchwyllo a mecanweithiau ar gyfer gwelliant parhaus.

Mae angen i'r ffocws nawr symud i sicrhau ei fod yn cael ei gyfathrebu'n effeithiol ar draws y gweithlu a'i wreiddio mewn ymarfer dydd i ddydd, fel bod y gwelliannau a fwriedir yn cael eu gwireddu yn ymarferol yn hytrach nag aros ar lefel weithdrefnol.

Grŵp Sicrwydd Llywodraeth Cymru

Fel y nodwyd yn flaenorol, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu Bwrdd Sicrwydd Gweinidogol ar ôl i *Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder* gael ei gyhoeddi. Yn dilyn etholiad y Senedd, mae rhywfaint o ansicrwydd ar hyn o bryd ynglŷn ag amserlenni ac ymgysylltu yn y dyfodol, wrth i Weinidogion newydd sefydlu eu blaenoriaethau a'u trefniadau gwaith. Ar hyn o bryd, mae sefyllfa tymor hwy y grŵp hwn yn parhau i fod yn aneglur, er bod disgwyl y daw eglurder pellach wrth i'r weinyddiaeth newydd sefydlu.

Mae cynrychiolwyr Llywodraeth Cymru yn y Bwrdd wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am yr adolygiadau cenedlaethol sy'n parhau o lywodraethu diogelu a chyrrff llywodraethu ysgolion. Disgwylir i ganfyddiadau'r rhain gael goblygiadau i'r holl awdurdodau lleol a byrddau diogelu rhanbarthol.

Camau Nesaf

Wrth i'r Bwrdd symud i'r chwarter nesaf, bydd yn:

- Parhau i adolygu a chynghori ar weithrediad y Cynllun Ymateb a'r blaenoriaethau perthnasol sy'n codi o'r AYP.
- Parhau â'r gwaith ar fesur effaith, gan sicrhau bod hyn yn cael ei ddatblygu mewn ffordd gymesur a chynaliadwy.
- Parhau i adolygu rôl a hyd oes y Bwrdd fel endid ar wahân, gan gynnwys sut mae hyn yn cyd-fynd â threfniadau llywodraethu a chraffu ehangach y Cyngor. Trafodwyd hyn gyda Bwrdd Sicrwydd Gweinidogol Llywodraeth Cymru cyn yr etholiad. Bydd nawr angen ystyried trefniadau'r dyfodol gyda'r Llywodraeth newydd.

Sylwadau i Gloi

I gloi, hoffwn gydnabod yr ymrwymiad a ddangoswyd gan aelodau'r Bwrdd yn ystod cyfnod o ddatblygiad parhaus ac aeddfedrwydd cynyddol yn nhrefniadau'r Bwrdd. Mae gwaith sylweddol wedi digwydd i gryfhau'r adrodd, a byddwn hefyd yn canmol cyfraniad yr arweinwyr thema am eu gwaith parhaus wrth ddatblygu a chyflawni meysydd y rhaglen. Mae

aelodau allanol ac aelodau etholedig wedi parhau i graffu a herio'n adeiladol a rhoi cyngor cefnogol trwy gydol y cyfnod hwn.

Wrth i'r Bwrdd symud i'w gyfnod nesaf, bydd angen ffocws cryfach ar fesur effaith a sicrhau bod newidiadau'n cael eu hymgorffori'n briodol mewn ymarfer. Fel rhan o hyn, bydd hefyd yn bwysig parhau i ystyried rôl tymor hwy y Bwrdd, gan sicrhau bod trefniadau'n parhau i fod yn gymesur ac yn cyd-fynd â strwythurau llywodraethu ehangach. Yn ogystal, bydd angen cadw llygad ar oblygiadau etholiad diweddar y Senedd wrth i drefniadau llywodraethu a goruchwyllo yn y dyfodol ddatblygu o dan y weinyddiaeth newydd.

Fel sylw olaf, hoffwn gydnabod yr adroddiadau diweddar am gam-drin plant yng Nghanolfan Brynffynnon hyd at pan gaewyd y ganolfan yn 2014, ynghyd â'r materion cyflogaeth hir a ddilynodd. Nid oes gan y Bwrdd Ymateb rôl i ymchwilio i ddigwyddiadau yn y gorffennol, ond yn hytrach i ganolbwyntio ar ddiogelu nawr ac yn y dyfodol. Serch hynny, rwy'n cydnabod effaith barhaus methiannau diogelu difrifol yn y gorffennol ar hyder plant, rhieni, staff a phoblogaeth ehangach Gwynedd ynghylch gallu'r Cyngor i ddiogelu plant mewn addysg. Mae hyn yn ei gwneud hi'n fwy angenrheidiol byth i'r Cyngor gymryd camau clir a thryloyw i adennill yr hyder hwnnw ac i ddangos nid yn unig newidiadau polisi ond hefyd newidiadau mewn arferion a diwylliant bob dydd.

Yr Athro Sally Holland

Cadeirydd Bwrdd Rhaglen y Cynllun Ymateb

Cynnydd argymhellion Cyfiawnder Trwy ein Dewrder Awst 2026

a) Argymhelliad i Gyngor Gwynedd

Rhif / cyf	Argymhelliad yr adroddiad	Ydi'r Cyngor wedi cyflawni beth oedd yn ofynnol ohonom?	Unrhyw faterion eraill neu rwystrau perthnasol
Gwranddo ar lais y plentyn			
7.	Y dylai ALL1 ymgynghori gyda disgyblion i ganfod y ffordd orau o'u galluogi i gael gafael ar unigolyn neu wasanaeth y tu allan i'r ysgol er mwyn rhoi gwybod am bryderon. Dylid arddangos manylion cyswllt yn amlwg ym mhob ysgol	Ydy. Mae'r Cyngor wedi gweithredu'r argymhelliad drwy ymgynghori â phlant a phobl ifanc ynghylch eu profiad a'u hyder mewn trefniadau diogelu. Mae'r Cyngor wedi cryfhau gwelededd gwybodaeth diogelu mewn ysgolion, gan sicrhau bod manylion cyswllt a llwybrau priodol i godi pryderon yn cael eu harddangos yn glir ac yn hygyrch i ddisgyblion.	

b)Argymhellion i bob sefydliad / pob Awdurdod Lleol

Rhif / cyf	Argymhelliad yr adroddiad	Ydi'r Cyngor wedi cyflawni beth oedd yn ofynnol ohonom?	Unrhyw faterion eraill neu rwysrau perthnasol
Gwranddo ar lais y plentyn			
1.	Bod rhaid i bob sefydliad sy'n gweithio gyda phlant sicrhau bod eu polisïau mewn perthynas â gwranddo ar lais y plentyn yn cael eu hadolygu, eu gweithredu'n llawn ac yn adlewyrchu'r hyn a ddysgwyd o'r Adolygiad hwn	Ydy. Mae'r Cyngor wedi adolygu a chryfhau ei drefniadau i sicrhau bod llais y plentyn yn llywio penderfyniadau drwy waith y Fforwm Ieuenctid a chryfhau cyfranogiad plant a phobl ifanc ar draws gwasanaethau. Mae Strategaeth Llais y Plentyn wedi ei ddatblygu dros y flwyddyn diwethaf a bydd gofyn i'r Cabinet ei fabwysiadu yn ffurfiol yn yr hydref. O safbwynt diogelu, mae gweithiwr cymdeithasol yn gwneud ymdrech rhagweithiol i glywed llais pob un plentyn sy'n destun cyfeiriad diogelu Rhan 5 (gweler argymhelliad rhif 6)	-
2.	Bod rhaid i sefydliadau allu dangos tystiolaeth i'w Bwrdd a'u Rheoleiddwyr proffesiynol bod ganddynt broses ar gyfer gwranddo ar blant a'i bod wedi'i gwreiddio ac yn weithredol yn y sefydliad	Ydy. Mae'r Cyngor wedi gwreiddio trefniadau i wrando ar lais plant a phobl ifanc drwy strwythurau cyfranogiad ffurfiol, ymgysylltu rheolaidd drwy'r Fforwm Ieuenctid, a	-

		threfniadau llywodraethu sy'n sicrhau bod safbwyntiau plant yn cael eu hystyried wrth wneud penderfyniadau ac yn cael eu hadrodd drwy'r strwythurau atebolrwydd perthnasol.	
3.	Bod pob asiantaeth yn sicrhau bod eu staff yn cael eu hyfforddi i ganfod a chofnodi newid mewn ymddygiad plentyn a allai nodi bod oedolion yn meithrin perthynas amhriodol gyda nhw ac/neu eu bod yn cael eu cam-drin	Ydy. Gan nad oedd pecyn hyfforddiant penodol ar y pwnc yn bodoli eisoes, comisiynwyd yr NSPCC i ddatblygu pecyn hyfforddi gynhwysfawr. Bydd y pecyn yn cael ei gyflwyno mewn dwy ran: yn gyntaf, webinar i holl staff y Cyngor er mwyn codi ymwybyddiaeth o gamfeithrin; ac yn ail, sesiynau mwy arbenigol wedi'u teilwra ar gyfer grwpiau penodol, gan gynnwys gweithwyr cymdeithasol, ac unigolion dynodedig diogelu ysgolion. MAe'r hyfforddiant wedi cychwyn cael ei ddefnyddio a bydd y ddarpariaeth yn cael ei chyflwyno i holl staff y Cyngor dros y misoedd nesaf. Bydd y pecyn hwn hefyd ar gael i awdurdodau eraill ei ddefnyddio neu ei brynu, gan sicrhau bod y buddsoddiad yn cyfrannu at wella ymarfer yn ehangach.	Nid oedd pecyn hyfforddiant 'oddi ar y silff' yn bodoli, er ein bod wedi cysylltu a sawl cwmni a sefydliad. O ganlyniad fe gomisiynwyd yr NSPCC i ddatblygu pecyn hyfforddiant cynhwysfawr. Mae hyn wedi arwain at rywfaif o oedi wrth ddatblygu'r pecyn. Fodd bynnag, er mwyn sicrhau bod staff ysgolion yn derbyn yr hyfforddiant angenrheidiol yn y cyfamser, bu inni addasu'r hyfforddiant diogelu presennol i ymdrin â'r prif ofynion a'r negeseuon allweddol am gamfeithrin.

4.	Mewn ysgolion, rhaid i'r newidiadau hyn gael eu cofnodi ar system reoli data electronig	Ydy. Mae bob ysgol yng Ngwynedd bellach yn cofnodi ar system reoli data electroneg.	-
5.	Pan fo atgyfeiriad yn cael ei wneud dan Adran 5 Gweithdrefnau Diogelu Cymru, rhaid ystyried yr holl wybodaeth ddiogelu ar gofnod y plentyn ar y system reoli data wrth asesu risg a pha mor ddiamddiffyn ydynt	Ydy. Mae'r ffurflen gofnodi fewnol wedi'i haddasu fel ei bod yn ofynnol i bob asiantaeth sy'n bresennol yng nghyfarfodydd Rhan 5 ddarparu a chofnodi hanes a gwybodaeth gefndirol berthnasol.	-
6.	Pan fo atgyfeiriad yn cael ei wneud gan drydydd parti dan Adran 5 Gweithdrefnau Diogelu Cymru, rhaid i swyddog o'r gwasanaeth gofal cymdeithasol plant siarad â'r plentyn sy'n cael ei enwi yn yr atgyfeiriad, hyd yn oed pan nad yw wedi datgelu unrhyw beth ei hun	Ydy. Mae Cyngor Gwynedd wedi cyflwyno y trefniadau hyn.	Bu rhai heriau wrth weithredu'r drefn hon, gan gynnwys achlysuron lle mae rhiant wedi gwrthod rhoi caniatâd i siarad â'r plentyn, ac achlysuron eraill lle mae'r plentyn ei hun wedi gwrthod ymgysylltu. Yn yr achosion hyn, roedd y plentyn wedi'i enwi fel tyst neu dyst posibl yn unig, yn hytrach nag fel unigolyn yr oedd yr honiad yn ymwneud ag ef yn uniongyrchol. Pe byddai'r honiad yn ymwneud â chamdriniaeth yn erbyn y plentyn ei hun, byddai'r Cyngor wedi sicrhau bod llais a phrofiad y plentyn hwnnw yn cael eu clywed fel rhan o'r broses.

9.	Dylai Awdurdodau Lleol ddangos tystiolaeth o sut maent yn cefnogi ac yn eirioli dros ddioddefwyr trawma, fesul achos, pan fo'u gallu i gael addysg wedi cael ei gyfyngu oherwydd eu profiadau. Byddai hyn yn cynnwys sicrhau bod dioddefwyr yn cael mynediad at addysg bellach ac uwch, a'r arian sydd ei angen i wneud hynny, pan nad yw'r gofynion o ran graddau a phresenoldeb wedi'u bodloni oherwydd y trawma a gawsant	Ydy. Mae Cyngor Gwynedd wedi datgan a chynnig cefnogaeth i unrhyw un a effeithir gan gynnig pecyn cymorth i ddioddefwyr uniongyrchol ac anuniongyrchol cymuned yr ysgol. Mae'r Cyngor hefyd wedi ymrwymo i hwyluso mynediad i addysg dioddefwyr trawma pan fod wedi ei gyfyngu oherwydd eu profiadau ac wedi gwneud hynny yn yr achos penodol yma.	
Rheoli honiadau a phryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant – ymateb amlasiantaeth			
18.	Bod pob aelod staff, gwirfoddolwr (gan gynnwys swyddogion gweinyddol a chyfleusterau) a Llywodraethwr ysgol yn cael hyfforddiant am modus operandi troseddwy rhyw a'u dulliau o feithrin perthnasoedd amhriodol gan ddefnyddio model Finklehor	Ar y gweill. Mae “model Finklehor” a dulliau o feithrin perthnasoedd amhriodol gan droseddwy rhyw wedi ei gynnwys yn yr hyfforddiant newydd sydd wedi ei ddatblygu gan NSPCC. Bydd ar gael i holl staff y Cyngor (gan gynnwys Llywodraethwyr ag Aelodau Etholedig) Bydd hwn yn cael ei ddarparu i holl staff dros y misoedd nesaf (gweler esboniad argymhelliad 3)	Nid oedd pecyn hyfforddiant ‘oddi ar y silff’ yn bodoli, er ein bod wedi cysylltu a sawl cwmni a sefydliad. O ganlyniad fe gomisiynwyd yr NSPCC i ddatblygu pecyn hyfforddiant cynhwysfawr. Mae hyn wedi arwain at rywfaint o oedi wrth ddatblygu'r pecyn. Fodd bynnag, er mwyn sicrhau bod staff ysgolion yn derbyn yr hyfforddiant angenrheidiol yn y cyfamser, bu inni addasu'r hyfforddiant diogelu presennol i ymdrin â'r prif ofynion a'r negeseuon allweddol am gamfeithrin.

c) Argymhellion i'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol

Rhif / cyf	Argymhelliad yr adroddiad	Ydi'r Cyngor wedi cyflawni beth oedd yn ofynnol ohonom	Unrhyw faterion eraill neu rwystrau perthnasol
Rheoli honiadau a phryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant – ymateb amlasiantaeth			
13.	Bod Byrddau Diogelu yn cael sicrwydd bod swyddogion LADO eu hardaloedd yn cael hyfforddiant a goruchwyliaeth yn rheolaidd	Ydy. Mae'r Bwrdd Diogelu yn cynnal rhwydweithiau proffesiynol sy'n canolbwyntio ar ymarfer a gweithdrefnau Rhan 5. Mae swyddogion y Cyngor yn mynychu ac yn cyfrannu at y rhain er mwyn cefnogi gwelliant parhaus mewn ymarfer a phrosesau.	
14.	Bod Byrddau Diogelu yn cael ac yn craffu ar adroddiadau Awdurdodau Lleol am reoli honiadau o leiaf unwaith y flwyddyn, a bod adrodd am yr honiadau yn dod yn rhan o ofynion rheoleiddio Estyn ac AGC	Ydy. Yn unol â'r gofyn, mae'r Cyngor yn darparu diweddariadau chwarterol i'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol, sy'n cynnwys gwybodaeth am weithgarwch, canlyniadau a thueddiadau sy'n codi am faterion Rhan 5.	Bydd y Cyngor yn gweithio gyda'r Bwrdd Diogelu, Estyn a AGC i ymateb i unrhyw ofynion adrodd pellach a all godi yn y dyfodol.
Yr angen am hyfforddiant – meddwl y 'gwaethaf posib' a deall y 'gallai ddigwydd yma'			

19.	Bod sicrwydd yn cael ei roi i Fyrddau Diogelu bod yr hyfforddiant hwn [modus operandi troseddwyd rhyw a'u dulliau o feithrin perthnasoedd amhriodol] yn cael ei gyflwyno i swyddogion Gwasanaethau Addysg, Plant ac Adnoddau Dynol yr Awdurdod Lleol, sy'n arwain ar reoli pryderon neu'n ymateb i bryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant	Ar y gweill. Mae “model Finklehor” a dulliau o feithrin perthnasoedd amhriodol gan droseddwyd rhyw wedi ei gynnwys yn yr hyfforddiant newydd sydd wedi ei ddatblygu gan NSPCC. Bydd ar gael i holl staff y Cyngor (gan gynnwys Llywodraethwyr ag Aelodau Etholedig) Bydd hwn yn cael ei ddarparu i holl staff, gan gynnwys swyddogion Gwasanaethau Addysg, Plant ac Adnoddau Dynol, dros y misoedd nesaf (gweler esboniad argymhelliad 3)	Nid oedd pecyn hyfforddiant ‘oddi ar y silff’ yn bodoli, er ein bod wedi cysylltu a sawl cwmni a sefydliad. O ganlyniad fe gomisiynwyd yr NSPCC i ddatblygu pecyn hyfforddiant cynhwysfawr. Mae hyn wedi arwain at rywfaint o oedi wrth ddatblygu'r pecyn. Fodd bynnag, er mwyn sicrhau bod staff ysgolion yn derbyn yr hyfforddiant angenrheidiol yn y cyfamser, bu inni addasu'r hyfforddiant diogelu presennol i ymdrin â'r prif ofynion a'r negeseuon allweddol am gamfeithrin.
20.	Bod y Bwrdd Diogelu yn cael sicrwydd bod gan Awdurdodau Lleol bolisiâu Chwythu'r Chwiban clir, y tynnir sylw atynt, a bod pob aelod staff yn gallu eu defnyddio'n ddiogel	Ydy. Mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu polisi canu'r gloch yn Chwefror 2026 a rhaglen gynhwysfawr i hyrwyddo ymysg, rheolwyr, arweinyddion tîm, a holl staff.	Bydd y Cyngor yn parhau i weithio gyda'r Bwrdd Diogelu i ymateb i unrhyw ofynion am sicrwydd neu adroddiadau pellach a all godi yn y dyfodol

Ch) Argymhellion i Lywodraeth Cymru

Rhif / cyf	Argymhelliad yr adroddiad	Ydi'r Cyngor wedi cyflawni beth oedd yn ofynnol ohonom?	Unrhyw faterion eraill neu rwystrau perthnasol
Gwranddo ar lais y plentyn			
8.	Bod Llywodraeth Cymru yn datblygu'r cwricwlwm i sicrhau bod disgyblion yn meddu ar y wybodaeth i ddeall ymddygiad oedolion sy'n meithrin perthnasoedd amhriodol ac yn gwybod sut i roi gwybod am hyn yn ddiogel i oedolyn	Na.	Ni allwn weithredu nes bydd y cwricwlwm wedi ei addasu
Rheoli honiadau a phryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant – ymateb amlasiantaeth			
10.	Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod yr adolygiad o weithdrefnau Adran 5 yn cael ei lywio gan yr Adolygiad hwn ac yn rhoi ystyriaeth i'r hyn a ddysgwyd ohono	Ydy. Mae Cyngor Gwynedd wedi cyflwyno'r gweithdrefnau newydd, ond yn sgil anghysondeb gyda argymhellion CTED mae'r Cyngor yn mynd ymhellach na'r hyn sydd wedi ei osod allan yn y gweithdrefnau hyn.	Mae anghysondebau rhwng y gweithdrefnau newydd Rhan 5 ac argymhellion CTED, ac mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r mater gyda Llywodraeth Cymru.
11.	Bod y gweithdrefnau diwygiedig yn nodi bod rhaid i lais y plentyn gael ei glywed, hyd yn oed os nad yw'r plentyn wedi gwneud unrhyw ddatgeliad	Ydy. Mae Cyngor Gwynedd wedi cyflwyno y trefniadau hyn.	

12.	Ei bod yn ofynnol bod penderfyniadau am drothwy defnyddio'r gweithdrefnau yn cael eu gwneud mewn cyfarfod amlasiantaeth ac nid gan y LADO yn unig, a'u bod yn ystyried pryderon, cwynion a honiadau blaenorol	Ydy. Mae trefniadau cadarn wedi'u sefydlu gyda'r Heddlu i gefnogi'r broses, ac mae cyfarfodydd amlasiantaeth yn cael eu cynnal. Nid yw penderfyniadau'n cael eu gwneud gan un swyddog yn unig. Mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn Swyddog Diogelu Dynodedig (DOS) ychwanegol i gryfhau'r trefniadau hynny.	Er bod Cyngor Gwynedd wedi diwygio ei drefniadau yn unol ag argymhellion CTED, nid yw'r gweithdrefnau cenedlaethol newydd ar gyfer Rhan 5 yn adlewyrchu nac yn mynd i'r afael yn llawn â'r newidiadau hynny. Mae'r Canllawiau newydd yn nodi: <i>"mae Swyddog Dynodedig yr Awdurdod Lleol/Swyddog Dynodedig Diogelu yn gyfrifol am dderbyn, ymateb i, gwneud penderfyniadau a monitro pob adroddiad mewn perthynas â honiadau yn erbyn ymarferwyr/unigolion mewn sefyllfa o ymddiriedaeth."</i> Mae hyn yn peri pryder i'r Cyngor gan nad yw'r gweithdrefnau'n cydnabod nac yn adlewyrchu'r model gweithredu sydd wedi'i sefydlu'n lleol yn sgil argymhellion CTED.
15.	Bod Llywodraeth Cymru yn ystyried ei gwneud yn ofynnol i ysgolion ddatblygu 'Polisi Ymddygiad Oedolyn sy'n Peri Pryder' (a elwir yn 'Low-level Concerns Policy' yn Lloegr), ac yn ystyried darparu canllawiau ar arferion gweithio diogel	Na I hyn fod yn effeithiol mae angen trefn genedlaethol fel mae CTED yn ei nodi.	Rydym yn disgwyl am ganllaw gan Lywodraeth Cymru. Mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r mater yma yn gyson drwy'r Grŵp Ansawdd Gweinidogol.

16.	Bod y Strategaeth newydd (strategaeth 10 mlynedd atal cam-drin plant) yn cael ei phrofi yn erbyn canfyddiadau'r adolygiad hwn a bod unrhyw beth a ddysgwyd yn cael ei ymgorffori yn y strategaeth newydd	Ydy. Mae'r strategaeth wedi ei gyhoeddi ac mae Grŵp o swyddogion mewnol yn sicrhau fod amcanion y strategaeth yn cael eu gweithredu.	Y strategaeth newydd wedi ei gyhoeddi.
Yr angen am hyfforddiant – meddwl y 'gwaethaf posib' a deall y 'gallai ddigwydd yma'			
17.	Bod Llywodraeth Cymru yn comisiynu adnodd hyfforddiant yn seiliedig ar ganfyddiadau'r Adolygiad hwn, i'w ddefnyddio gan bob ysgol yng Nghymru. Dylai bod modd ei addasu er mwyn i asiantaethau eraill sy'n gweithio gyda phlant allu ei ddefnyddio	Na.	Rydym yn disgwyl i Lywodraeth Cymru rannu'r hyfforddiant.
Llywodraethu Ysgolion yng Nghymru			
21.	Bod Llywodraeth Cymru yn cychwyn adolygiad o drefniadau llywodraethu mewn ysgolion ledled Cymru, sy'n amlinellu'n glir beth yw cyfrifoldebau Llywodraethwr er mwyn newid o ganolbwyntio'n bennaf ar reolaeth ariannol a deilliannau i sefyllfa lle derbynnir mai diogelu, iechyd a lles yw'r sylfaen briodol ar gyfer dysgu a ffynnu	Ydy. Mae'r Cyngor wedi cymryd nifer o gamau i gryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i gyrff llywodraethu ysgolion. Mae Swyddog Cefnogi Llywodraethwyr ychwanegol wedi'i benodi, ynghyd â Chlerc Proffesiynol, er mwyn darparu mwy o gymorth, arweiniad a her briodol i lywodraethwyr wrth gyflawni eu cyfrifoldebau.	Mae Cyngor Gwynedd yn codi'r angen am adolygiad o drefniadau llywodraethu ysgolion yn gyson gyda Llywodraeth Cymru. Mae'r adolygiad ar y gweill. Disgwylir i Lywodraeth Cymru gyhoeddi canlyniad yr adolygiad yn yr Hydref.

		Mae'r Cyngor wedi codi ei bryderon ynghylch y gweithdrefnau presennol gyda Llywodraeth Cymru ac wedi galw am adolygiad o'r trefniadau, gan dynnu sylw at yr heriau a'r diffygion a nodwyd yn ystod eu gweithrediad. Yn ogystal, mae holiadur wedi'i ddosbarthu i bob corff llywodraethu er mwyn sefydlu gwaelodlin o'u hanghenion datblygu a nodi'r meysydd lle mae angen cymorth neu hyfforddiant ychwanegol. Bydd canlyniadau'r gwaith hwn yn llywio rhaglen hyfforddiant gynhwysfawr a fydd yn cael ei chyflwyno o fis Medi 2026 ymlaen.	
22.	Bod Llywodraeth Cymru yn cychwyn adolygiad o drefniadau llywodraethu mewn ysgolion ledled Cymru, sy'n cefnogi datblygiad a gweithrediad dangosfwrdd hawdd ei ddeall sy'n darparu gwybodaeth syml am iechyd a diwylliant ehangach yr ysgol	Ydy. Mae'r Cyngor wedi gosod disgwyliad clir bod pob corff llywodraethu yn dilyn agenda sefydlog fel gofyniad sylfaenol. Mae hyn yn sicrhau bod materion allweddol, gan gynnwys diogelu, iechyd a lles, yn cael eu hystyried yn gyson ac yn rheolaidd, gan ddarparu lefel isafswm o sicrwydd a goruchwyliaeth ar draws pob ysgol. Bydd yr arweiniad hwn yn cael ei gyflwyno yn flynyddol fel mater o drefn o hyn ymlaen.	Mae Cyngor Gwynedd yn codi'r angen am adolygiad o drefniadau llywodraethu ysgolion yn gyson gyda Llywodraeth Cymru. Disgwylir i Lywodraeth Cymru gyhoeddi canlyniad yr adolygiad yn yr Hydref.

		Mae'r Cyngor wedi cychwyn peilota dangosfwrdd <i>Governor Hub</i> gyda 10 ysgol o fis Medi ymlaen. (Dangosfwrdd hawdd ei ddeall er mwyn cadw holl ddogfennaeth a hyfforddiant Cyrff Llywodraethol mewn un man canolog hwylus)	
23.	Bod Llywodraeth Cymru yn cychwyn adolygiad o drefniadau llywodraethu mewn ysgolion ledled Cymru, sy'n gofyn i'r Llywodraethwyr gadw cofnodion cywir am benderfyniadau a wnaed mewn perthynas â materion diogelu ac yn adrodd amdanynt i'r Awdurdod Lleol, yn enwedig pan nad yw'r penderfyniad a wnaed yn dilyn canllawiau'r Awdurdod Lleol	Ydy. Mae gwaith wedi'i wneud i wella'r gefnogaeth a'r adnoddau sydd ar gael i glercod, gan gydnabod eu rôl allweddol wrth sicrhau bod penderfyniadau a thrafodaethau'n cael eu cofnodi'n gywir ac yn gynhwysfawr. Mae'r cyngor wedi penodi swyddog canolog i fod yn gweithredu fel clerc mewn nifer o ysgolion pan fo angen y gefnogaeth honno ar ysgolion penodol. Mae rhaglen o hyfforddiant bwrpasol wedi ei gyflwyno i glercod er mwyn cryfhau eu dealltwriaeth o'u rôl a chyfrifoldebau. Bydd Fforwm Clercod yn cael ei sefydlu yn gynnar yn Medi er mwyn rhannu arferion da a darparu cymorth barhaus i bob clerc.	Mae Cyngor Gwynedd yn codi'r angen am adolygiad o drefniadau llywodraethu ysgolion yn gyson gyda Llywodraeth Cymru. Disgwylir i Lywodraeth Cymru gyhoeddi canlyniad yr adolygiad yn yr Hydref.

24.	Bod Llywodraeth Cymru yn cychwyn adolygiad o drefniadau llywodraethu mewn ysgolion ledled Cymru, sy'n sicrhau bod yr Unigolion Diogelu Dynodedig a'u dirprwyon yn destun goruchwyliaeth allanol gan Weithwyr Cymdeithasol cymwys o'r awdurdod lleol perthnasol	Ar y gweill. Mae cyllid wedi'i ddyrannu i gryfhau'r ddarpariaeth gefnogaeth a goruchwyliaeth ar gyfer Unigolion Diogelu Dynodedig a'u dirprwyon. Ar hyn o bryd, mae trafodaethau'n parhau ynghylch y model mwyaf addas ar gyfer cyflawni hyn, gan ystyried opsiynau megis comisiynu darpariaeth allanol.	Mae Cyngor Gwynedd yn codi'r angen am adolygiad o drefniadau llywodraethu ysgolion yn gyson gyda Llywodraeth Cymru. Disgwylir i Lywodraeth Cymru gyhoeddi canlyniad yr adolygiad yn yr Hydref.
Arferion Cyfyngol			
25.	Bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi atodiad i ganllaw y Fframwaith ar gyfer lleihau arferion cyfyngol 2022 sy'n ymwneud ag oedolion yn ffilmio digwyddiadau ac yn rhoi arweiniad am gyfnod cadw priodol fideos o'r fath	Ydy, ond yn aros am ganllaw gan Lywodraeth Cymru. Mae'n ofynnol i bob ysgol fabwysiadu'r Polisi Rhanbarthol perthnasol, ac mae Tîm Diogelu a Lles Ysgolion yn cynnal gwiriadau a monitro rheolaidd i sicrhau bod y trefniadau hyn yn cael eu gweithredu'n briodol. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi comisiynu adolygiad allanol o'r defnydd o arferion cyfyngol ar draws ysgolion, gan gynnwys adolygu polisïau, gweithdrefnau a'r hyfforddiant a ddarperir. Bydd canfyddiadau'r adolygiad hwn yn llywio cynllun gweithredu i gryfhau trefniadau ymhellach.	Mae'r Cyngor yn aros am unrhyw ganllawiau neu ddiwygiadau pellach gan Lywodraeth Cymru.

Rheoli Argyfwng		
26.	Bod Llywodraeth Cymru yn cael ei sicrhau bob gan bob Awdurdod Lleol gynllun digwyddiadau difrifol strategol sy'n nodi'r gweithdrefnau i'w dilyn er mwyn ymateb yn amlasiantaethol ar unwaith ac ar y cyd. a. Bod y cynllun yn cynnwys trefniadau ar gyfer gofalu am y dioddefwr, diogelu tystiolaeth a rheoli'r troseddwr honedig b. Bod y cynllun yn cynnwys protocol swyddogol ar gyfer rhannu gwybodaeth gydag Awdurdodau Lleol eraill a allai gael eu heffeithio c. Bod cynllun strategol mewn grym i gael cefnogaeth hawdd cael ati ar y safle ar gyfer plant ac oedolion mewn sefydliadau lle bu digwyddiad trawmatig arwyddocaol d. Mewn digwyddiad difrifol fel hwn, ystyried symud gweithiwr cymdeithasol i weithio ar secondiad gyda thîm archwilio'r Heddlu er mwyn sicrhau bod y dystiolaeth a'r wybodaeth yn cael eu hystyried o safbwynt diogelu yn ogystal ag o safbwynt troseddol	Ydy. Mae Cynllun Ymateb i Argyfwng wedi'i ddatblygu ar y cyd ag ysgolion er mwyn sicrhau ymateb cyd-gysylltiedig a chyflym i ddigwyddiadau difrifol. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi ymestyn ei gydweithio gyda phartneriaid rhanbarthol drwy drefniadau WASPI er mwyn cryfhau protocolau rhannu gwybodaeth a sicrhau trafodaethau rheolaidd gyda'r Heddlu a phartneriaid eraill. Mae trafodaethau cadarnhaol hefyd wedi'u cynnal gyda'r Heddlu ynghylch trefniadau gweithio ar y cyd mewn amgylchiadau eithriadol, gan gynnwys secondiadau neu drefniadau staffio priodol os bydd angen.

d)Argymhellion ar gyfer y Partneriaid Diogelu

Rhif / cyf	Argymhelliad yr adroddiad	Ydi'r Cyngor wedi cyflawni beth oedd yn ofynnol ohonom	Unrhyw faterion eraill neu rwystrau perthnasol
Argymhellion ar gyfer y Partneriaid Diogelu			
27.	Bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a. Yn ystyried rhannu data CAMHS di-enw gydag Awdurdodau Lleol i nodi mannau â galw uchel a phryderon thematig b. Yn rhoi sicrwydd i'r Bwrdd Diogelu Plant Rhanbarthol bod gweithwyr iechyd proffesiynol yn ceisio cyngor diogelu pan fo plentyn yn cyrraedd apwyntiad gyda thrydydd parti heb ganiatâd rhiant	Nid yw'r argymhelliad yn gofyn am unrhyw gamau gweithredu gan y Cyngor ar hyn o bryd.	Mae'r rhain yn argymhellion sydd wedi'u cyfeirio'n benodol at Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Nid oes unrhyw gamau gweithredu wedi'u gofyn gan yr Awdurdod Lleol ar hyn o bryd, ond byddwn yn parhau i fonitro unrhyw ddatblygiadau neu ymatebion sy'n codi o'r argymhellion hyn.

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	8/10/2026
TEITL	Strategaeth 5 Mlynedd y Gwasanaeth Ieuencid
RHESWM DROS GRAFFU	Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Yfory
AWDUR	Steffan Williams, Rheolwr Gwasanaeth Ieuencid
AELOD CABINET	Cynghorydd Dewi Jones

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1. Mae'r Strategaeth yma yn rhan o brosiect ymestyn cyfleoedd chwarae a chymdeithasu ar gyfer plant a phobl ifanc y sir sydd wedi ei gynnwys yng Nghynllun y Cyngor.
- 1.2. Mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol lunio cynllun strategol pum mlynedd ar gyfer ei ardal. Prif ddiben y cynllun strategol yw nodi'r amcanion o ran gwaith ieuencid am y cyfnod. Rhaid i'r amcanion fod yn seiliedig ar dystiolaeth o anghenion a chynrychioli'r prif feysydd ffocws ar gyfer datblygu gwaith ieuencid dros gyfnod y cynllun.
- 1.3. Byddai craffu'r strategaeth ddrafft yn gyfle i'r Pwyllgor rhoi mewnbwn cyn i'r Strategaeth gael ei fabwysiadu.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- 2.1. Bydd blaen graffu'r Strategaeth yn gyfle i'r Pwyllgor ystyried cynnwys y Strategaeth 5 Mlynedd y Gwasanaeth Ieuencid a chynnig sylwadau.

3. Crynodeb o'r Materion Allweddol

- 3.1. Mae'r Gwasanaeth Ieuencid yn un o'r blaenoriaethau yng Nghynllun y Cyngor o fewn prosiect Gwynedd Yfory-, sy'n cynnwys yr uchelgais i sicrhau bod caeau chwarae a chyfleusterau addas ar gael i blant a phobl ifanc yn eu hamser hamdden.'
- 3.2. Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu ystyried cynnwys y Strategaeth Gwaith Ieuencid Bum Mlynedd a rhoi arweiniad ynghylch cyfeiriad gwaith y Gwasanaeth Ieuencid yn y dyfodol.

- 3.3. Mae'r strategaeth yn nodi nifer o flaenoriaethau strategol allweddol, gan gynnwys:
- hyrwyddo llais pobl ifanc a sicrhau eu bod yn gallu dylanwadu ar benderfyniadau
 - cefnogi iechyd meddwl a llesiant pobl ifanc
 - ymyrryd yn gynnar i atal digartrefedd ymhlith pobl ifanc
 - ehangu cyfleoedd i wirfoddoli a chyfranogi,
 - sicrhau mynediad teg at ddarpariaeth gwaith ieuenctid ledled y sir.
- 3.4. Mae'r Strategaeth yn pwysleisio pwysigrwydd gweithio mewn partneriaeth ar draws asiantaethau. Bydd hyn yn adeiladu ar y cydweithio presennol gydag ysgolion, gwasanaethau'r Cyngor, y trydydd sector a chyrff rhanbarthol a chenedlaethol, gyda'r nod o wella canlyniadau i bobl ifanc.
- 3.5. Mae'r Strategaeth hefyd yn cynnwys trefniadau clir ar gyfer monitro a gwerthuso cynnydd. Bydd mesurau perfformiad a cherrig milltir yn cael eu defnyddio i asesu cynnydd a wneir ac i sicrhau bod y Gwasanaeth yn gallu ymateb i anghenion newidiol pobl ifanc drwy gydol cyfnod y Strategaeth.

4. Cefndir / Cyd-destun

- 4.1. Mae'r Strategaeth Gwaith Ieuenctid Bum Mlynedd wedi'i datblygu mewn ymateb i anghenion newidiol pobl ifanc, newidiadau cymdeithasol ac economaidd, a disgwyliadau cenedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer darpariaeth gwaith ieuenctid. Mae'r Strategaeth yn darparu fframwaith ar gyfer datblygu a chyfeirio gwaith y Gwasanaeth Ieuenctid dros y cyfnod 2027-2032.
- 4.2. Cynhaliwyd proses gynhwysfawr o ymgysylltu ac ymgynghori â phobl ifanc, ysgolion, sefydliadau gwirfoddol, partneriaid statudol a rhanddeiliaid lleol er mwyn sicrhau bod blaenoriaethau'r Strategaeth yn adlewyrchu anghenion ac uchelgeisiau pobl ifanc Gwynedd.
- 4.3. Mae'r Strategaeth yn adeiladu ar gryfderau'r ddarpariaeth bresennol sy'n cynnwys gwaith ieuenctid cymunedol, darpariaeth mewn ysgolion, prosiectau wedi'u targedu, cyfleoedd gwirfoddoli, Gwobr Dug Caeredin a gwaith partneriaeth eang ar draws y sir.
- 4.4. Mae saith amcan strategol wedi'u nodi ar gyfer y cyfnod 2027-2032, gan ganolbwyntio ar y meysydd canlynol:
- Cefnogi iechyd meddwl a llesiant pobl ifanc,
 - Gwellu cyflogadwyedd a datblygu sgiliau,
 - Lleihau anghydraddoldebau a chynyddu cyfleoedd,
 - Cryfhau cyfleoedd cymunedol a gwirfoddoli,
 - Hyrwyddo llais a chyfranogiad pobl ifanc,
 - Datblygu a chynnal gweithlu medrus a chynaliadwy,
 - Hyrwyddo a chryfhau defnydd y Gymraeg ym mhob agwedd o waith y Gwasanaeth.

- 4.5 Mae'r Strategaeth yn cefnogi amcanion ehangach Cynllun y Cyngor a blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer gwaith ieuenctid, gan geisio sicrhau bod pob person ifanc yng Ngwynedd yn cael mynediad at gymorth, cyfleoedd a phrofiadau cadarnhaol sy'n eu galluogi i gyrraedd eu potensial.

5. Ymgynghori

- 5.1. Cynhaliwyd rhaglen gynhwysfawr o ymgynghori â sefydliadau gwirfoddol a phartneriaid wrth ddatblygu'r Strategaeth. Nod y broses oedd sicrhau bod y Strategaeth yn adlewyrchu anghenion pobl ifanc Gwynedd, gan fanteisio hefyd ar arbenigedd a phrofiad y sefydliadau sy'n gweithio gyda phobl ifanc o ddydd i ddydd.
- 5.2. Fel rhan o'r broses, trefnwyd cyfres o weithdai ymgynghori mewn chwe lleoliad ar draws Gwynedd, sef Caernarfon, Bangor, Bala, Blaenau Ffestiniog, Pwllheli a Thywyn. Gwahoddwyd ystod eang o bartneriaid i gymryd rhan, gan gynnwys sefydliadau gwirfoddol, darparwyr gwaith ieuenctid, sefydliadau cymunedol, partneriaid statudol a rhanddeiliaid eraill sy'n gweithio gyda phobl ifanc 11 i 25 oed.
- 5.3. Roedd y gweithdai'n gyfle i rannu gwybodaeth am *Waith Ieuenctid yng Nghymru: Cyflawni dros Bobl Ifanc*, trafod a herio rhai o'r camsyniadau cyffredin am waith ieuenctid, a rhoi'r cefndir i'r y broses o ddatblygu'r Strategaeth newydd. Drwy sesiynau wedi'u hwyluso, cafodd y cyfranogwyr gyfle i roi adborth, cyfrannu syniadau, trafod heriau lleol a nodi blaenoriaethau ar gyfer y cyfnod strategol nesaf.
- 5.4. Yn ogystal â'r gweithdai, defnyddiwyd y Rhwydwaith Ieuenctid Gwynedd fel llwyfan i ymgysylltu â phartneriaid ac i ddarparu cyfleoedd parhaus iddynt gyfrannu at ddatblygiad y Strategaeth. Roedd yr ymatebion a gafwyd yn dangos consensws cryf ynghylch nifer o flaenoriaethau allweddol.
- Pwysleisiodd partneriaid bwysigrwydd sicrhau mynediad teg at gyfleoedd a darpariaeth gwaith ieuenctid ledled y sir, gan gynnwys mewn cymunedau gwledig. Nodwyd hefyd yr angen i gryfhau'r cydweithio rhwng sefydliadau, gwella trefniadau cyfathrebu a rhannu gwybodaeth, a chynyddu'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl ifanc gymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.
- 5.5. Amlygwyd gwerth gwaith ieuenctid fel cyfrwng i gefnogi iechyd a lles, datblygu sgiliau, meithrin gwydnwch a hyrwyddo cyfranogiad cymunedol. Tynnwyd sylw hefyd at yr angen i sicrhau bod gwasanaethau a gweithgareddau'n gynhwysol ac yn hygyrch i bob person ifanc, gan

gynnwys y rhai sy'n wynebu rhwystrau economaidd-gymdeithasol, daearyddol neu bersonol.

- 5.6. Defnyddiwyd yr adborth a gasglwyd drwy'r gweithdai a'r trafodaethau â phartneriaid i lywio blaenoriaethau, amcanion a chymau gweithredu'r Strategaeth. O ganlyniad, mae'r Strategaeth yn adlewyrchu cyfraniad uniongyrchol sefydliadau gwirfoddol a phartneriaid lleol ac yn darparu sylfaen gadarn ar gyfer cydweithio parhaus drwy gydol cyfnod ei gweithredu.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 6.1. Mae'r Strategaeth yn adeiladu ar egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 drwy gefnogi datblygiad personol, dysgu a chyfranogiad pobl ifanc. Trwy weithredu'r pum ffordd o weithio, mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn cyfrannu'n gadarnhaol at y saith nod llesiant, gan helpu i greu cymunedau mwy iach, cyfartal, cydnerth a chysylltiedig.
- 6.2. Mae'r Strategaeth yn mabwysiadu safbwynt hirdymor, gan ganolbwyntio ar ddatblygu sgiliau, gwytnwch a chyfleoedd sy'n galluogi pobl ifanc i ffynnu mewn addysg, cyflogaeth a bywyd cymunedol. Mae penderfyniadau a blaenoriaethau'r Gwasanaeth yn seiliedig ar dystiolaeth, data lleol a chenedlaethol, ynghyd â mewnbwn gan bartneriaid a phobl ifanc eu hunain.
- 6.3. A ydych wedi cynnwys trigolion / defnyddwyr gwasanaeth? Os ddim, pryd a sut ydych yn bwriadu ymgynghori â nhw?

Mae pobl ifanc, ysgolion a rhanddeiliaid wedi cyfrannu'n uniongyrchol at ddatblygiad y Strategaeth drwy raglen gynhwysfawr o ymgysylltu, gan gynnwys gweithdai lleol, holiaduron, trafodaethau grŵp a fforymau megis Llais Pobl Ifanc. Mae'r dull cyfranogol hwn wedi sicrhau bod safbwyntiau, profiadau, ac anghenion pobl ifanc wedi llywio'r blaenoriaethau a'r camau gweithredu a nodir yn y Strategaeth.

- 6.4. Sut ydych wedi ystyried yr hirdymor a beth fydd anghenion pobl mewn blynyddoedd i ddod?

Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn ystyried anghenion hirdymor pobl ifanc drwy fabwysiadu dull strategol sy'n canolbwyntio ar ddatblygu sgiliau, gwytnwch a chyfleoedd sy'n eu paratoi ar gyfer y dyfodol. Mae'r Gwasanaeth yn defnyddio ystod eang o dystiolaeth i lywio ei gynlluniau, gan gynnwys holiaduron, fforymau Llais Pobl Ifanc, ymgysylltu â

phartneriaid, data perfformiad a gwybodaeth am dueddiadau cymdeithasol ac economaidd.

Drwy gydweithio â phartneriaid ym maes addysg, cyflogaeth, iechyd (drwy canfyddiadau SHRN) a gwasanaethau cymorth, mae'r Strategaeth yn ceisio sicrhau bod pobl ifanc yn derbyn y gefnogaeth briodol i ddatblygu i fod yn oedolion hyderus, gwydn a chyfrifol. Mae'r dull hwn yn galluogi'r Gwasanaeth i ragweld ac ymateb i anghenion sy'n newid dros amser, gan gyfrannu at lesiant hirdymor unigolion a cymunedau.

- 6.5. Er mwyn sicrhau integreiddio, a ydych wedi ystyried yr effaith bosib ar gyrff cyhoeddus eraill?

Mae'r Strategaeth yn cefnogi ac yn ategu amcanion nifer o wasanaethau a sefydliadau partner gan gynnwys ysgolion, gwasanaethau iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, gwasanaethau tai, cyflogadwyedd a'r sefydliadau trydydd sector. Trwy gryfhau trefniadau cydweithio, rhannu gwybodaeth a chydlynu gweithgarwch, bydd y Strategaeth yn cyfrannu at ddarparu gwasanaethau mwy effeithiol ac at wella canlyniadau i bobl ifanc ledled Gwynedd.

Mae'r Strategaeth yn rhoi pwyslais cryf ar ymyrraeth gynnar ac atal. Mae'r blaenoriaethau a nodir ynddi yn cynnwys cefnogi iechyd meddwl a llesiant, lleihau'r risg o unigedd cymdeithasol, atal digartrefedd ymhlith pobl ifanc, lleihau'r risg o bobl ifanc fod heb fod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET), a datblygu sgiliau personol a chymdeithasol.

Drwy ddarparu cefnogaeth, gweithgareddau a chyfleoedd cadarnhaol ar gyfnod cynnar, mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn helpu pobl ifanc i ddatblygu'r sgiliau a'r gwydnwch sydd eu hangen arnynt i oresgyn heriau. Yn ogystal â gwella canlyniadau unigol, mae'r dull ataliol hwn yn cyfrannu at leihau'r galw ar wasanaethau statudol yn y tymor hir.

7. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

- 7.1. Wrth ddatblygu'r Strategaeth Gwaith Ieuenctid Bum Mlynedd, rhoddwyd ystyriaeth i ofynion Deddf Cydraddoldeb 2010. Mae lleihau anghydraddoldebau mewn mynediad at waith ieuenctid wedi'i nodi fel un o amcanion strategol y Strategaeth. Mae'r Strategaeth yn ymrwymo i sicrhau bod pob person ifanc, waeth beth fo'u cefndir neu hamgylchiadau, yn gallu manteisio ar gyfleoedd a gwasanaethau gwaith ieuenctid. Mae hyn yn

cynnwys pobl ifanc ag anableddau, anghenion dysgu ychwanegol, profiad o ofal, neu sy'n byw mewn ardaloedd gwledig neu gymunedau sydd mewn perygl o anfantais.

7.2. Rhoddwyd ystyriaeth lawn i ofynion Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 wrth ddatblygu'r Strategaeth. Mae hyrwyddo a chynyddu defnydd cymdeithasol y Gymraeg ymhlith pobl ifanc wedi'i nodi fel un o'r amcanion strategol craidd y Strategaeth. Bydd y Gwasanaeth Ieuencid yn parhau i ddarparu gweithgareddau a gwasanaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, gan greu cyfleoedd i bobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg mewn gweithgareddau cymunedol, cymdeithasol, diwylliannol a gwirfoddoli.

7.3. Rhoddwyd sylw i'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol drwy sicrhau bod y Strategaeth yn blaenoriaethu cefnogaeth i bobl ifanc sy'n wynebu heriau economaidd-gymdeithasol, risg o fod yn NEET, neu heriau megis digartrefedd. Mae'r Strategaeth yn cynnwys camau gweithredu i wella cyflogadwyedd, datblygu sgiliau, ehangu cyfleoedd cymunedol a sicrhau mynediad at wasanaethau i'r rhai sydd fwyaf mewn angen.

Drwy weithredu'r blaenoriaethau a nodir yn y Strategaeth, disgwylir cyfrannu at greu cyfleoedd mwy cyfartal i bobl ifanc ledled Gwynedd, hyrwyddo'r Gymraeg fel iaith fyw o fewn cymunedau, a lleihau effaith anfantais economaidd-gymdeithasol ar gyfleoedd bywyd pobl ifanc yn y tymor hir.

8. Camau Nesaf

8.1. Yn dilyn y broses graffu a chymeradwyo, bydd y Strategaeth Gwaith Ieuencid Bum Mlynedd yn cael ei chwblhau a'i chyflwyno i Lywodraeth Cymru, gan gynnwys unrhyw ddiwygiadau, sylwadau neu argymhellion a dderbynnir gan y Pwyllgor Craffu.

8.2. Bydd trefniadau llywodraethu a monitro priodol yn cael eu sefydlu i gefnogi gweithrediad y Strategaeth. Bydd hyn yn cynnwys cyfarfodydd rheolaidd y Grŵp Strategol Gwaith Ieuencid Gwynedd a Rhwydwaith Ieuencid Gwynedd er mwyn goruchwyllo cynnydd, adolygu perfformiad a sicrhau cydweithio effeithiol rhwng partneriaid.

8.3. Bydd cynllun gweithredu manwl yn cael ei ddatblygu i gefnogi cyflawniad yr amcanion strategol. Bydd y cynllun hwn yn nodi camau gweithredu penodol, cyfrifoldebau, amserlenni, targedau a mesurau perfformiad er mwyn gallu monitro cynnydd a gwerthuso effaith y Strategaeth ar bobl ifanc Gwynedd dros gyfnod 2027-2032.

Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn parhau i ymgysylltu â phobl ifanc, partneriaid a rhanddeiliaid drwy gydol cyfnod gweithredu'r Strategaeth er mwyn sicrhau bod gwasanaethau yn parhau i ymateb i anghenion newidiol pobl ifanc ac i adlewyrchu blaenoriaethau lleol a chenedlaethol sy'n datblygu dros amser.

9. Gwybodaeth Cefndir

[Gwaith ieuenctid yng Nghymru: cyflawni dros bobl ifanc \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)

<https://www.cwvys.org.uk/wp-content/uploads/2018/11/GWAITH-IEUENCTID-YNG-NGHYMRU-EGWYDDORION-A-DIBENION.pdf>

Atodiadau

- Drafft Strategaeth 5 Mlynedd y Gwasanaeth Ieuenctid
- Cwestiwn ac Ateb - Cwestiynau Ychwanegol gan y Pwyllgor Craffu

Education and Economy Scrutiny Committee 8/10/26

Title	5 Year Youth Work Strategy
Reason for Scrutiny	Council Plan 2023-28 - Gwynedd Tomorrow
Cwestiynau Ychwanegol	
A yw rhieni, ysgolion a mudiadau e.e. yr Urdd, Ffermwyr Ifanc, wedi cael mewnbwn, a sut?	
Fel rhan o ddatblygu Strategaeth 5 Mlynedd y Gwasanaeth Ieuenctid, cynhaliwyd proses ymgynghori eang gyda rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys pobl ifanc, , ysgolion a sefydliadau partner. Cafodd ysgolion eu cynnwys drwy gyfarfodydd rheolaidd gyda chysylltiadau ysgol a grwpiau ffocws gyda disgyblion yr ysgol. Trafodwyd anghenion pobl ifanc, blaenoriaethau lleol a chyfeiriad y ddarpariaeth ieuenctid yn y dyfodol. Derbyniwyd fewnbwn hefyd gan dros 60 o sefydliadau drwy fynychu 6 o weithdai ar draw Gwynedd. Mi roedd y gwahoddiad yma wedi ei rhannu i holl sefydliadau / wasanaethau sydd yn gweithio gyda pobl ifanc 11-25 yng Ngwynedd. Bu pobl ifanc eu hunain yn ganolog i'r broses drwy waith y Fforwm Ieuenctid, arolygon, sesiynau cyfranogiad a gweithgareddau ymgysylltu lleol. Casglwyd safbwyntiau rhieni drwy ymgynghoriadau sy'n gysylltiedig â gweithgareddau'r gwasanaeth, digwyddiadau cymunedol a thrwy adborth a dderbyniwyd gan ysgolion a phartneriaid. Defnyddiwyd yr holl adborth a gasglwyd i lywio blaenoriaethau'r strategaeth, gan sicrhau ei bod yn adlewyrchu anghenion, dyheadau a phrofiadau pobl ifanc a'r rhwydwaith ehangach o oedolion a sefydliadau sy'n eu cefnog	
A fydd darpariaeth clwb ym mhob ardal? Sut fydd trafnidiaeth i'r clybiau yn cael ei gyfarch?	
Nid yw'r strategaeth yn cynnig darpariaeth clwb ieuenctid ym mhob cymuned, ond mae'n anelu at sicrhau bod pobl ifanc ledled Gwynedd yn cael mynediad at gyfleoedd gwaith ieuenctid addas ac o safon. Bydd natur y ddarpariaeth yn amrywio yn ôl yr angen lleol, ac yn cynnwys cymysgedd o glybiau ieuenctid, gwaith allgymorth, prosiectau wedi'u targedu, gweithgareddau ysgol a chyfleoedd cymunedol.	

Mae trafndiaeth yn her sylweddol mewn rhai ardaloedd gwledig, ac mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn cydnabod y gall hyn gyfyngu ar gyfranogiad rhai pobl ifanc. Fodd bynnag, o fewn yr adnoddau presennol, nid yw'r gwasanaeth mewn sefyllfa i ddarparu trafndiaeth i bobl ifanc fynychu clybiau neu weithgareddau yn rheolaidd. Yn hytrach, bydd y gwasanaeth yn ceisio lleoli gweithgareddau mor lleol â phosibl ac ystyried hygrychedd wrth gynllunio darpariaeth.

Yn ogystal, mae'r strategaeth yn nodi bwriad clir i gryfhau partneriaethau gyda sefydliadau'r trydydd sector a mudiadau cymunedol er mwyn helpu i fynd i'r afael â bylchau daearyddol yn y ddarpariaeth. Trwy gydweithio â phartneriaid lleol, y nod yw ehangu'r ystod o gyfleoedd sydd ar gael i bobl ifanc mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth uniongyrchol gan y Gwasanaeth Ieuenctid, gan sicrhau mynediad mwy teg a chyson at gyfleoedd datblygu personol ledled y sir.

- Sut fyddwch yn parhau i gael mewnbwn pobl ifanc yn ystod oes y strategaeth?

Bydd mewnbwn pobl ifanc yn parhau i fod yn elfen ganolog o weithrediad a gwerthusiad y strategaeth drwy gydol ei hoed. Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau cyfranogiad i sicrhau bod llais pobl ifanc yn dylanwadu ar benderfyniadau, blaenoriaethau a datblygiadau'r gwasanaeth.

Bydd hyn yn cynnwys gwaith parhaus y Fforwm Ieuenctid, arolygon rheolaidd, sesiynau ymgynghori mewn clybiau ac ysgolion, grwpiau ffocws, a gweithgareddau cyfranogiad digidol. Bydd gweithwyr ieuenctid hefyd yn casglu adborth yn rheolaidd yn ystod sesiynau a gweithgareddau, gan sicrhau bod barn pobl ifanc yn llywio darpariaeth ar lefel leol.

Yn ogystal, bydd cynrychiolaeth pobl ifanc yn rhan o brosesau adolygu a monitro'r strategaeth, gan sicrhau bod eu profiadau a'u blaenoriaethau yn cael eu hystyried wrth fesur cynnydd a phenderfynu ar unrhyw newidiadau i'r ddarpariaeth. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod y strategaeth yn parhau i fod yn berthnasol, ymatebol ac yn adlewyrchu anghenion newidiol pobl ifanc Gwynedd dros gyfnod y pum mlynedd.

Cynllun Strategol Gwaith Ieuenctid 2027-32 – templed

Rhan 1

1. Enw'r awdurdod lleol

Cyngor Gwynedd

2. Swyddog arweiniol – fel y nodir yn Adran 8 o Gyfarwyddyd Gwasanaethau Cymorth Ieuenctid (Darparu Gwaith Ieuenctid) (Cymru) 2026

Enw

Steffan Williams

Teitl eich swydd

Rheolwr Gwasanaethau Ieuenctid

3. Y cynnig gwaith ieuenctid cyfredol

Nodwch broffil lefel uchel o'r ddarpariaeth gwaith ieuenctid gyfredol ar gyfer pobl ifanc yn ardal eich awdurdod lleol, a sut mae hynny'n amrywio ar draws yr ardal. Dylai hyn gynnwys darpariaeth gwaith ieuenctid a ddarperir gan eich awdurdod lleol yn uniongyrchol, darpariaeth a ddarperir gan sefydliadau eraill mewn partneriaeth â'r awdurdod lleol, a darpariaeth a ddarperir yn annibynnol gan sefydliadau eraill.

(Dim mwy na 500 gair)

Mae Gwasanaeth Ieuenctid Gwynedd yn darparu ystod eang o gyfleoedd gwaith ieuenctid cyfrwng Cymraeg a dwyieithog i bobl ifanc 11-25 oed ar draws y sir. Mae'r gwasanaeth yn gweithredu drwy gymysgedd o ddarpariaeth gymunedol, gwaith ieuenctid mewn ysgolion, prosiectau wedi'u targedu a gwaith partneriaeth er mwyn sicrhau bod pobl ifanc ym mhob rhan o'r sir yn gallu cael mynediad at gymorth ac at gyfleoedd datblygiadol.

Mae'r awdurdod lleol yn darparu gwasanaeth gwaith ieuenctid yn uniongyrchol drwy rwydwaith o glybiau ieuenctid cymunedol, gweithgareddau gwyliau, gwaith ieuenctid mewn ysgolion uwchradd, darpariaeth cyflawniadau a chymwysterau, rhaglen Gwobr Dug Caeredin, a chyfleoedd gwirfoddoli. Mae gweithwyr ieuenctid wedi'u lleoli ym mhob ysgol uwchradd yng Ngwynedd, gan ddarparu cymorth cyffredinol, gwaith grŵp ac ymyraethau unigol. Mae'r gwasanaeth hefyd yn gweithredu prosiect 16-25 oed sy'n cefnogi pobl ifanc sydd mewn perygl o ddad-gysylltu oddi wrth addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant, neu sy'n wynebu heriau megis digartrefedd posibl.

Mae tri thema drawsbynciol yn sail i'r ddarpariaeth ar draws y sir. Yn gyntaf, mae Llais Pobl Ifanc yn ganolog i gynllunio a datblygu gwasanaethau. Caiff pobl ifanc gyfleoedd i rannu eu barn drwy fforymau ieuenctid, ymgynghoriadau, gwerthusiadau a gweithgareddau cyfranogol, gan ddylanwadu ar weithgareddau lleol a blaenoriaethau'r gwasanaeth.

Yn ail, mae Iechyd Meddwl a Llesiant yn thema sy'n rhedeg drwy'r holl ddarpariaeth. Mae gweithwyr ieuencid yn cynnig mannau diogel i siarad, yn darparu cefnogaeth emosiynol anffurfiol ac yn gweithio'n agos gydag ysgolion, hybiau llesiant a gwasanaethau partner i gefnogi pobl ifanc sydd ag anghenion iechyd meddwl lefel isel i ganolog, gan hyrwyddo gwydnwch, hyder a pherthnasoedd cadarnhaol.

Yn drydydd, mae Atal Digartrefedd Cynnar yn flaenoriaeth allweddol. Trwy waith partneriaeth gyda gwasanaethau tai, y tîm 16-25 oed, ysgolion a gwasanaethau eraill, mae'r gwasanaeth yn adnabod pobl ifanc sydd mewn perygl cyn i argyfwng ddatblygu. Darperir cefnogaeth un-i-un, datblygu sgiliau bywyd, cyngor ac arweiniad, ynghyd â chyfeirio at gymorth arbenigol pan fo angen.

Mae darpariaeth yn amrywio ar draws Gwynedd er mwyn ymateb i anghenion lleol. Mewn ardaloedd gwledig a chymunedau llai, mae'r gwasanaeth yn defnyddio dulliau allgymorth, darpariaeth symudol a gweithgareddau partneriaeth i sicrhau mynediad. Mewn trefi ac ardaloedd mwy poblog, mae ystod ehangach o glybiau, prosiectau a gweithgareddau rheolaidd ar gael.

Yn gyffredinol, mae'r cynnig gwaith ieuencid yng Ngwynedd yn gyfuniad o ddarpariaeth gyffredinol ac wedi'i thargedu sy'n rhoi pwyslais cryf ar lais pobl ifanc, iechyd meddwl a llesiant, ac atal digartrefedd cynnar, gan sicrhau bod pobl ifanc ar draws y sir yn cael y cymorth a'r cyfleoedd sydd eu hangen arnynt i ffynnu.

4. Partneriaeth leol

Nodwch y strwythur llywodraethu ac atebolrwydd lleol sy'n sail i'r gwaith o ddatblygu a gwireddu'r cynllun hwn.

Dylai hyn gynnwys y canlynol:

- sut mae'r bartneriaeth wedi cael ei datblygu
- sut mae'n gweithredu, gan gynnwys y mecanwaith ar gyfer penodi'r Cadeirydd, a recriwtio aelodau
- rhestr o holl aelodau'r bartneriaeth leol.

(Dim mwy na 500 gair)

Mae'r cynllun hwn wedi'i ddatblygu drwy ddull partneriaeth aml-asiantaethol sy'n sicrhau cydweithio effeithiol rhwng y sefydliadau sy'n gweithio gyda phobl ifanc 11 i 25 oed ledled Gwynedd. Mae'r trefniadau llywodraethu wedi'u sefydlu i ddarparu arweinyddiaeth strategol, atebolrwydd clir a mecanweithiau cadarn ar gyfer datblygu, gweithredu a monitro'r cynllun dros gyfnod y strategaeth.

Er mwyn datblygu'r strategaeth hon, sefydlwyd Rhwydwaith Ieuencid Gwynedd, sy'n cynnwys ystod eang o sefydliadau sy'n gweithio gyda phobl ifanc rhwng 11 a 25 oed. Datblygwyd y rhwydwaith drwy wahodd partneriaid statudol, gwirfoddol a chymunedol allweddol sydd â rôl mewn cefnogi a darparu cyfleoedd i bobl ifanc yng Ngwynedd.

Bu'r rhwydwaith yn gyfrifol am gyfrannu at ddatblygu'r strategaeth, adnabod blaenoriaethau lleol a sicrhau bod ystod eang o safbwyntiau a phrofiadau yn llywio'r cynllun. Bydd Rhwydwaith Ieuencid

Gwynedd yn parhau i gyfarfod yn chwarterol er mwyn rhannu gwybodaeth, monitro cynnydd a sicrhau bod y strategaeth yn parhau i adlewyrchu anghenion pobl ifanc a chymunedau lleol.

Yn ogystal â Rhwydwaith Ieuenctid Gwynedd, sefydlir Grŵp Strategol Gwaith Ieuenctid Gwynedd i ddarparu arweinyddiaeth strategol a goruchwyliaeth ar gyfer cyflawni'r cynllun dros y cyfnod pum mlynedd.

Bydd y Grŵp Strategol yn gyfrifol am:

- Graffu ar gynnydd y cynllun a monitro perfformiad.
- Datblygu a blaenoriaethu gweithgareddau strategol.
- Sicrhau cydweithio rhwng partneriaid allweddol.
- Monitro risgiau a chyfluoedd.
- Gweithredu fel y prif gorff atebol am gyflawni'r cynllun.
- Darparu diweddariadau rheolaidd i Rwydwaith Ieuenctid Gwynedd.

Bydd aelodaeth y Grŵp Strategol yn cynnwys sefydliadau sy'n arwain ar waith ieuenctid ac sy'n gweithredu yn unol â'r ddeddfwriaeth a'r disgwyliadau cenedlaethol perthnasol. Bydd y grŵp yn cyfarfod yn rheolaidd drwy gydol oes y cynllun.

Bwriedir mabwysiadu model cadeiryddiaeth gylchdro, gyda'r Cadeirydd yn cael ei benodi drwy gytundeb yr aelodau. Bydd hyn yn sicrhau perchnogaeth ar y cyd o'r strategaeth ac yn darparu cyfluoedd i wahanol bartneriaid arwain ar wahanol gamau o'r gwaith.

Bydd aelodau newydd yn cael eu recriwtio drwy enwebiad gan sefydliadau partner presennol neu drwy wahoddiad gan y Grŵp Strategol pan nodir angen am arbenigedd, cynrychiolaeth neu gyfraniad ychwanegol. Bydd aelodaeth yn cael ei hadolygu'n rheolaidd i sicrhau ei bod yn parhau'n gynrychioliadol o'r sector gwaith ieuenctid a gwasanaethau cysylltiedig yng Ngwynedd.

Aelodau o Rhwydwaith Ieuenctid Gwynedd

Urdd
Fran Wen
GISDA
GLLM
Mantell Gwynedd
Barnardo's
Street Games
Ffermwyr Ifanc
Adra
Byw'n Iach
Derwen
Tim Niwro
Gyrfa Cymru
Menter Iaith Gwynedd
Hwb West End
Adra
Y Bont
Cyfle

Scouts Cymru
Betsi Cadwaladr- CAHMS
Yr Orsaf
Porthi Dre
Partneriaeth Awyr Agored
Cyfiawnder Ieuenctid
Cynrychiolaeth o adran Plant, Addysg a Economi-Cyngor Gwynedd

A sefydliadau eraill.

5. Cyfranogiad pobl ifanc

Nodwch y llwybrau sydd ar waith i alluogi pobl ifanc i fynegi eu hanghenion a llywio datblygiad y cynllun hwn, ac ar gyfer adolygu i ba raddau y maen nhw o'r farn bod amcanion y cynllun yn cael eu cyflawni.

Dylai hyn gynnwys manylion am y canlynol:

- sut roedd pobl ifanc yn rhan o'r gwaith o lunio'r cynllun hwn a'i amcanion
- y llwybrau sydd ar gael ar gyfer eu cyfranogiad ac adolygu parhaus
- sut y byddwch chi'n sicrhau bod cyfranogiad pobl ifanc yn gynhwysol ac yn gynrychioliadol.

(Dim mwy na 500 gair)

Mae cyfranogiad pobl ifanc wedi bod yn ganolog i ddatblygiad y cynllun hwn ac fe fydd yn parhau i fod yn elfen allweddol wrth fonitro a gwerthuso ei weithrediad dros gyfnod y strategaeth.

Wrth lunio'r cynllun a'i amcanion, cynhaliwyd ymarfer ymgysylltu eang gyda phobl ifanc 11 i 25 oed ledled Gwynedd. Derbyniwyd 832 o ymatebion gan bobl ifanc drwy holiaduron a gweithgareddau ymgynghori, gan ddarparu gwybodaeth werthfawr am eu profiadau, eu hanghenion a'u blaenoriaethau. Yn ogystal, ymwelwyd ag 8 grŵp ffocws mewn ysgolion uwchradd yng Ngwynedd, gan roi cyfle i bobl ifanc drafod materion sy'n bwysig iddynt yn fwy manwl ac i gyfrannu syniadau ar gyfer datblygu'r cynllun. Cynhaliwyd trafodaethau hefyd gyda Fforymau Llais Pobl Ifanc, gan sicrhau bod safbwyntiau pobl ifanc sydd eisoes yn weithredol mewn strwythurau cyfranogol yn cael eu hadlewyrchu yn y strategaeth.

Defnyddiwyd y wybodaeth a gasglwyd drwy'r prosesau hyn i nodi'r prif themâu, blaenoriaethau ac amcanion sydd wedi llywio cynnwys y cynllun. Mae hyn wedi helpu i sicrhau bod y cynllun yn adlewyrchu anghenion, dyheadau a phrofiadau byw pobl ifanc Gwynedd.

Bydd nifer o lwybrau ar gael i alluogi cyfranogiad parhaus pobl ifanc yn ystod cyfnod gweithredu'r cynllun. Bydd y rhain yn cynnwys gweithio drwy Fforymau Llais Pobl Ifanc presennol, cyfleoedd ymgysylltu drwy brosiectau a gwasanaethau ieuenctid lleol, arolygon cyfnodol, grwpiau ffocws, gweithdai ymgynghori a digwyddiadau cyfranogol. Bydd adborth gan bobl ifanc yn cael ei rannu gyda

Rhwydwaith Ieuenctid Gwynedd a'r Grŵp Strategol Gwaith Ieuenctid Gwynedd er mwyn llywio penderfyniadau a datblygiadau parhaus.

Bydd cynnydd yn erbyn amcanion y cynllun yn cael ei adolygu'n rheolaidd gyda phobl ifanc drwy gasglu adborth ar eu profiadau o wasanaethau, eu barn am y cyfleoedd sydd ar gael iddynt, a'u hasesiad o ba mor dda y mae'r cynllun yn cyflawni ei nodau. Bydd hyn yn sicrhau bod gwerthusiad y cynllun yn cynnwys llais pobl ifanc ochr yn ochr â data perfformiad a gwybodaeth gan bartneriaid.

Er mwyn sicrhau bod cyfranogiad yn gynhwysol ac yn gynrychioliadol, byddwn yn gweithio gydag ystod eang o bartneriaid i gyrraedd pobl ifanc o wahanol gefndiroedd, cymunedau ac amgylchiadau. Bydd hyn yn cynnwys pobl ifanc sy'n defnyddio gwasanaethau ieuenctid statudol a gwirfoddol, dysgwyr mewn ysgolion a cholegau, pobl ifanc mewn ardaloedd gwledig, a'r rhai sy'n wynebu rhwystrau i gyfranogi. Defnyddir amrywiaeth o ddulliau ymgysylltu, gan gynnwys wyneb yn wyneb a digidol, i sicrhau bod cymaint o bobl ifanc â phosibl yn gallu cyfrannu. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod datblygiad a gweithrediad y cynllun yn cael eu llywio gan ystod eang o leisiau a phrofiadau pobl ifanc ledled Gwynedd.

6. Tystiolaeth

Nodwch y dystiolaeth a ddefnyddir i lywio eich amcanion strategol. Dylai hyn gynnwys y canlynol:

- proffil o bobl ifanc yn ardal yr awdurdod lleol
- proffil o'r bobl ifanc sy'n ymwneud â gwaith ieuenctid ar hyn o bryd
- dadansoddiad o nifer y bobl ifanc hyn yn ôl oedran, rhywedd a nodweddion gwarchodedig
- proffil o'r gweithlu gwaith ieuenctid presennol
- tystiolaeth ansoddol ynglŷn â gwaith ieuenctid a pobl ifanc yn yr ardal, gan gynnwys tystiolaeth gan sefydliadau sydd â chysylltiadau cryf â grwpiau neu gymunedau penodol a gwybodaeth am anghenion y grwpiau neu gymunedau hynny.

(Dim mwy na 500 gair)

Mae amcanion strategol Gwaith Ieuenctid Gwynedd wedi'u llywio gan gyfuniad o ddata ystadegol, tystiolaeth ansoddol a safbwyntiau pobl ifanc a rhanddeiliaid. Defnyddiwyd Amcangyfrifon Poblogaeth Canol Blwyddyn 2024 yr ONS, Cyfrifiad 2021 a data demograffig lleol i ddatblygu dealltwriaeth fanwl o boblogaeth pobl ifanc Gwynedd, gan gynnwys oedran, rhywedd, ethnigrwydd, anabledd, defnydd o'r Gymraeg a dosbarthiad daearyddol. Mae'r dystiolaeth hon yn dangos bod Gwynedd yn sir wledig gyda phoblogaeth wasgaredig, cymunedau Cymraeg eu hiaith cryf a heriau mynediad at wasanaethau mewn rhai ardaloedd.

Mae proffil y bobl ifanc sy'n cymryd rhan mewn gwaith ieuenctid wedi'i seilio ar ddata monitro'r gwasanaeth, cofnodion presenoldeb a gwybodaeth gan bartneriaid sy'n darparu gwasanaethau ieuenctid. Mae'r data hyn yn cael eu dadansoddi yn ôl oedran, rhywedd a nodweddion gwarchodedig

er mwyn asesu pa mor gynhwysol yw'r ddarpariaeth a nodi unrhyw grwpiau sydd wedi'u tangynrychioli neu sydd angen cymorth ychwanegol.

Defnyddiwyd data NEET lleol a chenedlaethol i ddeall nifer a nodweddion pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant, a'r ffactorau sy'n cynyddu'r risg o ddatgysylltu. Mae'r dystiolaeth hon wedi helpu i lywio gwaith ataliol, ymyraethau wedi'u targedu a chefnogaeth i bobl ifanc sy'n wynebu rhwystrau i gynnydd addysgol neu gyflogaeth.

Mae iechyd meddwl a llesiant wedi bod yn ffocws allweddol wrth bennu blaenoriaethau strategol. Defnyddiwyd canfyddiadau o astudiaeth *Mental Health of Children and Young People – Wave 4* a data SHRN, sy'n dangos lefelau uchel o bryderon iechyd meddwl ymysg pobl ifanc, yn ogystal â'r cysylltiadau rhwng llesiant, tlodi, bwlio a chyfranogiad cymdeithasol. Mae'r dystiolaeth hefyd yn tynnu sylw at anghenion penodol rhai grwpiau o bobl ifanc, gan gynnwys merched a'r rhai o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol llai cefnog.

Defnyddiwyd gwybodaeth gan Heddlu Gogledd Cymru a phartneriaid diogelwch cymunedol i ddeall materion megis ymddygiad gwrthgymdeithasol, diogelwch cymunedol, trosedd ieuentid a risgiau cam fanteisio. Mae hyn wedi cyfrannu at ddatblygu darpariaeth sy'n cefnogi gwydnwch, diogelwch a lles pobl ifanc mewn cymunedau lleol.

Datblygwyd proffil y gweithlu gwaith ieuentid gan ddefnyddio data Cyngor y Gweithlu Addysg (EWC), gan gynnwys nifer y gweithwyr cofrestredig, eu cymwysterau a gwybodaeth am unigolion sydd wedi cyflawni cymwysterau Lefel 3 mewn gwaith ieuentid. Mae hyn wedi helpu i nodi cryfderau'r gweithlu a'r angen am ddatblygiad proffesiynol parhaus.

Yn ogystal â'r data meintiol, defnyddiwyd tystiolaeth ansoddol o holiaduron pobl ifanc, sesiynau cyfranogi a gweithdai gyda sefydliadau'r trydydd sector sy'n gweithio gyda grwpiau penodol megis pobl ifanc anabl, gofawyr ifanc, pobl ifanc LGBTQ+, pobl ifanc sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n byw mewn tlodi neu mewn ardaloedd gwledig. Mae'r mewnwelediadau hyn wedi darparu dealltwriaeth ddyfnach o anghenion, heriau a dyheadau pobl ifanc Gwynedd, gan sicrhau bod yr amcanion strategol yn adlewyrchu eu lleisiau a'u profiadau.

7. Ymgynghori

Nodwch sut rydych wedi ymgynghori â sefydliadau a phartneriaid gwirfoddol wrth ddatblygu'r cynllun hwn yn unol â'ch dyletswydd statudol i ymgynghori o dan adran 125 Deddf Dysgu a Medrau 2000.

Dylai hyn gynnwys y canlynol:

- crynodeb o'r ymgynghoriad a gynhaliwyd wrth ddatblygu'r cynllun
- crynodeb o unrhyw ymatebion a gafwyd i'r ymgynghoriad hwnnw.

(Dim mwy na 500 gair)

Cynhaliwyd rhaglen gynhwysfawr o ymgynghori gyda sefydliadau a phartneriaid gwirfoddol wrth ddatblygu'r cynllun hwn. Y nôd oedd sicrhau bod y strategaeth yn adlewyrchu anghenion pobl ifanc Gwynedd a manteisio ar arbenigedd a phrofiad y sefydliadau sy'n gweithio gyda nhw o ddydd i ddydd.

Fel rhan o'r broses, trefnwyd cyfres o weithdai ymgynghori mewn chwe lleoliad ar draws Gwynedd, sef Caernarfon, Bangor, Bala, Blaenau Ffestiniog, Pwllheli a Thywyn. Gwahoddwyd ystod eang o bartneriaid, gan gynnwys sefydliadau gwirfoddol, darparwyr gwaith ieuenctid, sefydliadau cymunedol, partneriaid statudol a rhanddeiliaid eraill sy'n gweithio gyda phobl ifanc 11 i 25 oed.

Roedd y gweithdai hyn yn rhoi cyfle i rannu gwybodaeth am Waith Ieuenctid yng Nghymru: Cyflawni dros Bobl Ifanc, trafod a herio rhai o'r mythiau cyffredin am waith ieuenctid, a darparu cefndir ar y broses o ddatblygu'r strategaeth newydd. Roedd sesiynau hwyluso hefyd yn galluogi cyfranogwyr i roi adborth, cyfrannu syniadau, trafod heriau lleol a nodi blaenoriaethau ar gyfer y cyfnod strategol nesaf.

Yn ogystal â'r gweithdai, defnyddiwyd y Rhwydwaith Ieuenctid Gwynedd fel llwyfan i ymgysylltu â phartneriaid a sicrhau bod cyfleoedd parhaus i gyfrannu at ddatblygiad y cynllun. Roedd yr ymatebion a gafwyd yn dangos consensws cryf ar nifer o flaenoriaethau allweddol. Pwysleisiodd partneriaid bwysigrwydd sicrhau mynediad teg at gyfleoedd gwaith ieuenctid ledled y sir, gan gynnwys mewn cymunedau gwledig. Nodwyd hefyd yr angen am gryfhau cydweithio rhwng sefydliadau, gwella cyfathrebu a rhannu gwybodaeth, a chynyddu cyfleoedd i bobl ifanc gymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.

Amlygwyd gwerth gwaith ieuenctid fel cyfrwng ar gyfer cefnogi iechyd a lles, datblygu sgiliau, adeiladu gwydnwch a hyrwyddo cyfranogiad cymunedol. Tynnwyd sylw hefyd at yr angen i sicrhau bod gwasanaethau a gweithgareddau yn gynhwysol ac yn hygyrch i bob person ifanc, gan gynnwys y rhai sy'n wynebu rhwystrau economaidd-gymdeithasol, daearyddol neu bersonol.

Defnyddiwyd yr adborth a gasglwyd drwy'r gweithdai a'r trafodaethau gyda phartneriaid i lywio blaenoriaethau, amcanion a chymau gweithredu'r cynllun. O ganlyniad, mae'r strategaeth yn adlewyrchu cyfraniad uniongyrchol sefydliadau gwirfoddol a phartneriaid lleol ac yn darparu sylfaen gref ar gyfer cydweithio parhaus dros gyfnod gweithredu'r cynllun.

Rhan 2

8. Amcanion

Nodwch isod eich amcanion allweddol ar gyfer datblygu gwaith ieuenctid dros gyfnod y cynllun hwn. Dylai amcanion:

- nodi sut y bydd yr awdurdod lleol, gan weithio gyda phartneriaid a sefydliadau gwirfoddol lle bo'n briodol, yn diwallu anghenion blaenoriaeth pobl ifanc yn ardal yr awdurdod lleol
- nodi a oes unrhyw anghydraddoldebau o ran darparu gwaith ieuenctid ac, os felly, sut yr eir i'r afael â hwy
- nodi pa ddarpariaeth a wneir ar gyfer y galw yn y dyfodol ar waith ieuenctid yn ystod cyfnod y cynllun.

Amcan 1	Iechyd meddwl, llesiant emosiynol a gwydnwch pobl ifanc
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Mae iechyd meddwl a llesiant emosiynol wedi dod yn bryder cynyddol ymhlith pobl ifanc yng Nghymru yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae dystiolaeth genedlaethol ac leol yn dangos: • Cynnydd yn nifer y bobl ifanc sy'n adrodd am bryder, straen, unigedd a phroblemau iechyd meddwl. • Effaith barhaus pandemig Covid-19 ar berthnasod cymdeithasol, addysg, hyder a gwydnwch. • Adborth gan bobl ifanc yng Ngwynedd yn nodi iechyd meddwl fel un o'u prif bryderon. • Data gan ysgolion, gwasanaethau CAMHS, gwasanaethau cwnsela a phartneriaid sy'n dangos galw cynyddol am gymorth emosiynol. • Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru drwy'r Strategaeth Iechyd Meddwl a'r Strategaeth Gwaith Ieuenctid sy'n pwysleisio pwysigrwydd ymyrraeth gynnar a datblygu gwydnwch. Mae'r dystiolaeth hon yn amlygu'r angen am wasanaethau ieuenctid sy'n darparu mannau diogel, perthnasodd cadarnhaol a chyfleoedd i ddatblygu sgiliau ymdopi a hyder.
Cerrig milltir allweddol	Bydd staff a gwirfoddolwyr yn cael hyfforddiant perthnasol er mwyn sicrhau eu bod yn meddu ar y sgiliau a'r wybodaeth i adnabod anghenion pobl ifanc, darparu cymorth priodol a chyfeirio unigolion at wasanaethau arbenigol pan fo angen. Bydd y gwasanaeth hefyd yn cryfhau ei bartneriaethau gyda gwasanaethau iechyd, addysg a chymunedol er mwyn sicrhau bod pobl ifanc yn cael mynediad amserol at gymorth a chefnogaeth. Bydd y ddarpariaeth ieuenctid yn cynnig ystod eang o weithgareddau sy'n hyrwyddo llesiant emosiynol, gan gynnwys gweithgareddau creadigol, corfforol, diwylliannol ac awyr agored sy'n meithrin hyder, perthnasodd cadarnhaol a sgiliau ymdopi. Bydd cyfleoedd hefyd yn cael eu datblygu i bobl ifanc gefnogi ei gilydd drwy fentora a chymorth cyfoedion, gan gryfhau eu hymdeimlad o berthyn a'u gallu i oresgyn heriau personol a chymdeithasol. Yn ystod cyfnod y strategaeth, bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn gweithio i sicrhau bod pob lleoliad a gweithgaredd yn cyfrannu at greu amgylcheddau diogel, croesawgar a chynhwysol sy'n cefnogi llesiant. Bydd effaith y gwaith yn cael ei monitro a'i gwerthuso'n rheolaidd drwy gasglu adborth gan bobl ifanc, staff a phartneriaid, gan ddefnyddio'r wybodaeth hon i lywio gwelliannau parhaus. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod y gwasanaeth yn

	ymateb yn effeithiol i anghenion newidiol pobl ifanc Gwynedd ac yn darparu cymorth cynaliadwy sy'n cyfrannu at eu hiechyd meddwl a'u gwydnwch yn y tymor hir.	
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. ➤ CAMHS a gwasanaethau iechyd meddwl plant a phobl ifanc. ➤ Ysgolion uwchradd ac ysgolion arbennig Gwynedd. ➤ Timau Llesiant ac Ymyrraeth Gynnar y Cyngor. ➤ Medrwn Môn a sefydliadau gwirfoddol lleol. ➤ NSPCC, Barnardo's, GISDA ac elusennau perthnasol. ➤ Gwasanaethau Teuluoedd a Phlant Cyngor Gwynedd. ➤ Clybiau chwaraeon, celfyddydol a chymunedol lleol. ➤ Pobl ifanc a fforymau llais ieuenctid.	
Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Mwy o bobl ifanc yn adrodd eu bod yn teimlo'n ddiogel, yn hyderus ac yn cael cefnogaeth. • Gwell gwydnwch emosiynol a gallu i ymdopi â heriau bywyd. • Lleihad mewn teimladau o unigedd ac allgáu cymdeithasol ymhlith cyfranogwyr.	
Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ¹ ?	Nod Llesiant	Cyfraniad
	Cymru lewyrchus	Mae pobl ifanc â gwell iechyd meddwl yn fwy abl i gyflawni eu potensial addysgol, cyflogaeth a hyfforddiant.
	Cymru gydnerth	Mae datblygu gwydnwch personol yn helpu pobl ifanc i ymateb yn gadarnhaol i heriau a newid.
	Cymru iachach	Mae'r amcan yn cyfrannu'n uniongyrchol at well iechyd meddwl ac emosiynol ac yn annog ffyrdd iach o fyw.
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae mynediad at gymorth a chyfleoedd llesiant yn helpu lleihau anghydraddoldebau ymysg pobl ifanc.
	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae gweithgareddau ieuenctid yn hybu perthnasoedd cadarnhaol, ymdeimlad o berthyn a chymunedau cryfach.
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae defnyddio gweithgareddau cyfrwng Cymraeg a seiliedig ar ddiwylliant lleol yn cefnogi hunaniaeth, balchder a llesiant.
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae pobl ifanc gwydn a hyderus yn fwy tebygol o gyfrannu'n gadarnhaol at gymdeithas a deall eu rôl fel dinasyddion lleol a byd-eang.

¹ [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015: yr hanfodion](#)

--	--

DRAFT

Amcan 2	Cynyddu cyfleoedd ar gyfer cyflogadwyedd, sgiliau a phontio i fyd gwaith
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Mae data'n dangos bod rhai pobl ifanc yn parhau i wynebu rhwystrau i gyflogaeth, gan gynnwys diffyg profiad gwaith, diffyg hyder, sgiliau trosglwyddadwy cyfyngedig a heriau sy'n gysylltiedig ag anghydraddoldeb cymdeithasol ac economaidd. Mae adborth gan bobl ifanc, cyflogwyr a phartneriaid yn amlygu'r angen am fwy o gyfleoedd i ddatblygu sgiliau bywyd, sgiliau gwaith a phrofiadau ymarferol. Mae blaenoriaethau Llywodraeth Cymru, y Warrant i Bobl Ifanc a'r Strategaeth Gwaith leuenctid yn pwysleisio pwysigrwydd cefnogi pobl ifanc i gyflawni eu potensial a gwneud pontydd llwyddiannus i fyd gwaith, addysg a hyfforddiant. Mae'r dystiolaeth hon yn dangos bod gan y Gwasanaeth leuenctid rôl bwysig wrth helpu pobl ifanc i ddatblygu hyder, dyheadau a sgiliau sy'n gwella eu rhagolygon ar gyfer y dyfodol.
Cerrig milltir allweddol	Bydd y Gwasanaeth leuenctid yn ehangu'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl ifanc ddatblygu sgiliau cyflogadwyedd, arweinyddiaeth a menter drwy ei raglenni a'i weithgareddau. Bydd pobl ifanc yn cael cyfleoedd i ddatblygu sgiliau cyfathrebu, gweithio mewn tîm, datrys problemau, gwneud penderfyniadau a hunanreolaeth, sef sgiliau sy'n cael eu gwerthfawrogi gan gyflogwyr ac sy'n cefnogi llwyddiant mewn addysg a gwaith. Bydd partneriaethau cryfach yn cael eu datblygu gyda chyflogwyr lleol, colegau, darparwyr hyfforddiant a gwasanaethau cyflogaeth er mwyn creu llwybrau cliriach i addysg, hyfforddiant a gwaith. Bydd y gwasanaeth yn hyrwyddo profiadau gwirfoddoli, prosiectau cymunedol, mentora a chyfleoedd profiad gwaith lle bo hynny'n bosibl, gan alluogi pobl ifanc i ennill profiadau gwerthfawr a chodi eu dyheadau ar gyfer y dyfodol. Bydd cefnogaeth benodol yn cael ei darparu i bobl ifanc sy'n wynebu rhwystrau ychwanegol i gyflogaeth neu addysg, gan sicrhau bod pob unigolyn yn cael mynediad teg at gyfleoedd datblygu. Bydd effaith y ddarpariaeth yn cael ei monitro'n rheolaidd drwy olrhain cynnydd pobl ifanc, casglu adborth a gwerthuso canlyniadau er mwyn sicrhau gwelliant parhaus a chyflawni canlyniadau cadarnhaol yn y tymor hir.
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Coleg Meirion-Dwyfor a Grŵp Llandrillo Menai ➤ Ysgolion uwchradd Gwynedd ➤ Gyrfa Cymru ➤ Canolfan Waith

	➤ Busnesau a chyflogwyr lleol ➤ Darparwyr hyfforddiant rhanbarthol a chenedlaethol ➤ Adfocad a gwasanaethau cymorth i bobl ifanc ➤ Gwasanaethau gwirfoddoli a'r trydydd sector ➤ Pobl ifanc a fforymau llais ieuencid																
Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Gwell hyder, gwydnwch a sgiliau trosglwyddadwy ymhlith pobl ifanc, wedi'u mesur drwy adborth, hunanasesiadau a gwerthusiadau. • Cynnydd yn nifer a chryfder y partneriaethau gyda chyflogwyr, colegau, darparwyr hyfforddiant a gwasanaethau cyflogaeth. • Mwy o gyfleoedd profiad gwaith, mentora a gweithgareddau sy'n gysylltiedig â byd gwaith ar gael i bobl ifanc. • Cynnydd mewn cyfranogiad gan bobl ifanc sy'n wynebu rhwystrau ychwanegol i gyflogaeth, addysg neu hyfforddiant. • Adborth cadarnhaol gan bobl ifanc, cyflogwyr a phartneriaid ynghylch ansawdd ac effaith y ddarpariaeth. • Tystiolaeth fod pobl ifanc yn teimlo'n fwy parod i wneud penderfyniadau am eu dyfodol ac i symud ymlaen i gamau nesaf eu haddysg neu eu gyrfa.																
Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol²?	<table> <tr> <th>Nod Llesiant</th><th>Cyfraniad</th></tr> <tr> <td>Cymru lewyrchus</td><td>Mae datblygu sgiliau a chyflogadwyedd yn helpu pobl ifanc i gyfrannu at economi gynaliadwy a ffyniannus.</td></tr> <tr> <td>Cymru gydnherth</td><td>Mae meithrin sgiliau bywyd a gallu i addasu yn helpu pobl ifanc i ymateb i heriau economaidd a chymdeithasol.</td></tr> <tr> <td>Cymru iachach</td><td>Mae cyflogaeth, dysgu a gweithgarwch ystyrlon yn cyfrannu at iechyd meddwl, hunan-barch a llesiant.</td></tr> <tr> <td>Cymru sy'n fwy cyfartal</td><td>Mae darparu cyfleoedd cyfartal i ddatblygu sgiliau yn helpu i leihau anghydraddoldebau.</td></tr> <tr> <td>Cymru o gymunedau cydlynus</td><td>Mae gwirfoddoli a chyfranogiad cymunedol yn cryfhau cysylltiadau lleol ac ymdeimlad o berthyn.</td></tr> <tr> <td>Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu</td><td>Mae hyrwyddo sgiliau a chyfleoedd cyfrwng Gymraeg yn cefnogi defnydd y Gymraeg yn y gweithle a'r gymuned.</td></tr> <tr> <td>Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang</td><td>Mae datblygu dinasyddion medrus, hyderus a chyfrifol yn cyfrannu at gymdeithas fwy cynaliadwy a chysylltiedig.</td></tr> </table>	Nod Llesiant	Cyfraniad	Cymru lewyrchus	Mae datblygu sgiliau a chyflogadwyedd yn helpu pobl ifanc i gyfrannu at economi gynaliadwy a ffyniannus.	Cymru gydnherth	Mae meithrin sgiliau bywyd a gallu i addasu yn helpu pobl ifanc i ymateb i heriau economaidd a chymdeithasol.	Cymru iachach	Mae cyflogaeth, dysgu a gweithgarwch ystyrlon yn cyfrannu at iechyd meddwl, hunan-barch a llesiant.	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae darparu cyfleoedd cyfartal i ddatblygu sgiliau yn helpu i leihau anghydraddoldebau.	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae gwirfoddoli a chyfranogiad cymunedol yn cryfhau cysylltiadau lleol ac ymdeimlad o berthyn.	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae hyrwyddo sgiliau a chyfleoedd cyfrwng Gymraeg yn cefnogi defnydd y Gymraeg yn y gweithle a'r gymuned.	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae datblygu dinasyddion medrus, hyderus a chyfrifol yn cyfrannu at gymdeithas fwy cynaliadwy a chysylltiedig.
Nod Llesiant	Cyfraniad																
Cymru lewyrchus	Mae datblygu sgiliau a chyflogadwyedd yn helpu pobl ifanc i gyfrannu at economi gynaliadwy a ffyniannus.																
Cymru gydnherth	Mae meithrin sgiliau bywyd a gallu i addasu yn helpu pobl ifanc i ymateb i heriau economaidd a chymdeithasol.																
Cymru iachach	Mae cyflogaeth, dysgu a gweithgarwch ystyrlon yn cyfrannu at iechyd meddwl, hunan-barch a llesiant.																
Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae darparu cyfleoedd cyfartal i ddatblygu sgiliau yn helpu i leihau anghydraddoldebau.																
Cymru o gymunedau cydlynus	Mae gwirfoddoli a chyfranogiad cymunedol yn cryfhau cysylltiadau lleol ac ymdeimlad o berthyn.																
Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae hyrwyddo sgiliau a chyfleoedd cyfrwng Gymraeg yn cefnogi defnydd y Gymraeg yn y gweithle a'r gymuned.																
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae datblygu dinasyddion medrus, hyderus a chyfrifol yn cyfrannu at gymdeithas fwy cynaliadwy a chysylltiedig.																

² [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015: yr hanfodion](#)

Amcan 3	Lleihau anghydraddoldebau mewn mynediad at waith ieuenctid drwy ddarpariaeth gynhwysol a hygyrch
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Mae dystiolaeth leol a chenedlaethol yn dangos bod rhai pobl ifanc yn wynebu rhwystrau ychwanegol i gyfranogi, gan gynnwys tlodi, anabledd, anghenion dysgu ychwanegol, heriau iechyd meddwl, lleoliad daearyddol, diffyg trafnidiaeth a rhwystrau ieithyddol neu ddiwylliannol. Mae proffil demograffig Gwynedd, gyda'i chymunedau gwledig a gwasgaredig, yn golygu bod mynediad cyfartal at wasanaethau yn her i rai pobl ifanc. Mae adborth gan bobl ifanc, teuluoedd, ysgolion a phartneriaid yn nodi'r angen i sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch, yn gynhwysol ac yn adlewyrchu anghenion amrywiol pob cymuned. Mae hefyd dystiolaeth gynyddol o'r angen i ddatblygu ac adeiladu ar ddarpariaeth sy'n gallu diwallu anghenion pobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol a phobl ifanc niwro-wahanol, gan sicrhau eu bod yn gallu cael mynediad i'r un cyfleoedd gwaith ieuenctid â'u cyfoedion mewn amgylcheddau sy'n addas, yn gefnogol ac yn gynhwysol. Mae Deddf Cydraddoldeb 2010, Strategaeth Gwaith Ieuenctid Cymru a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol hefyd yn pwysleisio'r angen i leihau anghydraddoldebau a sicrhau cyfleoedd teg i bawb. Mae'r dystiolaeth hon yn amlygu pwysigrwydd darparu gwasanaeth sy'n cyrraedd pob person ifanc, waeth beth fo'u cefndir, eu hanghenion neu eu hamgylchiadau, a sicrhau nad yw unrhyw berson ifanc yn cael ei eithrio rhag manteisio ar gyfleoedd gwaith ieuenctid oherwydd rhwystrau i fynediad neu gyfranogiad.
Cerrig milltir allweddol	Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn adolygu ac yn datblygu ei ddarpariaeth er mwyn sicrhau bod pobl ifanc o bob cefndir yn gallu cael mynediad at gyfleoedd gwaith ieuenctid o ansawdd uchel. Bydd dulliau cyflwyno hyblyg yn cael eu datblygu, gan gynnwys gwaith ieuenctid cymunedol, allgymorth, darpariaeth ddigidol a gweithgareddau mewn lleoliadau sy'n gyfleus i bobl ifanc ledled y sir. Bydd y gwasanaeth yn gweithio'n agos gyda phartneriaid i adnabod ac ymgysylltu â phobl ifanc sydd mewn perygl o gael eu hallgau neu sydd yn llai tebygol o gyfranogi mewn gwasanaethau prif ffrwd. Bydd sylw penodol yn cael ei roi i ddiwallu anghenion pobl ifanc ag anableddau, anghenion dysgu ychwanegol, gofalwyr ifanc, pobl ifanc sy'n derbyn gofal neu sydd wedi gadael gofal, a'r rhai sy'n byw mewn ardaloedd gwledig neu dan anfantais economaidd. Bydd y gwasanaeth hefyd yn cryfhau arferion cyfranogiad er mwyn sicrhau bod llais pobl ifanc yn dylanwadu ar gynllunio a datblygu gwasanaethau. Bydd monitro a gwerthuso parhaus yn helpu i nodi bylchau mewn

	darpariaeth ac i sicrhau bod adnoddau'n cael eu targedu'n effeithiol at y bobl ifanc sydd eu hangen fwyaf.					
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Cyngor Gwynedd ➤ Ysgolion arbennig Gwynedd ➤ Derwen ➤ Tim 'Niwro' Cyngor Gwynedd ➤ Gwasanaethau Ieuenctid a Chymunedol rhanbarthol ➤ Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ➤ Iechyd Cyhoeddus Cyngor Gwynedd ➤ Mantell Gwynedd ➤ Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd ac Ynys Môn ➤ Gwasanaethau Eiriolaeth a Hawliau Plant ➤ Heddlu Gogledd Cymru ➤ Fforwm Ieuenctid Gwynedd a grwpiau cyfranogiad lleol ➤ Sefydliadau Trydydd Sector.					
Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Mwy o bobl ifanc yn gallu cael mynediad at waith ieuenctid waeth beth fo'u hamgylchiadau. • Cynnydd mewn cyfranogiad gan grwpiau sydd wedi'u tangynrychioli. • Gwell teimlad o berthyn, cynnwys a chydaddoldeb ymhlith pobl ifanc. • Lleihad mewn bylchau mynediad rhwng gwahanol gymunedau a grwpiau o bobl ifanc. • Cynnydd yn nifer y bobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol a phobl ifanc niwro-wahanol sy'n ymgysylltu â gwasanaethau gwaith ieuenctid ac yn adrodd eu bod yn teimlo bod y ddarpariaeth yn hygyrch, yn briodol ac yn diwallu eu hanghenion. • Mwy o gyfleoedd cynhwysol lle mae pobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol a phobl ifanc niwro-wahanol yn gallu cymryd rhan ochr yn ochr â'u cyfoedion mewn gweithgareddau a phrofiadau gwaith ieuenctid.					
Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ³ ?	<table><tr><th>Nod Llesiant</th><th>Cyfraniad</th></tr><tr><td>Cymru lewyrchus</td><td>Mae sicrhau mynediad cyfartal at gyfleoedd datblygu yn galluogi mwy o bobl ifanc i gyflawni eu potensial.</td></tr></table>	Nod Llesiant	Cyfraniad	Cymru lewyrchus	Mae sicrhau mynediad cyfartal at gyfleoedd datblygu yn galluogi mwy o bobl ifanc i gyflawni eu potensial.	
Nod Llesiant	Cyfraniad					
Cymru lewyrchus	Mae sicrhau mynediad cyfartal at gyfleoedd datblygu yn galluogi mwy o bobl ifanc i gyflawni eu potensial.					

³ [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015: yr hanfodion](#)

	Cymru gydnerth	Mae cymunedau cryfach a mwy cynhwysol yn helpu pobl ifanc i ddatblygu gwydnwch a chysylltiadau cadarnhaol.
	Cymru iachach	Mae mynediad at gymorth, gweithgareddau a pherthnasoedd cadarnhaol yn cyfrannu at iechyd a llesiant.
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae'r amcan hwn yn cyfrannu'n uniongyrchol at leihau anghydraddoldebau a gwella tegwch.
	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae gwaith ieuenctid cynhwysol yn cryfhau cyfranogiad, perthyn ac ymgysylltiad cymunedol.
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae sicrhau mynediad at ddarpariaeth ddwyieithog a chyfrwng Gymraeg yn cefnogi defnydd a datblygiad y Gymraeg.
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae hyrwyddo cynhwysiant, hawliau a chyfle cyfartal yn datblygu dinasyddion gweithgar a chyfrifol.

Amcan 4	Ehangu cyfleoedd cymunedol, gweithgareddau a mannau diogel i bobl ifanc
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Mae adborth gan bobl ifanc yng Ngwynedd yn amlygu pwysigrwydd cael llefydd hygyrch lle gallent gymdeithasu, datblygu sgiliau newydd a chael cefnogaeth gan weithwyr ieuenctid dibynadwy. Mae newidiadau demograffig, heriau trafnidiaeth mewn ardaloedd gwledig, pwysau costau byw a'r gostyngiad mewn rhai cyfleoedd cymunedol traddodiadol wedi effeithio ar allu rhai pobl ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau ystyrlon. Mae dystiolaeth hefyd yn dangos bod cyfranogiad mewn chwaraeon, celfyddydau, gweithgareddau awyr agored, gwirfoddoli a gweithgareddau cymunedol yn cyfrannu'n gadarnhaol at iechyd meddwl, perthnasoedd cymdeithasol a datblygiad sgiliau. Mae'r dystiolaeth hon yn amlygu'r angen i ehangu ystod ac argaeledd cyfleoedd i bobl ifanc ledled Gwynedd, gan sicrhau bod ganddynt fannau diogel a chefnogol i ddatblygu a ffynnu.
Cerrig milltir allweddol	Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn gweithio i ehangu'r ystod o weithgareddau, prosiectau a chyfleoedd sydd ar gael i bobl ifanc drwy gydweithio â chymunedau lleol, sefydliadau gwirfoddol a phartneriaid

	strategol. Bydd pwyslais ar ddarparu gweithgareddau sy'n adlewyrchu anghenion, diddordebau a dyheadau pobl ifanc, gan gynnwys gweithgareddau chwaraeon, creadigol, diwylliannol, amgylcheddol a gweithgareddau sy'n datblygu sgiliau bywyd. Bydd y gwasanaeth yn cryfhau ac yn datblygu mannau diogel lle gall pobl ifanc ymgynnull, adeiladu perthnasoedd cadarnhaol a chael mynediad at gefnogaeth anffurfiol. Bydd cyfleoedd yn cael eu creu i bobl ifanc gymryd rhan yn eu cymunedau, cyfrannu at brosiectau lleol a datblygu ymdeimlad o falchder a pherthyn i'w hardaloedd. Bydd llais pobl ifanc yn chwarae rhan ganolog wrth gynllunio a datblygu gweithgareddau a darpariaeth gymunedol. Bydd monitro ac adolygu rheolaidd yn sicrhau bod y ddarpariaeth yn parhau i ddiwallu anghenion cymunedau amrywiol Gwynedd ac yn ymateb i dueddiadau ac anghenion newydd wrth iddynt godi.
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Cyngorau Tref a Chymuned ➤ Adran Cefnogaeth Gorfforaethol a Chymunedau Cyngor Gwynedd ➤ Ysgolion a chlystyrau ysgolion Gwynedd ➤ Ffermwyr Ifanc ➤ Mantell Gwynedd ➤ Clybiau chwaraeon / Byw'n Iach ➤ Dref Werdd ➤ Urdd Gobaith Cymru ➤ GISDA ➤ Porthi Dre ➤ West End Bangor ➤ Fforwm Ieuenctid Gwynedd a grwpiau cyfranogiad lleol ➤ Galeri ➤ Pontio ➤ Cwmni Bro
Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Mwy o bobl ifanc yn cymryd rhan mewn gweithgareddau cymunedol ystyrlon. • Gwell ymdeimlad o berthyn, cysylltiad a balchder cymunedol. • Mwy o fannau diogel lle mae pobl ifanc yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u cefnogi. • Cryfhau perthnasoedd rhwng pobl ifanc, sefydliadau a chymunedau lleol.

Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ⁴ ?	Nod Llesiant	Cyfraniad
	Cymru lewyrchus	Mae cyfranogiad mewn gweithgareddau a phrosiectau cymunedol yn datblygu sgiliau, hyder a dyheadau pobl ifanc.
	Cymru gydnerth	Mae cymunedau cryf a gweithgar yn creu rhwydweithiau cefnogi sy'n helpu pobl ifanc i ffynnu.
	Cymru iachach	Mae gweithgareddau cymdeithasol, creadigol a chorfforol yn cyfrannu at iechyd a llesiant corfforol ac emosiynol.
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae darparu gweithgareddau hygyrch yn helpu i sicrhau bod pob person ifanc yn gallu cymryd rhan.
	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae'r amcan yn cryfhau cysylltiadau cymunedol, perthyn ac ymgysylltiad dinasyddion ifanc.
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae gweithgareddau cymunedol a diwylliannol cyfrwng Gymraeg yn cefnogi defnydd y Gymraeg a hunaniaeth leol.
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae annog gwirfoddoli, gweithredu cymunedol a chyfranogiad gweithgar yn datblygu dinasyddion cyfrifol a gweithredol.

Amcan 5	Cryfhau llais, cyfranogiad ac arweinyddiaeth pobl ifanc
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Mae adborth gan bobl ifanc yng Ngwynedd yn dangos eu bod am gael mwy o gyfleoedd i ddylanwadu ar benderfyniadau, cynllunio gwasanaethau a chyfrannu at ddatblygiad eu cymunedau. Mae ymchwil a phrofiad gwaith ieuenctid yn dangos bod cyfranogiad gweithredol yn cynyddu hyder, hunan-barch, ymdeimlad o berthyn a sgiliau arweinyddiaeth. Mae Strategaeth Gwaith Ieuenctid Cymru a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru hefyd yn pwysleisio pwysigrwydd cydweithio gyda phobl ifanc fel partneriaid wrth lunio polisiau a gwasanaethau. Mae'r dystiolaeth hon yn amlygu'r angen i sicrhau bod pobl ifanc yn cael cyfleoedd gwirioneddol i leisio eu barn, dylanwadu ar benderfyniadau a datblygu fel arweinwyr yn eu cymunedau.

⁴ [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015: yr hanfodion](#)

Cerrig milltir allweddol	Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn datblygu diwylliant lle mae cyfranogiad pobl ifanc yn rhan annatod o gynllunio, darparu a gwerthuso gwasanaethau. Bydd cyfleoedd yn cael eu creu i bobl ifanc gyfrannu at benderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau, eu cymunedau a'r gwasanaethau y maent yn eu defnyddio. Bydd mecanweithiau cyfranogiad yn cael eu cryfhau a'u datblygu i sicrhau bod ystod eang o safbwyntiau a phrofiadau yn cael eu cynrychioli. Bydd y gwasanaeth yn cefnogi pobl ifanc i ddatblygu sgiliau arweinyddiaeth, cyfathrebu, eiriolaeth a gwneud penderfyniadau drwy brosiectau, grwpiau llywio, fforymau ieuenctid, gwirfoddoli a mentrau cymunedol. Bydd pwyslais ar sicrhau bod pobl ifanc yn chwarae rôl weithredol wrth arwain gweithgareddau, datblygu prosiectau newydd a dylanwadu ar flaenoriaethau'r gwasanaeth. Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn gweithio gyda phartneriaid lleol, rhanbarthol a chenedlaethol i ehangu cyfleoedd cyfranogiad ac i sicrhau bod llais pobl ifanc Gwynedd yn cael ei glywed mewn fforymau ehangach. Bydd prosesau monitro a gwerthuso rheolaidd yn cael eu defnyddio i fesur effaith cyfranogiad a sicrhau bod pobl ifanc yn gallu gweld sut mae eu mewnbwn yn arwain at newid go iawn.				
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Fforwm Ieuenctid Gwynedd ➤ Ysgolion a chynghorau ysgol ➤ Senedd Ieuenctid Cymru ➤ Cyngor Plant Cymru ➤ Mantell Gwynedd ➤ Gwasanaethau Eiriolaeth a Hawliau Plant ➤ Comisiynydd Plant Cymru ➤ Sefydliadau a Gwasanaethau Pobl Ifanc ➤ Grwpiau a rhwydweithiau pobl ifanc lleol				
Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Mwy o bobl ifanc yn teimlo bod eu barn yn cael ei chlywed a'i gwerthfawrogi. • Cynnydd mewn sgiliau arweinyddiaeth, cyfathrebu ac eiriolaeth. • Mwy o bobl ifanc yn cymryd rhan mewn gweithgarwch dinesig a chymunedol. • Tystiolaeth glir bod cyfraniadau pobl ifanc yn dylanwadu ar bolisïau, gwasanaethau a gweithgareddau.				
Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="528 1910 794 1955">Nod Llesiant</th><th data-bbox="801 1910 1380 1955">Cyfraniad</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="528 1964 794 2036">Cymru lewyrchus</td><td data-bbox="801 1964 1380 2036">Mae datblygu sgiliau arweinyddiaeth a chyfranogiad yn helpu pobl ifanc i gyflawni eu</td></tr> </tbody> </table>	Nod Llesiant	Cyfraniad	Cymru lewyrchus	Mae datblygu sgiliau arweinyddiaeth a chyfranogiad yn helpu pobl ifanc i gyflawni eu
Nod Llesiant	Cyfraniad				
Cymru lewyrchus	Mae datblygu sgiliau arweinyddiaeth a chyfranogiad yn helpu pobl ifanc i gyflawni eu				

y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol⁵?		potensial ac i gyfrannu at economi a chymdeithas y dyfodol.
	Cymru gydnherth	Mae grymuso pobl ifanc i gymryd rhan mewn penderfyniadau yn creu cymunedau mwy cryf, gweithgar a gwydn.
	Cymru iachach	Mae teimlo bod llais yn cael ei glywed a bod modd dylanwadu ar newid yn cyfrannu at lesiant emosiynol a hunan-barch.
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae sicrhau cyfleoedd cyfartal i gymryd rhan yn helpu i gynnwys lleisiau amrywiol a lleihau anghydraddoldebau.
	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae cyfranogiad gweithredol yn cryfhau cysylltiadau rhwng pobl ifanc, gwasanaethau a'u cymunedau.
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae darparu cyfleoedd cyfranogiad dwyieithog yn cefnogi defnydd y Gymraeg a datblygiad arweinwyr ifanc Cymraeg eu hiaith.
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae meithrin dinasyddion gweithgar, ymwybodol a chyfrifol yn annog cyfranogiad democrataidd a chyfrifoldeb cymdeithasol.

Amcan 6	Datblygu y Weithle
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Mae ansawdd a chynaliadwyedd gwasanaethau ieuencid yn dibynnu ar weithlu medrus, cymwys ac amrywiol. Mae heriau recriwtio a chadw staff, ynghyd â'r galw cynyddol am gymorth i bobl ifanc, wedi amlygu'r angen i gryfhau'r gweithlu gwaith ieuencid ar draws Gwynedd. Mae'r Strategaeth Gwaith Ieuencid i Gymru yn pwysleisio pwysigrwydd datblygu gweithlu proffesiynol sydd â'r sgiliau a'r cymwysterau i ymateb i anghenion newidiol pobl ifanc. Mae hefyd yn amlwg bod cyfraniad y trydydd sector, sefydliadau gwirfoddol a grwpiau cymunedol yn hanfodol i ddarparu cyfleoedd i bobl ifanc ar draws y sir. Fodd bynnag, nid oes digon o weithwyr ieuencid cymwysedig yn gweithredu y tu allan i'r ddarpariaeth statudol mewn rhai ardaloedd. Mae angen datblygu llwybrau dysgu a datblygiad proffesiynol cliriach er mwyn cynyddu nifer y gweithwyr ieuencid sydd â chymwysterau cydnabyddedig, yn enwedig ar Lefel 3.

⁵ [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015: yr hanfodion](#)

	Mae'r dystiolaeth hon yn dangos yr angen i fuddsoddi yn natblygiad y gweithlu, cynyddu nifer y gweithwyr cymwysedig a chefnogi twf darpariaeth ieuentid o fewn y trydydd sector a'r gymuned.
Cerrig milltir allweddol	Bydd y Gwasanaeth Ieuentid yn gweithio gyda phartneriaid lleol, rhanbarthol a chenedlaethol i gryfhau'r gweithlu gwaith ieuentid ledled Gwynedd. Rhoddir blaenoriaeth i ddatblygu llwybrau recriwtio, hyfforddi a datblygu sy'n annog unigolion i ymuno â'r proffesiwn ac i ddatblygu eu sgiliau a'u cymwysterau dros amser. Bydd y gwasanaeth yn cefnogi cynnydd yn nifer y gweithwyr ieuentid sy'n ennill cymhwyster Lefel 3 mewn Gwaith Ieuentid, gan sicrhau bod mwy o staff a gwirfoddolwyr yn meddu ar y wybodaeth, y sgiliau a'r hyder i ddarparu gwaith ieuentid o ansawdd uchel. Bydd cyfleoedd datblygiad proffesiynol parhaus ar gael i'r gweithlu er mwyn ymateb i anghenion newydd a blaenoriaethau'r gwasanaeth. Bydd gwaith penodol yn cael ei wneud i gryfhau capasiti'r trydydd sector a ddarparwyr cymunedol drwy gefnogi sefydliadau lleol i recriwtio, datblygu a chynnal gweithwyr ieuentid cymwysedig. Bydd hyn yn ehangu'r ddarpariaeth sydd ar gael i bobl ifanc ac yn cryfhau cydweithio rhwng y sector statudol, gwirfoddol a chymunedol. Bydd monitro rheolaidd yn helpu i asesu cryfder y gweithlu, bylchau sgiliau a chynnydd tuag at dargedau datblygu
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Addysg a Gwellu Iechyd Cymru (AaGIC) / Education Workforce Council (EWC) ➤ Grŵp Llandrillo Menai ➤ Llywodraeth Cymru ➤ Cyngor y Gweithlu Addysg ➤ Mantell Gwynedd ➤ Urdd Gobaith Cymru ➤ Agored Cymru ➤ Gwasanaethau Ieuentid awdurdodau lleol Gogledd Cymru ➤ Cymdeithas y Prif Swyddogion Ieuentid Cymru ➤ Corff Hyfforddiant Ieuentid Cymru ➤ Sefydliadau'r trydydd sector sy'n gweithio gyda phobl ifanc
Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Mwy o weithwyr ieuentid cymwysedig yn gweithio ar draws Gwynedd. • Cynnydd mesuradwy yn nifer y staff sydd â chymhwyster Lefel 3 mewn Gwaith Ieuentid.

	• Cryfhau'r ddarpariaeth gwaith ieuenctid o fewn y trydydd sector a chymunedau lleol. • Gwell ansawdd, cynaliadwyedd a chyrhaeddiad gwasanaethau ieuenctid. • Mwy o gyfleoedd i bobl ifanc gael mynediad at weithwyr ieuenctid medrus a chymwys.																
Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol⁶?	<table> <tr> <th>Nod Llesiant</th><th>Cyfraniad</th></tr> <tr> <td>Cymru lewyrchus</td><td>Mae gweithlu cymwys a medrus yn cryfhau gwasanaethau ac yn cefnogi datblygiad economaidd a chymdeithasol.</td></tr> <tr> <td>Cymru gydnherth</td><td>Mae gweithlu cryf a chynaliadwy yn sicrhau parhad a gwydnwch gwasanaethau cymunedol.</td></tr> <tr> <td>Cymru iachach</td><td>Mae gweithwyr ieuenctid hyfforddedig yn gallu darparu cymorth o ansawdd uchel sy'n gwella iechyd a llesiant pobl ifanc.</td></tr> <tr> <td>Cymru sy'n fwy cyfartal</td><td>Mae ehangu'r gweithlu yn cynyddu mynediad at gymorth a chyfleoedd ledled y sir.</td></tr> <tr> <td>Cymru o gymunedau cydlynus</td><td>Mae gweithwyr ieuenctid lleol yn chwarae rôl allweddol wrth gryfhau cymunedau a chefnogi pobl ifanc.</td></tr> <tr> <td>Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu</td><td>Mae datblygu gweithlu dwyieithog yn cefnogi darpariaeth cyfrwng Cymraeg a defnydd y Gymraeg ymysg pobl ifanc.</td></tr> <tr> <td>Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang</td><td>Mae gweithlu proffesiynol yn cyfrannu at ddatblygu dinasyddion gweithgar, gwybodus a chyfrifol.</td></tr> </table>	Nod Llesiant	Cyfraniad	Cymru lewyrchus	Mae gweithlu cymwys a medrus yn cryfhau gwasanaethau ac yn cefnogi datblygiad economaidd a chymdeithasol.	Cymru gydnherth	Mae gweithlu cryf a chynaliadwy yn sicrhau parhad a gwydnwch gwasanaethau cymunedol.	Cymru iachach	Mae gweithwyr ieuenctid hyfforddedig yn gallu darparu cymorth o ansawdd uchel sy'n gwella iechyd a llesiant pobl ifanc.	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae ehangu'r gweithlu yn cynyddu mynediad at gymorth a chyfleoedd ledled y sir.	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae gweithwyr ieuenctid lleol yn chwarae rôl allweddol wrth gryfhau cymunedau a chefnogi pobl ifanc.	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae datblygu gweithlu dwyieithog yn cefnogi darpariaeth cyfrwng Cymraeg a defnydd y Gymraeg ymysg pobl ifanc.	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae gweithlu proffesiynol yn cyfrannu at ddatblygu dinasyddion gweithgar, gwybodus a chyfrifol.
Nod Llesiant	Cyfraniad																
Cymru lewyrchus	Mae gweithlu cymwys a medrus yn cryfhau gwasanaethau ac yn cefnogi datblygiad economaidd a chymdeithasol.																
Cymru gydnherth	Mae gweithlu cryf a chynaliadwy yn sicrhau parhad a gwydnwch gwasanaethau cymunedol.																
Cymru iachach	Mae gweithwyr ieuenctid hyfforddedig yn gallu darparu cymorth o ansawdd uchel sy'n gwella iechyd a llesiant pobl ifanc.																
Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae ehangu'r gweithlu yn cynyddu mynediad at gymorth a chyfleoedd ledled y sir.																
Cymru o gymunedau cydlynus	Mae gweithwyr ieuenctid lleol yn chwarae rôl allweddol wrth gryfhau cymunedau a chefnogi pobl ifanc.																
Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae datblygu gweithlu dwyieithog yn cefnogi darpariaeth cyfrwng Cymraeg a defnydd y Gymraeg ymysg pobl ifanc.																
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae gweithlu proffesiynol yn cyfrannu at ddatblygu dinasyddion gweithgar, gwybodus a chyfrifol.																

Amcan 7	Iaith Gymraeg
Pa dystiolaeth sydd wedi'i defnyddio i flaenoriaethu hyn fel amcan strategol?	Er bod gan y sir ganran uchel o siaradwyr Cymraeg o'i chymharu â gweddill Cymru, mae tystiolaeth yn dangos bod defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg ymhlith pobl ifanc yn amrywio rhwng ardaloedd ac nad yw'r iaith bob amser yn cael ei defnyddio y tu allan i'r ysgol neu'r cartref. Mae data cyfrifiad, cynlluniau hybu'r Gymraeg lleol a chenedlaethol, ynghyd ag adborth gan ysgolion, partneriaid a phobl ifanc, yn amlygu'r angen i greu mwy o gyfleoedd anffurfiol i ddefnyddio'r Gymraeg mewn gweithgareddau cymdeithasol, cymunedol a hamdden. Mae tystiolaeth

	hefyd yn dangos bod defnydd rheolaidd o'r Gymraeg mewn sefyllfaoedd cymdeithasol yn cynyddu hyder pobl ifanc i ddefnyddio'r iaith yn naturiol yn eu bywydau bob dydd. Mae'r dystiolaeth hon yn amlygu'r angen i gefnogi pobl ifanc i ddefnyddio'r Gymraeg yn wirfoddol yn eu hamser hamdden, yn enwedig mewn ardaloedd lle mae'r defnydd cymunedol o'r iaith yn llai amlwg neu dan bwysau.
Cerrig milltir allweddol	Bydd y Gwasanaeth Ieuenctid yn cynyddu'r cyfleoedd i bobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg mewn amgylcheddau anffurfiol, cymdeithasol a hamddenol. Bydd gweithgareddau, prosiectau a digwyddiadau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog yn cael eu datblygu mewn partneriaeth â chymunedau lleol er mwyn gwneud defnydd o'r Gymraeg yn brofiad naturiol a phleserus i bobl ifanc. Bydd pwyslais arbennig ar gefnogi ardaloedd lle mae defnydd cymunedol o'r Gymraeg yn wannach, gan ddatblygu prosiectau wedi'u targedu sy'n annog pobl ifanc i ddefnyddio'r iaith gyda'u cyfoedion, yn eu cymunedau ac wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau ieuenctid. Bydd y gwasanaeth yn gweithio i bontio'r defnydd o'r Gymraeg rhwng yr ysgol, y cartref a'r gymuned fel bod pobl ifanc yn gweld gwerth ac ymdeimlad o berthyn wrth ddefnyddio'r iaith mewn gwahanol agweddau o'u bywydau. Bydd cyfleoedd arweinyddiaeth, gwirfoddoli a chyfranogiad cyfrwng Cymraeg yn cael eu datblygu er mwyn galluogi pobl ifanc i fod yn lysgenhadon ac yn fodolau rôl i'w cyfoedion. Bydd dulliau digidol a chyfryngau cymdeithasol hefyd yn cael eu defnyddio i gefnogi defnydd o'r Gymraeg mewn ffyrdd sy'n berthnasol i bobl ifanc ac sy'n adlewyrchu eu diddordebau a'u ffordd o gyfathrebu.
Partneriaid sy'n ymwneud â chyflawni'r amcan hwn	➤ Menter Iaith Gwynedd ➤ Urdd Gobaith Cymru ➤ Ysgolion cynradd ac uwchradd Gwynedd ➤ Ffermwyr Ifanc ➤ Sefydliadau celfyddydol a diwylliannol lleol ➤ Gweithredwyr cymunedol a gwirfoddol ➤ Fforwm Ieuenctid Gwynedd ➤ Clybiau chwaraeon a gweithgareddau cymunedol lleol

Sut y byddwch yn mesur llwyddiant?	• Cynnydd yn nifer y bobl ifanc sy'n defnyddio'r Gymraeg yn wirfoddol yn eu hamser hamdden. • Mwy o ddefnydd cymdeithasol o'r Gymraeg mewn gweithgareddau ieuenctid a chymunedol. • Gwell hyder ymhlith pobl ifanc i ddefnyddio'r Gymraeg mewn ystod ehangach o sefyllfaoedd. • Cryfhau'r cysylltiad rhwng pobl ifanc, eu cymunedau a'r Gymraeg fel iaith fyw bob dydd. • Mwy o gyfleoedd cyfrwng Gymraeg ar gael mewn ardaloedd lle mae'r defnydd o'r Gymraeg yn llai cryf.																
Sut y bydd cyflawni'r amcan hwn yn cyfrannu at y saith nod llesiant fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol?	<table> <tr> <th data-bbox="528 665 826 712">Nod Llesiant</th><th data-bbox="826 665 1380 712">Cyfraniad</th></tr> <tr> <td data-bbox="528 712 826 792">Cymru lewyrchus</td><td data-bbox="826 712 1380 792">Mae sgiliau Cymraeg cryf yn ehangu cyfleoedd addysg, cyflogaeth a chyfranogiad economaidd.</td></tr> <tr> <td data-bbox="528 792 826 873">Cymru gydnerth</td><td data-bbox="826 792 1380 873">Mae cryfhau'r Gymraeg yn cefnogi cynaliadwyedd cymunedau a hunaniaeth leol.</td></tr> <tr> <td data-bbox="528 873 826 983">Cymru iachach</td><td data-bbox="826 873 1380 983">Mae ymdeimlad cryfach o berthyn, hunaniaeth a chysylltiad diwylliannol yn cyfrannu at lesiant emosiynol.</td></tr> <tr> <td data-bbox="528 983 826 1099">Cymru sy'n fwy cyfartal</td><td data-bbox="826 983 1380 1099">Mae cynyddu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn sicrhau bod pob person ifanc yn gallu elwa ar fywyd dwyieithog Cymru.</td></tr> <tr> <td data-bbox="528 1099 826 1180">Cymru o gymunedau cydlynus</td><td data-bbox="826 1099 1380 1180">Mae'r Gymraeg yn cyfrannu at greu cymunedau cryf, cysylltiedig a gweithgar.</td></tr> <tr> <td data-bbox="528 1180 826 1290">Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu</td><td data-bbox="826 1180 1380 1290">Mae'r amcan hwn yn cyfrannu'n uniongyrchol at gynyddu defnydd cymdeithasol a chymunedol o'r Gymraeg ymysg pobl ifanc.</td></tr> <tr> <td data-bbox="528 1290 826 1400">Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang</td><td data-bbox="826 1290 1380 1400">Mae diogelu a hyrwyddo iaith leiafrifol yn cyfrannu at amrywiaeth ddiwylliannol a dealltwriaeth ryngwladol.</td></tr> </table>	Nod Llesiant	Cyfraniad	Cymru lewyrchus	Mae sgiliau Cymraeg cryf yn ehangu cyfleoedd addysg, cyflogaeth a chyfranogiad economaidd.	Cymru gydnerth	Mae cryfhau'r Gymraeg yn cefnogi cynaliadwyedd cymunedau a hunaniaeth leol.	Cymru iachach	Mae ymdeimlad cryfach o berthyn, hunaniaeth a chysylltiad diwylliannol yn cyfrannu at lesiant emosiynol.	Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae cynyddu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn sicrhau bod pob person ifanc yn gallu elwa ar fywyd dwyieithog Cymru.	Cymru o gymunedau cydlynus	Mae'r Gymraeg yn cyfrannu at greu cymunedau cryf, cysylltiedig a gweithgar.	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae'r amcan hwn yn cyfrannu'n uniongyrchol at gynyddu defnydd cymdeithasol a chymunedol o'r Gymraeg ymysg pobl ifanc.	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae diogelu a hyrwyddo iaith leiafrifol yn cyfrannu at amrywiaeth ddiwylliannol a dealltwriaeth ryngwladol.
Nod Llesiant	Cyfraniad																
Cymru lewyrchus	Mae sgiliau Cymraeg cryf yn ehangu cyfleoedd addysg, cyflogaeth a chyfranogiad economaidd.																
Cymru gydnerth	Mae cryfhau'r Gymraeg yn cefnogi cynaliadwyedd cymunedau a hunaniaeth leol.																
Cymru iachach	Mae ymdeimlad cryfach o berthyn, hunaniaeth a chysylltiad diwylliannol yn cyfrannu at lesiant emosiynol.																
Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae cynyddu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn sicrhau bod pob person ifanc yn gallu elwa ar fywyd dwyieithog Cymru.																
Cymru o gymunedau cydlynus	Mae'r Gymraeg yn cyfrannu at greu cymunedau cryf, cysylltiedig a gweithgar.																
Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae'r amcan hwn yn cyfrannu'n uniongyrchol at gynyddu defnydd cymdeithasol a chymunedol o'r Gymraeg ymysg pobl ifanc.																
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae diogelu a hyrwyddo iaith leiafrifol yn cyfrannu at amrywiaeth ddiwylliannol a dealltwriaeth ryngwladol.																

Rhan 3

9. Llofnodion	
Cadeirydd y bartneriaeth leol	
Enw	Steffan Williams

Rôl	Rheolwr Gwasanaethau Ieuenctid Cyngor Gwynedd
Llofnod	<i>8wll</i>
Dyddiad	25/08/2026
Prif Weithredwr yr awdurdod lleol	
Enw	
Llofnod	
Dyddiad	

Dylid dychwelyd y cynllun strategol erbyn 30 Medi 2026.

Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau at gwaithieucntid@llyw.cymru

Eitem 7

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	08 Hydref 2026
TEITL	Cynllun Diwylliant Gwynedd
RHESWM GRAFFU	DROS Blaengraffu / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Lewyrchus
AWDUR	Roland Evans Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned
AELOD CABINET	Y Cyng. R.Medwyn Hughes

Pam fod angen ei graffu?

1. Bydd y Cynllun yn rhoi cyfeiriad i'r maes i'r dyfodol o ran y celfyddydau a threftadaeth. Yn ogystal â gosod fframwaith ar gyfer ceisiadau Dinas / Tref Diwylliant.
2. Mae trafodaethau wedi eu cynnal gyda'r sector diwylliant i drafod gweledigaeth ac amcanion.
3. Byddai blaengraffu'r Cynllun cyn y caiff ei fabwysiadu yn gyfle i'r pwyllgor argymhell materion y dylid eu hystyried.

Beth yn union sydd angen ei graffu?

- Cyfleoedd a heriau yn y maes
- Pwy sydd wedi eu cynnwys wrth ddatblygu'r cynllun?
- A yw'r weledigaeth yn ddigon uchelgeisiol?
- Sut bwriedir gwireddu'r amcanion?
- Sut fydd effaith y Cynllun yn cael ei fonitro a'i fesur?

Crynodeb a'r Materion Allweddol

4. Nid oes gan Gyngor Gwynedd unrhyw weledigaeth neu gynllun ar gyfer cefnogi Diwylliant neu'r sector diwylliant yn y Sir. Mae hyn wedi ei amlygu fel mater i'w flaenoriaethu yng Nghynllun y Cyngor.
5. Trwy gydweithio efo'r sector diwylliant, mae gweledigaeth, egwyddorion a chynllun gweithredu wedi eu cyd-ddatblygu.
6. Mae'r adroddiad yn crynhoi'r broses sydd wedi ei dilyn, yn cyflwyno'r weledigaeth a'r egwyddorion ac yn cyflwyno'r cynllun gweithredu drafft sydd wedi ei ddatblygu er mwyn rhoi cyfle i aelodau'r Pwyllgor Craffu adnabod y cyfleon a'r heriau a rhoi sylwadau ar yr uchelgais, y cynllun gweithredu a'r drefn monitro a mesur.

Cefndir / Cyd-destun

7. Mae'r maes diwylliant wedi profi cyfnod heriol dros y blynyddoedd diwethaf. Yn ôl yr adroddiad [Degawd o Doriadau](#) gan Bwyllgor Diwylliant Senedd Cymru, mae Cymru yn yr ail safle o'r gwaelod ymhlith gwledydd Ewropeaidd o ran gwariant y pen ar wasanaethau diwylliannol.

8. Mae'r adroddiad yn gwneud nifer o argymhellion allweddol ac yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu:
 - a. Mwy o arian: Mwy o arian ar gyfer diwylliant a chwaraeon nes bod gwariant y pen yn gymaradwy â gwledydd tebyg.
 - b. Gwariant ataliol: Cyflwyno categori o wariant 'ataliol' mewn cyllidebau yn y dyfodol i gydnabod gwerth diwylliant a chwaraeon o ran gwella llesiant corfforol a meddyliol a'u hariannu'n briodol.
 - c. Cymorth strategol: Datblygu strategaeth draws-adrannol gydweithredol ar gyfer ariannu diwylliant a chwaraeon, gan sicrhau y caiff y sectorau hyn eu cydnabod fel rhai allweddol i gyflawni nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
9. Mae'r adroddiad hwnnw hefyd yn tanlinellu pwysigrwydd diwylliant a chwaraeon o ran cyfoethogi bywydau, cefnogi cymunedau, a gwella llesiant corfforol a meddyliol. Mae'n galw am weithredu ar unwaith i atal dirywiad pellach yn y sectorau hyn.
10. Yn 2025 fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru 'Flaenoriaethau i Gefnogi Diwylliant yng Nghyrmu'. Ers yr etholiad ym mis Mai 2026, mae'r Llywodraeth newydd wedi cychwyn adolygiad o'r Blaenoriaethau gyda'r dymuniad o greu strategaeth glir i Gymru.
11. Mae Rhaglen Lywodraethu Cymru 2026-2030 yn amlygu'r meysydd blaenoriaeth perthnasol canlynol:
 - a. Gweithio gyda'r sector, gan gynnwys ein diwydiannu creadigol, i ddatblygu a chyflwyno Strategaeth Diwylliant a Chwaraeon wedi'i thargedu er mwyn creu Cymru iachach, gyfoethocach a mwy gwydn.
 - b. Blaenoriaethu mynediad cyfartal at y celfyddydau, diwylliant, treftadaeth a chwaraeon i bobl o bob oedran, cefndir a gallu, gan ystyried sut y gall ein polisïau mynediad gefnogi hyn.
 - c. Buddsoddi yn rôl ataliol diwylliant, treftadaeth a chwaraeon i hybu iechyd da i bobl o bob oedran, cefndir a gallu.
12. Mae blaenoriaethau diweddar Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru yn cynnwys gosod diwylliant wrth galon llesiant Cymru, datblygu hawliau diwylliannol cliriach i ddinasyddion, ac archwilio'r achos dros Fil Diwylliant i Gymru a fyddai'n rhoi sail gryfach i gyrff cyhoeddus ddiogelu, hyrwyddo a buddsoddi mewn diwylliant fel rhan o'u cyfrifoldebau hirdymor.
13. Mae diwylliant yn bwysig i Wynedd, a Gwynedd yn bwysig i ddiwylliant Cymru, ond serch hynny, mae heriau cyllidebol wedi effeithio'n uniongyrchol ar y sector o fewn y Sir yn sgil arbedion a thoriadau.
14. Mae blaenoriaeth Gwynedd Lewyrchus o fewn i Gynllun Gwynedd 2023-2028 yn cynnwys *Hyrwyddo ein Diwylliant ac Economi Ymweld Cynaliadwy*. O fewn y flaenoriaeth hon mae ystyried Datblygu Cynllun Diwylliant i Wynedd yn flaenoriaeth weithredol.
15. O ran 'diwylliant' diffinnir y sector diwylliannol yn eang, yn unol ag arfer Llywodraeth Cymru, i gynnwys y celfyddydau, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau, yr amgylchedd hanesyddol a'r Diwydiannau Creadigol.

Cyd-ddatblygu gweledigaeth ac egwyddorion

16. O ystyried yr heriau diweddar a'r ffaith nad oes gan Gyngor Gwynedd strategaeth na chynllun diwylliant, fe ddaethpwyd a'r sector diwylliant o fewn y Sir at ei gilydd er mwyn hybu rhwydweithio a chael barn ar sefydlu gweledigaeth a chynllun / strategaeth diwylliant i'r Sir. Gwnaed hyn yn bosib trwy nawdd Ffyniant Gyffredin Llywodraeth y DU

trwy brosiect ‘*Diwylliesiant*’ ac yn ddiweddarach trwy gyllid gan Lywodraeth Cymru trwy eu cymorth refeniw i sectorau diwylliant lleol yng Nghymru.

17. Roedd nifer o fewn y sector yn ogystal â gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn teimlo bod bwlch amlwg yng Ngwynedd heb gynllun neu strategaeth ddiwylliannol – yn enwedig wrth ymgeisio am gronfeydd cyllidol a chystadlaethau megis Dinas neu Dref Diwylliant y DU.
18. Cynhaliwyd y gynhadledd a’r gweithdai cyntaf erioed i’r sector ar 18 Chwefror 2025 yn Nyth, Bangor trwy gomisiwn i Gwmni Frân Wen. Mynychodd bron i 70 y gynhadledd honno.
19. Yn sgil y gynhadledd, roedd barn cryf nad oedd y sector eisiau gweld strategaeth na chynllun manwl yn cael ei ddatblygu, ond roedd awch a brwdfrydedd gwirioneddol i sefydlu gweledigaeth ac egwyddorion ar gyfer y sector i’r dyfodol gyda ‘gweithredu’ yn flaenoriaeth yn hytrach na ‘geiriau’ ar silff.
20. Cytunwyd felly i lunio gweledigaeth ac egwyddorion ar gyfer diwylliant yng Ngwynedd wedi eu cefnogi gan Gynllun Gweithredu perthnasol.
21. Cynhaliwyd gweithdy ar 15 Hydref 2025 i geisio symud ymhellach yn y broses o ddatblygu gweledigaeth ac egwyddorion diwylliant i Wynedd. Gwahoddwyd dros 80 o bobl gyda dros 30 yn mynychu’r gweithdy yn Neuadd Dwyfor, Pwllheli.
22. Ar sail y trafodaethau grŵp ac yn dilyn ymgynghori pellach gyda’r hwyluswyr, gwasanaethau diwylliant y Cyngor a’r sector ehangach, cytunwyd ar weledigaeth ac egwyddorion drafft.
23. Cynhaliwyd digwyddiad ‘Diwylliant Gwynedd: Ers Lles Pawb’ ym Mhortmeirion ar bnawn 4 Mawrth 2026 pan roedd yn gyfle i rannu’r weledigaeth a’r egwyddorion, yn ogystal â bod yn gyfle i glywed am y prosiect SPF – Diwylliesiant a oedd wedi cefnogi cymaint o weithgaredd diwylliannol yng Ngwynedd dros 2 flynedd. Roedd hefyd yn gyfle i glywed enghreifftiau o sut mae diwylliant yn cefnogi llesiant yma yng Ngwynedd ac i rannu gwybodaeth am y bwriad o sefydlu Rhwydwaith Diwylliant newydd i Wynedd a chyflwyno aelodau Bwrdd Llywio Cysgodol y Rhwydwaith.
24. Cynnigir yr isod fel gweledigaeth ac egwyddorion drafft sydd wedi eu cyd-ddatblygu gyda’r sector ar gyfer diwylliant Gwynedd.

Gweledigaeth ddrafft:

“Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi’i wreiddio yn ein cymunedau. Mae’n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a’n Cymreictod yn hyderus i Gymru a’r byd.

Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda’n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy’n perthyn i bawb - heddiw ac i’r dyfodol”.

25. Yn wreiddiol, adnabuwyd 10 egwyddor ar gyfer cefnogi’r weledigaeth, ond yn dilyn trafodaethau pellach ar 7 Gorffennaf 2026 gyda Bwrdd Llywio Cysgodol, cytunwyd i geisio lleihau’r nifer yma.
26. Bellach mae 6 egwyddor yn cefnogi’r weledigaeth:
 - i. **Balch o’n Hunaniaeth, Treftadaeth a’r Gymraeg**

Mae diwylliant yn dathlu ac yn hyrwyddo hunaniaeth unigryw Gwynedd, ei threftadaeth, creadigrwydd a'r Gymraeg, gan eu rhannu'n hyderus gyda Chymru a'r byd.

ii. Diwylliant wrth Wraidd Bywyd

Mae diwylliant yn rhan hanfodol o iechyd, lles, addysg a hapusrwydd pobl Gwynedd, gan gyfoethogi bywyd bob dydd a chreu cyfleoedd i fwynhau, dysgu a chymdeithasu.

iii. Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig

Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn.

iv. Uchelgeisiol, Heriol a Beiddgar

Mae diwylliant yn ysbrydoli syniadau newydd, yn croesawu neu'n herio newid, yn gosod safonau uchel ac yn manteisio ar gyfleoedd a buddsoddiad i wireddu a mesur effaith uchelgais.

v. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd

Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.

vi. Cynaliadwy a Chyfrifol dros Genedlaethau'r Dyfodol

Mae diwylliant yn gwarchod ac yn cyfoethogi adnoddau, yr amgylchedd a rhinweddau arbennig Gwynedd, gan sicrhau buddion hirdymor.

Gwerth Diwylliant Gwynedd

27. I gefnogi'r gwaith yma, mae comisiwn wedi ei lunio gan y Cyngor gyda nawdd Llywodraeth Cymru sydd wedi ein galluogi i benodi arbenigwyr i'n cynorthwyo i gefnogi'n dealltwriaeth o'r sector diwylliant yng Ngwynedd. Amcan y briff oedd:

- a. Cynhyrchu asesiad o werth economaidd a chymdeithasol y sector diwylliant i ardal Gwynedd
- b. Creu astudiaethau achos dwyieithog (ffilm ac ysgrifenedig) o arfer da o fewn y sector yn lleol.
- c. Creu Cynllun Gweithredu mesuradwy i'r sector fydd yn adlewyrchu'r weledigaeth a'r egwyddorion.
- d. Cefnogi Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd trwy gyfres o ddigwyddiadau rhwydweithio, cyfarfodydd a hyfforddiant.

28. Mae'r ymchwil yma yn cryfhau'r achos dros sicrhau ein bod yn parhau i fuddsoddi mewn diwylliant yng Ngwynedd ac yn amlygu gwerth economaidd a chymdeithasol y sector diwylliannol.

29. Mae'r dadansoddiad (**Atodiad A**) yn canfod bod y sector diwylliannol yng Ngwynedd yn cynhyrchu cyfanswm amcangyfrifedig o £316.07 miliwn o gyfraniad economaidd blynyddol. Mae hyn yn cynnwys £121.98 miliwn o weithgarwch economaidd uniongyrchol a gynhyrchir gan sefydliadau a busnesau diwylliannol eu hunain, £135.54 miliwn o effaith anuniongyrchol drwy wariant yn y gadwyn gyflenwi, a £58.55 miliwn o effaith anwythol sy'n deillio o wariant cyflogau ac enillion o fewn yr economi ranbarthol ehangach.

30. Gyda'i gilydd, mae'r canfyddiadau hyn yn dangos bod diwylliant yn sector economaidd arwyddocaol yng Ngwynedd, sy'n cefnogi gweithgarwch economaidd sy'n ymestyn ymhell y tu hwnt i'r sefydliadau sy'n darparu gwasanaethau a gweithgareddau diwylliannol yn uniongyrchol.

31. Mae cyfraniad uniongyrchol y sector yn adlewyrchu ehangder ac amrywiaeth y gweithgarwch diwylliannol sy'n digwydd ledled y sir. Y cyfran fwyaf o'r gwerth economaidd uniongyrchol a gynhyrchir yw honno sy'n deillio o'r Diwydiannau Creadigol a'r sector busnesau diwylliannol ehangach, a amcangyfrifir ei fod yn cyfrannu £77.63 miliwn y flwyddyn.
32. Mae atyniadau treftadaeth, amgueddfeydd ac archifau yn cyfrannu £28.62 miliwn ychwanegol, gan bwysleisio pwysigrwydd amgylchedd hanesyddol unigryw Gwynedd a'i hasedau diwylliannol sydd o fri rhngwladol.
33. Mae'r celfyddydau perfformio a digwyddiadau, crefftau a chelfyddydau cymhwysol, llyfrgelloedd a llenyddiaeth, ynghyd â'r celfyddydau gweledol ac orielau, oll yn gwneud cyfraniadau ychwanegol gwerthfawr. Mae hyn yn dangos bod y sector yn gweithredu fel economi ddiwylliannol gyd-gysylltiedig, yn hytrach na chyfres o weithgareddau ar wahân ac annibynnol.
34. Canfyddiad pellach o'r adroddiad yw bod y sector diwylliannol yn cynhyrchu gwerth cymdeithasol sylweddol ehangach. Gan ddefnyddio dulliau prisio llesiant sy'n unol â chanllawiau Llyfr Gwyrdd (Green Book) Trysorlys EF, mae'r asesiad yn amcangyfrif bod gweithgarwch diwylliannol yng Ngwynedd yn creu £178.02 miliwn o werth cymdeithasol bob blwyddyn.
35. Mae hyn yn cynnwys gwerth sy'n gysylltiedig â chanlyniadau economaidd, iechyd a llesiant, cydlyniant cymdeithasol a chymunedol, addysg a sgiliau, stiwardiaeth amgylcheddol, a hunaniaeth ddiwylliannol.
36. Er mai prif ffocws yr adroddiad yw'r effaith economaidd, mae maint y gwerth cymdeithasol ehangach a nodwyd yn atgyfnerthu'r casgliad bod diwylliant yn gwneud cyfraniad sylweddol nid yn unig at economi Gwynedd, ond hefyd at ansawdd bywyd ei thrigolion a chryfder ei chymunedau.
37. Mae'r canfyddiadau hyn yn dangos bod buddsoddi mewn diwylliant yn darparu buddion sy'n ymestyn ymhell y tu hwnt i weithgarwch economaidd yn unig, gan gefnogi llesiant unigolion, cydnorthedd cymunedol, datblygiad sgiliau, y Gymraeg, a hunaniaeth ddiwylliannol unigryw'r sir.
38. Mae'r canfyddiadau hyn yn dangos nad yw diwylliant yn unig yn rhan bwysig o hunaniaeth a threftadaeth Gwynedd, ond ei fod hefyd yn sector economaidd arwyddocaol sy'n cynnal cyflogaeth, yn cefnogi busnesau, yn denu ac yn sbarduno gwariant ymwelwyr, ac yn cyfrannu at wytnwch economaidd ehangach y sir.

Cynllun Gweithredu ar gyfer Diwylliant yng Ngwynedd 2027 - 2035

39. Trwy ystyried y gwaith ymchwil i werth economaidd a chymdeithasol, y weledigaeth a'r egwyddorion sydd wedi eu cytuno yn ogystal â'r adborth gan y sector mai gweithredu yw'r peth pwysicaf yn hytrach na 'geiriau'; aethpwyd ati i ddatblygu cynllun gweithredu ar gyfer diwylliant yng Ngwynedd.
40. Cynhaliwyd gweithdy o Grwp Llywio Cysgodol Diwylliant Gwynedd i ddatblygu Cynllun Gweithredu yn rhithiol ar 9 Mehefin 2026 ac mewn person yn Storiol ar 7 Gorffennaf 2026.
41. Mae'r Cynllun Gweithredu drafft (**Atodiad 2**) yn amlygu meysydd gweithredu i'w mabwysiadu er mwyn cefnogi a datblygu'r sector diwylliant yng Ngwynedd.
42. Amlygir hyd at 30 o weithrediadau wedi eu rhannu i gyfnodau gweithredu sylfaenol, tymor byr, canolig ac uchelgeisiol.

43. Disgwylir y bydd y Bwrdd Llywio Diwylliant yn cymryd perchnogaeth dros fonitro gweithredu a chyflawni'r Cynllun Gweithredu pan fydd trefniadau wedi eu cadarnhau.
44. Bydd y Cynllun terfynol yn adnabod mesuryddion priodol y gall y sector fabwysiadu er mwyn monitro gweithredu a chyflawni'r cynllun gweithredu.

Adnoddau a chyllid

45. Dylid nodi na fydd adnoddau ychwanegol yn deillio o lunio gweledigaeth, egwyddorion a chynllun gweithredu – ond bydd yn ffordd o dynnu'r sector diwylliant ynghyd yng Ngwynedd ac yn fodd o ymgeisio am adnoddau ariannol o ffynonellau cyllido allanol.
46. Yn gyfochrog a'r weledigaeth a'r egwyddorion, bwriedir hefyd sefydlu Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd fel fforwm fydd yn rhannu arfer da, cefnogi rhwydweithio ac yn perchnogi'r weledigaeth a'r egwyddorion. Eisoedd mae Bwrdd Cysgodol wedi ei ffurfio ac aelodaeth wedi ei gytuno ar gyfer 2026.
47. Bydd y rhwydwaith yma yn esblygiad o'r rhwydwaith Gwynedd Greadigol sydd eisoes wedi ei sefydlu fel rhwydwaith celfyddydol yn y sir, a bydd yn adeiladu ar lwyddiant ac yn dysgu o weithrediad y rhwydwaith hwnnw gan ei addasu i fod yn rhwydwaith diwylliannol ar gyfer Gwynedd.
48. Dyma'r tro cyntaf i Wynedd gefnogi rhwydwaith ar gyfer y sector diwylliant yn ei gyfanrwydd a bydd yn esblygiad o fforwm Gwynedd Greadigol.
49. Awgrym gan y sector diwylliant yw bod y rhain yn weledigaeth ac egwyddorion y gellid eu mabwysiadu gan Gyngor Gwynedd, ond gyda chefnogaeth a pherchnogaeth gan y sector i'w gwireddu trwy'r rhwydwaith diwylliant newydd a'r bwrdd llywio diwylliant.

Ymgynghori

50. Ymgynghorwyd yn helaeth wrth ddatblygu'r Weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu trwy gynrychiolwyr o'r sector diwylliant yng Ngwynedd yn ogystal â gwasanaethau diwylliant Cyngor Gwynedd.
51. Amlygir y sesiynau ymgynghori a gynhaliwyd yn yr adroddiad.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

52. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod nodau llesiant clir ar gyfer sicrhau llesiant cenedlaethau'r dyfodol.
53. Mae'r gwaith hwn yn cyfarch pob un o'r 7 nod llesiant ac amlygir hynny yn y weledigaeth a'r egwyddorion sydd wedi eu cytuno.
54. Yn ddiweddar mae Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi bod yn rhoi blaenoriaeth i'r maes 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu' a bu i gynrychiolydd o Gyngor Gwynedd fynychu ymweliad astudio â Bradford lle roeddent wedi rhoi Diwylliant yn ganolog o fewn eu cynlluniau corfforaethol. Bu i ni dderbyn cyflwyniad gan gynrychiolydd o Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn ystod ein digwyddiad ym Mhortmeirion ym mis Mawrth 2026 yn amlygu pwysigrwydd diwylliant i'r ddeddf ac yn amlygu blaenoriaethau'r Swyddfa ac mae cyswllt wedi parhau efo'r Swyddfa wrth ddatblygu'r gwaith hwn.
55. Mae trigolion a defnyddwyr gwasanaeth wedi eu **cynnwys** trwy gynnal digwyddiad cyhoeddus ar ddechrau'r broses ar gyfer unrhyw un oedd efo diddordeb yn y maes diwylliant yng Ngwynedd. Daeth dros 70 o bobl i'r cyfarfod hwnnw yn Nyth, Bangor.

Datblygwyd y weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu yn dilyn y cyfarfod cychwynnol hwn. Cynhaliwyd ail gyfarfod cyhoeddus ym Mhortmeirion i gyflwyno a derbyn adborth ar y gwaith.

56. Mae **cydweithio** wedi digwydd trwy gydol y broses o ddatblygu gweledigaeth ac egwyddorion ar gyfer Diwylliant yng Ngwynedd, yn ogystal â'r Cynllun Gweithredu. Mae hyn yn sicrhau cyd-berchnogaeth o'r gwaith wrth edrych i'r dyfodol a bydd sefydlu Rhwydwaith Diwylliant i Wynedd yn sicrhau y bydd y cydweithio'n parhau i'r dyfodol wrth i ni weithredu a chefnogi'r sector diwylliant.
57. Bydd sefydlu Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd gyda Bwrdd Llywio yn sicrhau ein bod yn **atal** problemau rhag codi neu'n gallu ymateb iddynt mewn partneriaeth cyn iddynt ddatblygu waethygu. Bydd rhwydweithio a chydweithio cyson yn sicrhau ein bod yn atal problemau rhag codi.
58. Mae'r weledigaeth a'r egwyddorion wedi eu cytuno i fod yn rai ar gyfer yr **hirdymor** er mwyn tynnu'r sector gyda'i gilydd. Mae'r Cynllun Gweithredu a fydd yn cael ei adolygu'n rheolaidd yn gosod allan blaenoriaethau gweithredu dros y tymor byr, canolig a'r hirdymor ac wrth adolygu bydd cyfle i ychwanegu ato.
59. Er mwyn sicrhau **integreiddio**, rhoddwyd gwahoddiad i gyrff cyhoeddus eraill i fynychu'r digwyddiadau i ddatblygu'r weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu yn cynnwys: Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Cyngor Celfyddydau Cymru, Llywodraeth Cymru, Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, Gwasanaethau Diwylliannol Cyngor Gwynedd a phartneriaid diwylliannol eraill o Ogledd Cymru.

Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

60. Mae Asesiad Effaith Cyfansawdd wedi ei baratoi ac i'w weld yn Atodiad 3.
61. Mae'r Asesiad yn amlygu'r cyfleon sy'n bodoli trwy ddatblygu'r gwaith yma i gydweithio i sicrhau bod pawb yn elwa o ddiwylliant Gwynedd.
62. Bydd y Cynllun yn sicrhau bod Diwylliant yng Ngwynedd yn cydweithio i un weledigaeth ac egwyddorion a chynllun gweithredu fydd yn sicrhau'r gorau i bobl Gwynedd.
63. Amlygir sut y bwriedir monitro ac asesu gweithredu a'r strwythur y bwriedir ei sefydlu trwy Rwydwaith Diwylliant Gwynedd wedi ei gefnogi gan Fwrdd Strategol i hybu cydweithio, gweithrediad y Cynllun Gweithredu ac i fonitro llwyddiant y cynllun.

Camau Nesaf

64. Bwriedir ystyried unrhyw sylwadau ac awgrymiadau a wneir gan y Pwyllgor Craffu Addysg a'r Economi mewn trafodaethau pellach gyda'r Bwrdd Llywio cysgodol cyn y bydd y weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu yn cael eu trafod a'u mabwysiadu gan y Cabinet yn ystod eu cyfarfod ar 10 Tachwedd.
65. Bwriedir lansio'r cyfan ar 19 Tachwedd 2026 mewn digwyddiad i ddathlu gwerth diwylliant Gwynedd.

Atodiadau

Atodiad 1 – Asesiad o werth economaidd a chymdeithasol y sector diwylliant yng Ngwynedd

Atodiad 2 – Cynllun Gweithredu Drafft

Atodiad 3 – Asesiad Effaith Cyfansawdd

ASESIAD O WERTH ECONOMAIDD A CHYMDEITHASOL Y SECTOR DIWYLLIANT YNG NGWYNEDD

Asesiad Economaidd

Cynnwys

1. Cyflwyniad
2. Cefndir a nodau'r astudiaeth
3. Cwmpas yr astudiaeth
4. Canfyddiadau'r Adroddiad
5. Methodoleg
6. Ffynonellau data a gwerthoedd cyfatebol
7. Casgliadau
8. Atodiad 1. Ffynonellau a mesurau cyfatebol a ddefnyddiwyd yn yr asesiad

Asesiad o werth economaidd y sector diwylliant yn ardal Gwynedd

Crynodeb Gweithredol

Mae'r adroddiad hwn yn asesu gwerth economaidd a chymdeithasol ehangach y sector diwylliannol ar draws Gwynedd ac yn darparu sail dystiolaeth i lywio buddsoddiad yn y dyfodol, datblygu polisi, a gweithredu Cynllun Gweithredu Diwylliant Gwynedd. Mae'r asesiad wedi'i baratoi i ddangos y cyfraniad y mae diwylliant yn ei wneud i economi Gwynedd drwy gyflogaeth, gweithgarwch sefydliadol, gwariant ymwelwyr, cadwyni cyflenwi, a gwytnwch economaidd lleol ehangach, tra hefyd yn cydnabod y lles ehangach a'r manteision cymunedol a gynhrychir gan gyfranogiad a buddsoddiad diwylliannol.

Mae'r dadansoddiad yn canfod bod y sector diwylliannol yng Ngwynedd yn cynhyrchu cyfanswm cyfraniad economaidd blynyddol amcangyfrifedig o £316.07 miliwn. Mae hyn yn cynnwys £121.98 miliwn o weithgarwch economaidd uniongyrchol a gynhrychir gan sefydliadau diwylliannol a busnesau diwylliannol eu hunain, £135.54 miliwn o effaith anuniongyrchol trwy wariant ar y gadwyn gyflenwi, a £58.55 miliwn o effaith ysgogedig a gynhrychir gan wario cyflogau ac enillion yn yr economi ranbarthol ehangach. Gyda'i gilydd, mae'r canfyddiadau hyn yn dangos bod diwylliant yn sector economaidd arwyddocaol yng Ngwynedd ac yn un sy'n cefnogi gweithgarwch ymhell y tu hwnt i'r sefydliadau sy'n darparu darpariaeth ddiwylliannol yn uniongyrchol.

Mae cyfraniad uniongyrchol y sector yn adlewyrchu ehangder ac amrywiaeth y gweithgarwch diwylliannol sy'n digwydd ar draws y sir. Mae'r elfen fwyaf o werth economaidd uniongyrchol yn cael ei gynhyrchu gan y Diwydiannau Creadigol a'r sector busnes diwylliannol ehangach, ac amcangyfrifir ei fod yn £77.63 miliwn y flwyddyn. Mae atyniadau treftadaeth, amgueddfeydd ac archifau yn cyfrannu £28.62 miliwn arall, gan danlinellu pwysigrwydd amgylchedd hanesyddol unigryw Gwynedd ac asedau diwylliannol a gydnabyddir yn rhyngwladol. Mae celfyddydau perfformio a digwyddiadau, crefft a'r celfyddydau cymhwysol, llyfrgelloedd a llenyddiaeth, a'r celfyddydau gweledol ac orielau yn gwneud cyfraniadau ychwanegol, gan ddangos bod y sector yn gweithredu fel economi ddiwylliannol rhyng-gysylltiedig yn hytrach na set o weithgareddau ynysig.

Mae'r dadansoddiad hefyd yn dangos bod gan y sector diwylliannol effeithiau lluosog cryf ar draws economi ehangach Gwynedd. Mae effeithiau anuniongyrchol yn cael eu cynhyrchu wrth i sefydliadau diwylliannol brynu nwyddau a gwasanaethau gan fusnesau mewn meysydd fel cynnal a chadw, trafnidiaeth, marchnata, manwerthu, adeiladu a gwasanaethau proffesiynol. Mae effeithiau ysgogedig yn codi pan fydd y rhai a gyflogir yn uniongyrchol ac yn anuniongyrchol drwy'r sector yn gwario eu hincwm yn lleol. Mae'r effeithiau ehangach hyn yn sylweddol ac yn dangos bod gwerth economaidd diwylliant yn ymestyn y tu hwnt i incwm sefydliadol uniongyrchol i gefnogi gweithgarwch busnes, swyddi a gwariant ehangach ledled Gwynedd.

Canfyddiad pellach o'r adroddiad yw bod y sector diwylliannol yn cynhyrchu gwerth cymdeithasol ehangach sylweddol. Gan ddefnyddio dulliau prisio lles sy'n cyd-fynd â Llyfr Gwyrdd Trysorlys EF, mae'r asesiad yn amcangyfrif bod gweithgarwch diwylliannol yng Ngwynedd yn cynhyrchu £178.02 miliwn o werth cymdeithasol bob blwyddyn. Mae hyn yn cynnwys gwerth sy'n gysylltiedig â chanlyniadau economaidd, iechyd a lles, cydlyniant cymdeithasol a chymunedol, addysg a sgiliau, stiwardiaeth amgylcheddol, a hunaniaeth ddiwylliannol. Er mai ffactorau economaidd yw prif bwyslais yr adroddiad hwn, mae maint y gwerth cymdeithasol ehangach yn atgyfnerthu'r casgliad bod diwylliant yn cyfrannu'n sylweddol at ansawdd bywyd Gwynedd yn ogystal â'i heconomi.

Datblygwyd yr adroddiad gan ddefnyddio methodoleg gadarn a chymesur sydd wedi'i chynllunio i adlewyrchu nodweddion economi ddiwylliannol Gwynedd. Mae'r asesiad yn cyfuno setiau data cenedlaethol a lleol, tystiolaeth gan sefydliadau diwylliannol, gwybodaeth am economi ymwelwyr, deunydd astudiaeth achos, a thechnegau lluosydd sefydledig. Amcangyfrifir effeithiau uniongyrchol o drosiant a arsylwir, gwariant, presenoldeb, a gweithgarwch sefydliadol lle mae data ar gael, tra bod effeithiau anuniongyrchol ac ysgogedig yn cael eu modelu gan ddefnyddio perthnasoedd economaidd cydnabyddedig a rhagdybiaethau ar ddal lleol, gollyngiadau, a gwariant cartrefi. Mae gwerth cymdeithasol yn cael ei drin fel llinyn dadansoddol ar wahân, gan ddefnyddio mesurau dirprwyol cydnabyddedig a dulliau prisio lles i amcangyfrif canlyniadau nad ydynt yn cael eu prisio'n uniongyrchol mewn marchnadoedd.

Ar y cyfan, mae'r dystiolaeth yn dangos y dylid deall diwylliant fel rhan bwysig o seilwaith economaidd Gwynedd yn hytrach nag fel gweithgaredd dewisol neu ymylol. Mae'r sector yn cefnogi cyflogaeth leol, yn denu ymwelwyr, yn cynnal cadwyni cyflenwi, yn cryfhau trefi a chymunedau, ac yn cyfrannu at atyniad Gwynedd fel lle i fyw, gweithio ac ymweld ag ef. Mae'r canfyddiadau yn darparu sail glir ar gyfer buddsoddiad parhaus mewn seilwaith diwylliannol, rhaglennu a gallu sefydliadol, ac maent yn sefydlu sail dystiolaeth lle gellir nodi blaenoriaethau yn y dyfodol a monitro cynnydd dros amser.

1. CYFLWYNIAD

Paratowyd yr adroddiad hwn gan Deyton Bell a Counterculture ar ran Cyngor Gwynedd i asesu gwerth economaidd a chymdeithasol y sector diwylliannol ar draws Gwynedd.

Mae'r astudiaeth wedi'i chomisiynu fel rhan o raglen ehangach Cyngor Gwynedd i gefnogi a chryfhau diwylliant ar draws y sir, yn dilyn cyllid llwyddiannus a sicrhawyd drwy raglen Lywodraeth Cymru *Blaenoriaethau ar gyfer Diwylliant – Cymorth Lleol Estynedig i'r Sector Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd*. Mae'r comisiwn yn ymateb i gydnabyddiaeth gynyddol o bwysigrwydd diwylliant wrth gefnogi cymunedau ffyniannus, gwytnwch economaidd, lles, hunaniaeth, a'r Gymraeg ledled Gwynedd.

Mae'r sector diwylliannol, fel y'i diffinnir gan Lywodraeth Cymru, yn cwmpasu'r celfyddydau, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau, yr amgylchedd hanesyddol, a'r Diwydiannau Creadigol. Gyda'i gilydd, mae'r gweithgareddau a'r sefydliadau hyn yn gwneud cyfraniad sylweddol at ansawdd bywyd trigolion Gwynedd, yn cefnogi cyflogaeth a busnesau lleol, yn denu ymwelwyr, yn diogelu treftadaeth, ac yn creu cyfleoedd ar gyfer cyfranogiad, dysgu a chreadigrwydd.

Pwrpas yr asesiad hwn yw sefydlu sylfaen dystiolaeth gadarn sy'n dangos cyfraniad cyfredol diwylliant i economi a chymdeithas Gwynedd. Bwriad y canfyddiadau yw cefnogi buddsoddiad yn y dyfodol, llywio gwneud penderfyniadau, cryfhau eiriolaeth i'r sector, a bod yn sylfaen i ddatblygu Cynllun Gweithredu Diwylliant Gwynedd.

Mae'r adroddiad yn archwilio'r effeithiau economaidd mesuradwy a gynhyrchir gan weithgarwch diwylliannol a'r gwerth cymdeithasol ehangach a grëir drwy gyfranogiad, ymgysylltu, gwirfoddoli, lles, cydlyniant cymunedol, hunaniaeth ddiwylliannol, a hyrwyddo'r iaith Gymraeg. Mae'r asesiad yn tynnu ar setiau data cenedlaethol a lleol, tystiolaeth a ddarperir gan sefydliadau diwylliannol a phartneriaid, ymgysylltu â rhanddeiliaid, a chyfres o astudiaethau achos sy'n tynnu sylw at enghreifftiau o arfer dda o bob rhan o'r sir.

Mae'r gwaith hwn hefyd wedi'i lywio gan drafodaethau a gynhaliwyd eisoes drwy Rwydwaith Diwylliant Gwynedd a datblygu cyd-weledigaeth ar gyfer diwylliant yng Ngwynedd. Mae'r weledigaeth honno sy'n dod i'r amlwg yn cydnabod diwylliant fel grym hanfodol ac arloesol sydd wedi'i wreiddio mewn cymunedau, sy'n cyfoethogi lles, yn cryfhau hunaniaeth, yn cefnogi ffyniant economaidd, ac yn dathlu'r Gymraeg a threftadaeth unigryw Gwynedd. Amcanion yr adroddiad hwn yw:

- Asesu gwerth economaidd y sector diwylliannol yng Ngwynedd.
- Asesu'r gwerth cymdeithasol a'r manteision cymunedol ehangach a gynhyrchir trwy weithgarwch diwylliannol.
- Nodi enghreifftiau o ymarfer ac arloesi effeithiol o fewn y sector.

- Tynnu sylw at gryfderau, heriau a chyfleoedd cyfredol.
- Darparu sail dystiolaeth i lywio Cynllun Gweithredu Diwylliannol Gwynedd a blaenoriaethau buddsoddi yn y dyfodol.
- Cefnogi datblygiad parhaus sector diwylliannol cysylltiedig a gwydn ar draws Gwynedd.

Dylid ystyried yr adroddiad fel asesiad o gyfraniad presennol y sector ac adnodd strategol i gefnogi datblygiad diwylliant yng Ngwynedd yn y dyfodol.

2. CEFNDIR A NODAU'R ASTUDIAETH

2.1 Cefndir

Mae diwylliant yn chwarae rhan bwysig ym mywyd economaidd Gwynedd. Mae'r sir yn gartref i ystod amrywiol o sefydliadau diwylliannol, gweithgareddau, lleoliadau ac ymarferwyr, gan gynnwys amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau, safleoedd treftadaeth, sefydliadau celfyddydol, gwyliau, ymarferwyr creadigol, a mentrau diwylliannol a arweinir gan y gymuned. Gyda'i gilydd, mae'r rhain yn cyfrannu at gyflogaeth leol, yn cefnogi twristiaeth, yn denu buddsoddiad allanol ac yn cynhyrchu gwariant ar draws ystod o sectorau.

Mae Cyngor Gwynedd wedi gwneud gwaith sylweddol yn ystod y blynyddoedd diwethaf i gryfhau cydweithrediad ar draws y sector diwylliannol, gan gynnwys sefydlu Rhwydwaith Diwylliannol Gwynedd ac ymgysylltu â sefydliadau diwylliannol ledled y sir. Mae'r trafodaethau hyn wedi tynnu sylw at bwysigrwydd diwylliant nid yn unig fel ased cymdeithasol a chymunedol, ond hefyd fel sbardun economaidd sy'n cyfrannu at fywiogrwydd a gwytnwch cymunedau Gwynedd.

Mae'r sector diwylliannol hefyd yn chwarae rhan allweddol wrth gefnogi amcanion polisi ehangach, gan gynnwys Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, blaenoriaethau diwylliannol Llywodraeth Cymru, uchelgeisiau datblygu economaidd, a hyrwyddo'r Gymraeg. Mae diwylliant yn cyfrannu'n uniongyrchol at gyflogaeth a gweithgarwch busnes tra hefyd yn cefnogi twristiaeth, creu lleoedd, hyder cymunedol, ac atyniad Gwynedd fel lle i fyw, gweithio ac ymweld ag ef.

Er gwaethaf y pwysigrwydd hwn, ni fu asesiad cynhwysfawr o'r gwerth economaidd a gynhyrchir gan y sector diwylliannol ar draws Gwynedd ar gael o'r blaen. Mae'r astudiaeth hon yn ceisio mynd i'r afael â'r bwlch tystiolaeth hwnnw a darparu dealltwriaeth glir o'r cyfraniad y mae diwylliant yn ei wneud i'r economi leol.

2.2 Nodau'r Astudiaeth

Prif nod yr astudiaeth hon yw asesu gwerth economaidd y sector diwylliannol yng Ngwynedd a sefydlu sail dystiolaeth gadarn i gefnogi unrhyw benderfyniadau a wneir a buddsoddiad yn y dyfodol.

Mae'r astudiaeth yn ceisio:

- Meintioli cyfraniad economaidd uniongyrchol y sector diwylliannol yng Ngwynedd.
- Asesu'r effeithiau economaidd anuniongyrchol ac ysgogedig a gynhyrchir trwy weithgaredd diwylliannol, cyflogaeth a chadwyni cyflenwi.
- Ystyried cyfraniad diwylliant at wariant ymwelwyr a'r economi ymwelwyr ehangach.
- Nodi'r gwerth economaidd a gynhyrchir trwy weithgarwch a buddsoddiad diwylliannol a ariennir yn gyhoeddus.
- Dangos cyfraniad diwylliant at wydnwch economaidd lleol, cyflogaeth a thwf busnes creadigol.

- Darparu tystiolaeth i gefnogi ceisiadau cyllid yn y dyfodol, datblygu polisi, a chynllunio strategol.
- Llywio datblygiad a gweithredu Cynllun Gweithredu Diwylliant Gwynedd.

Bwriad yr asesiad yw darparu cipolwg ar gyfraniad economaidd cyfredol diwylliant a fframwaith a all gefnogi monitro a gwerthuso'r sector yn y dyfodol.

3. CWMPAS YR ASTUDIAETH

Mae'r asesiad hwn yn archwilio cyfraniad economaidd y sector diwylliannol yng Ngwynedd. Mae'r astudiaeth yn ystyried y diffiniad eang o ddiwylliant a fabwysiadwyd gan Lywodraeth Cymru, sy'n cwmpasu'r celfyddydau, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau, a'r amgylchedd hanesyddol, a'r Diwydiannau Creadigol.

3.1 Meysydd Dadansoddi

Mae'r asesiad yn canolbwyntio ar y dimensiynau canlynol o effaith economaidd:

- Effeithiau cyflogaeth a gweithlu, gan gynnwys swyddi a gefnogir yn uniongyrchol gan sefydliadau a gweithgareddau diwylliannol.
- Gwariant sefydliadol ac effeithiau ar y gadwyn gyflenwi leol sy'n deillio o brynu nwyddau a gwasanaethau.
- Cynhyrchu incwm trwy weithgaredd diwylliannol, gan gynnwys gwerthu tocynnau, derbyniadau, aelodaeth, comisiynau, grantiau, a gweithgarwch masnachol.
- Gwariant ymwelwyr sy'n gysylltiedig â chyfranogiad diwylliannol, gan gynnwys gwariant ar lety, bwyd a diod, trafnidiaeth, manwerthu, a gwasanaethau lleol eraill.
- Effeithiau economaidd anuniongyrchol ac ysgogedig a gynhyrchir trwy wariant gan sefydliadau diwylliannol, gweithwyr ac ymwelwyr.
- Cyfraniad ehangach diwylliant i ddatblygiad economaidd, atyniad lleoedd, a'r economi ymwelwyr.

3.2 Gwaharddiadau

Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar gyfraniad economaidd diwylliant yng Ngwynedd yn unig.

Nid yw'r astudiaeth yn ceisio darparu asesiad manwl o effeithiau cymdeithasol, diwylliannol, addysgol neu les, sy'n cael eu hystyried ar wahân o fewn y comisiwn ehangach. Yn yr un modd, nid yw'r asesiad yn meintoli effeithiau amgylcheddol, buddion lleihau carbon na chanlyniadau cymdeithasol ehangach a gynhyrchir gan weithgarwch diwylliannol.

3.3 Cyfyngiadau

Dylid dehongli'r canfyddiadau a gyflwynir yn yr adroddiad hwn yng nghyd-destun sawl cyfyngiad.

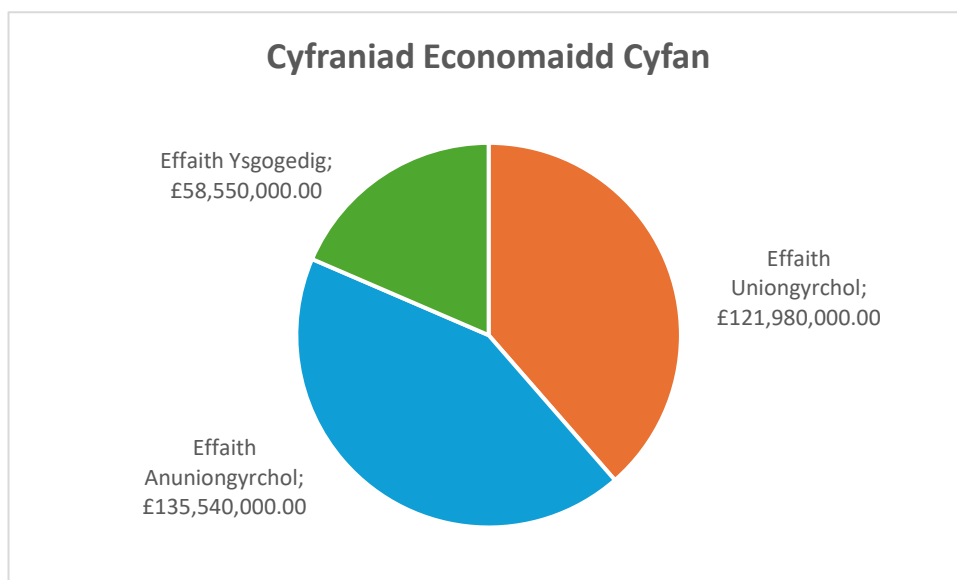
Mae argaeledd a chysondeb data ar draws y sector diwylliannol yn amrywio'n sylweddol rhwng sefydliadau a gweithgareddau. Mewn rhai achosion, mae amcangyfrifon a rhagdybiaethau wedi'u cymhwyso gan ddefnyddio dulliau modelu economaidd cydnabyddedig lle nad oes data lleol cyflawn ar gael.

Bwriad yr asesiad yw darparu amcangyfrif cadarn o werth economaidd yn hytrach na mesur union o'r holl weithgarwch economaidd a gynhyrchir gan ddiwylliant.

4. CANFYDDIADAU'R ADRODDIAD

4.1 Cyfraniad economaidd cyffredinol

Mae'r asesiad yn amcangyfrif bod y sector diwylliannol yn cynhyrchu cyfanswm cyfraniad economaidd blyneddol o **£316.07 miliwn** i Wynedd. Mae hyn yn cynnwys effeithiau uniongyrchol, anuniongyrchol ac ysgogedig a gynhyrchir trwy sefydliadau diwylliannol, gwariant ymwelwyr, cadwyni cyflenwi, a gwariant gweithwyr. Mae'r canfyddiadau'n dangos bod diwylliant yn cyfrannu'n sylweddol at economi Gwynedd, gan gefnogi busnesau, cyflogaeth a gweithgarwch economaidd ehangach ar draws y sir.

Elfen	Gwerth (£m, y flwyddyn)	Sylw
Effaith uniongyrchol	£121.98m	GYC/allbwn a gynhyrchir gan sefydliadau diwylliannol yng Ngwynedd
Effaith anuniongyrchol	£135.54m	Effeithiau Cadwyn Gyflenwi Ychwanegol
Effaith ysgogedig	£58.55m	Effeithiau gwariant cyflog yn economi Gwynedd / rhanbarthol
Cyfanswm manteision economaidd	£316.07m	Cyfraniad economaidd cyffredinol
Gwerth cymdeithasol	£178.02m	Lles wedi'i ariannu a chanlyniadau cymdeithasol ehangach (Alinio â'r Llyfr Gwyrdd)

Mae effeithiau uniongyrchol yn cyfrif am oddeutu £122 miliwn o weithgarwch economaidd a gynhyrchir gan sefydliadau diwylliannol eu hunain. Mae £135.5 miliwn arall yn cael ei gynhyrchu drwy weithgaredd yn y gadwyn gyflenwi, tra bod gwariant gweithwyr yn cyfrannu amcangyfrif o £58.6 miliwn trwy effeithiau ysgogedig. Mae hyn yn dangos bod manteision buddsoddiad diwylliannol yn ymestyn ymhell y tu hwnt i'r sefydliadau sy'n cyflawni gweithgareddau diwylliannol.

4.2 Cyfraniad economaidd uniongyrchol

Mae effeithiau economaidd uniongyrchol yn cynrychioli'r gwerth a grëir drwy weithredu sefydliadau diwylliannol, atyniadau a busnesau creadigol yng Ngwynedd. Mae hyn yn cynnwys cyflogaeth, gwariant sefydliadol, derbyniadau, incwm masnachu a gweithgarwch economaidd cysylltiedig.

Gweithgaredd	Buddion	Sylw
Treftadaeth, Amgueddfeydd ac Archifau	£28.62m	Yn cynnwys Cestyll, Llechi, Rheilffyrdd, Portmeirion ac ati.
Llyfrgelloedd a Llenyddiaeth	£1.42m	
Celfyddydau Perfformio a Digwyddiadau	£6.51m	Yn cynnwys; Theatrau a digwyddiadau diwylliannol
Celfyddydau Gweledol ac Orielau	£1.18m	
Crefft a'r Celfyddydau Cymhwysol	£6.62m	
Diwydiannau Creadigol a Busnes Diwylliannol Ehangach	£77.63m	Yn cynnwys y Diwydiannau Creadigol (e.e. dylunio, cyfryngau, cyhoeddi, cerddoriaeth a'r sector clyweledol) a busnesau diwylliannol a chreadigol eraill sy'n gweithredu ledled Gwynedd

Cyfanswm Buddion Uniongyrchol	£121.98m	
--	-----------------	--

Daw'r cyfraniad uniongyrchol mwyaf o'r Diwydiannau Creadigol a'r sector busnes diwylliannol ehangach (£77.63 miliwn), sy'n adlewyrchu ehangder y mentrau creadigol sy'n gweithredu ar draws Gwynedd. Mae atyniadau treftadaeth, amgueddfeydd ac archifau yn cyfrannu £28.62 miliwn, gan danlinellu pwysigrwydd asedau treftadaeth Gwynedd a gydnabyddir yn rhyngwladol i'r economi leol. Mae celfyddydau perfformio, gwyliau, diwydiannau crefft, llyfrgelloedd, a'r celfyddydau gweledol i gyd yn gwneud cyfraniadau pwysig er gwaethaf eu graddfa gymharol lai.

4.3 Effeithiau Anuniongyrchol ac Ysgogedig

Mae'r dadansoddiad yn dangos bod y sector diwylliannol yn cael effeithiau lluosydd sylweddol ledled yr economi ehangach. Mae sefydliadau'n prynu nwyddau a gwasanaethau gan gyflenwyr lleol, gan greu effeithiau anuniongyrchol yr amcangyfrifir eu bod yn £135.54 miliwn. Mae staff a gyflogir yn y sector hefyd yn gwario eu henillion o fewn yr economi leol, gan gynhyrchu £58.55 miliwn arall mewn gweithgarwch economaidd ysgogedig.

4.4 Gwerth Cymdeithasol

Er bod yr adroddiad hwn yn canolbwyntio'n bennaf ar gyfraniad economaidd y sector diwylliannol yng Ngwynedd, mae'r dadansoddiad hefyd yn nodi gwerth cymdeithasol ehangach sylweddol a gynhyrchir trwy gyfranogiad a buddsoddiad diwylliannol. Gan ddefnyddio methodolegau prisio lles sy'n cyd-fynd â Llyfr Gwyrdd Trysorlys EF, mae'r asesiad yn amcangyfrif bod y sector diwylliannol yn cynhyrchu oddeutu £178.02 miliwn o werth cymdeithasol bob blwyddyn.

Mae'r gyfran fwyaf o'r gwerth hwn yn gysylltiedig â chanlyniadau economaidd, gan gynnwys cyfleoedd cyflogaeth, gwariant ymwelwyr, a gweithgarwch cadwyn gyflenwi. Mae gwerth ychwanegol sylweddol yn cael ei gynhyrchu drwy welliannau mewn iechyd a lles, cryfhau cydlyniant cymunedol, gwirfoddoli, addysg a datblygu sgiliau, stiwardiaeth amgylcheddol, a chadw a hyrwyddo hunaniaeth ddiwylliannol unigryw Gwynedd a'r iaith Gymraeg.

Mae'r canfyddiadau hyn yn atgyfnerthu'r farn bod buddsoddi mewn diwylliant yn darparu buddion ymhell y tu hwnt i enillion ariannol uniongyrchol. Mae sefydliadau a gweithgareddau diwylliannol yn cyfrannu at gymunedau iachach, hunaniaeth leol gryfach, mwy o gyfranogiad dinesig a gwell ansawdd bywyd, tra hefyd yn cefnogi amcanion polisi cyhoeddus ehangach ar draws iechyd, addysg, adfywio a datblygu cymunedol.

Elfen	Gwerth	Sylw
Economaidd	71.21m	Swyddi, GYC, economi ymwelwyr, effeithiau'r gadwyn gyflenwi
Iechyd a lles	44.51m	Prisiad lles, yn osgoi costau'r GIG/iechyd meddwl i gymunedau
Cymdeithasol a chymunedol	26.72m	Cyfalaf cymdeithasol, llai o ynysu, cymunedau gwirfoddoli
Addysg a Sgiliau	17.78m	Cyrhaeddiad, sgiliau creadigol, sgiliau Cymraeg
Amgylcheddol/lle	8.39m	Cyflwr ased treftadaeth, arferion cynaliadwy
Diwylliannol a hunaniaeth	9.41m	Balchder mewn lle, unigrywedd diwylliannol, iaith
Cyfanswm	178.02m	

Mae adroddiad cydymaith ar wahân yn ystyried yr effeithiau cymdeithasol, cymunedol a lles ehangach a gynhyrchir gan ddiwylliant ar draws Gwynedd.

4.5 Arwyddocâd Economaidd

Mae'r dadansoddiad yn dangos bod y sector yn cefnogi lefelau cryf o gyflogaeth leol, yn cynnal cadwyni cyflenwi, yn denu ymwelwyr, ac yn cyfrannu at fywiogrwydd trefi a chymunedau ledled y sir. Mae graddfa'r gweithgarwch economaidd a nodwyd yn yr asesiad hwn yn atgyfnerthu pwysigrwydd buddsoddiad parhaus mewn seilwaith diwylliannol a rhaglennu.

4.6 Cyd-destun Economaidd Ehangach

Er mwyn helpu i osod y canfyddiadau hyn mewn cyd-destun, mae'r adran hon yn cymharu graddfa cyfraniad economaidd y sector diwylliannol â maint economïau ehangach Gwynedd a Chymru. Yn ôl data Cyfrifon Rhanbarthol y Swyddfa Ystadegau Gwladol a gyhoeddwyd drwy StatsCymru, amcangyfrifwyd bod cyfanswm allbwn economaidd Gwynedd, wedi'i fesur fel Gwerth Ychwanegol Crynswth (GYC), yn £2,842 miliwn yn 2023, y flwyddyn ddiweddaraf y mae ffigurau ar gael ar ei chyfer (dros dro). Amcangyfrifwyd bod cyfanswm GYC Cymru dros yr un cyfnod yn £81,458 miliwn.

Ar y sail hon, mae cyfanswm cyfraniad economaidd blynyddol y sector diwylliannol o £316.07 miliwn yn cynrychioli oddeutu 11% o holl allbwn economaidd Gwynedd – cyfran sylweddol i sector sydd weithiau'n cael ei ystyried fel rhan ddewisol neu ymylol o'r economi leol. Hyd yn oed o ystyried dim ond y gweithgarwch economaidd uniongyrchol a gynhyrchir gan sefydliadau diwylliannol a busnesau diwylliannol eu hunain (£121.98 miliwn), mae diwylliant yn cyfrif am dros 4% o GYC Gwynedd, gan ei osod ar raddfa debyg i sectorau cydnabyddedig eraill o'r economi leol. Ar lefel genedlaethol, mae cyfraniad sector diwylliannol Gwynedd o £316.07 miliwn yn cyfateb i oddeutu 0.4% o gyfanswm GYC Cymru gyfan, sy'n adlewyrchu'r ffaith bod Gwynedd yn cyfrif am gyfran gymharol fach, er ei bod yn economaidd arwyddocaol, o economi ehangach Cymru.

Metrig	Gwerth	Ffynhonnell / Sail
Cyfanswm allbwn economaidd Gwynedd (GVA), 2023 [p]	£2,842m	Cyfrifon Rhanbarthol yr ONS, drwy StatsCymru
Cyfanswm allbwn economaidd Cymru (GYC), 2023 [p]	£81,458m	Cyfrifon Rhanbarthol yr ONS, drwy StatsCymru
Cyfanswm cyfraniad economaidd y sector diwylliannol fel cyfran o GYC Gwynedd	~11%	$£316.07m \div £2,842m$
Cyfraniad economaidd uniongyrchol y sector diwylliannol fel cyfran o GYC Gwynedd	~4%	$£121.98m \div £2,842m$
Cyfanswm cyfraniad economaidd y sector diwylliannol fel cyfran o GYC Cymru	~0.4%	$£316.07m \div £81,458m$
Cyfanswm y swyddi a gefnogir yng Ngwynedd (yn seiliedig ar y gweithle)	69,000	Amcangyfrifon Dwysedd Swyddi yr ONS (Nomis)

Mae'r cymariaethau hyn yn dangos nad yw diwylliant yn cyfrannu'n ymylol at ffyniant Gwynedd, yn hytrach, mae'n un o sectorau economaidd arwyddocaol y sir, ac yn cynhyrchu gweithgarwch economaidd ar raddfa sy'n sefyll ochr yn ochr â rhannau craidd eraill o'r economi leol. Er mwyn cael cyd-destun pellach ar raddfa economi ehangach Gwynedd, roedd y sir yn cefnogi tua 69,000 o swyddi (yn seiliedig ar y gweithle) yn ôl yr ystadegau marchnad lafur diweddaraf sydd ar gael, ac mae hyn yn cynnig meincnod ychwanegol y gellir ei ddefnyddio i ddeall graddfa gweithgarwch y sector diwylliannol a nodwyd yn yr asesiad hwn yn ei erbyn, er bod cyfrif cyflogaeth uniongyrchol gymharol yn benodol ar gyfer y sector diwylliannol y tu allan i gwmpas y data sydd ar gael ar gyfer yr adroddiad hwn. Fel gyda'r amcangyfrifon eraill yn yr adroddiad hwn, dylid trin y ffigurau cymharol hyn fel dangosyddion eang o raddfa yn hytrach na mesurau manwl, o ystyried gwahaniaethau yn y blynyddoedd sylfaen, methodolegau a diwygiadau rhwng setiau data.

5. METHODOLEG

Mae'r fethodoleg yn nodi dull dadansoddol o gyfrifo gwerth economaidd sector diwylliannol Gwynedd a dylid ei ddarllen fel sail dechnegol i'r prif adroddiad. Mae'r adroddiad yn diffinio'r sector diwylliannol yn fras, yn unol ag arfer Llywodraeth Cymru, i gynnwys y celfyddydau, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau, yr amgylchedd hanesyddol, a'r Diwydiannau Creadigol, ac mae'n asesu effeithiau uniongyrchol, anuniongyrchol ac ysgogedig yng Ngwynedd ochr yn ochr â chyfraniad diwylliant i'r economi ymwelwyr.

Mae'r asesiad wedi'i gynllunio i ddarparu amcangyfrif cadarn o werth economaidd yn hytrach na chyfrifiad manwl gywir o bob trafodiad a gynhyrchir gan ddiwylliant. Mae hyn yn adlewyrchu defnydd datganedig yr adroddiad o ffynonellau tystiolaeth gymysg, gan gynnwys setiau data cenedlaethol a lleol, gwybodaeth a ddarperir gan sefydliadau, tystiolaeth economi ymwelwyr, astudiaethau achos, a thechnegau effaith economaidd cydnabyddedig sy'n seiliedig ar luosydd.

5.1 Fframwaith dadansoddol

Mae'r fethodoleg wedi'i hadeiladu o amgylch model effaith economaidd lleol safonol gyda phedair prif gydran: effeithiau uniongyrchol, effeithiau anuniongyrchol, effeithiau ysgogedig, a gwerth cymdeithasol. Yn y prif adroddiad, daeth y rhain at ei gilydd i amcangyfrif cyfanswm cyfraniad economaidd blynyddol o £316.07 miliwn, sy'n cynnwys £121.98 miliwn o effaith uniongyrchol, £135.54 miliwn o effaith anuniongyrchol a £58.55 miliwn o effaith ysgogedig, gydag amcangyfrif gwerth cymdeithasol ar wahân o £178.02 miliwn.

At ddibenion asesu economaidd, mae'r effaith uniongyrchol yn dal y gweithgaredd a gynhyrchir gan sefydliadau diwylliannol a busnesau diwylliannol eu hunain, gan gynnwys trosiant, gwariant gweithredol, cyflogaeth, ac incwm sy'n gysylltiedig ag ymwelwyr y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i weithgaredd diwylliannol. Mae'r effaith anuniongyrchol yn dal y gweithgaredd cadwyn gyflenwi a gynhyrchir pan fydd y sefydliadau hynny'n prynu nwyddau a gwasanaethau gan fusnesau eraill, tra bod yr effaith anwythol yn dal y gwariant aelwydydd ychwanegol a gefnogir gan gyflogau sy'n gysylltiedig â chyflogaeth uniongyrchol ac anuniongyrchol.

5.2 Diffiniad a chwmpas y sector

Mae'r prif adroddiad yn mabwysiadu diffiniad diwylliannol bwriadol eang fel bod yr asesiad yn adlewyrchu strwythur economi ddiwylliannol leol Gwynedd yn hytrach na model cul celfyddydol yn unig. Mae'r sector felly yn cynnwys atyniadau treftadaeth, amgueddfeydd, archifau, llyfrgelloedd, gweithgareddau llenyddiaeth, celfyddydau perfformio a digwyddiadau, celfyddydau gweledol ac orielau, crefft a chelfyddydau cymhwysol, a'r Diwydiannau Creadigol a'r sylfaen fusnes ddiwylliannol ehangach sy'n gweithredu yng Ngwynedd.

Craidd daearyddol yr asesiad yw ardal awdurdod lleol Gwynedd. Fodd bynnag, mae'r adroddiad yn cydnabod bod rhai effeithiau economaidd yn ymestyn y tu hwnt i ffin y sir, yn enwedig lle mae gweithgarwch diwylliannol yn denu ymwelwyr o rannau eraill yng Nghymru, y DU ehangach a thramor, felly mae'r dull yn gwahaniaethu rhwng effeithiau sy'n digwydd yn lleol yng Ngwynedd ac effeithiau sy'n ymledu'n ehangach lle mae tystiolaeth yn caniatáu.

5.3 Sail dystiolaeth a chasglu data

Mae'r fethodoleg yn tynnu ar dystiolaeth gynradd ac eilaidd. Mae'r adroddiad yn nodi bod tystiolaeth wedi'i chasglu o setiau data cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru, y Swyddfa Ystadegau Gwladol a chyrrff cyhoeddus eraill; monitro a gwybodaeth am berfformiad gan sefydliadau a phrosiectau diwylliannol; gwybodaeth ariannol a gweithredol gan sefydliadau lle bo hynny ar gael; setiau data economi ymwelwyr a thwristiaeth; tystiolaeth astudiaeth achos; a thechnegau lluosydd a ddefnyddir yn gyffredin mewn asesu effaith economaidd.

Yn ymarferol, mae hyn yn golygu bod y model yn cyfuno tystiolaeth o'r gwaelod i fyny â meincnodi o'r brig i lawr. Defnyddir tystiolaeth o'r gwaelod i fyny lle gall sefydliadau ddarparu ffigurau gwirioneddol ar gyflogaeth, gwariant, trosiant, derbyniadau, cyfranogiad, gwerthiant tocynnau, aelodaeth, comisiynau, incwm grantiau, neu niferoedd ymwelwyr, tra bod rhagdybiaethau o'r brig i lawr yn cael eu defnyddio lle mae gwybodaeth leol yn anghyflawn, yn anghyson neu'n anfodlon.

5.4 Amcangyfrif effeithiau uniongyrchol

Amcangyfrifir effeithiau uniongyrchol drwy nodi'r gweithgarwch economaidd gros a gynhyrchir gan sefydliadau diwylliannol, lleoliadau, safleoedd, digwyddiadau, a busnesau diwylliannol cysylltiedig yng Ngwynedd. Mae hyn yn cynnwys trosiant neu allbwn sefydliadol, cyflogaeth a gefnogir yn uniongyrchol gan weithgarwch diwylliannol, gwariant gweithredol, derbyniadau ac incwm a enillwyd, a mathau eraill o weithgaredd masnachol neu weithgaredd a gefnogir gan grant y gellir ei briodoli'n uniongyrchol.

Mae'r model uniongyrchol wedi'i strwythuro yn ôl is-sector i adlewyrchu cyfansoddiad economi ddiwylliannol Gwynedd. Yn yr adroddiad, cyflwynir cyfraniadau uniongyrchol ar gyfer treftadaeth, amgueddfeydd ac archifau; llyfrgelloedd a llenyddiaeth; celfyddydau perfformio a digwyddiadau; celfyddydau gweledol ac orielau; crefft a chelfyddydau cymhwysol; a'r Diwydiannau Creadigol a'r sector busnes diwylliannol ehangach, sydd gyda'i gilydd yn gyfanswm o £121.98 miliwn y flwyddyn.

5.5 Adeiladu effaith uniongyrchol

Mae'r amcangyfrif uniongyrchol yn synthesis o sawl ffrwd dystiolaeth. Pan fo cyfrifon archwiliedig neu reoli ar gael, gellir defnyddio data trosiant a gwariant yn uniongyrchol; lle mae data presenoldeb yn bodoli ar gyfer lleoliadau, atyniadau neu ddigwyddiadau, gellir cyfieithu'r rhain i effeithiau gwariant gan ddefnyddio rhagdybiaethau gwariant ymwelwyr; a lle mai dim ond data lleol rhannol sydd ar gael, gellir cymhwyso perthnasoedd

meincnodi rhwng cyflogaeth, trosiant ac allbwn gan ddefnyddio cyfartaledd sector neu dystiolaeth ddiwylliannol debyg.

Mae angen gofal i osgoi cyfrif dwbl o fewn yr amcangyfrif uniongyrchol. Er enghraifft, ni ddylid cyfrif incwm a dderbynnir gan un sefydliad diwylliannol o sefydliad diwylliannol arall yng Ngwynedd ddwywaith os yw'r ddau gorff eisoes wedi'u cynnwys ym mhoblogaeth yr astudiaeth; Yn yr un modd, dylid trin grantiau a throsglwyddiadau yn ofalus fel bod y fethodoleg yn mesur gweithgarwch economaidd a gynhyrchir, yn hytrach na dim ond olrhain symudiad cyllid rhwng sefydliadau.

5.6 Effeithiau economi ymwelwyr

Elfen ganolog o'r fethodoleg yw trin gwariant ymwelwyr sy'n gysylltiedig â diwylliant. Mae'r adroddiad yn nodi'n benodol wariant ymwelwyr ar lety, bwyd a diod, trafnidiaeth, manwerthu a gwasanaethau lleol eraill fel rhan o'r cyfraniad economaidd sy'n cael ei asesu, ac mae'n cydnabod rôl diwylliant wrth gefnogi economi ymwelwyr ehangach Gwynedd.

Yn nhermau methodolegol, mae effeithiau ymwelwyr wedi'u hamcangyfrif trwy gymhwyso dull priodoli. Mae hyn yn golygu nodi nifer yr ymwelwyr sy'n gysylltiedig â gweithgarwch diwylliannol, gwahaniaethu rhwng trigolion ac ymwelwyr o'r tu allan i Wynedd, ac amcangyfrif y gyfran o wariant y gellir ei briodoli'n rhesymol i'r cynnig diwylliannol yn hytrach nag i'r galw cyffredinol am dwristiaeth.

Pan fo dystiolaeth arolwg ar gael, y dull sy'n cael ei ffafrio yw defnyddio data gwariant a chymhelliant a arsylwir yn lleol. Lle nad yw hyn ar gael, cymhwyswyd meincnodau gwariant twristiaeth rhanbarthol neu genedlaethol i gyfrif ymwelwyr, wedi'u haddasu at ddibenion y daith, tarddiad, hyd yr arhosiad a'r gyfran o'r gwariant sy'n ychwanegol at Wynedd yn hytrach na dadleoli o rywle arall yn y sir.

5.7 Amcangyfrif effeithiau anuniongyrchol

Amcangyfrifir effeithiau anuniongyrchol gan ddefnyddio patrymau gwariant a pherthnasoedd lluosydd i ddangos sut mae sefydliadau diwylliannol yn cefnogi gweithgarwch yn eu cadwyni cyflenwi. Mae'r adroddiad yn disgrifio hyn fel yr effaith ychwanegol ar y gadwyn gyflenwi a gynhyrchir gan wariant sefydliadol ac yn amcangyfrif ei fod yn £135.54 miliwn y flwyddyn.

Yn ymarferol, mae'r cam hwn yn gofyn am ddosbarthu gwariant sefydliadol i gategoriâu mewnbwn eang fel gwasanaethau proffesiynol, cynnal a chadw, cyfleustodau, arlwy, marchnata, trafnidiaeth, cyflenwad manwerthu, gwasanaethau cynhyrchu a gwariant adeiladu neu gyfleusterau. Yna cymhwysir rhagdybiaethau cadw lleol i amcangyfrif pa gyfran o'r gwariant hwn sy'n cael ei ddal gan fusnesau yng Ngwynedd, ac ar ôl hynny defnyddir lluosydd i olrhain y rowndiau ychwanegol o weithgarwch busnes-i-fusnes a gefnogir yn yr economi leol.

5.8 Cadw'n lleol a cholledion lleol

Mater methodolegol allweddol yw trin colledion. Nid yw'r holl wariant gan sefydliadau diwylliannol yn aros yng Ngwynedd, yn enwedig lle mae nwyddau neu wasanaethau arbenigol yn cael eu caffael o'r tu allan i'r sir, felly mae'r model wedi cymhwyso rhagdybiaethau realistig ynghylch caffael a chyflenwi lleol yn hytrach na chymryd yn ganiataol bod pethau'n cael eu cadw'n lleol. Mae ffigwr o 7.5% wedi'i ddefnyddio yn unol â chanllawiau'r Llyfr Gwyrdd.

Mae hyn yn arbennig o bwysig mewn economi sirol fel Gwynedd, lle gall rhywfaint o gaffael lifo i gyflenwyr mewn mannau eraill yng Ngogledd Cymru, gweddill Cymru a thu hwnt. Felly, mae angen i'r model anuniongyrchol amcangyfrif cyfran y gwariant a gadwyd yn lleol, y gyfran sy'n cael ei cholli y tu allan i'r ardal, a'r gyfran sy'n cynrychioli mewnforion i economi'r sir.

5.9 Amcangyfrif yr effeithiau a achoswyd

Mae effeithiau ysgogedig yn mesur effaith gwariant cartrefi sy'n deillio o dâl, cyflogau ac enillion hunangyflogedig a gefnogir gan y sector diwylliannol. Yn adroddiad Gwynedd, amcangyfrifir bod yr elfen hon yn £58.55 miliwn y flwyddyn ac mae'n cynrychioli gwariant gweithwyr a gweithwyr y mae eu hincwm yn cael ei gefnogi'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol gan weithgarwch diwylliannol.

Mae'r model ysgogedig yn dechrau gydag incwm llafur sy'n gysylltiedig â'r effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol. Tybir wedyn bod cyfran o'r incwm hwn yn cael ei wario yng Ngwynedd ar nwyddau a gwasanaethau defnyddwyr, gydag addasiadau wedi'u gwneud ar gyfer trethiant, cynilion, patrymau cymudo, a gollyngiadau gwariant y tu allan i'r sir. Yna cymhwysir lluosydd gwariant cartrefi priodol i amcangyfrif yr allbwn neu'r incwm ychwanegol a gefnogir yn y sectorau manwerthu, lletygarwch, trafnidiaeth a gwasanaeth lleol.

5.10 Ychwanegoldeb gros a net

Er mwyn sicrhau bod yr amcangyfrifon yn ddefnyddiol i benderfyniadau, mae'r fethodoleg yn symud o effeithiau gros tuag at effeithiau ychwanegol net lle bynnag y mae tystiolaeth yn caniatáu. Mae hyn yn gofyn am ystyriaeth benodol o ffactorau ychwanegoldeb gan gynnwys pwysau marw, dadleoli, gollyngiadau, ac amnewid.

- Mae pwysau marw yn ystyried i ba raddau y byddai'r gweithgaredd a nodwyd wedi digwydd beth bynnag heb y sefydliad diwylliannol, yr ased neu'r ymyrraeth.
- Mae dadleoli yn ystyried a yw gwariant neu gyflogaeth a gefnogir gan ddiwylliant yn dargyfeirio'r galw o fusnesau neu leoedd eraill yng Ngwynedd.
- Mae colledion yn ystyried y gyfran o'r gwariant sy'n gadael economi Gwynedd.
- Mae amnewid yn ystyried a yw defnyddwyr neu sefydliadau yn disodli un math o weithgaredd lleol gydag un arall yn hytrach na chreu gwerth ychwanegol.

Mewn astudiaeth strategol sector-gyfan fel hyn, gall rhai amcangyfrifon aros yn agosach at gyfraniad gros nag at effaith net llawn oherwydd cyfyngiadau tystiolaeth.

5.11 Trin cyflogaeth, trosiant a GYC

Mae'r adroddiad yn cyfeirio at werth economaidd yn fras ac yn cyflwyno'r prif bennawd fel cyfanswm cyfraniad economaidd blynyddol. Mae'r fethodoleg yn defnyddio Trosiant neu allbwn yn mesur cyfanswm refeniw busnes neu werth cynhyrchu, tra bod GYC yn mesur y gwerth a gynhyrchir ar ôl tynnu mewnbynnau canolradd a dyma'r mesur mwyaf priodol ar gyfer cymharu cyfraniad y sector i'r economi leol.

Er cysondeb, mae'r dull a ddefnyddir wedi adeiladu'r model o drosiant neu wariant a arsylwir ac yna trosi i GYC a chyflogaeth gan ddefnyddio cymarebau perthnasol i'r sector lle nad yw data GYC uniongyrchol ar gael. Mae hyn yn caniatáu i amcangyfrifon is-sector gael eu cyfuno i fframwaith cydlynol ac yn osgoi cyfrif dwbl trafodion canolradd.

5.12 Rhyngwyneb gwerth cymdeithasol

Mae'r amcangyfrif gwerth cymdeithasol o £178.02 miliwn wedi'i gyfrifo gan ddefnyddio dulliau prisio lles wedi'u halinio â'r Llyfr Gwyrdd. Felly, mae gwerth cymdeithasol yn cael ei drin fel llinyn dadansoddol ar wahân ac nid yw'n cael ei ychwanegu at fuddion economaidd uniongyrchol, anuniongyrchol neu ysgogedig tan y cam adrodd, er mwyn atal gorgyffwrdd cysyniadol.

Cyfrifwyd Gwerth Cymdeithasol drwy:

- Nodi set o feysydd canlyniadau (e.e. iechyd a lles, cymdeithasol a chymunedol, addysg a sgiliau, amgylcheddol/lle, hunaniaeth ddiwylliannol, canlyniadau economaidd).
- I Wynedd, mae'r adroddiad yn grwpio Gwerth Cymdeithasol yn chwe elfen sydd â gwerthoedd cysylltiedig: Economaidd, Iechyd a lles, Cymdeithasol a chymunedol, Addysg a sgiliau, Amgylcheddol/lle, a Diwylliannol a hunaniaeth.

Yna fe wnaethom sefydlu dangosyddion penodol a grwpiau buddiolwyr

- Ar gyfer pob canlyniad, nodwch ddangosyddion mesuradwy (e.e. nifer y cyfranogwyr, gwirfoddolwyr, digwyddiadau, cyfleoedd dysgu, asedau treftadaeth a gynhelir, defnydd y Gymraeg).
- Diffinio pwy sy'n profi pob canlyniad: preswylwyr, ymwelwyr, gwirfoddolwyr, cyfranogwyr, sefydliadau, cymunedau penodol.

Fe wnaethom gymhwyso gwerthoedd prisiad lles neu ddirprwy

- Defnyddiwyd prisiad lles sy'n alinio â Llyfr Gwyrdd Trysorlys EF a/neu ddirprwyon gwerth cymdeithasol cydnabyddedig i drosi canlyniadau yn werthoedd ariannol.
- Mae dulliau nodweddiadol yn cynnwys:
 - Prisiad lles (cysylltu newidiadau mewn boddhad bywyd â newidiadau incwm cyfatebol).

- Banc Gwerth Cymdeithasol neu lyfrgelloedd dirprwy tebyg ar gyfer canlyniadau fel "gwell hyder," "rhyddhad rhag gorbryder / iselder," "cyfranogiad aml yn y celfyddydau," "teimlo'n perthyn i gymuned."
- Prisiadau prosiect-benodol ar gyfer canlyniadau megis gwell cyrhaeddiad addysgol neu lai o ddefnydd o wasanaethau iechyd.

Roedd y dull hwn yn sail i'r gwaith o gyfrifo Gwerth Cymdeithasol a gynhyrchir gan sector Diwylliannol Gwynedd.

6. FFYNONELLAU DATA A GWERTHOEDD CYFATEBOL

Mae'r adran hon yn nodi'r ffynonellau data a'r mesurau cyfatebol a ddefnyddir i asesu gwerth economaidd a chymdeithasol y sector diwylliannol yng Ngwynedd. Mae'r dull wedi'i gynllunio i ddarparu sail dystiolaeth gadarn a chymesur, gan dynnu ar ystadegau swyddogol, gwybodaeth sefydliadol leol, technegau modelu economaidd cydnabyddedig a fframweithiau prisio gwerth cymdeithasol sefydledig. Yn unol â'r adroddiad ehangach, dylid deall y canfyddiadau fel amcangyfrifon cadarn o werth yn hytrach na mesurau manwl gywir o bob effaith a gynhyrchir gan weithgarwch diwylliannol. Manylir ar y rhestr lawn o'r Ffynonellau a ddefnyddiwyd i ddatblygu'r adroddiad hwn yn Atodiad 1.

6.1 Ffynonellau data ar gyfer yr asesiad economaidd

Mae'r asesiad economaidd wedi'i lywio gan gyfuniad o ffynonellau tystiolaeth cenedlaethol, rhanbarthol a lleol. Mae'r rhain yn cynnwys setiau data swyddogol a gyhoeddwyd gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol, tystiolaeth Llywodraeth Cymru sy'n ymwneud â'r sectorau diwylliant a chreadigol yng Nghymru, gwybodaeth leol a gwybodaeth ar lefel prosiect a ddarperir gan sefydliadau sy'n gweithredu yng Ngwynedd, ac astudiaethau economaidd a gynhaliwyd yn flaenorol ar gyfer sectorau'r celfyddydau, diwylliant a threftadaeth.

Ar lefel genedlaethol, mae ffynonellau'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn darparu'r sail dystiolaeth graidd ar gyfer cyflogaeth, trosiant, gwerth ychwanegol gros a pherthnasoedd mewnbwn-allbwn ar draws diwydiannau diwylliannol a chreadigol perthnasol. Yn benodol, mae'r Arolwg Busnes Blynyddol a'r Arolwg Cofrestr Busnes a Chyflogaeth yn darparu data meincnod ar raddfa a strwythur gweithgarwch economaidd, tra bod Tablau Cyflenwad-Defnydd a modelu mewnbwn-allbwn yn darparu'r sail ar gyfer amcangyfrif effeithiau anuniongyrchol ac ysgogedig.

Ar lefel Cymru, mae'r asesiad yn tynnu ar adolygiadau Llywodraeth Cymru o sail dystiolaeth y sector diwylliant a thystiolaeth economaidd ehangach sy'n ymwneud â diwylliant, creadigrwydd a threftadaeth. Mae'r ffynonellau hyn yn rhoi cyd-destun ar economi ddiwylliannol Cymru ac yn helpu i sicrhau bod rhagdybiaethau a ddefnyddir o fewn model Gwynedd wedi'u seilio ar y dystiolaeth genedlaethol a rhanbarthol fwyaf perthnasol sydd ar gael.

Mae astudiaethau sector-benodol hefyd wedi llywio'r asesiad. Mae'r rhain yn cynnwys gwaith effaith economaidd a wnaed ar gyfer Cyngor Celfyddydau Cymru ac astudiaethau ehangach y DU ar gyfraniad y sector celfyddydau a diwylliannol i'r economi. Mae astudiaethau o'r fath yn darparu meincnodau, cymarebau a pharmedrau methodolegol y gellir eu haddasu i gyd-destun Gwynedd lle nad oes data lleol cyflawn ar gael.

Ochr yn ochr â'r ffynonellau cyhoeddus hyn, mae'r model wedi'i lywio gan dystiolaeth leol a ddarparwyd gan sefydliadau diwylliannol, partneriaid a rhanddeiliaid yng

Ngwynedd. Mae hyn yn cynnwys, lle bo hynny ar gael, gwybodaeth am wariant sefydliadol, staffio, incwm a enillwyd, grantiau, presenoldeb, cyfranogiad, gweithgarwch ymwelwyr, a pherfformiad gweithredol ehangach. Mae tystiolaeth lleol o economi ymwelwyr ac astudiaethau treftadaeth a chyrchfannau perthnasol hefyd wedi cael eu defnyddio i lywio rhagdybiaethau ar wariant ymwelwyr a'r berthynas rhwng diwylliant ac economi ehangach Gwynedd.

6.2 Ffynonellau a ddefnyddir ar gyfer asesu gwerth cymdeithasol

Mae'r asesiad gwerth cymdeithasol wedi'i ddatblygu gan ddefnyddio fframweithiau prisio lles a gwerth cymdeithasol cydnabyddedig sy'n gydnaws ag egwyddorion Llyfr Gwyrdd Trysorlys EF. Defnyddir y ffynonellau hyn i aseinio gwerthoedd cyfatebol ariannol i ganlyniadau nad ydynt yn cael eu cipio'n llawn trwy drafodion marchnad, megis gwell lles, llai o ynysu, mwy o gyfranogiad cymunedol, enillion addysgol, hunaniaeth gryfach, a balchder yn eu lle.

Mae'r Llyfr Gwyrdd yn darparu'r fframwaith troswaol ar gyfer trin canlyniadau nad ydynt yn y farchnad wrth arfarnu a gwerthuso. Mae'n cefnogi'r defnydd o brisiad lles a thechnegau cost-budd ehangach i amcangyfrif gwerth canlyniadau cymdeithasol a chymunedol a gynhyrchir trwy fuddsoddiad cyhoeddus.

Er mwyn cefnogi gwerth ariannol ymarferol o ganlyniadau, mae'r asesiad yn tynnu ar fframweithiau cyfatebol cydnabyddedig gan gynnwys y dull TOMs Cenedlaethol a'r Safon Gwerth Cymdeithasol Cenedlaethol. Mae'r fframweithiau hyn yn darparu gwerthoedd dirprwyol ar gyfer ystod eang o ganlyniadau sy'n berthnasol i'r sector diwylliannol, gan gynnwys cyflogaeth, gwirfoddoli, cydlyniant cymunedol, datblygu sgiliau, gwelliannau amgylcheddol, a buddion cymdeithasol ehangach.

Mae'r asesiad hefyd yn cael ei lywio gan ffynonellau prisio lles fel y Banc Gwerth Cymdeithasol a llyfrgelloedd canlyniadau cysylltiedig, ynghyd ag ymchwil ehangach ar greu a mesur gwerth cymdeithasol yn y sector diwylliannol. Mae'r ffynonellau hyn yn helpu i nodi gwerthoedd cyfatebol addas ar gyfer canlyniadau fel gwella lles meddyliol, hyder, perthyn, cysylltiad cymdeithasol a chyfranogiad mewn gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol.

Yn ogystal, defnyddiwyd canllawiau diwylliant penodol a deunydd astudiaeth achos i wirio cymhwysiad gwerthoedd cyfatebol yng nghyd-destun Gwynedd. Mae hyn yn cynnwys deunydd arfer dda ar werth cymdeithasol prosiectau diwylliant, treftadaeth a chymunedol, yn ogystal â chanllawiau sy'n canolbwyntio'n benodol ar fesur gwerth cymdeithasol yn y sector diwylliannol.

6.3 Defnyddio mesurau cyfatebol

Defnyddir mesurau cyfatebol lle mae canlyniadau a gynhyrchir gan weithgarwch diwylliannol yn real ac yn arwyddocaol ond nid ydynt yn cael eu masnachu'n uniongyrchol mewn marchnadoedd ac felly nid oes ganddynt bris arsylwadwy. Yn yr achosion hyn, defnyddir mesur cyfatebol ariannol fel amcangyfrif rhesymol o'r gwerth a grëwyd, gan dynnu ar fframweithiau cenedlaethol sefydledig ac arferion prisio cydnabyddedig.

O fewn yr asesiad hwn, mae mesurau cyfatebol wedi'u cymhwyso ar draws y prif feysydd gwerth cymdeithasol a nodwyd yn yr adroddiad. Mae mesurau cyfatebol economaidd yn ymwneud â chanlyniadau fel cyflogaeth, cynhyrchu incwm, gwariant ymwelwyr, ac effeithiau busnes lleol. Mae mesuryddion cyfatebol iechyd a lles yn ymwneud â gwell boddhad bywyd, llai o bryder, llai o ynysu, a gwell lles meddyliol. Mae mesuryddion cyfatebol cymdeithasol a chymunedol yn dal canlyniadau fel gwirfoddoli, cyfalaf cymdeithasol cryfach, a mwy o gyfranogiad. Mae mesuryddion cyfatebol addysg a sgiliau yn adlewyrchu dysgu, cyrhaeddiad, cyflogadwyedd, a datblygiad iaith. Mae mesuryddion cyfatebol amgylcheddol a lleoedd yn adlewyrchu stiwardiaeth, cyflwr treftadaeth, ac ansawdd lle, tra bod mesuryddion cyfatebol diwylliannol a hunaniaeth yn ymwneud â balchder mewn lle, unigrwydd diwylliannol, a'r iaith Gymraeg.

Mae'r dewis o fesur cyfatebol ym mhob achos wedi'i arwain gan berthnasedd, cymhariaeth a chymesuredd. Lle gall mwy nag un mesur cyfatebol fod yn berthnasol, y dull yw dewis gwerthoedd sy'n gredadwy, ceidwadol ac yn briodol i natur a graddfa'r canlyniad sy'n cael ei asesu. Bwriad hyn yw sicrhau bod yr amcangyfrifon gwerth cymdeithasol yn parhau i fod yn gadarn ac yn amddiffynadwy o fewn asesiad strategol ledled y sir.

6.4 Trin ychwanegoldeb a chyfyngiadau

Fel gyda'r asesiad economaidd, ni ddylid dehongli'r amcangyfrifon gwerth cymdeithasol ariannol fel mesurau union. Maent yn cynrychioli amcangyfrifon cadarn yn seiliedig ar y dystiolaeth orau sydd ar gael ac ar y defnydd o fframweithiau prisio cydnabyddedig. Wrth gymhwyso mesurau cyfatebol, mae'n bwysig ystyried i ba raddau y mae canlyniadau yn wirioneddol ychwanegol, y gyfran y gellir ei briodoli i weithgarwch diwylliannol, a pha mor amlwg y gall buddion orgyffwrdd ar draws categorïau canlyniadau.

Yn unol â hynny, mae'r asesiad wedi'i arwain gan egwyddorion pwysau marw, dadleoli, gollyngiadau, priodoli a chymesuredd. Er nad oes modd arsylwi ar bob canlyniad yn uniongyrchol ar lefel leol, mae'r defnydd o fframweithiau sefydledig a gwirio synhwyrâu gofalus yn erbyn tystiolaeth leol yn darparu sail gadarn ar gyfer amcangyfrif graddfa'r gwerth cymdeithasol a gynhyrchir gan y sector diwylliannol yng Ngwynedd.

Gyda'i gilydd, mae'r ffynonellau data a'r mesurau cyfatebol hyn yn darparu'r sylfaen dystiolaeth sy'n sail i'r asesiad o sector diwylliannol Gwynedd. Maent yn cefnogi dealltwriaeth gyfunol o sut mae diwylliant yn cyfrannu at weithgarwch economaidd, cyflogaeth, gwariant ymwelwyr, lles, hunaniaeth, a gwytnwch cymunedol ledled y sir.

7. CASGLIADAU

Mae'r asesiad hwn yn dangos bod y sector diwylliannol yn gwneud cyfraniad sylweddol i economi Gwynedd. Mae'r dadansoddiad yn amcangyfrif bod gweithgarwch diwylliannol yn cynhyrchu effaith economaidd flynyddol o £316.07 miliwn, sy'n cynnwys effeithiau uniongyrchol, anuniongyrchol ac ysgogedig ar draws y sir. Mae'r canfyddiadau hyn yn dangos bod diwylliant nid yn unig yn rhan bwysig o hunaniaeth a threftadaeth Gwynedd, ond hefyd yn sector economaidd sylweddol sy'n cefnogi cyflogaeth, busnesau, gwariant ymwelwyr, a gwytnwch economaidd ehangach.

Mae'r asesiad yn tynnu sylw at amrywiaeth economi ddiwylliannol Gwynedd. Mae atyniadau treftadaeth, amgueddfeydd, archifau, celfyddydau perfformio, busnesau creadigol, celfyddydau gweledol, llyfrgelloedd, a diwydiannau crefft yn gwneud cyfraniadau pwysig, gyda'i gilydd yn cefnogi ecosystem ddiwylliannol fywiog a rhyng-gysylltiedig. Mae manteision economaidd y sector yn ymestyn ymhell y tu hwnt i sefydliadau unigol, gan gynhyrchu gwerth ychwanegol trwy gadwyni cyflenwi lleol, gwariant gweithwyr, a mwy o weithgarwch o fewn yr economi ymwelwyr.

Ochr yn ochr â'r effeithiau economaidd hyn, mae'r asesiad ehangach yn nodi gwerth cymdeithasol sylweddol sy'n deillio o gyfranogiad diwylliannol, gan gynnwys gwelliannau mewn lles, addysg, cydlyniant cymunedol a chadw hunaniaeth ddiwylliannol unigryw Gwynedd a'r iaith Gymraeg. Gyda'i gilydd, mae'r canfyddiadau hyn yn atgyfnerthu pwysigrwydd diwylliant fel cyfrannwr trawsbynciol i uchelgeisiau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol y sir.

Mae'r dystiolaeth a gyflwynir yn yr adroddiad hwn yn darparu sail gadarn ar gyfer gwneud penderfyniadau a buddsoddiad yn y dyfodol. Mae'n dangos bod cefnogaeth barhaus i'r sector diwylliannol yn cynrychioli buddsoddiad yn economi ehangach Gwynedd, gan helpu i gynnal swyddi, denu ymwelwyr, cryfhau busnesau lleol, a gwella atyniad y sir fel lle i fyw, gweithio ac ymweld.

Bydd y canfyddiadau hefyd yn llywio datblygiad Cynllun Gweithredu Diwylliant Gwynedd, gan ddarparu sail dystiolaeth lle gellir nodi blaenoriaethau, targedu buddsoddiad a monitro cynnydd dros amser. Wrth i'r Rhwydwaith Diwylliant barhau i ddatblygu a sefydliadau weithio gyda'i gilydd ar draws y sir, mae cyfle sylweddol i adeiladu ar y cryfderau hyn, gwneud y mwyaf o'r effaith economaidd a sicrhau bod diwylliant yn parhau i chwarae rhan flaenllaw yn ffyniant hirdymor Gwynedd.

ATODIAD 1: FFYNONELLAU A MESURAU CYFATBEOL A DDEFNYDDIWD YN YR ASESIAD

Trosolwg

Mae'r atodiad hwn yn nodi'r prif ffynonellau a ddefnyddiwyd wrth asesu gwerth economaidd a chymdeithasol sector diwylliannol Gwynedd. Y bwriad yw darparu pwynt cyfeirio tryloyw ar gyfer y sail dystiolaeth sy'n sylfaen i'r adroddiad, gan gynnwys y ffynonellau data a ddefnyddiwyd yn yr asesiad economaidd a'r fframweithiau a ddefnyddir i ddewis a chymhwyso mesurau cyfatebol o fewn yr asesiad gwerth cymdeithasol.

Ffynonellau tystiolaeth economaidd

Mae'r asesiad economaidd yn tynnu ar gyfuniad o ystadegau swyddogol, tystiolaeth benodol i Gymru, astudiaethau sector, a gwybodaeth sefydliadol leol. Mae'r ffynonellau hyn wedi cael eu defnyddio i amcangyfrif yr effeithiau economaidd uniongyrchol, anuniongyrchol ac ysgogedig a gynhyrchir gan weithgarwch diwylliannol yng Ngwynedd.

Ystadegau swyddogol a setiau data economaidd cenedlaethol

- **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS), Arolwg Busnes Blynnyddol (ABS).** Defnyddir i ddarparu tystiolaeth feincnodi ar drosiant a gwerth ychwanegol gros bras ar draws gweithgareddau perthnasol y celfyddydau, diwylliant a'r diwydiant creadigol.
- **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS), Arolwg Cofrestr Busnes a Chyflogaeth (BRES).** Defnyddir i lywio rhagdybiaethau ar lefelau cyflogaeth a strwythur y gweithlu ar draws sectorau perthnasol.
- **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS), Tablau Cyflenwad-Defnydd a pherthnasoedd mewnbwn-allbwn.** Defnyddir i gefnogi'r amcangyfrif o effeithiau lluosydd anuniongyrchol ac ysgogedig trwy gadwyni cyflenwi a gwariant cartrefi.
- **StatsCymru / Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS), Gwerth Ychwanegol Gros Rhanbarthol (Cytbwys) yn ôl awdurdod lleol.** Fe'i defnyddir i ddarparu cyd-destun economaidd ehangach yn Adran 4.6, gan feincnodi cyfraniad y sector diwylliannol yn erbyn cyfanswm GYC Gwynedd a Chymru (2023, dros dro).
- **Nomis, Ystadegau Swyddogol y Farchnad Lafur, Proffil y Farchnad Lafur - Gwynedd.** Defnyddir ar gyfer cyfanswm y ffigur cyflogaeth yn y gweithle ar gyfer Gwynedd a ddyfynnir yn Adran 4.6.

Tystiolaeth benodol i Gymru

- **Llywodraeth Cymru, Adolygiad o Sylfaen Dystiolaeth y Sector Diwylliant yng Nghymru.** Defnyddir i ddarparu trosolwg penodol i Gymru o'r data sydd ar gael ar y sectorau celfyddydau, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau a threftadaeth, ac i nodi'r ffynonellau tystiolaeth mwyaf perthnasol ar gyfer yr asesiad.

- **Alma Economics, Adolygiad o Sylfaen Dystiolaeth y Sector Diwylliant yng Nghymru.** Defnyddir fel deunydd ategol ar y cwrpas, strwythur a bylchau dystiolaeth o fewn sylfaen dystiolaeth ddiwylliannol Cymru.
- **Tystiolaeth diwylliant a sector creadigol Llywodraeth Cymru.** Defnyddir i ddarparu gwybodaeth gyd-destunol am economi ddiwylliannol a chreadigol ehangach Cymru ac i sicrhau bod asesiad Gwynedd yn cyd-fynd â thystiolaeth genedlaethol a dealltwriaeth bolisi.

Astudiaethau sector ac adroddiadau meincnodi

- **Cyngor Celfyddydau Cymru, Adroddiad Effaith Economaidd.** Fe'i defnyddir fel meincnod yng Nghymru ar gyfraniad economaidd gweithgarwch celfyddydol a diwylliannol ac fel pwynt cyfeirio methodolegol ar gyfer strwythur yr asesiad.
- **Cyngor Celfyddydau Lloegr / Canolfan Economeg ac Ymchwil Busnes (Cebr), Cyfraniad diwydiant y celfyddydau a diwylliant i economi'r DU.** Defnyddir fel ffynhonnell feincnod ar drin effeithiau economaidd uniongyrchol, anuniongyrchol ac ysgogedig ac ar gyfraniad ehangach diwylliant i allbwn economaidd, cyflogaeth a gwerth ychwanegol.
- **Tystiolaeth sector ychwanegol ar ddiwylliant a lle.** Economi ddiwylliannol ehangach ac astudiaethau treftadaeth wedi cael eu defnyddio fel ffynonellau gwirio synnwyr lle bo hynny'n berthnasol i ragdybiaethau economi ymwelwyr, effeithiau lleoedd a'r berthynas ehangach rhwng diwylliant a pherfformiad economaidd lleol.

Data lleol a sefydliadol

- **Data ariannol a gweithredol a ddarperir gan sefydliadau diwylliannol yng Ngwynedd.** Defnyddir, lle mae ar gael, i lywio amcangyfrifon o gyflogaeth, trosiant, gwariant, presenoldeb, cyfranogiad, derbyniadau, grantiau, ac agweddau eraill ar weithgarwch gweithredol.
- **Cyngor Gwynedd a phartneriaid yn monitro gwybodaeth.** Defnyddir i gefnogi'r ddealltwriaeth o weithgarwch diwylliannol lleol, perfformiad prosiect, a chyrhaeddiad darpariaeth ddiwylliannol.
- **Tystiolaeth i ymwelwyr am economi a threftadaeth ar gyfer Gwynedd.** Defnyddir i lywio rhagdybiaethau sy'n ymwneud â thwristiaeth, ymddygiad ymwelwyr, atyniadau diwylliannol, a gwariant cysylltiedig o fewn yr economi lleol.

Ffynonellau gwerth cymdeithasol a phrisio cyfatebol

Mae'r asesiad gwerth cymdeithasol yn cymhwyso fframweithiau prisio cydnabyddedig a mesurau cyfatebol i amcangyfrif gwerth ariannol canlyniadau nad ydynt yn cael eu prisio'n uniongyrchol o fewn marchnadoedd. Mae'r rhain yn cynnwys canlyniadau sy'n ymwneud â lles, cyfranogiad, hunaniaeth, gwirfoddoli, addysg, gwynwch cymunedol, a lle.

Fframweithiau gwerthuso a phrisio craidd

- **Trysorlys EF, Y Llyfr Gwyrdd, a chanllawiau gwerthuso cysylltiedig.** Defnyddir fel y fframwaith trosfwaol ar gyfer trin canlyniadau nad ydynt yn y farchnad, cymesuredd, ychwanegoldeb a phrisio o fewn arfarniad sector cyhoeddus.
- **Dulliau prisiau lles.** Defnyddir i gefnogi gwerth ariannol canlyniadau fel lles gwell, llai o ynysu, mwy o hyder, perthyn, a chyfranogiad, lle nad oes pris marchnad uniongyrchol yn bodoli.

Fframweithiau mesur cyfatebol gwerth cymdeithasol

- **TOMs Cenedlaethol (Themâu, Canlyniadau a Mesurau).** Defnyddir fel fframwaith cydnabyddedig ar gyfer mesur a gwerth ariannol canlyniadau gwerth cymdeithasol, gan gynnwys cyflogaeth, gwirfoddoli, sgiliau, cydlyniant cymunedol, ac effeithiau amgylcheddol.
- **Safon Gwerth Cymdeithasol Cenedlaethol (NSVS).** Defnyddir fel fframwaith mesur a mesur cyfatebol cyfoes i gefnogi dewis gwerthoedd ar gyfer ystod o ganlyniadau cymdeithasol sy'n berthnasol i'r sector diwylliannol.
- **Banc Gwerth Cymdeithasol a llyfrgelloedd prisiau lles cysylltiedig.** Defnyddir i nodi gwerthoedd dirprwyol addas ar gyfer canlyniadau fel lles meddyliol, cysylltiad cymdeithasol, hyder, llai o ynysu, a gwelliannau ansawdd bywyd ehangach.

Canllawiau gwerth cymdeithasol diwylliant penodol

- **Gwerth cymdeithasol Prosiectau Diwylliant, Treftadaeth, Chwaraeon a Chymuned.** Defnyddir fel canllawiau arfer da ar gymhwyso mesur gwerth cymdeithasol mewn lleoliadau diwylliannol a threftadaeth.
- **Tueddiadau'r Dyfodol: Creu a mesur gwerth cymdeithasol yn y sector diwylliannol.** Defnyddir fel canllawiau ategol ar drin cyfranogiad diwylliannol, hunaniaeth, lles, a chanlyniadau sector-benodol eraill.
- **Ymchwil ar greu a mesur gwerth cymdeithasol yn y sector diwylliannol.** Defnyddir i lywio'r dull cysyniadol o werth cymdeithasol diwylliannol, gan gynnwys prisiau perthyn, budd cymunedol, hunaniaeth, a chanlyniadau diwylliannol ehangach nad ydynt yn y farchnad.

Categoriâu mesur cyfatebol a ddefnyddiwyd yn yr asesiad

Mae mesurau dirprwyol wedi'u cymhwyso ar draws y prif feysydd gwerth cymdeithasol a nodwyd yn asesiad Gwynedd. Mae'r categorïau hyn wedi'u crynhoi isod.

Parth	Meysydd cyfatebol dangosol	Prif fathau o ffynonellau
Economaidd	Cyflogaeth, gweithgarwch busnes lleol, gwariant ymwelwyr, effeithiau	TOMs cenedlaethol, NSVS, astudiaethau meincnod

Parth	Meysydd cyfatebol dangosol	Prif fathau o ffynonellau
	cadwyn gyflenwi	economaidd local.gov+2
Iechyd a lles	Gwell lles, llai o bryder, llai o ynysu, hyder, boddhad bywyd	Llyfr Gwyrdd, prasio lles, Banc Gwerth Cymdeithasol rics+2
Cymdeithasol a chymunedol	Gwirfoddoli, cyfranogiad, cyfalaf cymdeithasol, cydlyniant, perthyn	TOMs cenedlaethol, NSVS, canllawiau diwylliant-benodol local.gov+2
Addysg a Sgiliau	Dysgu, cyrhaeddiad, cyflogadwyedd, datblygiad iaith	Llyfr Gwyrdd, NSVS, fframweithiau dirprwy gwerth cymdeithasol rics+1
Amgylcheddol a lle	Stiwardiaeth treftadaeth, ansawdd amgylcheddol, cyflwr lle, ymdeimlad o lle	Canllawiau diwylliant a threftadaeth, fframweithiau prasio dirprwyol cwch diwylliant+1
Diwylliannol a hunaniaeth	Balchder mewn lle, unigryw ddiwylliannol, iaith Gymraeg, hunaniaeth a pherthyn	Canllawiau ac ymchwil gwerth cymdeithasol y sector diwylliant ukri+2

Cynllun Gweithredu Diwylliant Gwynedd – amserlen ddangosol

Mae'r grwpio'n ddangosol ac mewn drafft yn unig. Gall gweithredoedd ymestyn ar draws mwy nag un cyfnod amser.

Sylfeini – sefydlu yn 2027

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A12	Gosod y Gymraeg wrth galon brandio diwylliannol, dehongli a chyfathrebu ar draws lleoliadau a digwyddiadau.	Pob un	Bach	Cyngor Gwynedd; lleoliadau a phartneriaid
A17	Adolygu ac ail-lansio Gwynedd Creadigol fel Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd annibynnol (pwyllgor, swyddogion, gwefan, aelodaeth), a cheisio cyllid yn 2027 iddo weithredu'n llawn.	Pob un	Bach	Creadigol Gwynedd; Cyngor Gwynedd (Gwasanaeth Celfyddydau Cymunedol)
A18	Sicrhau llais a chynrychiolaeth i weithwyr llawrydd, a thâl teg. Gweithio i annog Llywodraeth Cymru i gyhoeddi cyfradd ddyddiol sylfaenol ar gyfer amser artistiaid.	Pob un	Bach	Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd
A23	Symleiddio a safoni'r broses o gasglu data diwylliannol. Cytuno ar 2-3 metrig a rennir	Pob un	Bach	Cyngor Gwynedd; partneriaid y sector
A24	Cyflwyno cais o tua £20,000 i Gyngor Celfyddydau Cymru i ariannu capasiti data ar draws y sir	Pob un	Bach	Cyngor Gwynedd; Cyngor Celfyddydau Cymru
A26	Alinio'r cynllun â Chynllun Datblygu Lleol y Parc Cenedlaethol a'r Cyngor (sy'n cael eu hadolygu), Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a pholisïau lleol a chenedlaethol eraill (e.e. Cynllun Gwynedd, blaenoriaethau diwylliant)	Pob un	Bach	Cyngor Gwynedd; Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
A27	Cydlynu strategaeth gyllido i gyflawni'r cynllun drwy greu llif o geisiadau ariannu	Pob un	Bach	Cyngor Gwynedd; Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd
A28	Cytuno ar drefniadau llywodraethu a chylch adolygu blynyddol, gan adrodd ar gynnydd yn erbyn y chwech egwyddor	Pob un	Bach	Cyngor Gwynedd; Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd

Cyflawni – 2027-29

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A01	Cydweithio cyd-gysylltiedig a threfnus ar draws ffurfiau celf, gan arwain at arddangosfeydd a digwyddiadau cyhoeddus	Celfyddydau gweledol, crefft, aml-gelfyddyd	Bach	Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd; artistiaid llawrydd
A02	Celf gyhoeddus a grëir gan gymunedau sy'n dod â grwpiau gwahanol ynghyd (e.e. pobl hŷn a phlant ysgol gynradd)	Celf gyhoeddus, mosaigau, gosodiadau	Bach	Artistiaid llawrydd, ysgolion; lleoliadau gofal a dydd; Cyngor Gwynedd
A10	Cysylltu'r cynllun â Safle Treftadaeth y Byd Tirwedd Llechi Gogledd-orllewin Cymru ac adnewyddu Amgueddfa Lechi Genedlaethol Amgueddfa Cymru	Treftadaeth, dehongli	Cymysg	Amgueddfa Cymru (Amgueddfa Lechi Genedlaethol); Cyngor Gwynedd
A11	Elfen "Celf Llechi" newydd: gwaith creadigol newydd wedi'i wreiddio yn etifeddiaeth a thirwedd llechi	Celfyddydau gweledol, crefft, cerflunio	Bach	Artistiaid llawrydd, partneriaid Llechi Cymru
A13	Cefnogi gwaith cyfalaf, a gwaith cynnal a chadw parhaus, sy'n diogelu adeiladau diwylliannol arbennig ac yn gwella mynediad a chynaliadwyedd	Llenyddiaeth; lleoliadau aml-ddefnydd	Mawr	Llenyddiaeth Cymru (Tŷ Newydd) Neuadd Dyfi; Galeri, Pontio, Neuadd Dwyfor, Canolfan Sain, Theatr Bara Caws, Llusern Hud, Cyngor Gwynedd ayb
A14	Datblygu'r berthynas ddiwylliannol â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, gan gynnwys rhagnodi cymdeithasol, gyda phrosiectau penodol oddi tano (e.e. "Dod nôl i'n Coed" Theatr Cynefin)	Ymarfer creadigol sy'n seiliedig ar natur	Cymysg	Theatr Cynefin; Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
A16	Cefnogi artistiaid ac ymarferwyr ym mhob ffurf gelf sy'n gweithio ym maes iechyd a llesiant	Ysgrifennu creadigol, barddoniaeth	Bach	Llenyddiaeth Cymru; partneriaid iechyd
A19	Cynnig hyfforddiant a datblygiad proffesiynol (diogelu, iechyd a diogelwch, treth/cyfrifon, DBS, codi arian, rheoli prosiectau)	Pob un	Bach	Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd; partneriaid (e.e. Llenyddiaeth Cymru)
A21	Llwybr datblygu talent i bobl ifanc creadigol (awduron ac artistiaid ifanc 16-25 oed, bardd llawryf a gwaith ysgolion)	Ysgrifennu; creadigol ehangach	Bach	Llenyddiaeth Cymru (Carfan Ysgrifennu Genedlaethol); ysgolion; Rhwydwaith

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A22	Cymorth wedi'i dargedu i artistiaid gweledol, gan gynnwys gofod stiwdio, cyfleoedd arddangos a chomisiynau	Celfyddydau gweledol, gwneud printiau, celfyddydau cymhwysol	Bach	Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd; Cyngor Gwynedd

Parhaus

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A03	Ariannu digwyddiadau cymunedol tymhorol sy'n dathlu diwylliant gwerin a phentrefi Cymru	Gwerin, cerddoriaeth, perfformio, traddodiadau tymhorol	Bach	Sefydliadau cymunedol; Cyngor Gwynedd
A04	Cynnal cyfranogiad gwledig ar lawr gwlad, cost isel (o 5 oed i oedolyn), gyda llwybrau gwirfoddoli a datblygu	Sgiliau syrcas, celfyddydau cyfranogol	Bach	Partneriaid cymunedol
A05	Allgymorth cynhwysol drwy sianeli nad ydynt yn ddigidol er mwyn cyrraedd cynulleidfaoedd hŷn a gwledig (nid ar-lein yn unig)	Traws-gelfyddyd	Bach	Partneriaid sector, llyfrgelloedd; Cyngor Gwynedd
A09	Cronfa fach ar gyfer comisiynau arbrofol neu anghonfensiynol, gyda syniadau beiddgar nad ydynt o reidrwydd yn gostus	Pob un / arbrofol	Bach	Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd
A15	Datblygu gwaith iechyd creadigol, hel atgofion a dementia gyda phartneriaid iechyd a gofal cymdeithasol	Cerddoriaeth, hel atgofion, crefft	Bach	Llyfrgelloedd Gwynedd; Dementia Actif Gwynedd; gweithwyr llawrydd
A20	Datblygu darpariaeth o ofodau creadigol sefydlog a fforddiadwy. Dechrau drwy ddeall pam nad yw'r ddarpariaeth bresennol yn cael ei defnyddio'n llawn, yna gweithio tuag at gynnig sy'n diwallu'r angen, gan gynnwys gofod pontio a gofod proffesiynol a rennir i bobl ifanc	Pob un	Cymysg	Cyngor Gwynedd; partneriaid y sector

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A25	Datblygu mecanweithiau sy'n gwneud cynaliadwyedd amgylcheddol a ieithyddol yn faeni prawf allweddol wrth asesu a chefnogi cynigion creadigol a diwylliannol ar draws y sir	Pob un	Cymysg	Pob partner; Cyngor Gwynedd

Cyfnod blaenllaw – Eisteddfodau 2027-28

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A06	Rhaglen ddiwylliannol gyd-gysylltiedig yn gweithio gyda'r ddwy Eisteddfod ac yn arwain atynt: yr Eisteddfod Genedlaethol (Awst 2027) a'r Eisteddfod Urdd (Mai 2028)	Aml-gelfyddyd	Mawr	Cyngor Gwynedd; Eisteddfod Genedlaethol; Urdd Gobaith Cymru
A07	Comisiynu digwyddiad creadigol blaenllaw a thrawsnewidiol yn ysbryd canmlwyddiant Hedd Wyn yn 2017	Perfformio, cerddoriaeth, aml-gelfyddyd	Mawr	I'w gadarnhau; partneriaid yr Eisteddfod

Uchelgais hirdymor – hyd at 2035

Cyf	Gweithred	Ffuriau Celf / Is-sectorau	Graddfa	Arweinydd / Partneriaid
A08	Archwilio'r posibilrwydd o gyflwyno cais i Fangor fod yn Ddinas Diwylliant y DU 2033, gan nodi'r uchelgais, y cerrig milltir a'r heriau	Pob un	Mawr	Cyngor Gwynedd; Bwrdd Llywio

Asesiad Effaith Cyfansawdd

Mae'r ddogfen yma yn asesu'r effaith fydd y polisi, gweithdrefn, cynllun ayb yn ei gael ar boblogaeth y sir ac yn gweithredu ar sail nifer o ddeddfau.

- **Deddf Cydraddoldeb 2010.** Mae'n rhoi dyletswydd ar fudiadau cyhoeddus i roi sylw dyledus i effaith unrhyw bolisi, weithdrefn, cynllun ayb newydd (neu wrth eu addasu) ar bobl â nodweddion gwarchodedig. Mae gofyn i ni
 - ddiddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithiol ac ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd gan y Ddeddf.
 - hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
 - meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt.

Yng Nghymru mae'r ddyletswydd benodol yn nodi yr angen i wneud asesiad effaith yn dilyn canllawiau penodol i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig. Rhaid gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchodedig).

- **Dyletswydd Economaidd-Cymdeithasol.** Mae Cymru wedi gweithredu'r ddyletswydd bellach yma sy'n ran o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn rhoi dyletswydd i fynd i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.
- **Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.** Mae'n ofynnol i'r Cyngor ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.
- **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.** Mae dyletswydd ar y Cyngor i roi'r pum ffordd o weithio ar waith, ac i ymateb i'r 7 nod llesiant cenedlaethol.
- **Deddf Lluedd Arfog 2021.** Rhaid i Gyngorau roi sylw dyledus i effaith y cynnig hwn ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y Lluedd Arfog, ynghyd â'u teuluoedd.

Asesiad 21/09/2026: Cynllun Diwylliant Gwynedd

Awdur: Roland Wyn Evans (ECON A CMND)

Teitl Swydd: Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned

Dyddiad: 9/28/2026

Fersiwn: Drafft 2

CAM 1 - Prif Nodau ac Amcanion y Polisi neu'r Ymarfer

1. Sut fath o ddogfen neu weithdrefn sy'n cael ei asesu?

- Cynlluniau tymor canolig i'r tymor hir (e.e. cynlluniau corfforaethol, cynlluniau datblygu, darparu gwasanaeth a chynlluniau gwella)

2. Beth yw nodau, amcanion a chanlyniadau arfaethedig y polisi neu'r ymarfer?

Datblygu Gweledigaeth, Egwyddorion, Rhwydwaith a Chynllun Gweithredu ar gyfer diwylliant yng Ngwynedd. Bydd y Cynllun yn sicrhau bod Diwylliant yng Ngwynedd yn cydweithio i un weledigaeth ac egwyddorion a chynllun gweithredu fydd yn sicrhau'r gorau i bobl Gwynedd.

Y weledigaeth ddrafft sydd wedi ei chyd-greu ydi:

“Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol”.

Y 6 egwyddor drafft sydd wedi eu cyd-greu ydi:

i. **Balch o'n Hunaniaeth, Treftadaeth a'r Gymraeg**

Mae diwylliant yn dathlu ac yn hyrwyddo hunaniaeth unigryw Gwynedd, ei threftadaeth, creadigrwydd a'r Gymraeg, gan eu rhannu'n hyderus gyda Chymru a'r byd.

ii. **Diwylliant wrth Wraidd Bywyd**

Mae diwylliant yn rhan hanfodol o iechyd, lles, addysg a hapusrwydd pobl Gwynedd, gan gyfoethogi bywyd bob dydd a chreu cyfleoedd i fwynhau, dysgu a chymdeithasu.

iii. **Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig**

Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn.

iv. **Uchelgeisiol, Heriol a Beiddgar**

Mae diwylliant yn ysbrydoli syniadau newydd, yn croesawu neu'n herio newid, yn gosod safonau uchel ac yn manteisio ar gyfleoedd a buddsoddiad i wireddu a mesur effaith uchelgais.

v. **Cyfoethogi Pobl a Lleoedd**

Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.

vi. **Cynaliadwy a Chyfrifol dros Genedlaethau'r Dyfodol**

Mae diwylliant yn gwarchod ac yn cyfoethogi adnoddau, yr amgylchedd a rhinweddau arbennig Gwynedd, gan sicrhau buddion hirdymor.

3. Pwy yw'r prif grwpiau ymgynghorol (budd-ddeiliaid)?

Ymgynghorwyd yn helaeth gyda sector ddiwylliant Gwynedd sy'n cynnwys cynrychiolwyr o nifer o gymunedau a rhai gyda nodweddion gwarchodedig. Rhoddwyd gwahoddiad agored i rai a diddordeb fynychu cyfarfod cyhoeddus i ddathlu diwylliant Gwynedd ac i adnabod blaenoriaethau ar gyfer y dyfodol.

CAM 2 - Data Ymgysylltu ac Asesu'r Effaith

4. Oes ymgais wedi ei wneud i gydymffurfio â'r ddyletswydd i ymgysylltu yn unol â'r hyn a ddisgrifir uchod ac oes digon o wybodaeth wedi ei gasglu i symud ymlaen?

Oes

Manylion yr ymgysylltu. Nodwch unrhyw ymgynghori neu ymgysylltu rydych chi wedi ei wneud neu yn bwriadu ei wneud

Gweithrediad	Dyddiadau	Gwybodaeth
Digwyddiad Diwylliant Gwynedd + Gweithdy	18 Chwefror 2025	Cynhaliwyd digwyddiad un-dydd i dderbyn barn gychwynnol ar sut i ddatblygu Cynllun Diwylliant i Wynedd
Gweithdy mirieinio gweledigaeth ac egwyddorion	15 Hydref 2025	Cynhaliwyd gweithdy yn Neuadd Dwyfor i drafod gweledigaeth ac egwyddorion drafft. Cytunwyd i sefydlu Pwyllgor Llywio.
Digwyddiad Diwylliant Gwynedd: Er Lles Pawb	04 Mawrth 2026	Digwyddiad i'r sector i rannu gwybodaeth am y weledigaeth a'r egwyddorion.
Cyfarfodydd Grwp Llywio Diwylliant Gwynedd	07 Gorffennaf 2026	Cyfarfodydd ar-lein ac mewn person yn Storiol i drafod a chytuno ar Gynllun Gweithredu wedi' flaenoriaethu.

5. Pa wybodaeth sydd ar gael am yr effaith ar bob un o'r nodweddion a'r pynciau isod?

	Tystiolaeth, Gwybodaeth a Data Perthnasol	Effaith Posib Gadarnhaol a/neu negyddol
Hil	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu

	yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Anabledd	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

	Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Rhyw	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig

		Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Oedran	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu

		cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Crefydd a Chred	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Cyfeiriadedd Rhywiol	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir:

	chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	"Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Ail-bennu rhywedd	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

	weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Priodas a Phartneriaetgh Sifil	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig

		Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu

		cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Iaith Gymraeg	Mae diwylliant a'r Gymraeg yn rhan annatod o'u gilydd mewn ardal fel Gwynedd - ond eto, nid oes Cynllun yn tynnu'r sector at ei gilydd ac yn pwysleisio'r cyswllt yn bodoli ar hyn o bryd. Mae diwylliant Gwynedd yn cynnal y Gymraeg o fewn ein cymunedau, yn creu cyfleoedd i ddathlu, defnyddio a chlywed y Gymraeg mewn sefyllfaoedd naturiol ac yn hybu bywiogrwydd a chreadigrwydd. Cafwyd trafodaeth benodol am y Gymraeg wrth ymgynghori yn ein digwyddiadau ac fe adnabuwyd y Gymraeg fel blaenoriaeth amlwg ar gyfer unrhyw gynllun yn y dyfodol. Darparwyd cyfieithu yn ein cyfarfodydd a gweithdai fel bod pawb yn medru dilyn y sgwrs a chyfrannu yn eu dewis iaith. Mae pob dogfen yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog.	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Balch o'n Hunaniaeth, Treftadaeth a'r Gymraeg Mae diwylliant yn dathlu ac yn hyrwyddo hunaniaeth unigryw Gwynedd, ei threftadaeth, creadigrwydd a'r Gymraeg, gan eu rhannu'n hyderus gyda Chymru a'r byd. Trwy'r gwaith, mae cyfleon i wella cyfleoedd sydd ar gael i bobl sy'n byw yng Ngwynedd / amlygu'r cyfleoedd er mwyn defnyddio'r Gymraeg. Mae posibilrwydd o leihau mudo o Wynedd gan gynyddu/amlygu cyfleoedd swyddi, a'r amrywiaeth o fewn y maes diwylliant drwy'r Gymraeg yng Ngwynedd.
Ystyriaethau Economaidd Gymdeithasol	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio

	sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Diwylliant wrth Wraidd Bywyd Mae diwylliant yn rhan hanfodol o iechyd, lles, addysg a hapusrwydd pobl Gwynedd, gan gyfoethogi bywyd bob dydd a chreu cyfleoedd i fwynhau, dysgu a chymdeithasu Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Y Rhai Sy'n Gwasanaethu Neu Sydd Wedi Gwasanaethu Yn Y Lluoedd Arfog, Ynghyd a'u Teuluoedd	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir:

	chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	"Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd. Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
Hawliau Dynol	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

	weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd. Cynaliadwy a Chyfrifol dros Genedlaethau'r Dyfodol Mae diwylliant yn gwarchod ac yn cyfoethogi adnoddau, yr amgylchedd a rhinweddau arbennig Gwynedd, gan sicrhau buddion hirdymor.
Arall	Mae ddiwylliant yn gallu cyffwrdd pobl o bob cefndir ac o'i weithredu'n gynhwysol mae'r sector a gwasanaethau diwylliannol y Cyngor yn cefnogi mynediad, cyfranogiad a chynhwysiad sy'n agored i bawb. Ar hyn o bryd nid oes un weledigaeth nac egwyddorion sy'n clymu'r sector ynghyd ac yn datgan ein cenhadaeth a'n hamcanion. Bydd rhain yn ogystal â Chynllun Gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau cyd-	Bydd gweledigaeth, egwyddorion, cynllun gweithredu a rhwydwaith newydd yn sicrhau ein bod yn cyd-weithio yn effeithlon yn y dyfodol er lles pobl o bob cefndir. Mae'r weledigaeth yn datgan yn glir: "Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

	weithredu a chyd-weithio effeithlon er lles pawb o bob cefndir.	Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol." Mae egwyddorion pendant - yn enwedig o safbwynt cydraddoldeb gan gynnwys: Balch o'n Hunaniaeth, Treftadaeth a'r Gymraeg Mae diwylliant yn dathlu ac yn hyrwyddo hunaniaeth unigryw Gwynedd, ei threftadaeth, creadigrwydd a'r Gymraeg, gan eu rhannu'n hyderus gyda Chymru a'r byd. Diwylliant wrth Wraidd Bywyd Mae diwylliant yn rhan hanfodol o iechyd, lles, addysg a hapusrwydd pobl Gwynedd, gan gyfoethogi bywyd bob dydd a chreu cyfleoedd i fwynhau, dysgu a chymdeithasu. Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn. Uchelgeisiol, Heriol a Beiddgar Mae diwylliant yn ysbrydoli syniadau newydd, yn croesawu neu'n herio newid, yn gosod safonau uchel ac yn manteisio ar gyfleoedd a buddsoddiad i wireddu a mesur effaith uchelgais. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.
--	--	--

		Cynaliadwy a Chyfrifol dros Genedlaethau'r Dyfodol Mae diwylliant yn gwarchod ac yn cyfoethogi adnoddau, yr amgylchedd a rhinweddau arbennig Gwynedd, gan sicrhau buddion hirdymor.
--	--	---

6. Oes yna unrhyw fylchau data neu wybodaeth ac os felly beth yw'r rhain a sut y bwriedir ymdrin ag hwy?

Mae data mynychwyr digwyddiadau a gweithgareddau diwylliannol yn aml yn cael ei gasglu gan fudiadau diwylliannol Gwynedd fel tystiolaeth i gronfeydd grantiau Cyngor Gwynedd yn ogystal â Chyngor Celfyddydau Cymru.

Trwy gydweithio ar Gynllun Gweithredu a sefydlu Rhwydwaith Diwylliant i Wynedd, bwriedir adnabod mesuryddion penodol ar gyfer mesur effaith diwylliant a'r cydweithio yma. Bydd rhai o'r mesuryddion hyn yn benodol yn mesur effaith cydraddoldeb ac iaith.

7. Wrth ystyried penderfyniadau allweddol eraill sy'n effeithio ar y grwpiau hyn, oes yna effaith gynyddol (effaith gronnus)?

Nid wyf yn ymwybodol o unrhyw effaith gronnus negyddol, ond bydd cydweithio i weithredu un weledigaeth a 6 egwyddor clir i'r sector diwylliant yn cael effaith gronnus positif ar nodweddion gwarchodedig, y Gymraeg a'r economi leol.

8. Beth mae'r cynnig yn ei gynnwys i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus (i hyrwyddo cyfle cyfartal; helpu i ddileu gwahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon a meithrin perthnasau da a chydlyniant cymunedol ehangach) fel y mae'r 3 nod y Ddyletswydd Gyffredinol yn Neddf Cydraddoldeb 2010 yn eu cwmpasu?

Mae'r weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu oll wedi eu llunio i ddileu gwahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon. Mae hyrwyddo cyfleoedd cyfartal yn hollol glir o fewn yr egwyddorion a bydd y rhwydwaith newydd yn sicrhau bod perthnasau da yn cael eu datblygu a'u magu rhwng yr holl grwpiau gwahannol.

9. Sut mae'r cynnig yn dangos fod sylw dyledus wedi ei roi i'r angen i fynd i afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwer fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig)

Mae'r weledigaeth a'r egwyddorion yn amlygu'n glir yr angen i fod yn gynhwysol i bawb ac hefyd y amlygu'r angen i greu cyfleon economaidd o ran pobl, sgiliau a lle yng Ngwynedd trwy'r Cynllun. Yn benodol mae'r egwyddor yma'n cyfarch hyn:

Cyfoethogi Pobl a Lleoedd

Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.

10. Sut mae'r cynnig yn dangos gweithredu yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i beidio a thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac i sicrhau cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg? Hefyd sut y gweithredir yn unol â pholisi a strategaeth iaith y Cyngor i fanteisio ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Trwy gyd-ddatblygu'r weledigaeth a'r egwyddorion, mae'r Gymraeg wedi ei hamlygu fel elfen hanfodol o'r gwaith ac wrth edrych i'r dyfodol. Mae'r weledigaeth yn glir:

“Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

Mae diwylliant yng Ngwynedd yn fyrlymus ac yn fyw, a gyda'n gilydd rydym eisiau cynnal, cefnogi a thyfu diwylliant sy'n perthyn i bawb - heddiw ac i'r dyfodol”.

Yn ogystal, mae'r egwyddor gyntaf yn ymwneud a'r Gymraeg a'i phwysigrwydd i ddiwylliant Gwynedd:

Balch o'n Hunaniaeth, Treftadaeth a'r Gymraeg

Mae diwylliant yn dathlu ac yn hyrwyddo hunaniaeth unigryw Gwynedd, ei threftadaeth, creadigrwydd a'r Gymraeg, gan eu rhannu'n hyderus gyda Chymru a'r byd.

Mae pob digwyddiad, cyfarfod neu weithdy sydd wedi eu cynnal yn cynnwys cyfieithu ar y pryd a dogfennau dwyieithog. Bydd y Cynllun terfynol yn cynnwys astudiaeth achos dwyieithog o arfer dda. Bydd ein egwyddor o rannu ein diwylliant a'n iaith gyda Chymru a'r Byd yn rhoi statws i'r iaith ymhellach na Gwynedd yn unig. Bu'r angen i fedru gweithredu yn ddwyieithog yn ran creiddiol o'r comisiwn i benodi ymgynghorwyr i gydweithio gyda ni ar adnabod gwerth diwylliant Gwynedd.

11. Sut mae'r cynnig hwn yn diwallu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol drwy roi'r pum ffordd o weithio ar waith, ac yn ymateb i'r 7 nod llesiant cenedlaethol gan gynnwys creu Cymru sy'n Fwy Cyfartal?

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod nodau llesiant clir ar gyfer sicrhau llesiant cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r gwaith hwn yn cyfarch pob un o'r 7 nod llesiant ac amlygir hynny yn y weledigaeth a'r egwyddorion sydd wedi eu cytuno.

Yn ddiweddar mae Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi bod yn rhoi blaenoriaeth i'r maes 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu' a bu i gynrychiolydd o Gyngor Gwynedd fynychu ymweliad astudio â Bradford lle roeddent wedi rhoi Diwylliant yn ganolog o fewn eu cynlluniau corfforaethol. Bu i ni dderbyn cyflwyniad gan gynrychiolydd o Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn ystod ein digwyddiad ym Mhortmeirion ym mis Mawrth 2026 yn amlygu pwysigrwydd diwylliant i'r ddeddf ac yn amlygu blaenoriaethau'r Swyddfa ac mae cyswllt wedi parhau efo'r Swyddfa wrth ddatblygu'r gwaith hwn.

Mae trigolion a defnyddwyr gwasanaeth wedi eu **cynnwys** trwy gynnal digwyddiad cyhoeddus ar ddechrau'r broses ar gyfer unrhyw un oedd efo diddordeb yn y maes diwylliant yng Ngwynedd. Daeth dros 70 o bobl i'r cyfarfod hwnnw yn Nyth, Bangor. Datblygwyd y weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu yn dilyn y cyfarfod cychwynnol hwn. Cynhaliwyd ail gyfarfod cyhoeddus ym Mhortmeirion i gyflwyno a derbyn adborth ar y gwaith.

Mae **cydweithio** wedi digwydd trwy gydol y broses o ddatblygu gweledigaeth ac egwyddorion ar gyfer Diwylliant yng Ngwynedd, yn ogystal â'r Cynllun Gweithredu. Mae hyn yn sicrhau cyd-berchnogaeth o'r gwaith wrth edrych i'r dyfodol a bydd sefydlu Rhwydwaith Diwylliant i Wynedd yn sicrhau y bydd y cydweithio'n parhau i'r dyfodol wrth i ni weithredu a chefnogi'r sector diwylliant.

Bydd sefydlu Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd gyda Bwrdd Llywio yn sicrhau ein bod yn **atal problemau** rhag codi neu'n gallu ymateb iddynt mewn partneriaeth cyn iddynt ddatblygu waethygu. Bydd rhwydweithio a chydweithio cyson yn sicrhau ein bod yn atal problemau rhag codi.

Mae'r weledigaeth a'r egwyddorion wedi eu cytuno i fod yn rai ar gyfer yr **hirdymor** er mwyn tynnu'r sector gyda'i gilydd. Mae'r Cynllun Gweithredu a fydd yn cael ei adolygu'n rheolaidd yn gosod allan blaenoriaethau gweithredu dros y tymor byr, canolig a'r hirdymor ac wrth adolygu bydd cyfle i ychwanegu ato.

Er mwyn sicrhau **integreiddio**, rhoddwyd gwahoddiad i gyrff cyhoeddus eraill i fynychu'r digwyddiadau i ddatblygu'r weledigaeth, yr egwyddorion a'r Cynllun Gweithredu yn cynnwys: Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Cyngor Celfyddydau Cymru, Llywodraeth Cymru, Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, Gwasanaethau Diwylliannol Cyngor Gwynedd a phartneriaid diwylliannol eraill o Ogledd Cymru.

CAM 3 - Caffael a Phartneriaethau

I2. A fydd y polisi neu'r ymarfer hwn yn cael ei gyflawni'n llwyr neu'n rhannol gan contractwyr neu mewn partneriaeth â sefydliad(au) eraill?

Bydd

Pa gamau fydd yn cael eu cymryd i gydymffurfio â'r Ddyletswydd Gydraddoldeb Gyffredinol, Hawliau Dynol a deddfwriaeth yr iaith Gymraeg a'r Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol o ran caffael a / neu partneriaethau?

Caffael:

Gall y bydd cynlluniau'n cael eu datblygu fel rhan o'r Cynllun Gweithredu dros y blynyddoedd nesaf fydd yn golygu caffael gwasanaeth neu gefnogaeth. Bydd unrhyw gaffael yn cydymffurfio â pholisïau caffael Cyngor Gwynedd gan roi sylw priodol i'r ddyletswydd gydraddoldeb, hawliau dynol, y Gymraeg a'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol.

Partneriaeth:

Mae'r Cynllun yn arwain at greu rhwydwaith diwylliant newydd i Wynedd. Bydd y rhwydwaith yn esblygiad o fforwm Gwynedd Creadigol a bydd yn mabwysiadu polisïau clir o ran cydraddoldeb, y Gymraeg, caffael, hawliau dynol wrth gael ei sefydlu.

CAM 4 - Ymdrin ag Effaith Negyddol neu Anghyfreithlon a Chryfhau'r Polisi neu'r Ymarfer

I3. Wrth ystyried cymesuredd, a yw'r polisi neu'r ymarfer yn achosi effaith gadarnhaol neu negyddol sylweddol neu'n creu canlyniadau anghyfartal?

Effaith Gadarnhaol Sylweddol:

Trwy gydweithio ar weithredu gweledigaeth ac egwyddorion newydd ar gyfer diwylliant yng Ngwynedd a thrwy sefydlu rhwydwaith diwylliant i Wynedd sy'n agored a hygyrch i bawb, hyderir y bydd y polisi hwn yn cael effaith gadarnhaol sylweddol.

Effaith Negyddol Sylweddol:

Ni ragwelir y bydd unrhyw effeithiau negyddol sylweddol yn deillio o'r cynllun hwn.

14. Dylid egluro unrhyw effaith negyddol bwriadol a pham y credir fod cyfiawnhad dros weithredu fel hyn (er enghraifft, ar sail gwella cyfle cyfartal neu fagu perthnasau da rhwng y sawl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r sawl sydd ddim neu oherwydd cyfiawnhad gwrthrychol neu weithred gadarnhaol

Ni ragwelir y bydd unrhyw effaith negyddol bwriadol yn deillio o'r Cynllun.

15. A fydd unrhyw un o'r effeithiau negyddol a nodwyd yn cyfrif fel gwahaniaethu anghyfreithlon ond eu bod yn anorfod (e.e. lleihau cyllid)?

Na fydd

Noder y rheswm dros ddweud hynny a'r cyfiawnhad dros barhau

Ni fydd unrhyw gwahaniaethu anghyfreithlon yn deillio o'r Cynllun.

16. Pa fesurau neu newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos fod sylw dyledus wedi ei roi i hyrwyddo cyfle cyfartal; helpu i ddileu gwahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon a meithrin perthnasau da a chydlyniant cymunedol ehangach; fel yr ymdrinnir â nod wella yn Nyletswydd Gyffredinol Deddf Cydraddoldeb 2010?

Bydd adolygiad blynyddol o weithrediad y Cynllun Gweithredu er mwyn sicrhau ein bod yn parhau i weithredu'n dryloyw a theg gan hyrwyddo cyfleon cyfartal a hyrwyddo perthnasau da trwy'r rhwydwaith a'i ddigwyddiadau.

Bydd sefydlu mesuryddion perthnasol yn sicrhau ein bod yn monitro gweithrediad ar draws y Cynllun a'r Rhwydwaith.

17. Pa fesurau neu newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos fod sylw dyledus wedi ei roi i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol?

Bydd adolygiad blynyddol o weithrediad y Cynllun Gweithredu er mwyn sicrhau ein bod yn parhau i weithredu'n dryloyw a theg gan hyrwyddo cyfleon cyfartal a hyrwyddo perthnasau da trwy'r rhwydwaith a'i ddigwyddiadau.

Bydd sefydlu mesuryddion perthnasol yn sicrhau ein bod yn monitro gweithrediad ar draws y Cynllun a'r Rhwydwaith.

I 8. Pa fesurau neu newidiadau eraill fyddai'n bosib eu cynnwys er mwyn cryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos fod sylw dyledus wedi ei roi i'r angen i gynyddu cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a lleihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gall y polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Bydd adolygiad blynyddol o weithrediad y Cynllun Gweithredu er mwyn sicrhau ein bod yn parhau i weithredu'n dryloyw a theg gan hyrwyddo cyfleon cyfartal a hyrwyddo perthnasau da trwy'r rhwydwaith a'i ddigwyddiadau.

Bydd sefydlu mesuryddion perthnasol yn sicrhau ein bod yn monitro gweithrediad ar draws y Cynllun a'r Rhwydwaith.

Byddwn yn parhau i gynrychioli Gwynedd gan ddefnyddio'r Gymraeg (os yn cyfathrebu â sefydliadau cyhoeddus eraill yng Nghymru, yn unol â Pholisi Iaith y Cyngor).

I 9. A oes digon o wybodaeth i lunio barn gytbwys a symud ymlaen?

Oes

CAM 5 - Penderfynu Mynd Ymlaen

20. O ystyried yr wybodaeth sydd wedi'i chasglu yng Nghramau 1-4, ydi hi'n bosib symud ymlaen â'r polisi neu'r ymarfer ai peidio, ac os felly, ar ba sail? Dewis o:

Parhau â'r polisi neu'r ymarfer yn ei ffurf bresennol

CAM 6 - Camau Gweithredu a Threfniadau i Fonitro Canlyniadau ac Adolygu Data

Mae'r broses AEC yn un barhaus ac nid yw yn dod i ben pan fo'r polisi/ymarfer a'r AEC wedi'u cytuno a'u gweithredu. Mae dyletswydd gyfreithiol benodol i fonitro effaith y polisiau/ymarferion ar gydraddoldeb ar sail barhaus i adnabod a yw'r canlyniadau wedi newid ers i chi gyflwyno neu addasu'r polisi neu ymarfer newydd hwn. Os nad yw'r data perthnasol gennych chi, dylech fod yn gweithredu i gywiro hyn yn eich cynllun gweithredu. I weld canllawiau EHRC ar gasglu data gallwch adolygu eu [Fframwaith Fesur](#)

21. Pa gamau gweithredu a nodwyd yng Nghamau 1-5 neu unrhyw waith casglu data ychwanegol fydd o gymorth i fonitro'r polisi / ymarfer pan gaiff ei weithredu:

Gweithrediad	Dyddiadau	Amserlen	Cyfrifoldeb Arewiniol	Ychwanegu i'r Cynllun Gwasanaeth
Sefydlu Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd	18 Chwefror 2025	Cyfarfod blynyddol	Roland Evans	Na
Sefydlu Bwrdd Llywio Cysgodol	Chwefror 2026	Cyfarfod chwarterol	Ffion Strong / Corrie Zarach	Na
Adolygiad Gweithredu a'r mesur perfformiad	Ebrill	Blynyddol	Roland Evans	Na
Etholiadau i'r Bwrdd Strategol	Ebrill	Blynyddol	Roland Evans	Na
Adolygu a chadarnhau Cynllun Gweithredu	Ebrill	Blynyddol	Roland Evans	Na

22. Pa drefniadau i fonitro ac adolygu effaith barhaus y polisi neu'r ymarfer hwn fydd yn cael eu gweithredu, gan gynnwys amserlenni ar gyfer pryd y dylid ei adolygu'n ffurfiol:

Trefniadau Monitro ac Adolygu (gan gynnwys lle fydd y canlyniadau'n cael eu cofnodi)	Amserlen ac Amllder	Cyfrifoldeb Arweiniol	Ychwanegu i'r cynllun Gwasanaeth
Adolygu'r Cynllun Gweithredu	Blynnyddol	Roland Evans	Na
Adolygu data perfformiad	Blynnyddol	Roland Evans	Na
Ethol i'r Bwrdd Llywio	Bob 2 flynedd	Roland Evans	Na
Casglu data monitro	Chwarterol / Blynnyddol	Ffion Strong / Corrie Zarach	Na

Eitem 8

CYFARFOD	PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI
DYDDIAD	8 Hydref 2026
TEITL	Blaenraglen Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
PWRPAS YR ADRODDIAD	Mabwysiadu rhaglen waith diwygiedig ar gyfer 2026/27
AWDUR	Bethan Adams, Ymgynghorydd Craffu

1. Mabwysiadwyd Blaenraglen ar gyfer 2026/27 yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 14 Gorffennaf 2026.
2. Cymeradwywyd adroddiad yr Ymchwiliad Craffu Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion yn y cyfarfod. Penderfynwyd gofyn am ddiweddariad gan yr Aelod Cabinet Addysg ar weithrediad fesul argymhelliad ymhen oddeutu 6 mis. Mae diweddariad wedi ei raglennu ar gyfer cyfarfod 16 Mawrth 2027.
3. Yng nghyfarfod anffurfiol y Pwyllgor ar 3 Medi 2026, bu trafodaeth am y posibilrwydd o gynnal Grŵp Tasg a Gorffen i ystyried deallusrwydd artiffisial ac ymddygiad plant a phobl ifanc mewn ysgolion. Daethpwyd i'r casgliad gan nad oedd yn glir beth yn union fyddai'r grŵp tasg a gorffen yn ei graffu, ni ddylid symud ymlaen gyda'r bwriad.
4. Roedd yr eitem 'Cyllido Addysg Uwchradd' wedi ei raglennu i'w drafod yn y cyfarfod yma.
5. Derbyniwyd cais gan yr Adran Addysg i lithro'r eitem i gyfarfod 10 Rhagfyr 2026, er mwyn caniatáu mwy o amser i lunio cynigion ar gyfer ymateb i'r sefyllfa gyllidol a'r heriau.
6. Yn dilyn ymgynghori gyda'r Cadeirydd, cytunwyd i'r cais i lithro'r eitem er mwyn sicrhau bod yr eitem yn cael ei graffu'n amserol i alluogi craffu i ychwanegu gwerth.
7. Gweler ynghlwm fel atodiad i'r adroddiad, rhaglen waith diwygiedig ar gyfer 2026/27.
8. **Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi fabwysiadu rhaglen waith diwygiedig ar gyfer 2026/27.**

BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI 2026/27

Dyddiad	Eitemau	Rheswm dros graffu
18/6/26	• Polisi a Gweithdrefn Canu'r Gloch i Aelodau	Blaengraffu / Sicrhau trefn glir a chadarn
	• Cludiant Addysg	Blaengraffu / Gorwariant yn y maes
	• Adroddiad Perfformiad Addysg	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
	• Adroddiad Perfformiad Economi a Chymuned	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
	• Adroddiad Perfformiad Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
14/7/26	• Adroddiad Perfformiad Cyllid	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
	• Adroddiad Ymchwiliad Craffu Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion	Ymchwiliad Craffu
	• Bwrlwm Canol Tref	Dilyniant / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Lewyrchus
8/10/26	• Cynllun Ymateb i'r Adroddiad Cyfiawnder Trwy ein Dewrder	Sicrwydd o ran gweithrediad
	• Strategaeth 5 mlynedd Gwaith Ieuenctid	Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Yfory
	• Cynllun Diwylliant Gwynedd	Blaengraffu / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Lewyrchus
10/12/26	• Cyllido Addysg Uwchradd	Effaith cyllido ar addysgu mewn Ysgolion Uwchradd
	• Anghenion Dysgu Ychwanegol	Craffu'r ddarpariaeth addysg anghenion dysgu ychwanegol
	• Adroddiad Perfformiad Addysg	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
	• Adroddiad Perfformiad Economi a Chymuned	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
18/2/27	• Presenoldeb, ymddygiad a chyrhaeddiad disgyblion yn ysgolion Gwynedd	Dilyniant yn dilyn craffu yng nghyfarfod 17 Hydref 2024
	• Adroddiad Perfformiad Cyllid	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor
	• Adroddiad Perfformiad Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol	Craffu perfformiad adrannau'r Cyngor

16/3/27	Gwasanaeth Cefnogaeth Ysgolion	Gweithrediad y trefniadau newydd
	Adroddiad Cynnydd ar Argymhellion Ymchwiliad Craffu Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion	Tracio Argymhellion Ymchwiliad Craffu
	Cefnogi Busnesau a Mentrau Cymunedol	Dilyniant / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Lewyrchus

Eitem i'w ychwanegu pan yn amserol - Cynllun Gweithredu Strategaeth Economi Gwynedd

Eitem 9

CYFARFOD	PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI
DYDDIAD	8 Hydref 2026
TEITL	Cyfarfodydd Herio Perfformiad
PWRPAS YR ADRODDIAD	I enwebu cynrychiolwyr i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad
AWDUR	Bethan Adams, Ymgynghorydd Craffu

1. Mae cyfarfodydd herio perfformiad mewnol yn cael eu cynnal bedair gwaith y flwyddyn, fesul maes gwaith adrannau'r Cyngor. Ystyrir diweddariad ar y prosiectau blaenoriaeth sydd wedi eu cynnwys yng Nghynllun y Cyngor, mesurau perfformiad 'dydd i ddydd' ynghyd â'r gofrestr risg.
2. Yn dilyn galwadau gan y Fforwm Craffu ac aelodau'r pwyllgorau craffu mae bwriad i beilota gwadd dau gynrychiolydd o bob pwyllgor craffu i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad mewnol un adran. Bydd disgwyl i'r cynrychiolwyr adrodd yn ôl yn ffurfiol i'w pwyllgor neu'r cyfarfod anffurfiol ar yr hyn a drafodwyd yn y cyfarfod.
3. Y meysydd gwaith sydd yn berthnasol i'r Pwyllgor yma yw Addysg, Cyfreithiol, Cyllid, Economi a Chymuned, a Gwasanaethau Corfforaethol. Dyma'r dyddiadau sydd wedi eu pennu gan yr adrannau ar gyfer y cyfarfodydd herio perfformiad nesaf.

Meysydd Gwaith	Pryd
Addysg	3 Tachwedd 2026
Cyfreithiol	27 Hydref 2026
Cyllid	20 Hydref 2026
Economi a Chymuned	2 Tachwedd 2026
Gwasanaethau Corfforaethol	20 Hydref 2026

4. Argymhelliad y Fforwm Craffu yw y dylai cynrychiolwyr y pwyllgor fynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Adran Addysg.
5. Bydd disgwyl i'r aelodau fynychu'r cyfarfod, gwrando ar y drafodaeth ac adrodd yn ôl i aelodau'r pwyllgor (gweler atodiad 1) unai yn y cyfarfod ffurfiol neu anffurfiol.
6. **Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi enwebu dau aelod i gynrychioli'r pwyllgor yng nghyfarfodydd herio perfformiad yr Adran Addysg.**

MATERION YN CODI GAN YR AELODAU CRAFFU YNGHYLCH PERFFORMIAD YR ADRAN XXXXX

Yn dilyn cyfarfod herio perfformiad yr Adran xxxx, ar xxxxx, nodwch eich argraffiadau am berfformiad yr adran isod. Dylid osgoi nodi beth mae'r adran yn ei wneud yn ei gyfanrwydd gan ganolbwyntio ar berfformiad yr adran.

CYNLLUN Y CYNGOR - Prosiectau Blaenoriaeth
Oes cynnydd sylweddol wedi ei wneud gyda phrosiect blaenoriaeth?
Oes prosiect blaenoriaeth sy'n peri pryder oherwydd diffyg cynnydd?

PERFFORMIAD – Mesurau Perfformiad
Beth oedd yn dda?
Beth oedd yn codi pryder?

A oes unrhyw faes i'w graffu ymhellach? Beth sydd angen ei graffu a pham?